6
21-d
31

540

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
21 H F
23

Ronchini

[illegible]

6 – 21 d 31

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONENSIS ALBAE EPISCOPI, OPERA,

QVORVM CATALOGVM ſequens pagella continet.

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONENSIS ALBAE EPISCOPI

HYMNI DE REBVS DIVINIS
nunc primùm editi.

DEO OPT. MAX.

ACCIPE ſumme Pater ſummi fabricator Olympi
Quæ tibi, quæ Nato, quæ amborum carmina amori
Sacra ferens cecini, cœlique Quiritibus olim,
Dum vacat, atq; humiles iuuat alte linquere terras,
Et fortunatas Superum percurrere ſedes.
Ipſe ego, tentatum multis opus antè, camœnas
Vertice ab Aonio duxi Iordanis ad vndas,
Perque Palæſtinos ſaltus, ſuper ardua ſiſto
Montis Idumæi, ſæpe vnde fauentibus auris
Tollere ſe, & liquidas mecum iuuat ire per oras,
Et cœlum peragrare, adytiſque inſiſtere diuum,
Atque tuos etiam non exhorreſcere vultus.
Nulla erat antè via: prærupta atque aſpera ſaxa,
Et denſi latè obducebant omnia vepres.
Ipſe manu validam quatiens vtraque bipennem
Latum limitem ago fruticum cedentibus vmbris.

BIBLIOTECA ROMA VITTORIO EM.

Iamque aditus datur,atque via licet ire patenti,
Satludo ſcenæque datum. Ludicra priorum,
Fictaque ſat vacuas tenuerunt carmina mentes.
Nam quis non teneros molli pede luſit amores,
Et nemora,& fontes,atque inter pocula luſus?
Aut quis non diuoſque viroſque in prælia miſcet,
Dum validos iuuat arma tubaſque æquare canẽdo?
Vana ſuperſtio mentitos numina diuos
Iam ſileat: pudeat ſcelerum,quæ plurima cœlo
Affingunt,pudeat ſedes ſcelerare beatas
Verſibus & ſuperos probris inuoluere noſtris.
Iam pia relligio cœlo caput extulit aurea
Luce fugans tenebras,haud falſi numinis index.
Carmina nunc mutanda,nouo nunc ore canendum.
Iamque alias ſiluas,alios accedere fontes
Edico: iam nunc polluto calle relicto
Hac iter eſto,huc Muſarum reuocentur alumni.
Hac caſti vates in relligione manento.
Iam teritur via facta recens,veniuntque vocati
Certatim vates: noua curſu ſemita feruet.
Quàm iuuat interdum veſtigia noſtra legentes
Cernere nos iuxta iuuenes per amœna vireta
Eductos ſtudio noſtro decerpere flores,
Quos capiti imponant plexa ſibi quiſque corona!
Spero etiam fore cùm quæ nos extendimus ipſi
Infabricata,acieque retuſa,vtcunque dolata,
Dum me deficiunt alijs rupta otia curis,
Dum populos mihi commiſſos paſcoque, regoque
Olim aliquis diuis & Muſis carior ipſis
In melius feret,atque impenſius arte polibit.

Et

BIBLIOTECA ROMA VITTORIO EM.
Et quæ vt noſtro primo patefacta labore eſt,
Mollius ille viam ſolidabit marmore ſecto,
Auro addens etiam decus, & Gangetide gemma,
Vt teneant oculos diſcrimina mille colorum.
Mi ſat erit ſpecimen clari monſtraſſe laboris,
Vt ſuperet mox ille, vt pulchræ præmia laudis
Prima ferat, primos felix potiatur honores,
Inde alij atque alij ſemper melioribus auris.
Hæc quæcunque, tamen tibi qualiacunq;, ſacramus
Summe pater. cuinam hæc potius de more dicemus
Mortali, in terris qui gratus digna rependat? (gum
Præmia nulla hominũ moror, haud me purpura re
Vlla mouet: nullos nos ſupra inhiamus honores.
Si terrena forent quicquam aut mortalia cordi,
Sat mihi Tuſcorum Medycus perſoluit honorum,
Et ſat opum, rebus cùm maximus alter, & alter
Preeſſet, præſtantesque viros ad digna vocando
Munera ad egregias pretijs accenderet artes.
Nil vltrà in terris quæro par regibus ipſis,
Contemptu rerum, contemptu diues honorum.
Tu mihi ſolus ades: mihi tu perſoluere ſolus
Præmia magna, meisque potes ſubſcribere votis,
Nulla licet meritis abs te ſint debita noſtris
Præmia: tu niſi quæ nobis victoribus offers
Sponte tua bonus, at nil tale merentibus ipſis,
Dum ſontes, & adhuc dubia certamus arena.
Nam licet humanæ non ſpernas munera vocis,
Nil noſtri tamen oris eges, laudumque tuarum
Omnia plena, ſonant cœlo, terraque, marique.
Siqua mei tamen eſt ratio tibi habenda laboris.

Clemente VII.

Quæ tua magna q̃dē in gen' indulgētia noſtrū eſt,
Da Pater, extremæ cùm vitæ aduenerit hora,
Te præſente mori, nil me terrentibus vmbris,
Inque tuos animam amplexus effundere ouantem.
Hoc tantùm mihi, plura alijs optantibus adde.

HOcce q̃d eſt? vbi ſum? q̄ mētē inſueta libido
Sollicitat? ſolito longè mihi pectora maior
Arripuit calor, & labefactis oſſibus hælit,
Inſolitoque meas nouus eſt vapor igne medullas.
Quò rapior? quò vota trahunt? quæ tanta cupido
Seuocat abductam mortali à corpore mentem,
Ignotasque vias latè iubet ire patentis
Aetheris, & liquido mihi ſedem figere cœlo?
Terra vale, curæque humiles, hominesque valete.
Nulli audita cano. veterum omnibus obuia vatum
Carmina iandudum, & mortalia cuncta peroſus
Tollor humo, totusq́; leuē propè vertor in auram:
Aereasque plagas ſuperare, & linquere nubes
Sub pedibus, rapidoque viam coniungere Soli
Dulce mihi, ſummoque in vertice ſiſtere mundi.
Non iter occurrens noſtrum tot motibus aer
Detineat ſtudio ſpectandi, & quæque legendi.
Nil morer aut ventos, aut ſæui fulminis alas,
Nubesque, pluuiasque, niuesque, albasque pruinas,
Eque coloratis cœleſtem nubibus arcum
Fœderis antiqui monimentum inſigne per æuum.
Omnia iam vulgata meas neque clara morentur
Aſtra vias, non ſideribus voluentibus orbes
Inſtabiles. gelidæ quis neſcit cornua Lunæ,

Aut quibus indicta eſt radiantis regia Solis?
Ipſe licet Sol alta petat, totieſque profandi
Impoſitus cœli dorſo liquid[illegible] æthera tranet,
Ille meis longè inferiòr tamen euolet alis.
Altius ipſe viam ingredior quodcunque creatum
Infra me iacet: alituum gens incola cœli
Ipſa etiam ſubſunt acies poſt terga relictæ.
Supra axes mundi, ſupra mirantur euntem
Sidera, veſtigantem ecquid ſit originis expers,
Qdq;,vt morte caret,pariter quoque neſciat ortus
Quod ſemper fuerit, quod nunquam cœperit eſſe,
Auctoremque ſui ſe tantùm nouerit ipſum,
Cætera cùm penitus fuerint ipſo omnia ab vno.
Hoc molimur opus. voti hæc ſumma ardua noſtri.
Ignotum,piceaque procul caligine ſeptum
Nubibus in medijs acie deprendere tendo.
Quicquid id eſt,magnum certè & mirabile noſce
Numen habere,licet lateat,fugiatque videri:
Quidve ſit ignorem, cuncti tamen eſſe videmus,
Clarius atque ſuo longè ſe lumine prodit.
Ac veluti,obiectu nebulæ cùm delitet olim,
Tum nemo potis eſt obductum cernere Solem:
Non tamen ignorem qua cœli parte prematur
Obſeſſum iubar,immenſo quod lumina mundo
Sic etiam poſitum,lucemque diemque miniſtrat,
Aethereique,vtcunque,ignis tralucet imago.
Haud ſecus id noſtros ſub ſenſus ire recuſat,
Nec ſe oculis planè mortalibus explicat vnquam.
Eſſe tamen ſcimus,mentiſque indagine porrò
Deprenſum largo ſentimus pectoris hauſtu

Vndique diffuſum,nobiſque in viſcera lapſum,
Corda mouens intus,non miſſo murmure vocis,
Sed tacito impulſu,atque potenti numinis aura,
Qui nos vſque mouet. Quo verò id nomine dicam?
Aut nullum,aut prorſus non enarrabile nomen.
Illi nomine enim quid opus diſcriminis ergo,
Cùm nullis penitus regnet conſortibus vnum?
Non animal,nō res,non pars,nō fœmina,non mas,
Quicquid es: ò ſeu vis,ſeu mens,ſeu ſpiritus ille,
Qui mare,qui terras, qui cœlum numine comples,
Cuncta mouēs,mota amplectēs,amplexa gubernās:
Primò te eſſe quidem cuncti ſentimus,& vnum,
Inde bonum ſimul experti verumque vocamus.
Nec tamen es tantùm verusque vnusque,bonusque,
Cætera ceu poſſunt dici quoque pleraque,ſed tu
Ipſum eſſe,ipſum vnum,verūque,bonumq; vocaris:
Quæ tamen inter ſe haud diſtant diuerſa,ſed vſque
Sunt cōnexa adeò vt penitus ſint quattuor vnum.
Nec confuſa vno tamen inuoluuntur aceruo,
Singula ſed propria ratione & nomine diſtant,
Inque vicem ſecreta ſuo ſe munere produnt.
Mira quidem hæc: tibi ſed nil eſt mirabile porrò,
Quod fieri nequit,ipſe potes,potes omnia quādo.
Nec tibi vis vlla obſtat,agis ſimul omnia. nec te
Eſt opus antè animo quod agis verſare ſagaci.
Quod vis,id potes,idque ſimul molimine nullo
Perficis vſque. tuum ſanè eſt opus ipſa voluntas.
Quod loqueris facis idem:opus & vox editur vnà,
Vt dixti,ſubitò ad verbum emerſere creata
Omnia,& ex nihilo cœpit ſplendeſcere mundus.
Te

Tu rerum tu principium, tu terminus idem,
Principium ſine principio, ſine fonte ſcatens fons.
Tu tibi principium, tibimet tu terminis ipſe.
Incipis abs te, ſi incipis, in te deſinis ipſum
Incipis idcirco nunquam, non deſinis vnquam.
Ceu, ſe qui ſequitur longis anfractibus vſque
Per ſua decurrens veſtigia, labitur annus.
Ne ſe ſponte ſua diſcedens deſeret vnquam,
Donec tempus erit, donec qui tempora cœpit,
Finet idem, inſtantis origo & terminus æui,
Cùm volet, haud idem ſibi finis, & exitus ipſi.
Non tibi heri, non cras, nõ quod fuit, aut erit olim,
Obijcitur, ſed nunc hodieq; haud labitur vnquam.
Quod factum, infectum facis, indictumque videri
Quod dictũ eſt, penitusq; hominũ de mẽte reuellis.
Quod nunc eſt, tibi ſemper erit. nec præterit ætas,
Nec te tempus habet. quæ nobis cunque futura,
Sunt tibi facta, oculisque tuis ſubiecta priuſquam
Terra patens foret, aut cœli pulcherrimus ordo.
Tunc neq; tempus erat, neq; poſt, neq; dicier antè,
Omnia ſolus eras, in te omnia, tunc quoque te nos
Aut cœlo dignos, aut certè ſontibus vmbris
Tranſcripſiſſe ferunt, & iam ſua præmia cuique
Pro meritis ſoluiſſe, vel vt tua certa voluntas.
Qũanuis hinc longo fuimus poſt tempore creti.
Proinde ꝓces cũ ſtat nobis tibi fundere, laudesve,
Antè audis quàm ſint conceptæ in pectore noſtro,
Et benefacta hominum, & commiſſa piacula noſti,
Antè homines diàs veniant quàm lucis in oras.
Omnia ſcis, & cuncta uides. tibi lumina mille,

Mille

Mille acies. at parua loquor, tu lumina totus,
Totus & ipſe acies, nec quicquam te latet horum.
Quæ ſunt, quæ fuerunt, quæ ſerò deinde futura.
Nec tibi opus luce ad viſum neque lumine tu lux
Ipſe tibi, tu cuncta illuſtrans lumina lumen.
Et latebras quærant mortales turpibus orſis,
Nec metuant oculos incurrere cuncta videntis?
Non vſquam locus vllus vbi non ipſe quieſcas,
Omnibus inque locis ades omni tempore præſens
Diditus in parteis omnes: tamen omnis vbique
Integer vſque manes. nec te regio vlla prehenſum,
Concluſumve vſquam cohibent loca: liber vbique
Funderis, atque extrà nullus te terminus arcet.
Et ſi quid mundus quod nõ circũ ambiat vſquã eſt,
Id nihil eſt niſi tu, tuaque hand finita poteſtas.
Non oneri tamen es rebus quibus inſitus hæres.
Ipſe ſed es tibimet ſedes gratiſſima vbique:
In te vno requies tua: tu te nixus in ipſo es,
Cuncta tua replens vires totus in omnibus vſque
Tactum omnem ſupra, ſine vi, motusve, ſituve.
Quod ſi adeo non ſit, ſubito paſſim omnia caſu
Cernere erit ruere, in nihilumque redacta referri,
Omnia ſuſtentas: procuras omnia, aliſque,
Dum preſens ades. ipſa tua eſt præſentia vita,
Omnibus ipſa ſalus. agis omnia in omnibus, vno
Excepto tñ: ipſe mali neq; enim auctor in vllo es,
Nec potis es ſanctam noxæ vlli flectere mentem:
Quod cadit in noſtros ſimulac te amiſimus, auſus.
Cætera ſemper agis. non te tamen omnia agentem
Exercet labor: at requies tibi ſumma: tibi alta

Otia

Otia,tranquillaq́; ſolutus mente quieſcis.
Omnia fers, oneri tamen haud obnoxius vlli es.
Ceu quoque ſi fortè admiſſis iraſcere noſtris,
Pace tamen tecum frueris,placidaq́ue ſerenus
Mente ſedes. varium ſanè & mutabile quicquam
In te non cadit,aut noſtræ inconſtantia mentis.
Vtq́ue nouus nunquam, nunquã veter incipis eſſe:
Semper idem es,plenusq; tui. procul extera quæq;
Atque aliena tibi abſiſtunt. quicquid potis eſſe,
Aut non eſſe,tibi non congruit, omnia firma
In te ſunt,nullos hominum metuentia caſus.
Quicquid habes,vnus ditiſſimus illud es ipſum,
Et nihil eſt in te,penitus te præter eundem,
Tuq́ue tui pars ipſe,tui pariter quoque totus es:
Acceſſus tibi ſunt nulli, nulliq́ue receſſus.
Quicqd habes,tibi fixũ adeo atq; tenaciter hæret,
Vt nequeat traduci aliò,neque vertier vnquam.
Dum luces,lux ipſa quidẽ es:dum viuis,id ipſum es
Viuere: dum ſapis,ipſa adeò ſapientia tecum eſt,
Vt nuſquam queat ab ſeſe diuellier ipſæ.
Quandoquidem,nihil es concreti, aptive ſecari
In parteis,ſed mens puriſſima corporis exors:
Ipſe tuis pollens opibus,nihil indigus extrà.
Idcirco vſque tibi conſtas,& ſedibus ijſdem es:
Nec te operum piget auctorem,non pœnitet vnquã.
Et ſiquando opus incœptum non perficis,& te
Sbducis,non conſilium immutabile vertis,
In melius ſed flectis opus. neque enim illa voluntas
Dum primùm ſubit. à prima ſed originũ rerum
Sic fixum ſtabat menti,immotumq́ue ſedebat.

Nam

Nam veluti varios in ſerta recentia flores
Iungere nos iuuat,& longo contexere tractu,
Atq; ita conſertos diuum ſuſpendere templis:
Aeternas ſic te in ſeriem connectere cauſas
Aeternam perhibent,vt firma lege ſequatur
Vſq; alia ex alia,ſtabilis neque deſinat ordo.
Has præter nihil in terris, cœlove, marive
Euenit: eueniunt præeuntibus omnia cauſis:
Vt non è noſtro cadat vllus vertice crinis
Te ſine,non vllæ in ſiluis ex arbore frondes.
Vnus cuncta moues cauſarum maxima cauſa:
Et nihil eſt Fortuna,nihil quoque denique Caſus,
Incertum quodcunque cadat,niſi nomina vana,
Quæ ſumus infirmis commenti ſenſibus ipſi.
Quippe obſcura licet ſint pleraq; & abdita nobis,
Fit tamen haud quicquã quod nõ prouideris antè
Quàm vaſti æthereos mundi procuderis orbes,
Sæclorumq; nouus procedere cœperit ordo.
Atque ideo nobis interdum ſiqua videntur
Facta quidem temerè,& penitus ratione vacare
Non tamen euerſæ te protinus accuſamus
Iuſtitiæ,at potius nebulis adſcribimus atris,
Et tenebris,quibus indociles inuoluimur ipſi.
Quis mentẽ abſtruſam,quis numinis alta profundi
Conſilia exploret? latet inſcrutabilis ordo,
Et ſeries longa tegitur conſerta catena.
Antè oculis alti mortalibus abdita ponti,
Antra legã penetremq; imi ſola operta profundi,
Obſeruata vaga tua quàm veſtigia mente,
Occultasque vias penitus deprendere poſſim:

Vſque lates,gaudeſque nigris obnubilus vmbris,
Ne totō appares vſquam mortalibus ore.
Quas ego nō latebras, quas nō mūdi impiger oras
Nequicquam ſcrutatus,inacceſſoſque receſſus
Sæpe adij,dum te per plana,per ardua quæro,
Actus amore tui,flagranq; cupidine vultus,
Nubila quo cœli, tempeſtateſq; ſerenas?
Nam quoniam in terra viſum te ſæpe recenti
Audieram,priſciſq; parentibus ore locutum,
Primùm terram adij,multum ſcitatus ab illa,
Ecquid fortè ſuis latitantem viderit antris
Teq;, tuoſque aditus, & inobſeruabile porrò
Norit iter. nihil illa meo ſermone mouetur,
Sed circunfuſo ſe oſtendit in aere tantùm
Pendentem,atque ſuis libratam nixibus offert.
Tum pictos varijs prætendit floribus agros,
Tot ſiluas,tot de nullo quoque ſemine plantas,
Pomaq;, & haud vno nitidas è germine fruges:
Tempore quæque ſuo vice prouenientia certa,
Tum varias latè diuerſo in corpore vitas,
Alituum pecudumq; genus,genus omne ferarum.
Quæque ſuam certo ſeruantia fœdere formam,
Naturæ & ſtabili ſe propagantia lege.
Hoc opus omne tuū,hæc manuū monimenta tuarū.
Tu ſator atque opifex rerum, atque ipſius origo
Naturæ,ſi quicquam illa eſt, niſi nomen inane.
Te tamen haud vllis terrarum partibus vſquam
Aſpicio,tua nec coràm fas ora tueri,
Nec niſi ſeſe oculis præbent mortalia noſtris.
Inde æbeo.& quoniam cùm nondum luminis ortu

Clara

Clara foret tellus,ſed adhuc in nocte lateret
Fumida,ſuffundens cæcæ caliginis vmbras,
Iam tuus æquoreis innabat ſpiritus vndis
Luce recens orti perfundens cærula ponti.
Protinus immenſi conuertor ad æquora ponti
Veſtigans,liquidis ecquis Deus erret in vndis:
Apparet vaſtus tumidarum gurges aquarum:
Nil niſi pontus adeſt. variæq; ſub æquore forma,
Monſtraq;,deformes phocæ,atq; immania cete,
Totq; alij vitreo nitidi ſub gurgite piſces,
Qui ſeſe vſq; etiam generatim inſæcla propagant,
Quadrupedũ vt genus omne, vt vitæ pẽnipotentũ:
Nec minus vndiſonis maris admirabile viſum eſt
Ingenium,acceſſus tot certa lege receſſusq;,
Et modò creſcentis ſalſas ſuperare lacunas
Littora, detecto modò ſe ſubducere fundo.
Bisq; die id,dum Sol ſemel vndique circuit orbem.
Iſta quidem auctorem lõge ſuper omnia magnum,
Artificem præ ſeque ferunt,vltroque fatentur.
At nihil hic ſimplex noſtris non ſenſibus hauſtum,
Subiectumve oculis video,nil funeris expers,
Nec dũ oculos lux illa explet lux maxima noſtros,
Lucis inacceſſis habitans pulcherrima in oris.
Poſt hinc digrediẽs volucres quoq; tollor ĩ auras,
Aereasque plagas,ſi fors tu ſpiritus auris
Miſceris gaudesque leues percurrere tractus.
Occurrunt mihi ventorum ſpirantia flabra,
Nimbique,& pluuiæ atque niues,canæque pruinæ,
Et ros,concretique inſtar ſalis horrida grando,
Fulguraque,eliſisque coruſci è nubibus ignes.
Quæ

Quæq; mouent humiles audita tonitrua mentes.
Magna quidem hæc viſu, artificem teſtãtia magnũ.
Nam quis non Deus, humana ſed ſtirpe creatus,
Alituum ve etiam ſuperum de gente volucri
Tam varium excudat tanta arte coloribus arcum
Mortali ve manu, opus haud imitabile fulmen?
Parua ſed iſta tuæ mihi ſunt veſtigia lucis.
Nec dum ſe mihi vis aurai ſimplicis illa,
Spiritus ille offert replens nullo omnia tactu.
Nondum te teneo. qua te regione requiram?
Quò ſequar? vt perhibent, tibi ſedes arduus æther
Aethera conſcendam? quis quæſo accomodet alas
Præpetis enanti mihi nunc ſuper aſtra columbæ?
Aſtra ſequar pennis, puraq; in luce quieſcam.
Iamq; adeò immenſi ſuprema volumina mundi
Intueor propius rapida vertigine volui,
Cætera in obliquum aduerſo nitentia motu
Sidera per ſtabiles orbis qui voluitur, axes
Vnde dies nocti ſemper ſuccedit, & vſq;
Menſibus exactis in ſeſe voluitur annus,
Eerq; ſuo rediens ſemper ſe tempore profert
Poſt Hiemẽ, ſequiturq; Aeſtatẽ autũnus inhærens.
Vix oculis propiora fero mortalibus Aſtra.
Admiror lucem, admiror rutilantia longè
Lumina, & inuenti mihi ſpes accenditur ignis,
Quem cupio, quẽ dudũ inhiãs toto æthere quæro.
Vt verò, ethereæ lucis fontemq; domumq;,
Longius aſpexi medium inter ſidera Solem
Auricomum, & totum radijs vibrantibus aureum,
Lætitia exilui, neq; tantum lucis in vllo,

Qui

Qui non longè eſſet ſupra omnia, credere quibam.
Lux tamen illa expers vitæ, & ſine ſenſibus ignes,
Lux alia de luce, alijs deque ignibus ignis,
Artificemque ſuum ceu cætera ſidera nouit.
Necdum oculis ſeſe præbet nitor aureus ille,
Qui cùm cuncta mouet, non eſt obnoxius vlli
Exterius qui ſe moueat. ſe conciet ipſum
Sponte ſua exoriens nunquã, vt neq; deſinet vnquã,
Reſtabant vnæ aligeræ toto æthere mentes,
Aethereæ cœleſtum animæ, vitæque volucres,
Primorem ſtipant quæ mentem èxamine denſo,
Vſque miniſterio intentæ, iuſſæque rotatu
Sidera perpetuo torquent voluentia mundi.
Acceſſi, mediumque dedi me lætus in agmen.
Hic choreæ, hic cantus hilares, thiaſique, chorique,
Gaudiaque, & læti luſus, hic omnia læta.
Illum adeò, mihi qui viſus præſtantior omni
Illorum è numero ſanctum ceu numen adoro.
Inclamant omnes. in primis verba precantis
Ipſe arcet refugitque, humilis cui tura parabam:
Seque Deum negat, atque Dei vix cernimus ipſi
Inſtar ait, ſimul ad laudes. & carmina lætus
Interrupta redit, cantusque inſtaurat, & illud
Sanctius, ac claris longè ſublimius aſtris
Cum ſocijs lumen canit indefeſſus, & vſque
Læta cohors regem læto clamore ſalutans,
Sanctus, Sanctus, ait, Sanctus, ter maxime, terque
Optime, quo melius nihil ac nihil omnia præ te.
Tu pater es, tu te fœcunda mente volutans,
Ipſummet te totum obiens, in teque reflexus
Concipis

Concipis ipſe tui exemplum, tuæ imaginis inſtar
Haud vlli viſum ſed inobſeruabile prorſum :
Ceu cùm ſecum aliquid mortales farier orſi
Concipiunt tacito antè latens in pectore verbum,
Quàm vox aereas audita e datur in auras.
Sed quod tu tecum mente ingens concipis alta,
Verborũ haud ſimile eſt hoĩum, dũ corde p̃mũtur.
Sed ſine principio dictu mirabile Verbum,
Quod ſemper fuit, eſt, & erit ſine fine, ſine vllo
Interitu æternum, nulloque obnoxius æuo
Cœtus, ab æterno genitus, ſine matre parente
Filius, æterno proles æquæua parenti.
Semper es, & nunquam tecum vnicum ipſe fuiſti,
Quin fuerit tecum pariter quoque & vnica proles.
A vobis nunquam alter abeſt regnatis vterque
Omnipotens, & vterque ingens, immenſus vterque,
Et pariter Decus, æqualisq́; potentia vtrique.
Quin & concordes, vosque inter mutua amantes,
Communi (nullis opus extricabile verbis)
Afflatu æternum ſemper ſpiratis amorem.
Quodque ab vtroque fluit, conſorti Spiritus aura
Numen habet paritęrq́; Deus quoq; regnat vbique
Omnipotens, ceu tu, omnipotens, ceu Filius ipſe.
Treis tamen eſſe deos ſiquis putat, auius errat:
Vnum numen idem tribus eſt, tribus vna voluntas,
Vna eademq́; tribus natura, atq; vna poteſtas,
Maieſtasq́; eadem, atq; Deum ter dicimus vnum.
Quandoquidem quod tu, ſit quanuis alter, & alter,
Haud tamẽ eſt alius numeratur vt eruis,
Nec natus Pater eſt, nec Natus Spiritus, aut tu

Alteruter,veſtrum ſua ſunt diſcrimine certo
Mune ra cuique:nihil confuſum:eſt,inq; volutum.
Tergeminoque Deus polles cumulatus honore.
Te nullus fuit ante Deus,neque poſt erit vllus.
Vnus es.æterno qui numine cuncta gubernas.
Abditus,ingens,omnipotens, ter vbique tremẽdus,
Cuncta ſupercilio quatiens,cuncta igne coruſco
Terrificans,cœli ſuperat dum concutis arces.
Hæc memini,atque alia alterni miranda canebant,
Et mihi ſublimem lucem eminus oſtendebant,
Lucem admirandam,quam,cernunt clarius ipſi,
Cùm ſiut æthereæ,& nullo propè corpore mentes,
Dura quibus triſtis præcluſa eſt ianua lethi.
At mihi mortali in medio caliginis atræ
Viſa eſt clauſa, nigraque procul circundata nocte.
Incertum poſſim nebuloſam an dicere lucem,
Lucentemne magis nebulam iubar intus ineſſe:
Dignoſco tamen aurifluis fulgoribus ingens,
Quòdq; omnem exuperat magno diſcimine lucem,
Si quicquam fas ſupremæ componere luci,
Vnde omnis ceu fonte fluit lux cætera largo.
Terrenam vt ſuperant cæleſtia lumina lucem,
Cætera vt ingenti concedunt ſidera Soli
Lumine,Solque animos cæleſtes aureus infra eſt.
Sic tibi non tantùm aſſurgit lux omnis vbique
AEtheris immenſi,tibi ſed collata repentè
Fit nox,& nigra pallens obducitur vmbra.
Inde mihi ſiquis quandoque eruperit ardens
Per cælum radius,mentiq; affulſerit ignis,
Præterit,& rutila cœli fugit ocyor aura:
Quæ

Quæ cecidit,ſeu viſa polo cecidiſſe ſereno,
Nec blando mihi fas oculos ſaturare nitore.
Sic mihi nunc ſiquis velamina nubis opacæ
Demat,& exertum penitus det cernere lumen,
Quod colimus, cui tura damus, cui ponimus aras,
Ignotumque animis cupidis ardemus,& vſque
Flagrantes acri fruſtra tabeſcimus igni.
Quo ve magis ſenſu compēdere tendimus, ægroſq;
Altius in cœlum viſus attollimus,hoc tu
Effugis,aſpectuque magis tua ſubtrahis ora
Nube tegens,piceæq; inuoluis nubis amictu,
Exiguumq; tuæ miramur immaginis vmbram.
Ac veluti ſiquis Solis Lunæve labores
Deficiente velit paulatim cernere luce,
Non ille arrectos extollat ad æthera vultus,
Verùm aut ſubiectis cœlum ſpeculetur in vndis,
Aut vitro lucente,vbi plurima ludit imago:
Sic uobis altum ſpectantibus ora tueri
Fas nunquā tua,nec veram propè cernere formam,
Infirmi nequeunt humani luminis orbes.
Maximus es,nemo quantū tamē expedit vnquam:
Optimus es,nulli qualem tamen edere fas eſt.
Credo equidem faciem propius tuaque ora tueri,
Atq; vti es omnino potis eſt haud noſcere quiſquā,
Terrena quam mole diu membriſq; prematur.
Auerſum te terga oculis vix cernimus ægris,
Et potius,quid non ſis,quiuis promere poſſit,
Quam vera valeat penitus te reddere forma,
Quippe tuæ aſpicimus tantùm veſtigia dextræ.
Quicquid habet tellus,mare,cœlū quicq́d & æther

Latipatens, opus omne tuum: quodcũque videmus,
Sentimusve, tuum eſt: nobis hæc reddit imago.
Plurima te in ſpeculo, liquidisq; tuemur in vndis.
Terga tuæ ſunt hæc, & poſteriora figuræ.
Proinde quis amota te poſſit comminus vmbra
Ferre oculis, qualis, quantusve amplecteris omnia,
Vndique diffuſus, nullo de lumine lumen,
Lux nulla de luce, omnis ſed lucis origo?
Nemo equidem credo vim tantam luminis abſque
Interitu ferat, aut torrentis flumina lucis.
Iccirco te mortales metuuntque tremuntque,
Seque tuæ cupidos ſolantur imagine formæ,
Atque aciem ad veros non audent tollere vultus.
Omnibus es timor, vnde Deum dixiſſe priores
Te credunt aliqui veræ rationis egentes.
Te vulgus tremat & mortalis cætera turba,
Sisq; alijs metus, vt libet, ac formidinis horror.
At mihi blãdus amor, mihi ſis placidiſſimus ardor:
Noctes atque dies toto te pectore verſem.
Te ſine ſit mihi dulce nihil, te pro omnibus optem,
Vnum depeream: totis hunc ſenſibus æſtum
Implicitem: hunc imis exardens oſſibus hauriam:
Hoc mihi ſoluantur flagrantes igne medullæ:
Hos mihi mens vnos ſemper ſuſpiret amores,
Nunquam operũ, nunquã meritorũ oblita tuorum,
Quòd ſim, quòd viuam, quòd ſenſu animoq; capaci
Præditus vtar. vti ſanctæ tuæ imaginis inſtar,
Muneris omne tui eſt: tibi gratia debita ſoli,
Cui nunquam dignas potis vllus ſoluere grates
Pro meritis, licet ille ſacræ ſe deſtinet aræ

Sponte ſua,& ſæuos torrendum iactet in ignes.
Sancte veni,neq; te iam aſpectu ſubtrahe noſtro.
Lux nulla de luce, vllo haud de lumine lumen,
O nitor exoriens noſtræ pulcherrime nocti!
Quo fugis? appare mihi tandem,& nube remota
Exercere, atque tuo flagrantem refice vultu,
Voxq́; meas age nunc primùm tua perſonet aures.
Te ſemel inſpecto vitam haud finire recuſem,
Si nequeam inſolitam vim lucis ferre profuſæ.
Sed potero, atq; operũ patiẽs amor omnia vincet,
Qui me iamdudum male habet,totiſq́; medullis
Vrit,tabentiq́; animo te ſuggerit vnum:
Vnum te noctu,te luce vſque aucupor vnum,
Vſque tui deſiderio perfixus amoris.
Ac veluti,ab nemorũ quẽ dudũ algentibus vmbris
Exciuere canes, medioque egere ſub æſtu
Aequora per longo camporum libera curſu,
Ceruus hians liquidæ fontem memor optat aquai,
Suetus vbi gelida ſeſe perfundere lympha:
Haud aliter fontem mea te ſitis arida viuum
Suſpirat,cœloque cadentem demoror imbrem.
Rumpe moras,age,fons viuus,cœli aureus imber
Labere,& aurifluo labris ſitientibus amne
Affer opem,arentemq́ue ſitim ros imbrifer exple.
Iamdudum deſiderio,genibusq́ue ſolutis
Deficio exanimis,tua dum fruſtrà atria luſtro,
Oſtiaque inſiſto immenſam claudentia lucem.
Pande fores,te pande mihi, per te datur vnum
Ad te aditus,tuque ipſe ruimet ianua clauſa es.
Suſcipe me,& validas intranti ſuffice vires,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Et mihi quicquid opū, quicquidve datur honorū
Tolle precor, mihi te ſolum nudumq; repende.
Et mihi pro rebus cupido ſatis omnibus vnus.
Egredere optatos fulgur velut exere vultus,
Et ferrugineum caliginis aufer amictum,
Lumina Sol oriens rigat vt cœli arua recenti.
Si verò, cùm ſis paſſim ingens, totus vbique,
Reſpuis externos ſine corpore ſpiritus hauſtus,
Atque ipſi verè penitus tibi cerneris vni,
Quòd nihil omnino præ te ſit corporis exors,
Quodve loco certis non inſit partibus orbis:
Saltem parua tuæ lucis ſcintilla coruſco
Emicet igne, meamq; ſerenus diſcute noctem.
Cernere ſi nequeo, temet ſis quantus in ipſo,
(Quod dabitur, ſimul orbem acri luſtraueris igni)
At ſaltem qui ſis in rebus, quantus abundes
In nobis, quantusq; animis cœleſtibus inſis.
Aſpiciam, duliq; tuo fruar omnius ore.
Tantum ſi mihi non pigeat te oſtendere, qualem
Affulſiſſe ferunt vacuis in ſaltibus olim
Paſtori Iſacidæ, ſoceri dum paſceret agnas
Collucente rubo, flammisq; ardente coruſcis,
Cùm tamen illæſo frondes cum ſtirpe virerent:
Aut quale effuſum per cornu raſile tranſit
Lumen, & incluſus tranſpectu cernitur ignis.
Quanquā ò, ſed mea me grauiora piacula tardant
Ne te ferre queam, qualem te Legifer idem
Palmiferi vidit nimboſo in vertice Sinæ
Fulminibus crebris fumanti monte tonantem.
Da mihi te, ſeq; rubo tua vox vtcunque feratur,
Meq;

Meq; voca, mea nec quicquam commiſſa morētur.
Si potuit quondam qui teq; tuoſq; petebat
Inſidijs, ſanctum de cœlo cernere lumen,
Teq; audire, fuit poſtquam ad meliora vocatus,
Exutus veterem Paulus cum nomine mentem:
Me quoq; verte: tuū eſt miſereri, & parcere ſemper
Subiectis, coramq; admiſſa fatentibus vltrò,
Quos tuus ipſe ſui Natus lauit amne cruoris:
Quando operis tibi cura tui, nec deſeris vnquam
Quos ſemel in dias eduxti luminis oras,
Sponte ſua ſibi ni deſint, perdantque volentes.
Mentibus in noſtris ſemper ſeris aurea recti
Semina, ſi quicquam ingredimur te iudice dignū,
Tu nobis das velle prius, dein ſufficis aptam,
Qua fieri id poſſit, vim: nec te ſubtrahis vnquam,
Tramite ni recti malè ſuaſi ſponte relicto
Labimur in ſcelus, & votis agitamur iniquis,
Atque tuam oppoſitis animis auertimur auram.
Tunc fugis, & fœdis abes irreuocabilis orſis.
Nam quanuis hominē admoneas, foueaſq; tegaſq;,
Quodlibet audēdi eſt tamē omnib⁹ æqua poteſtas,
Et nobis laxas noſtri vſque relinquis habenas,
Iuſtitiæ tantùm memores rectiq; pijq;
Eſſe iubes, atque ipſe coli te præcipis vnum.
Et quanuis mortale genus nil promere poſſit
Laude tua dignum, nec quicquam mente capaci
Concipere egregium: neque enim te pingere veris
Fas cuiquam dictis: ſed inenarrabile numen
Maieſtaſq; tua eſt: noſtras tamen optime laudes
Non refugis, gaudeſq; hominum pietate benignus.

Quippe tener ſimul emerſit per inania mundus,
Cuncta tuas ora in laudes ſoluere repentè,
Artificemque agnouit opus,te lucidus æther,
Te ſancti volucres,noua gens radiantis Olympi,
Et numen ſenſere tuum polus alter & alter,
Lunaque,Solq; recens,& ſidera matutina.
Omnia plaudebant,ſupera omnia læta ſonabant,
Et cecinere nouum tibi carmen Veſper & Ortus
Interea aereis ſua erat quoque plurima campis
Lætitia,& toto ſtrepuere tonitrua cœlo.
Continuoque ignes fulſere in nube coruſci,
Atque humiles rutila luſtrarunt lampade terras.
Nec vos immenſi mora diſtulit æquora ponti.
Exultaſtis aquæ plauſu,exultaſtis arenæ,
Et caudis nitidi planxiſtis marmora piſces.
Cernere erat,qua cæruleas ſupereminet vndas,
Omni feram dorſo tellurem murmure læto
Intremere,& celeri velut aſſultare chorea.
Necdum quadrupedes guſtarant pabula in aruis,
Nec variæ volucres roſtro ſe paſcere acuto
Aſſuerant:prius omne pecus,prius omne volantum
Reptantumque genus mira te laude ferebant,
Et rerum auctorem ſeruatoremque canebant,
Ipſe latens,medijsq; in nubibus igne coruſcus
Gaudebas,operiq; tuo faber indulgebas,
Qualis,cui creſcit natorum plurima pubes,
Omnes cùm videt inſignes pietate, ſibiq;
Subiectos, pater ille animum labefactus amore
Lætatur ſecum,& tacito ſub pectore geſtit.
Tandem natus homo eſt,cœpitq; animata moueri
Gleba

Gleba recens, cæloque arrectos tollere vultus.
Illi præ cunctis animantibus ipſe dediſti
Diuinos altæ mentis diuinitus hauſtus,
Vt nullum in terris propius te accedat & vndis
Ingenium haud veræ omnino rationis egenum.
Muneris idcirco tanti memor ore canebat,
Et meritas toto ſoluebat pectore grates,
Cum conſorte tori incedens per amœna vireta,
Halantesq́; tibi flores & ſerta legebat.
Felix ò nimium, tecum ſi fœdere pacto
Manſiſſet dictis, nec turpi iura reſoluens
Arſiſſet voto, vetitiq́; cupidine pomi
Seq́; ſuumq́; genus veniens merſiſſet in æuum,
Omnia ſuffundens mortis nigrore repentè!
Tu tamen ò noſtras nimiùm miſerate ruinas
(Suaſit amor) demum nos vltrò in priſtina reddis,
Nec ſinis in tenebris altaq́; voragine volui.
Nam tandem auxilium cœlo demittis ab alto,
Qui reduces noctis nos tantæ euolueret vmbris,
Non tot veridicis olim de vatibus vnum,
(Quod poteras) non alitibus de ciuibus vnum,
Qui cœli ſupera alta colunt, ſed munere tali
(Quæ pietas? qui tantus amor?) tuus vnica proles
Fungitur ille, tu vera atque ſimillima imago
Filius, æternum qui tecum viuit, & vnum
Eſt & idem tecum, tibi nec diuellitur vnquam.
Naſcitur humana ſub imagine, naſcitur ille
Qui ſemper fuit, eſt, & erit, cui ſidera parent:
Mortaliq́; Deus tegitur ſub mole, nec artus
Reſpuit humanos, nec vitæ incommoda noſtræ,

Factus

Factus homo, mortiq; etiam ſe ſubijcit vltrò.
Vt nos æternæ mortis de faucibus hauſtos
Eriperet, claroq; humiles inferret Olympo.
Ille etiam, mundo cùm venerit vltimus æui
Terminus, antè noua quàm flagrent omnia flāma,
Arce tuo miſſu ad terram deſcendet ab alta
Aetheris, vt vitas hominumque: & crimina diſcat
Quæſitor quem non benè vel malè facta latebunt.
Pro meritis ſtatuet pœnas, & præmia cuique.
Cùm verò ingenti flamma arſerit orbis vbique,
Continuò tellure noua, cœloque recenti
Cernere erit luſtrata hominum volitare per auras
Corpora clara magis cœli radiantibus aſtris,
Omniaque ætherei complere ſeditia cœli.
Tu pater in medijs tot millibus æthere ſummo
Totus collucens, radijsq; micantibus ardens
Longè omnes ſupra pro maieſtate ſedebis
Cum Nato æquipotente, tuumque afflabis amorem
Omnibus, atq; tuo lætos dignabere vultu,
Vnde animis venit alma quies, ſine fine voluptas,
Tunc te ſicut es, & ſine nube videbimus atra,
Et nil iam leuibus ſpeculi debebimus vmbris,
Felices omnes, & conditione beati,
Quiſq; ſua, haud animis tendent optantibus vltrà,
Alter & alterius non ſuſpirabit honores.
Omnibus vnus erit iunctis amor, atque fouebunt
Mutua ſe, dulciq; animis ardore liqueſcent.
Nec ſe vlli poterunt poſthac ſummittere culpæ,
Vt cœli volucres poſt prima pericula ciues.
Ter felix ſine fine quies, ſine fine voluptas.

Tunc

Tunc neque erit finis,neque tempus. deſinet æuum,
Quodq́; eſt,quodq́; olim fuit, & qđ deinde ſequeť,
Vnum erit.immenſi requieſcent ſidera mundi,
Mobilis & circumtorqueri deſinet orbis,
Ipſe etiam curſusq́; ſui, aſſiduiq́; laboris
Oblitus Sol ſtabit: iners nihil edet in auras
Terra parens:nil iam gigni,nil creſcere, aliue
Cernere erit: nil mutari, nil denique obire:
Omnia ſemper erunt eadem,terra,æquora, cœlum,
Sideraque vltrici mundi luſtrata fauilla
Haud infra ætherei fulgebunt lumina Solis,
Lumina quæ ſolita mundo nunc luce miniſtrat.
Tunc mage erit longo Sol lucidus interuallo.
Nullus erit nimbus,nullæ toto æthere nubes,
Quæ ſeſe obijciant,& opacum lumen obumbent.
Otia mundus aget: tu ſolus gignere prolem
Vnigenam perges fœcundo in ſæcula verbo.
Gignendi nec finis erit, & vterque beatam
Concordi afflatu ſemper ſpirabitis auram,
Sol vti inexhauſtum nihil vnquam mittere lumen
Deſinit,vſque noua perfundens omnia luce,
Omnia perpetuo conſeruans fota calore,
Vnus cuncta reges:eris omnia in omnibus vnus:
In te vnum conuerſi animis flagrantibus omnes,
Mirari,amplectiq́; omnes,paſciq́; fruiq́;
Aeternumque tuas reſonabunt omnia laudes.
Salue ſumma boni,fons veri lucis origo.
Siquid iuſtitiæ eſt nobis,rectiq́; pijque,
Si quicquam virtutis,id omne,id fluminis inſtar
A te fonte venit recti omnis,cùm tibi iuncti
Hæſimus

Hæſimus,hãc trahimus tua per commercia partem.
Tu pietas,tu iuſtitia es,tu cætera virtus
Omnis,& is noſtras emanas vndique mentes.
Tu vigor es rerum,tu vis tu lucidus ille
Splendor,quo cœli regitur pulcherrimus ordo.
Tu Soli radios,tu præbes augmna Lunæ,
Cæteraque accendis,paſcisq; micantia cœli
Sidera luce tua,& totum iubare æthera veſtis.
Sæcula tu reparas ſemper,fugientia mundo
Tempora diſpenſans,annos menſesq; diesque,
Et lucis noctisq; pares tu diuidis horas.
Atque orbis velut es ſator vnicus,omnium origo,
Sic etiam tu cunctarum concordia rerum,
Tu mundi tu concentus,tu conſona Muſa,
Perpetua in ſeriem nectens elementa catena,
Suſpendisq; grauem telluris in aere molem.
Et ſuſpendis aquas,tot vaſti ſtagna profundi,
Atque pares orbis lati moderaris habenas.
Omnia ſolus agit,Pater omnia curas
Nec te centimanum dicam,tamen es tibi totus
Ipſe manus,totusq; oculi,digitiq;,pedesque
Brachiaque,& mundo noua ſemina ſufficis.
Vſque nouas animas in membra recentia fundis
Humani generir ſator indefeſſus,& orbem
Finibus in cunctis varijs animantibus imples:
Nec ſine te it quicquam aereas in luminis oras.
Per te concipiunt fœcundis imbribus agri:
Seminaque educit diàs calor almus in auras.
Gramine conueſtis sòla:verſicoloribus arua.
Floribus appingis,pictisq; tapetibus ornas
Semper

Semper vere nouo,nec certus rumpitur ordo.
Spicea ſerta gerens,maturaque ſemina curua
Falce legens,alimenta animantibus, ingruit æſtas.
Rore leui arentes reficis nocte humidus herbas:
Hinc varia arboribus pendentia poma coloras,
Et nitidas lentis ſuſpendis vitibus vuas.
Venit hiems:niue,& albenti tegis arua pruina,
Telluremque gelu premis,& vaga flumina ſiſtis.
Tu quoties libuit,veluti deprompta recluſis
Theſauris,profers vantorum immitia flebra
Imbripotens,nimbos tempeſtatesq; coerces.
Fulgoribus terras & ſæuo fulmine terres.
Omnia mox cœli detecta luce ſerenas,
Aereas equitans nubes,lataq; ſonoris
Ventorum inuectus pennis cana nubila differs.
Das leges & iura polo:tibi curia ſancti
AEtheris obſequitur,nutusque obſeruat herilles
Sanctorũ chorus alituum.tibi in omnia ſummum
Imperium:tu rex regum:tibi ſceptra,tibi ipſa
Regna accepta ferunt reges, & numen adorant
Accurui votisq; vocant,metuuntq; tremuntque,
Atque humiles vni tibi corda ferocia ponunt.
Inſani,tibi qui ſe fruſtrà opponere ſignls
Infeſtis audent,atque irrita bella laceſſunt.
Quãdoquidẽ ceu das,adimis quoq;regna ſuperbis.
Quanta tuæ ſit vis quàm ſæua potentia dextræ,
Cæleſtum volucrum ſcit quondam maximus æles,
Olim qui roſeo ceu Lucifer ore nitebat,
Et matutino præbebat lumina cœlo:
Cum ſo!ijs nunc in tenebris,& nocte profunda
Sontibus

Sontibus infelix æterno carpitur igni,
Noctipotens vmbris terror crudelibus & fax,
Lucifugiſque animas miſeras exercet in oris.
Scit Babylon ſuperas educta turre ſub auras
Terrigenas quali diſieris enſe gigantes.
Scit Segoris, ſcitq; infelix Aſphaltidos vnda
Accolæ quas vrbes ſubito telluris hiatu,
Hauſeris, & pluuio gentem deleueris igni
Auſam immane nefas, vim cœli inferre miniſtris
Aligeris teneræ iuuenum ſub imagine formæ.
tantus agit furor inſanos, tam cœca cupido.
Tu pedibus ſalſas das ire impunè per vndas
Suſpenſis genti, dum vim fugit hoſtis, amicæ,
Et mare veliuolum concreta diuidis vnda.
Nec mora, vorticibus pelagi in ſe deinde reuerſis
Arma inimica, viros, curruſq; ſub æquore mergis,
Et duram Aegyptum luctu proſternis amaro,
Quam non vlla prius potuerunt edita cœlo
Flectere ſigna iræ cœleſtis nuntia monſtra.
Tu potes hoſtiles nullo ariete vertere muros,
Ad ſolum clamorem hominũ, ſonitumq; tubarum.
Tu quoties opus, inſolis terroribus hoſti
Aduerſo immittis tenebraſq; metumq; fugamq;,
Et conuerſa adigis dare terga ſequacibus vmbris.
Vox tua terribile eſt tonitru, tua dextera fulmen.
Tu populum innumerum deſerta per inuia vectum
Concreto cœli pauiſti rore tot annos:
Tu largum duris è rupibus elicis amnem:
Tu dulces in aquas fontes conuertis amaros:
Tu rerum quandoque vices & fœdera rumpis,

Et

Et quas fixiſti leges, idem ipſe refigis.
Hinc precibus validi herois, dum prælia tendit,
Sol cœlo ſtetit immotus, mirantibus aſtris,
Cæteraque aſſiduos requierunt ſidera curſus.
Hinc conuerſa retro quoque flumina ſubſedere,
Aut ſubitò obſcœno manarunt rubra cruore,
Et ſegnis quadrupes humana voce locuta eſt.
Olim etiam pluuiam multos innubilus annos
Haud aer dedit, & latices latuere repoſti.
Ante hauſtu largis deleras imbribus orbem.
Tu cererem exiguam nati conuertere in artus
Diuinos, corpusque potes ſacrantis ab ore.
Quid mirum ſi ferrum etiam natet amne liquenti
Suſpenſum, nec mole graui ſubſidat in ima?
Si vim ſponte ſuam dediſcat mitior ignis,
Nec pueros cremet in media fornace canentes?
Arida ſi nitido reuireſcens germine virga
Non expćtatos det obuſto cortice flores?
Per te etiam ſurdis penitus ſæpe auribus orti
Sunt viſi claras audire & reddere voces.
Necnon capti oculis, & blanda luce carentes
Iucundum cœli potuerunt cernere lumen:
Vt ſileam quos in media iam morte iacentes
Incolumes ſeruas, nutuque in priſtina reddis.
Quinetiam extinctos, ima & tellure repoſtos,
Cùm libet, amiſſæ reuocas ad munera vitæ,
Idq; alijs das poſſe, tuas qui pectore caſto
Implorant vires, & ſanctum numen adorant.
Nil adeò noſtris tam viribus inconceſſum,
Quod non eualeat quiſquis te pectore toto,

Toto corde colit,totis te ſenſibus haurit.
Ille etiam auulſos in ſalſas æquoris vndas
Transferet,ac coget par inania currere montis.
Ille etiam velut ante oculos ventura videbit
Vaticinans,populisque canet longè antè futura.
Largius ipſe homini te ſæpe infundis amico,
Cætera de nihilo quem propter cuncta creaſti:
Illum etiam demum cœli dignaris honore.
Reſpice nos bonus, & nodo tibi necte tenaci.
Nos facere id potis eſt vnum,ac ſeruare beatos.
Nam quicunque tibi ſe iunxit,& altius hæret,
Teq; habet,omnia habet,nulliusq; indig9 vltrà eſt.
Omnia ſunt in te per te,omnia,te omnia ab vno.
Si quid opus,nulli dees,omniaque omnibus vnus
Sufficis,& te,qui ſis omnibus omnia, præbes.
Tu vigores feſſis,iactatis æquore vaſto
Tu portus,tu fons liquidæ ſitientibus vndæ:
Tu requies,tu pax animus placidiſſima noſtris
Tu modus es rerum, menſusque,& dædala forma,
Metaque:tu pondus,numerusq; ordoque:decorq;:
Tu cunctis communis honos,tu vita ſalusque:
Tu cunctis communis amor,tu plena voluptas
Omnibus,& virtus : abs te ſapientiæ, ſiqua eſt
Mortali : tu lex,tu ſpes certiſſima, tu lux.
Tu via,tu ratio. deſunt mihi carmina,deſunt
Verba,tibi quo plura cano,tibi plura canenda
Reſtant,mortali non euoluenda labore.
Non te orbes capiunt,non ampli ſemita cœli
Ardua,non ratio non mens,non denique ſenſus.
Atq; adeò maris immenſi tot ſtagna,tot vndas

Ebibere enitor,totumque haurire profundum.
Hic mihi ſi æternùm ſonet immortalis aheno
Gutture vox,centumq; obeant hæc munera linguæ,
Seminaq; excudam laudum vſq; abſtruſa tuarum,
Haud equidẽ exiguam ſperem cõprendere partem.
Sint ideo potiùs tibi noſtra ſilentia laudi.
O' decus,ò iubar æternum,inuiolabile lumen;
Summũ,vnumq; bonũ,ſummarum maxima ſumma.
Siquid honos,ſiquid laus,ſiquid gloria, id omne
Vnus habes: tibi honos,tibi laus,tibi gloria ſoli.

DEI FILIO, DEO OPT. MAX.

PRincipio ante æui primordia,& ante creata
Omnia verbum erat æternum , immemorabile verbum,
Vſq; Deum propter reſidens,haud numinis expers,
Diuiniq; hauſtus: ſed erat quoq; numen idipſum,
Eq; Deo Deus,& verum de numine numen,
Quod Deus æterna produxit origine, nullo
Temporis obſequio ſe in ſemet mente reflectens,
Cõcipienſq; ſuæ propriũ hunc ſibi imaginis inſtar,
Quo ſine nil horum conſtat,quæcunq; creata.
Fons vitæ,fons lucis erat mortalibus ægris.
Lux ea ſed tenebris primò radiabat in altis,
Nec claram cæcæ lucem agnouere tenebræ.
Huc miſſus vates , lucem qui proderet almam
Gentibus,& largo luſtraret lumine mundum,
Veridicoq; rudes prænuntius ore moneret,

Non lux ipſe quidem, ſed tanti luminis index.
Lux erat ille autem,qui primo lumine ſemper
Affulget primas mundi ingredientibus oras.
Non aberat mundo mundi fabricator: at ipſum
Auctorem haud agnouit opus,ſed ei obſtitit orbis,
Inq; ſua aduenientem alij excluſere,neque illum
Admiſere ſui: ſed quotquot luce recepta
Accepere,pijs tum primùm oblata facultas,
Et monſtrata via eſt,qua cœli ſurgere ad auras
Poſſent,ſeq; Deo ceu pignora iungere cara
Luſtrati velut,atque iterum diuinitus ortis.
Nam verbum omnipotẽs (agite hic aſſurgite dictis
Mortales venerati animis) mirabile verbum
Dilapſum cœlo moribundos induit artus,
Factus homo Deus,& noſtris habitauit in oris,
Vnde ſalus omnis nobis eſt orta ſepultis.
Tantane te pietas miſerantem incommoda noſtra,
Tantus adegit amor,cœli vt de lumine claro
Te noſtris velles vltrò immiſcere tenebris,
Cùm ſis æterni proles æterna parentis,
Luciferum ante ſatus roſeum? tu Lucifer ipſe,
Cæteraq; aſtra tuo tu lumine cuncta ſerenas,
Qui gigni neque cœpiſti,neque deſinis vnquam:
Principio ſemper genitus,gignendus & vſque:
Principium de principio,de fonte oriens fons.
Tu Sol,atque idem ſplendor de Sole reſurgens,
Splendor,qui Solem illuſtras ſplendoribus ipſum,
Lux de luce micans,clarum de lumine lumen:
Sol omnis fons iuſtitiæ,pietatis origo,
Splendor,qui totum illuſtras ſplendoribus orbem,

Tu mortale hominum genus ipſa ab origine rerum
Vidiſti curas humiles, & vana fouere
Conſilia, accuruum terris, cœleſtium inane.
Huc ideo acceſti moribundo corpore ſeptus,
Te medium dans inter nos interque parentem:
Vt nos erudiens nunquam antè audita moneres,
Arcanis inſcripta notis in codice clauſo,
Quem ſeptem cuſtodibant adamantina ſigna.
Hic veterum coràm euoluens oracula vatum
Luſtraſti nos luce noua, vt concreta videntes,
Atque oculis ſubiecta, etiam poſſemus adire
Quæ fugiunt hominum viſus, vix peruia menti,
Atque ita nos veheres tua per veſtigia ad aſtra:
Qualis auis, non iam implumes cùm ſedula natos
Inuitat, tenditque volatu educere in auras,
Ipſa ſuperuolitat nidum alludentibus alis,
Paulatimque leui ſe tollit in aera lapſu:
Non alia humanum genus arte obtuſæ tot annos
Corda gerens poterat ſublimi pectore digna
Concipere, & volucri cœlum tramittere mente.
Nam tibi cũcta Pater quæ ſunt, quæve antè fuere,
Quæve dehinc ventura, vni detexit, & æquè
Omnia ſcis, & cuncta vides, videt omnia vt ille.
Te quamuis genuit Pater auctor, non tamẽ vnquam
Te fuit antè Pater: nunquam non ipſe fuiſti
Filius æterno ſoboles æquæua parenti.
Ceu (quamuis longè æternis pereuntia diſtant)
Splendor ab igne oritur, ſplendorẽ nõ tamen ignis
Ante ijt, at ſimulatque ignis tum cœpit oriri,
Ortus item pariter ſplendor diffulſit ab igni,

Aeternuſque foret pariter ſi æternus & ignis.
Nō Pater eſt te maior: habes Patris omnia,& in te
Eſt Pater,vt genitore itidem tu ſemper in ipſo es.
Queque poteſt Pater,æquè eadē pōt omnia ab illo:
Tantum te genuit pater amplius,ipſe neque illum
Gignis,nec Pater es,ſicut neque Filius ille.
Tu Patris æterni æterna atque ſimillima imago:
Tu Patris inuicti robur,tu dextera,& ingens
Brachium,inexhauſtusq; vigor, virtusq; perennis:
Tu Patris æterna es ſapientia cuncta videntis,
Qua maria,& terras,cœlū,æthera,cuncta creauit.
Nam Deus ætheros cùm mundi excuderet orbes,
Aereaſque plagas conflaret,cumque liquores,
Et circunfuſas laticum ſuſpenderet vndas,
Libraretque ſuo tellurem pondere nixam,
Inque vicem validis connecteret omnia vinclis,
Ipſe aderat operi indulgens: nutu omnia firmans,
Omnia componens: ſine te nihil: omnis vbique
Eſt per-te decor,& rerum pulcherrimus ordo.
Nanq; ſinu Patris ipſe aderas noua cuncta creātis,
Ante mare,& terras,cœli ante patentia regna,
Ante humilles colles, ante alta cacumina montes,
Fluminaq;, & fontes genitus.prærupta priuſquam
Fundamenta graui telluris mole locaret,
Filius extabas ante omnia ſæcula natus.
Amplexusq; Patrem æterno deuinctus amore
Gaudebas tecum, torrens vnde illa voluptas
Illa immenſa fluit,gaudent quā cuncta creata,
Quæ ſenſus hominū ſupra eſt,ſuper omnia abūdās:
Auribus vt nemo hanc, nemo vnquam mēte capaci
Hauſerit

Hauſerit in terris : animas ea ſola beatas
Efficit æthereis exemptas corpore in oris,
Vt nihil vlteriùs quærant, nihil ampliùs optent.
Tu tamen ò noſtros adijſti ſponte labores,
Mortalesq; auras hauſiſti, has noctis in vmbras
Editus, humanosq; puer collectus in artus,
Verus homo, verus pariter Deus, vnus vtrunque
Naſceris, & cœli noſtri non reſpuis oras,
Eq; ſinu Patris in terras te deijcis imas,
Solis lucis egens, cùm ſis fons lucis, & ipſum
De nihilo extuderis, nullaque è lampade Solem,
Cæteraq; illuſtrans cœli ſuccenderis aſtra.
Naſceris, & ſubito aſpectu cœlum omne ſerenas,
Editus in lucem pura de virginis alno,
Quæ penitus thalami tactusq; ignara virilis
Numinis afflantis ſancta concepit ab aura.
Naſceris : in terris pax naſcitur aurea tecum,
Pax omnem ſenſum exuperans, inſueta voluptas.
Naſceris : vt verni ſpecies patefacta diei
Omnia lætitiæ perfundis, gaudia vbique
Plena feris : mira rorant dulcedine montes
Vndiq;, mellifluæq; redundant nectare valles
Vndiq;, fœlici diſtillant omnia rore.
Nam cœlum omne liquens, cœliq; volubilis orbes
Deſuper inſolitis tunc imbribus irrorarunt,
Et pluuiam nubes felici rore dedere,
Quo tellus imbri, Zephyriſq; tepentibus alma
Concepit grauis, & gremio flos ortus aperto :
Exeris os, campiſque comas diffundis apricis,
Circum ſuaue rubens, & circunfuſa coloras

Gramina: diuinos longè rus halat odores.
Tu ros, tu pluuia, eque polo fluis aureus imber:
Expectatus ades tot ſæcula ab omnibus imber:
Candida te excipiunt intactæ vellera lanæ:
Nec tamen excepto maduit lana humida ab imbri.
Porta æterna manet cœli alto in limine clauſa,
Per quam aditus nulli penitus fuit orbis ab ortu:
Ipſe ſed ingrediens ſoli tibi ſponte patentes
Isq; redisque fores, nec clauſtra immota reſignas,
Quale vitrum radijs penitus Sol tranſit adactis,
Illæſoq; domus ſubit interiora metallo,
Intimaq; illuſtrans penetralia lumine veſtit.
Plurima fortè olim ſerpens tabo atque venenis
Fontesq;, fluuiosq;, lacusque infecerat omneis:
Omnes errabat mors paſſim infuſa per vndas.
Circum victa ſiti longas effuſa iacebant
Perripas armenta, genus ſimul omne ferarum,
Nullaq; ſuſpectas labris arentibus vndas
Libabat quadrupes, vicinaq; flumina tantùm
Spectabant veritæ cæcum ſub gurgite virus.
Ecce ferus ceruo aſſimilis capreæve fugaci,
Montis ab aerei decurrens vertice ſummo
Tramite decliui ſaltus præteruolat altos.
Iamque fugam per plana tenens ingentia campi
Tranſmittit ſpatia, & volucri volat ocyor aura.
Conuertere oculos commota armenta repente
Ad ſonitum, atque viam venienti abducta dedere.
Ille lacum ingrediens longo ferit æquora cornu,
Fronte quod in media ſolum gerit. ilicet omnis
Ad tactum ſubitis feruoribus æſluat vnda,
Exul-

Exultantque vada, ſpumisque incanuit amnis.
Nec mora, proſiluere feræ ſimul vndique in vndas,
Securæq; mali medicatum hauſere liquorem.
Currite montanæ vos, huc accurrite nymphæ,
Ferte roſas: legite alipedi candentia veſtro
Liſia, narciſſosque, & purpureos hyacinthos.
Texite odoratas vario de flore coronas,
Atque ſalutiferum ſertis innectite cornu.
Tu noſter quadrupes: cœli ò lux clara ſereni:
Vertice ab æthereo tu noſtræ cauſa ſalutis
Certa venis, tuaque omne abigit præſentia virus.
Grex lectarum ouium cæſis cuſtodibus ibat
Omnis Idumæis paſſim diſperſus in aruis.
In pecus omne feræ graſſari impune: fremebant
Hic illic miſeris balatibus omnia circùm.
Paſtor ab aduerſo Carmeli vertice miſſus
Veniſti tu cogere oues, ouiumque mederi
Vulneribus pius, ingluuiemque inhibere luporum,
Vnius vt tandem paſtor foret vnus ouilis.
Currite Idumææ vos, huc properate puellæ:
Viſite paſtorem nunquam ante hæc ſecula viſum,
Cernite vt inceſſu grauis, vt ſpectabilis ore
Egregio, formaque viros ſupereminet omneis,
Cuncta Deo ſimilis, vultum, vocemq;, coloremque,
Haud ſpirans mortale. Dei quantum inſtar in illo?
Sternite humum venienti, & olentia ſpargite vbiq;
Graminaque, & flores, calatisq; occurrite plenis,
Et patrio de more nouum date gutture carmen.
Ecquis Idumæo venit ecce è tramite paſtor
Tranſiliens colles, montana cacumina tranans.

Diuini ſpecie iuuenis pulcherrimus oris,
Vndiq; diuinum iactans de corpore amorem?
Ecquis odorato vt thalamo nouus ecce maritus
Egrediens multo incedit ſublimis honore,
Fragranti latos humeros adopertus amictu,
Atq; ipſos blando mentis exurit amore?
Omnia amant iuxta, miteſcunt omnia circum.
Currite paſtores, paſtorem viſite amantem:
Currite longinquis reges à finibus orbis.
Dona parate opibus, regumque inuiſite regem.
Sed quid ego aſpicio textum illi informe rubore,
Squalentem guttis tunicam? chlamys atra colorem
Inſolitum, veluti calcata duxit ab vua,
Compreſſiq; pedum macularunt vincla racemi.
Ah tibi quis niueos tam fœdè infecit amictus?
Ah tibi quò ſpecies euanuit illa repentè,
Qua ſanctarum animæ in cœlo lætantur amorum
Alituum cœleſtum acies gens æthere nata?
Tune ille æternæ ſplendor nitidiſſime lucis.
Pulcher luce magis, roſeo formoſior aſtro,
O cœli iubar: ò oriens, ò Lucifer alme
Lumine cuncta rigans, illuſtrans omnia luce?
Lucis vbi nunc ille nitor? tùn' Phoſphobrus ille,
Præhebas mundo qui lumina matutinus?
Quem quondam vario rerum ipſa in origine cantu
Laudabant celeres mundi ſeptemplicis orbes,
Laudabant elementa, tuum admirata decorem,
Laudabant alternantes & veſper & ortus,
Lunaque, Solq;, Poloq; orientia ſidera vtroque.
Hei mihi Lucifero quantum mutatus ab illo es?

Hei

Hei mihi mutato quàm factus decolor ore?
Quàm niger aſpectu, quàm deformatus amictu?
Quis te percoxit tantus calor? haud tibi vultus
Sol æſtu infuſcat: non purpura tinxit amictus.
Longè alius rubor, atque alij infecere colores.
Solus amor noſtri fuit horum cauſa malorum,
Solus amor fuſci fuit idem cauſa ruboris.
Vnus tù nobis collectas comprimis vuas
Suppoſitus trabe, mole graui, ſub pondere iniquo,
Deque tuo expreſſi tortu fluxere liquores,
Et totum quæ vina hilarant dulcedine mundum.
Aſt etiam quænam iuuenili in corpore cerno
Vulnera? quàm lata patefactum molle feneſtra
Pectus hiat? plantæ quàm dira cuſpide fixæ?
Ecce manus ambæ ferro quoque arantur acuto,
Vulnificisq; caput redimitus ſentibus horres,
Affixusque trabi vitam heu quoq; denique fundis.
Cui hominum hoc de te licuit ſcelus? an Deus iſtis
Vulneribus, mortique etiam ſuccumbit acerbæ?
Ipſi tunc etiam flerunt tua funera montes,
Aſpraque ſaxa tuo doluerunt fiſſa dolore.
Ipſa parens frugum ſeſe mœſtiſſima Tellus
Planxit, & inſolito tremuit ſuccuſſa fragore,
Nec potuit lacrymas Sol diſſimulare, ſerenam
Cùm ferrugineo faciem velauit amictu.
Ah dolor, admiſſi nullius conſcius, inſonsque
Occidis, & pœnas aliena ob crimina pendis.
Qui neq; contraxti proauitam ab origine culpam:
Nec tenui ipſe tuum maculaſti crimine nomen,
Nos inconceſſa decerpſimus arbore poma,

Vnde

Vnde omnis ſpes noſtra abſumpta, ſalusq; ſepulta,
Ipſe tuo cunctam ſoluiſti ſanguine noxam,
Arboris affixus plantas, & brachia trunco.
Noſtra tua de peſte ſalus, de funere vita
Noſtra oritur, lætique tuo languore valemus.
Nanque licet mortale tibi, & violabile corpus
Eſſet mortali vt matris de ſanguine cretum,
Nulla tamen furti obſtabant contagia auiti,
Antiquæve notæ ſuberant veſtigia nuſquam,
Quam generi princeps hominū generator inurens,
Heu genus infelix tranſmiſit in omne nepotum.
Quandoquidē intemerata parēs genitricis in aluo
Ipſa ſuæ afflanti circundata numine, labem
Vel non admiſit, vel protinus eluit omnem.
Tu volucris fœta illa, tuo quæ ſanguine natos
Paſcis, & admoto terebras tibi pectora roſtro:
Agnus eras ſacer ille patri mactandus ad aram,
Victima morte obita qui noſtra admiſſa piares,
Ablueresque tuo nos hoſtia ſancta cruore.
Tanta modis erat nos cœli in regna reponi,
Vnde proculpulſi maleſuadi fraude colubri,
Sedibus ignotis tot longè errauimus annos,
Pellacis colubri, hamatæ qui agmine caudæ
Magnam etiam ſuperum detraxit ab æthere partē.
Vincis io, atque hydro tandem obluctatus acerbo
Infernas penetras ſedes, & morte ſubacta
Viuis adhuc vita meliore, animasque piorum
Carcere perfracto Erebi vaſtator ab vmbris
Eripis, & tecum cœli alto in culmine ſiſtis.
Tu leo promiſſus magni de ſanguine Iudæ
Naſceris

Naſceris ille,malisque venis occurrere noſtris.
Vincis io,& magna vi vincula noſtra refringis,
Vincula queis ſibi nos addictos hoſtis habebat,
Atque triumphatum compeſcis viribus orcum.
Quique modo informi letho ſine honore iacebas,
Iam pulcher vi ſu,iam formoſiſſimus ore
Priſtina diuini præ te fers ſigna decoris,
Atque agis inſignẽ repetens ſupera alta triumphũ:
Qualis vbi exutus ſenium,nitidusque iuuenta
Puniceis ſurgit Phœnix à funere plumis,
Iamque ſuos adit Aethiopes,Indosque reuiſit,
Circa illum volucres variæ comitantur euntem,
Et vario indulgent cantu, plauſuque ſequuntur.
Tu lapis, informi primò quem mole iacentem
Proiecere viri,neque eum inter læuia ſaxa
Miſcuerunt operi mox ipſa in fronte locatus
Aedibus in ſummis,quà prominet angulus extrà,
Parieti vtrique datus validis compagibus omne
Nectis opus,totaque nites ſpectabilis arce.
Nec tamen hic indefenſos nos deſeris vnquam.
Vſque foues præſens, & amico numine firmas,
Nosque mari in vaſto tot tempeſtatibus arces,
Nec ſinis abruptis victa rate obire procellis.
Tu pelagi velut in medio firmiſſima cautes,
Quam neq; conuellunt venti,neque fluctibus vnda:
Hac ſuper alta nouæ poſuiſti mœnia genti,
Quæ totum daret aucta tuis ſub legibus orbem.
Hic adeò feſſis ſtatio tutiſſima nautis,
Huc,quæ ſæpe mari in medio noſtra ardua puppis
Aeſtuat inſanis ventorum exercita flabris,

Se recipit,temnitque minas & murmura ponti:
Vſque inuicta ſilex te ſæuis obijcis vndis:
Impetus huc omnis illiſaque frangitur vnda.
Obice quo defenſa,licet vi crebra fatiſcat,
Tuta tamen ponto nunquam caua mergitur alnus.
Tu nos (olim vt pollicitus) non deſeris vnquam:
Tu nos de cœlo præſens paſcisque tegisque,
Sufficis æternæ tu nobis pabula vitæ.
Tu noſter victus, tu nobis pabulum & eſca.
Tu cœlo ros concretus demitteris alto
Suauis,& optatos referens cuique ore ſapores.
Tu nobis liquidæ emanas fons viuus aquai:
Flumine ab æthereo ſemper ſitientia labra
Noſtra rigas, largumque in nobis efficis amnem,
Cuius rurſus aquæ ſalit vſque ad ſidera curſu
Impetus,& ſuperum lætantem temperat vrbem.
Abs te omnis vis noſtra orit vigor omnis abūdat:
Noſtraq; ſiqua tuo firma eſt in robore virtus.
Tu velut in campis latis vberrima vitis
Brachia protendens: nos ceu qui plurimus inde
Palmes agit ſeſe,laxisq; effundit habenis,
Et grauidus circum nitidis exuberat vuis.
Tu fortunati abſtruſus theſaurus Olympi,
Aurum vbi cælicolum,& gēmæ ſeruātur, & omnes
Cœli claudis opes ditiſſimus,atque recludis:
In nos vſque etiam mortales largus inundas:
Huc omnis pleno dimanas copia cornu.
Abs te omnis auri vis atque opulenta abundat.
Quod ſemel æterno longè ante exordia rerum
Manere conceſſit genitor tibi, conditor orbis,
Sem-

Semper habes, nec cùm hic terrenos induis artus,
Amittis quicquam decoris cœleſtis in æthra.
Non te adeò intactæ claudebant viſcera matris
In terris, vt non quoque in æthere luce micares
Idem eadem, æterno genitus ſine matre parenti.
Nec minus ac prius æthereo Deus altus Olympo
Regnabas cum Patre, licet terraque marique,
Errares homines inter mortalia curans,
Verus ibi, hic verus, nec nos ludebat imago,
Et plagis cùm te obijceres morti obuius vltro.
In te ſolus homo ſenſu tulit aſpera morte,
Nec Deus eſt quicquam lacero tum corpore paſſus.
Nam diuina quidem, quæ ſimplex, quæve tuentum
Reijcit aſpectum, complecti neſcia ſenſu,
Cùm natura ſibi applicuit mortalia membra,
Naturāq; hominū, haud maculas cōtraxit ab illis,
Nullaq; per talem admiſit contagia nexum,
Sed penitus ſeorſum pura atque intacta remanſit,
Cui nihil omnino terrenæ labis inhæſit:
Diſſimiles ſpecies naturæ vtriuſque repugnant.
Sicut vbi immundas Sol lambit lumine foſſas,
Tetra vbi proluuies graue olet cœnoque ſimoque,
Non tamen effuſi radij dum ſordibus errant,
Infuſas ducunt ea per commercia ſordes.
Rurſum igitur ſolito pariter ſublimis honore
Regnas, humani præ te fers corporis artus
Amplius, intacta quos traxti è virgine naſcens
Filius omnipotens Patris omnipotentis & hæres.
Sed quod erat mortale olim & violabile corpus,
Nunc immune necis ſtellas ſuper emicat omnes,

Præ-

Præfulgenſque nouo premit ipſum lumine Solem
Quæq; tuos anima acceſſit diuinitus artus,
Formari inciperes ſanctæ cùm matris in aluo,
Numinis inſolito tecum dignatur honore,
Feliceſq; animas longè ſupereminet omneis,
Tecum vnà imperium cœli omnipotentis adepta.
Nanque tibi quæcunq; vſquam potis eſſe, poteſtas
Omnis vbique data eſt cœlo, terraque, marique,
Omnia vt æterna ditione in ſecula frænes.
Inſuper inſigni es genitoris munere adeptus
Præclarum, & dictis non enarrabile nomen,
In ſolitum euectum ſuper omnia nomina nomen.
Quod cœlum, telluſq; tremunt, atque infera regna,
Suppliciterq; vni genua accuruantur vbique.
Idem etiam effœto: cùm venerit vltima mundo
Tempeſtas, rapidis qua flagrent omnia flammis,
Mortales iterum miſſu genitoris in oras
Adueniens, hominum vt vitas & crimina quæras,
Pro meritiſq; voces ad pœnam & præmia quenq;,
Te genus humanum aſpiciet fulgere per auras
Aereas fulua in nebula, quem mille ſequentur
Sanctorum hinc atq; hinc acies, cœtuſq; volucrum.
Quattuor ære cauo ventos de partibus orbis
Omnibus humanum genus huc excire iubebis.
Omnibus innumeræ gentes à finibus ibunt
Magnum ad concilium, non tantum corpora viua,
Verumetiam quondam defuncta cadauera vita,
Oſſaque ab exeſis ſurgent rediuiua ſepulchris,
Atque iterum blandæ data inibunt limina lucis.
Mille hoĩum hinc, illinc acies, nouaq; agmina vbiq;

Occurrent tibi per volúcres aliqui aeris auras.
Interea magni ſimulator iudicis hoſtis
Seditione potens multos ſub imagine falſa
Ludet,& abductos recto ſub ſigna vocabit,
Atque tibi infeſtas contrarius inſtruet alas.
Quem verus mundi pro talibus arbiter auſis
Turbine corripiens terræ ima in viſcera condes.
Vt verò genus humanum tot millia campis
Inſtiterint latis,victor medio ipſe theatro
Secernes,dextraque pios in parte locabis:
Læta gregem ceu paſtor agens in paſcua,mites
Matutinus oues ſemper ſeiungit ab hœdis,
Lœua autem coges ſontes,miſerabile vulgus.
Tum cœlum quoq; ſigna dabit: tum cardine rupto
Axis vterq; loco abſiliet, ſtellæq; ferentur
Aethere præcipites: tum Sol ferrugine tectus
Protinus amiſſa ceu mœrens luce latebit,
Lunaq; obiſſe ſuum mirabitur obruta lumen.
Omnia noceſcent tenebris caliginis atræ.
Tum flammæ vltrices,vibrataq; fulgura cœlo
Corripient ſubitis mortalia cuncta fauillis.
Ardebunt fontes,ardebunt flumina,& alta
Aequora,flammeſcetq; auris candentibus aer,
Et veter extremos conſidet mundus in ignes.
Tum cœlo lignum venerabile ſideris inſtar
Fulgebit,noſtræ monimentum inſigne ſalutis.
Aethere mixta comas ramis felicibus arbos.
Alæua ſontes,& quos ſcelera impia damnant,
Ibunt infernos Erebi flammantis in ignes,
Omnes,vt ſua quenq; prement commiſſa,cremādi.

Dextra autem inſontes,quorumve oblita piacla,
Digrediens terris tecum ad tua regna vocabis,
Felicem quenq; in ſedem,quam cuique parauit
protinus à prima Pater æquus origine rerum,
Inſigniq; vehes victor ſuper aſtra triumpho.
Salue vera Dei Soboles, rex ætheris idem,
Bis genite,humani generis certiſſima vbiq;
Spes,atq; indubitata ſalus,lux aurea mundi,
Nobiſcum Deus, interpres ſuperumq; hominumq;:
Tu capitis noſtri gemmis contexta corona,
Ipſum tu caput,& decus omne,& gloria noſtra:
Tu rex,tu noſtri dux agminis inclytus ille,
Quem metuunt infernæ acies, gens æthere pulſa.
Tu cuſtos vigil,& magni tu paſtor ouilis:
Tu medicæ arte potẽs,qui vulnera noſtra mederis:
Tu via,tu veri vis,tu te vita ſecutis.
Tu noſtri fundamentum templi, atque columna,
Templum ipſum, & cœlo cõtermina vertice turris,
Perque gradus ara aſſurgens,aræque ſacerdos:
Ianua tu,ac reſerans cœli penetralia vectis:
Tu ratis & portus,tu lex,tu legifer ipſe:
Tu folia euoluis ſignato in codice clauſa,
Abſtruſasque notas,ſeptenaq; clauſtra reſignas:
Tu nobis noſtra auerſum ob commiſſa parentem,
Et mala pro meritis cuiq; haud tolerãda parãtem,
Concilias bonus,atque tua pro gente precando
Vſque aſſurgenti te cominus obijcis iræ,
Vulneraq; obtendis,quæ quondã es corpore paſſus
Deditus,& laceros pro nobis detegis artus.
Tu Patris admotus dextræ,ſubnixus eodem
In

In Solio immenſum conſorti numine mundum,
Maieſtate eadem,paribus frænatis habenis,
Omnia perpetuo afflantes recreatis amore:
Omnia concordi reparatis ſæcula nutu.
A genitore fluit per te vis omnis amoris,
Mutua quo inter ſeſe & amant redamantque beati
Cælicolæ,inq; vicem mortales.ſpiritus ille
Qui mare, qui terras, qui cœlum numine complet,
Vobiſcum Deus ipſe etiam,tres ordine certo
Numen idem,tres tergemino Deus vnus honore,
Maximnm,optimus,omnipotens in ſæcula regnas.

SPIRITVI SANCTO
DEO OPT. MAX.

AN Deus in nobis? quid nos mortalibus oris
Seuocat,ò noſtrasq; rapit ſup æthera mētes?
Non ea vis opis humanæ, non pectoris huius:
Deſuper extimulat numen: Deus inſidet ipſe,
Intus agit Deus, & noſtro ſe pectore verſat.
Hoc duce mortales fines tranſcendimus aptis,
Cognatisq; animis cœlo ſupera alta tenentes.
Hoc ſine proſtratiq; ſolo,in tenebrisq; voluti
Iactamur,nec mens nobis ignobilis altum
Quicquā agitat. quicquid recti ſanctiq; mouemus,
Hoc manat de fonte: boni hinc fluit omnis origo.
Hoc de ſole oritur lux,hoc de lumine lumen
Quo fruimur, quo nos ſupra nos tollimus acti:
Hoc vno afflati præcordia ab igne calemus.
Si nunc ille meis ſeſe implicet oſſibus ignis

Plurimus, & ſancto me cœli incendat amore:
Si lux illa meis oculis ſe lumine largo
Explicet,& nubem de pectore differat atram,
Quo me tollere humo valeam,& ſublimia cœli
Rimari,quò fas acie ſit cernere coràm,
Vnde ea vis ipſa,vnde calor,quo fonte redundet
Indeprenſus amor,qui tanti luminis ortus.
Si mihi nunc ipſum referet ſe denique numen,
Seq; ſuumq; initum, primumq; ab origine fontem.
Fallor? an ille ruit calor? ecce mihi artubus ardor
Ingruit. ante oculus lux en mihi plurima oberrat.
Vnde noua hæc ſpecies? vnde hæc tā clara repente
Tempeſtas? iam tollor humo,iam plurima nubes
Rareſcit,ſoluitq; aciem,tenebræq; dehiſcunt.
Iam videor (liceat dictis res pandere opertas,
Quiſquis es,ore tuum ſit fas recludere numen)
Iam videor,qua ſidererei plaga lucida cœli,
Vera vbi pax,vbi ſumma quies vbi plena voluptas,
Cernere ſubluſtri non enarrabile lumen
In nebula,immenſum radijs quæ circuit orbem.
Luminis in medio regem ipſum ardentis Olympi
Ingentem,immenſum,miro ſplendore prementem
Omnia,& humanos ſtringentem lumine viſus.
Omnia maieſtas replet,omnia gloria obumbrat.
Propter eum ſedet en Gnatus Patris vnica proles
Aeterni æternus,pariter ſine ſtirpe,ſine vllo
Semine,principioque carens,& temporis exors:
Quem pater vſque alta ſe in ſemet mente reflectens
Ipſæ ſuæ æternum concepit imaginis inſtar,
Arcanum ceu ſub tacito nos pectore verborum
Con

Concipimus,quod mox linguaq; ſonoq; receptum
In vocem formetur,& extra rumpat inauras.
Ambobus par maieſtas,par gloria,& vnum
Numẽ ideq; quod eſt Genitor,pariter quoq; Natus,
Vnum ambo,æternus pariter,immenſus vterque,
Omnipotens & vterque,orbis fabricator vterque.
Nil Patris ſine,nil Nati ſine numine cretum.
Ecce autem vlterius quis tanti luminis ardor?
Mira oculis mihi ſe facies nutantibus offert.
Hic ego totum aciem cuperẽ me vertere in ipſam.
Inq; oculos,tenuemq; in mentis ſimplicis auram,
Res incomprenſas ſenſu quò cernere poſſem.
Quis porrò tantis radijs globus igneus ille
Circuitu longo amplexus cœli aurea templa?
Vt procul abſiliunt flammæ hinc atque coruſcæ,
Vt porrò abſiſtunt ſcintillæ, vt & ignis anhelat,
Et facibus crebrò emiſſis fluit aureus imber?
Quàm placida mihi demulcet præcordia flamma?
Quàm mira mihi pertentat dulcedine pectus?
Aut me animus fallit,mentemq; inſomnia ludunt,
Aut domus hæc ſancti fornaxq; & fomes amoris.
Huc omnis conflatus amor,conflata voluptas
Omnis,& ex omni conceſſit gratia cœlo.
Nam quis tertius ille micat qui propter vtrunque,
A Genitore fluens per Natum numine iuncto?
In medijs vix apparet ſplendoribus aurea
Nube,mea prohibet quæ lumina circunfuſus.
Quàm ſimilis parq; ambobus?quàm numine cõpar?
Hic Deus,hic (ni fallor) adeſt quem deniq; quæro,
Quem ſequor,humana quẽ tendo expromere voce,

Implentem maria,& terras,cœliq; profunda
Numine,& ampliuaga recreantem protinus aura,
Non factum genitumve, nec vllo auctore creatum:
Profluit ecce Patris Gnatiq; è numine eodem
Numen idem,ſemetque ideo procedit ab ipſo
Numen idem,calor omnipotens,diffuſilis aura,
Perpetuo itq; reditq; reciproca,mutuus ardor,
Amborum communis amor: hic aureus ille
Halitus:hic Deus ille,hic amor,quo cuncta creata,
Omnia quo conſtant, quiq; omnia condita ſeruat,
Et maria,& terrras,aurasque, & ſidera cœli,
Atque homines, & quæ ſub cœlo animantia viuunt
Quadrupedum genus,& volucrū, vitasq; natātum,
Graminaque, & ſtirpes, animaque carentia ſaxa,
Erutaqe effoſſa tandem tellure metalla:
Omnia quæ in nihilum redeant collapſa repentè.
Suſtentata fuant niſi tanti numinis aura.
Hic amor eſt quo mortales regnator Olympi
Proſequitur,bonus:hic idem quo nos quoq; contrà
Grati illum ardemus, quo ſe,ſuperiq; hominesque
Mutua amanti inter ſeſe pietate fouentes.
Hic amor eſt cœli, terrarum hæc mutua flamma,
Cuncta fouens,nodusq; tenax,& amabile vinclum,
Cœleſtum vis magna,Dei immemorabile donum.
Hinc omnis pietas; hinc omnis denique virtus,
Aura potens,amor ignipotens,ſpirabile numen,
Spiritus ipſe tui apparent veſtigia vbique
Numinis ampla,tuū eſt qđcunq; vbicūq; videmus.
Tu Patris æterni virtus, tu dextera, & ipſi
Tu digiti quibus immenſum fabricauit Olympum
Rerum

Rerum Opifex quibus ingentem per inania librat,
Et circunfuſo ſuſpendit in aere molem,
Cuncta tuis elementa ligans contraria vinclis,
Muneribusque tuis paſſim plena omnia abundant.
Cùm pater omnipotens cum Nato immania mundi
Mœnia conſtituens cœli procuderet orbes,
Tertius ipſe aderas, (neq; enim diſtractus ab illis)
Omnia componens. iam tum aurea luce coruſcus
Summa æquitans leuibus mulcebas ęquora flabris,
Iam tum purgatis liquentem fluctibus vndam
Flamine luſtraſti, quæ dehinc mortalibus ægris
Elueret prima contractam ab origine labem,
Vnde ſalus animis proauita; fraude ſepultis.
Inde rudes illi prima illa à ſtirpe parentes
Terrarum obliti cœpere ad ſidera mentes
Tollere, mortalemque hominem deſueſcere, puro
Pectore concepto per te iam deſuper igni,
Et peragrare acie cœli ſublimia templa,
Admiſſi ſuperæ depaſci lumina lucis,
Vimq; Dei paulatim animus ſentire latentis
Occultam, ingentem, tum veri pectore pleno
Cernere venturos caſus, longeque remotos
Veridica populis porrò prædicere voce.
Hinc ſacri tripodes, hinc ſancta oracula diuum,
Hinc Solymi vates numeris arcana locuti,
Carminaque ediderunt diæ præſaga Sibillæ.
Idem à ſtirpe feros, & duro pectore agreſtes
Erudiens ſubito egregias diuinitus arteis,
Inſtruis, atque loqui docto das ore repentè.
Et cauſas orare, & ſanctas condere leges.

Nam genus humanum terris extollere ab imis
Ad cœli iubar, & ſuperis adiungere tendis,
Nubiferoque vehis nos aere in æthera purum,
Nec quiſquam ſanctis excluditur ætheris oris
Aut fato aduerſo,aut alicuius numinis ira,
Debitus æternis mundi ante exordia pœnis.
Cùm primùm dias exorti luminis oras
Viſimus antiqua ſuffuſi labe parentis,
Qui ſeſeq; ſuumq; genus corupit in æuum,
Immemor heu nimium promiſſi fœdere pacti,
Indecores cœlo vix lumina tollimus ægrè,
Proſtratiq; ſolo ſine ſpe,ſine honore iacemus
Tranſcripti infernis Erebi poſt funera flammis:
Vſque adeo veteris ſerpunt contagia noxæ.
Tu vero noſtris vbi ſenſibus aſpirare
Incipis,auxilioq; venis fera corda mouendo,
Admoniti incipimus Paulatim agnoſcere rerum
Auctorem,regemq; hominum ſuperumq fatentes
Oramus nobis facilem,veterumq; malorum
Nos piget & vitæ execramur facta prioris.
Iã magis atq; magis (neq; enim tu defici vſquam)
Spe veniæ haud dubia audemus cõfidere rebus,
Iamq; iuuat quæcunque iubent oracula legesque
Explorare animus,& iuſſa capeſſimus vltrò.
Continuò ne ſint nobis facis abdita fraudi
Noſtra admiſſa tegens, & crimina noxia deles
Imbre tuo,veterumque malorum obliuia miſces,
Atq; nouam in nobis mentem,noua corda renatis
Sufficis,abſterſaque nitent noua cuncta ſenecta,
Et ſimul optato mentes ſuccendis amore,

Quo

Quo cœlo placiti,quo digni euadimus aſtris.
Hoc ſuperum Pater inſigni nos munere donat
Sponte ſua bonus,haud noſtra pietate merentes.
Non opis id noſtræ, non nobis tanta facultas,
Ni Pater omnipotens ad cari vulnera Nati
Reſpiceret,qui morte obita mala noſtra piauit,
Humanumque ſuo lauit genus omne cruore.
Inde ſalus,operum inde omnis fiducia noſtrum.
Nequa tamen priſcæ ſubſint veſtigia labis,
Sponte caput ſacris de more immergimus vndis,
Præſenti quas illuſtras tu numine præſens,
Et veluti inſtillas vitam hoc ſub gurgite merſis:
Vnde renideſcunt animæ,velut æra coruſca
Deterſa prorſus priſca rubigine ſcabra
His opibus firmati animi,his radicibus actis
Tollunt ſe,in meliusque ſuis quoque viribus vſi
Creſcunt,& ſuperas per ſe nituntur ad auras,
Dum pietate ſua meriti poſt fulnera cœlum
Concilio Superum atque æterna pace fruantur.
Hæc promiſſa pijs animis vberrima merces,
Præmia tanta manent tam paruo parta labore.
Te ſine nil tamen audemus,nil poſſumus ipſi,
Et benefacta parum valeant ſine numinis aura
Noſtra tui. non tantùm animos impellere noſtros
Incipis è tenebris reuocans in lumen apertum
Sponte tua,haud meritis noſtris(à te omnis opũvis
Noſtra oritur: noſtri tu fons & cauſa vigoris
Verùmetiam mox ipſe iuuas comes additus vſque,
Fortunaſque tua noſtros virtute labores.
Ac veluti areſcant herbæ, ſiluæque comantes

Intereant, niſi mater alens radicibus imis
Sufficiat vires occultaque pabula Tellus:
Sic noſter ſine te vigor & vis deſinat omnis
Hauſta citò, incaſſumque fluant ſine fruge, labores.
Mille animis ſeſe obijciunt diſcrimina noſtris:
Mille nocent peſtes, occultusque imminet hoſtis
Semper & egregijs hominū inuidet additus orſis.
Quot ſcelerum facies, tot nobis retia tendit,
Tot laqueos. quis enim queat hos euadere caſſes?
Aſt vbi noctipotens manus haud ignara nocendi
Incautos petit inferno ſummiſſa barathro,
Lucifuge peſtes, tetræ ſine corpore vitæ.
Intentantque dolos, nobisque illudere doctæ
Nituntur recto captas abducere menteis.
Ilicet, ipſe ades, & medio in certamine feſſis
Affulges, retegisque dolos, atque irrita frangis
Tentamenta, tuoque magis nos numine firmas.
Omnibus auxilio es, ſatis omnibus vnus vbique
Diditus, & gentes paſſim diffuſus in omnes.
Nec quenquam tu muneribus bonus eximis vltro
Ipſe tuis, omnes inuitas, allicis omnes;
Omnibus incutiens blandū in præcordia amorem.
Infelix qui te non audit crebra vocantem,
Pulſantemque diu: duro ſed corde reluctans,
Sed tua iuſſa negans clauſas dimittere in aures,
Ah miſer oblato ſeſe ſubducit amori,
Ipſe ſuis obſtansque bonis, lucemque peroſus.
Quò monitus te quiſque libentius audit, eo illi
Semper ades, propiorq́;, & numine largius imples.
Et cui tu ſemel indulges, non deſeris vnquam,
Seſe

Seſe ſponte ſui niſi deſerat immemor ipſe:
Heu nimium infelix, ab ſemet proditus ipſo.
Nam ſimul atq; animus maculis ſe infecit, aberrãs
Curriculo huc illuc palanti corde relictis
Limitibus, Superum ac recti contemptor, & illex,
Continuò fugis, ac polluta ab ſede recedis.
Perſentit miſer ille tuum euaneſcere nume,
Omniaque in peius reuere, & retrò acta referri,
Et magis ac magis vſque obtuſa rigeſcere corda,
Qui modò ſidereo tendebat lumina cœlo
Arrectus penetrans acie ſublimia Olympi,
Colloquioq; fruens Superum: nunc obſitus vmbris
Obſcuris, atq; ora ſolo teterrima preſſus
Serpit humi, in cœnoq; graui ſine honore volutat.
Cunctaq; ſe circum tenebris nocteſcere cernit.
Qualis qui modò conſpectis tendebat in armis
Actus equo, prima ſignans intonſa iuuenta
Ora puer forma ante alios pulcherrimus omnes,
Si, cùm primùm caſtra ſubit, fortè acta ſagitta
Hoſtis ab aggeribus candentia pectora fixit,
Voluitur: ora modis tabeſcunt pallida miris:
Labitur omnis honos, fugit omnis gloria forma:
Et modò qui toto ſpirabat corpore amorem,
Nunc grauis aſpectu eſt, aurasque inceſtat odore:
Sic animus te præſenti nitidiſſimus olim,
Te fugiente, ſitu ac tenebris inuoluitur atris
Decolor, atq; omni formæ ſpoliatus honore.
Sic olim qui matutini ſideris inſtar
Larga miniſtrabat radianti lumina cœlo,
Luditer ille chori caput alitis & iubar, alto

Excuſ-

Excuſſus cœlo, lucemque exutus in ima
Coniecit ſeſe,& nigris immiſcuit vmbris.
Fortunatus & ille, Dei quem Filius olim
Vnicus in partem regni ſortemque locarat,
Bis ſenos inter proceres lectiſſimus ibat:
Verum ſponte ſua deiectus culmine tanto,
In præceps ruit abs tete ſine luce relictus.
Tanta tui immemorem ceperunt tædia amoris.
Non tamen vt primùm te quiſque auertitur, illum
Deſeris omnino longa irreuocabilis ira:
Sed longè obſeruas, tendat quocunque ſecutus,
Atq; iterum atq; iterum mulces, nec deficis vnquã.
At veluti genitrix puerum qui plurima fugit
Conſcius ob malefacta domi, ſeque abdidit altis
In ſiluis, nunc huc errans, nunc auius illuc,
Proſequitur pia,& incaſſum veſtigia ponè
Obſeruata legit: precibus nunc allicit illum,
Nunc commotà minas addit, ſi fortè lateſcens
Audiat,& voces incertas irrita iactat.
Quàm metuit neve eſca feræ, neu præda latroni
Incomitatus eat, torrentisve incidat vndis?
Haud ſecus, auerſa ſiquis te mente reliquit,
(Ah miſer) oblitusq; ſui, ingratusq; ſalutis,
Proſequeris, rurſusque vocas, rurſusq; remulces
Auerſum, inuitumque trahis: ſi fortè vocatus
Audijt, indoluitque admiſſis crimina faſſus,
Luſtratusque ſacerdoti commiſſa piauit:
Protinus inſinuas illi te, iterumque reuiſis,
Sopitosque iuuat rurſus ſuccendere ſenſus,
Fœderaque ablutis maculis in prima reponis,

Nec

Nec ſemel id ſatis: at quoties te auertitur ille,
Te toties vltro auerſo placabilis offers.
Eſt veniæ locus vſque,& habent peccata regreſſum,
Nec requies,donec vitæ labentibus annis
Vltima cuique dies moribundi aduenerit æui.
Tantus amor noſtri,tantæ cuſtodia curæ.
Fortunatam animam,macula cui contigit omni
Deterſa afflari tam ſancta deſuper aura,
Cui datur incendi tam ſancto deſuper igni,
Semper & indulci flagrando viuere flamma.
Illa Deum, Deus illam vltrò bonus ardet,amantiq;
Indulgens vltrò dulcem reſpondet amorem.
Quicquid agit fluit inſolita dulcedine amoris.
Semper amat tecum,dulciq; in amore quieſcit.
Tota in amore,parum curans mortalia fixa eſt.
Nec potis eſt ipſum tam ſanctum numen amare,
Quin quoque mortales iuncto ſimul ardeat igni.
Ante alios tamen ò felices,terque beatos,
Atque quater grauida qui te genitricis in aluo
Hauſerunt, neque dehinc in dulces luminis oras
Exorti excuſſere tuum de pectore numen,
Sed culpæ exortes,& vita puriter acta
Seruauere tuum intacti ſub funere munus.
Id paucis conceſſum autem, quos æquus amaſti,
Et quibus eximia indulſiſti numinis aura:
Non tamen excepto diuini corpore nati,
Te tam præſenti quiſquam vnquã numine paſſus,
Quàm quondam Iudæa genus,pulcherrima virgo,
Quæ Superum puro concepit ab æthere regem
Semine de nullo,nullis temerata hymenæis.

Nunc

Munere tu ſolus functu; thalamique thorique,
Virgineam impleſti fœcundis flatibus aluum.
Huc omnis vis, huc æſtus profluxit amoris,
Erupitque ingens totis fornacibus ignis.
Quo verò aggrediar poſt matrem carmine, quãto
Numine, quàm largo torrente vndaueris ipſos
In partus, mecum hic fandi vis victa laborat,
Verbaq; res ſuperat, maioraq; viribus audeo,
Ardua, inacceſſa, & nulli conceſſa priorum.
Quanto animus, qui numen erat, flagraſſe putãdus
Igne intus, toto cùm dulcem corpore amorem
Iactaret: quacunque viam ſpectabilis ibat,
Huc, illuc circum ora ferens gratiſſima cœlo,
Omnia inundabant mira dulcedine, amabant
Omnia, non ipſi montes ardore vacabant,
Vſque adeo occultos afflabas ſenſibus ignes,
Et lætos membris haud vlli viſus honores.
Olim etiam apparens oculis mortalibus, olli
Luce palam, cunctisq; videntibus affulſiſti
Præpetis in faciem collectus, & alba columba
Ora gerens, mira de cœlo voce ſecuta.
Poſt iterum te mortales mortalibus ægri
Conſpexere oculis manifeſto numine ferri
Cum ſonitu cœlo illapſum ſub imagine flammæ
Multifidæ, linguis veluti vibrantibus aureis,
Terrificisq; locum impleſti ſplendoribus omnem.
Filius omnipotens Patris omnipotentis vt olim
Pollicitus fore ſidereas rediturus ad arces,
Vt pro ſe in terris ſua deinceps munera obires,
Nec nos in tenebris volui paterere relictos.
Pro-

Protinus ecce viri calefacti numinis ignis,
Qui modò morte ducis proſtrati cuncta timebant
In latebris, nunc intrepidi mira ore loquuntur,
Mira ſonant: varias linguis, longeque remotas
Inter ſe gentes imitantur munere vocis,
Vno eodemque ſono diuerſo more locuti.
Agnoſcunt populi patriæ commercia linguæ,
Verbiq; quiſq; ſuæ,atq; eadem diſcrimina vocum:
Quiq; modo indociles vitam piſcoſa ſecundum
Flumina venatu tenui ſine more trahebant,
Edocti nunc mira canunt præcpta per vrbes:
Continuò penetrant aulas & limina regum,
Contra ſtare auſi ſoliorum edicta ſuperba,
Bis ſeniq; hominum genus id,te præſide freti
Extincti ducis, ac deuicta à morte reducti
Nobile per gentes omneis vexere trophæum,
Et factum egregium totum ſparſere per orbem.
Inde alij atque alij tanto pro nomine vitas
Effudere alacres,in aperta pericula euntes.
Atque ita terrarum totius protinus orbis
Tam varias linguis gentes,quàm moribus omnes
Iunxiſti,vt populus ijſdem ſub legibus vnus
Extemplò fieret,ſtudijsque & amore coirent.
Hac homines tu pace ligas, ijs nexibus vnum
Efficis,& vinclo nectis fera corda tenaci.
Infelix domus illa, vrbes cœleſtibus illæ
Inuiſæ, quas igne tuo non plurimus afflas.
Tu placidam per corda feris mortalia pacem,
Blandaque mortali præbes ſolatia vitæ,
Lætitia ingentem perfundes vndique mundum,

Per

Per te odia & lites, per te fera bella quieſcunt.
Tu pacem regesque inter, populumque patresque
Concilias: das te in mediũ, & ſacra fœdera ſancis.
Tu thalamos ſocias, noua tu connubia iungis,
Quæque homines pacta inter ſe conuẽtaq; firmant,
Ipſe ligas, propria vt maneant compagibus arctis.
Quodcunque incipimus recti, quodcunq; paramus
Aſpicis, & curſu medio noſtra orſa ſecundas:
Nec quicquam ordimur niſi nomine rite vocato
Antè tuo, ſtratiq; ſolo genibusque voluti
Auxilium, atque tui flammã imploramus amoris.
Ipſe venis: tu pectoribus mala gaudia noſtris
Excutis, abſtergisque animos, purosque reuiſis,
Et nos largus opum dono ſeptemplice lætos
Inſignis, noſtrasque vehis ſuper æthera mentes.
Tu matutinus, tu veſpertinus, & imber
Aureus ille venis cœlo, ſitientia corda
Noſtra rigans, lætisque feracia frugibus explex.
Cùm ſeſe obiecit nobis res dura repentè,
Hæremusque diu ancipites, animisque labantes
In tenebris verſamur, ades lux protinus, & nos
Inſtruis, ac mentem pulſa caligine luſtras.
Nec cunctaris vbi triſtis præcodia mœror
Noſtra premit: ſolator ades, dulcemque profundis
Lætitiam mœſtis, & gaudia mentibus affers,
Terroresque animis arces, & numine amico
Pectora demulcens pulſa formidine firmas.
Inſuper & nobis quæcunque vbicunque pericla
Obijciunt ſeſe, nuſquam nos deſeris ipſe,
Nuſquam abes, & duce te caſus euadimus omnes.
Salue

Salue hominum pax & requies, diuina voluptas:
Huc ades, atque tuum populis innecte calorem.
Siquando validis hominum fera pectora flammis
Flagraſti, & rapidis ſeruoribus indulſiſti,
Nunc opus igne tuo noſtras ſuccenda medullas
Acrius, & totis nobis incumbe caminis.
Aſpice mortales quàm denſa nube premantur,
Aut quibus in tenebris iaceant, quo frigore ſegnes
Algeſcant animi priſcæ pietatis inanes.
Incipiant flammis deſueta caleſcere corda,
Et cœlum aſpicere, & iucundum cernere lumen,
Exutique dolos recti accendantur amore
Rurſus, & ad priſcas referant ſe moribus arteis.
Præcipuè tamen obſcura caligine merſa,
Quæ ſanctum euerſis Germania numen ab aris
Expulit, & cœlum ſceleratis prouocat armis,
Luce tua verum agnoſcat luſtrata, nec vltrà
Sæuiat, at veteri pietate reſuſcitet aras,
Vnaque nobiſcum ſit ei ſententia concors.
Quòd ſi ſponte tuis ſtimulis parere recuſat,
Et lucem refugit, fugijsque inſiſtit in ijſdem,
Sit noſtros ſaltem reges diuinitus inter
Iam iam aliquis pariter pietate inſignis & armis,
Cui largo infundas diuinum numine robur,
Atq; Habilem pariter membriſq; animiſq; vigorē.
Quo ſeſe præſtans animi, patienſque laborum
Audeat indomitis vrgenti opponere bello,
Atq; armis petere, atque malo ad meliora vocare,
Ac ferro latè ſerpentem excindere peſtem.
Vt coeant animi, & ſtudijs communibus acta
Nobiſcum

Nobiſcum tendat gens effera, ſentiat vnum.
Siqua tamen lapſis contagia moribus obſtant,
Et vetus in nobis virtus elanguit illa,
Illa, prior qua fama ætas ſuper æthera adhibat,
Irrepſitque ſitus deiectis legibus ater,
Rurſus noſtra tua recaleſcant pectora flamma,
Huc iace ſanſte tuis tedam è fornacibus vnam,
Quæ totum accendat ſanctis ardoribus orbem.
Nos primùm pete, qui in ſedem conuenimus vnam,
Saxa vbi depreſſum condunt prærupta Tridentum,
Hinc atque hinc varijs acciti è ſedibus orbis,
Vt ſtudijs iuncti, atque animis concordibus vnà
Tendamus duce te freti ſuccurrere lapſis
Legibus, & verſos reuocare in priſtina mores,
Teque ideo cœtu celebramus, & ore ciemus,
Sancte venis, penitus te mentibus inſere noſtris
Aura potens, amor omnipotens, cęli aurea flamma.

IESV CHRISTO
OPT. MAX.

ET ſolus latè locus eſt, & fletibus aptus,
Et redijt, qua non mœſtior vlla, dies.
Ipſi etiā montes, denſæ hac in rupe cupreſſi
Ipſæ etiam quærulo vertice flere iubent.
Tunc etiam ſilices durum ſenſere dolorem,
Et rupti ingenti diſſiluere ſono
Tunc etiam, ſed iam erumpit mihi pectorr fletus,
Et lacrymas oculi fluminis inſtar agunt.
Flere iuuet ſaltem, lacsymisq; explere dolorem,
Quando

Quando aliud nil eſt quod tibi per ſoluam :
Mutua nec ſatis eſt,vitamq; rependere vitæ,
O' qui noſtra tuo funere damna leuas.
Nos Patris æterni noſtra irritauimus iras
Fraude,cruore tuo tu probra noſtra lauas.
Nos dulces vetita decerpſimus arbore fœtus,
Diſtentus dira tu trabe furta luis.
O' nimiùm noſtros nimiùm miſerate labores,
O' noſtri nimiùm,nil memor ipſe tui.
Non genus humanum,non mundi machina tanti,
Non tanto merces digna labore fuit.
Scilicet æterni proles æterna parentis
Factus homo,ſontes ne moriamur obis?
Quem Pater ipſe ſui,ſine origine,concipit inſtar,
Dum ſeſe æterno cogitat uſque animo.
Me miſerum,quæ te pietas,pulcherrime rerum,
Tam noua,qui,quæſo,tam nouus egit amor?
Ah ſat erat te ſidereis de ſedibus actum
Tædia virginei longa tuliſſe vteri,
Aut hinc mortales eductum in luminis auras,
Cum pecore,agreſti delituiſſe caſa,
Indè vagum huc illuc noſtro, adiſſe labores,
Dum mundum ad leges & noua iura vocas:
Néve ignominias memorē,aut quæ plurima inultus
Paſſus es indigno corpore ludibria.
Hei mihi non auibusve feriſve cubilia deſunt,
At rerum auctori deſit vbique locus.
Sola fuit tibi quæ nodoſis roboribus crux
Heu nimium durum præbuit hoſpitium.
Hæc fuerat ſeruis pœna olim, hæc furibus æqua,

Quos tecum cerno mortem obijſſe parem.
Quæ tam dira manu? quæ nam tam barbara porrò
Gens, tantum obtuſis ſenſibus auſa nefas?
Quò ruitis miſeri? qui tantus mentibus error
Inſidet? in veſtrum tenditis exitium.
Me potius, meme qui feci hoc perdite ligno,
Hic nihil admiſit: fraus mea, furta mea.
Tene ita cum duris pendere latronibus, omnis
Vitai curſus cui ſine labe fuit?
Qui neque contactu intemeratæ virginis alui
Contraxti antiquæ ſigna luenda notæ.
Sed Genitrix pura cæli concepit ab aura,
Nec potuit facies diſſimulare genus.
Vt ſileam benefacta, tot & miracula rerum,
Quæ non humana perficiuntur ope,
Inſigni poteras forma, & iuuenilibus annis
Immiſſæ pectus reddere molle feræ.
Pulcher luce magis, vel ſidere matutino.
Oceanus liquidis quod modò lauit aquis.
Sed quē hic te aſpicio? hæc facies tuane illa ſerena?
Hinc oculi? hic teſeo gratus in ore color?
Aureane hæc menti lanugo? hoc verticis aurum
Propexum? hic toto corpore priſcus honos?
Quæmodò cunq; ibas, blandi noua ſemina amoris
Iactabas, dulci in ore ſebebat amor.
Huncne ego conſpicio te formoſiſſime rerum?
Heu color, heu ſpecies quàm tua facta alia.
Squalidula vt facis, vt laſſula lumina liuent.
Languidula ut ceruix, mortua vt ora iacent.
Non ea cæſaries, concretaq; ſanguine barba,
Non

Non eſt is planè qui modò vultus erat.
Serta tamen capiti,regisq; inſignia cerno ,
Sed quæ vulnificis ſentibus hirta rigent.
Et pictum video corpus iuuenile rubore ,
Sed quem hauſtus flagris ſparſit ubique cruor .
Ne palmas morer, aut terebratas cuſpide plantas,
Hei mihi,quàm latum pectore vulnus hiat ?
Quod tulit æs,quænam haſta tuo intepuiſſe cruore?
Nec tum æs delicuit ? nec fuit haſta cinis?
Cùm Sol ipſe caput nitidum abditus obſcurarit ,
Et vaſto Tellus ſit tremefacta ſinu?
Debueras Sol æterna ferrugine cœlum
Occulere,& terris vſque negare diem.
Debueras Tellus æterno percita motu
Collabi,humano haud ultrà adeunda pedi.
At vos monſtriferi quid tunc ò barbara ponti
Condita deſertis æquora littoribus ?
Quæ vos quę tenuere moræ?quibus abdita clauſtris
Hic nulla effuſis ſigna dedictis aquis ?
Vos tum diluuio merſas abſumere terras
Aequum erat , atq; hominū fluctu abolere genus.
Nam quid enim cælum , atq; vltores ætheris ignes
Flebilibus precer hic in mea vota modis ,
Cùm Pater & cæli, rapidi moderator & ignis,
Qui poterat flammis omnia diluere,
Ipſe ſuum Gnatum pro nobis iuſſerit vltrò
Supplicium infandæ morte ſubire trabis ?
Agnus eras ſacer ille,ſacram mactandus ad aram
Pro nobis æterno hoſtia ſacra Patri.
Fixum erat id cælo,nulla pote mole moueri :

Nil Sol, nil Tellus, nil maria alta iuuent.
Tu quoque te noſtræ es largitus ſponte ſaluti,
Et tibi pro cunctis dulce obijſſe fuit.
Atque ideo orabas moriens veniam hoſtibus ipſis,
Ne foret hoc vlli munus inane tuum.
Hoc quoq; nos fruimur, grato ſed amore dolemus,
Et memores tumulo ſoluimus exequias.
Tu tamen exutus, quæ morti obnoxia, viuo
Sedibus æthereis corpore ſeptra tenes:
Venturus noſtras extremo tempore noxas
Quæſitum, cùm res funditus igne ruent.
Aſpice nunc bonus, & dignos nos effice quos tunc
Exemptos pœnis in tua regna vehas.

IN EVCHARISTIAM.

Thura pij date thura: volet vapor ater ad auras
Suppliciter genibus nixi aduoluamur ad arã.
Numen ineſt, magni præſentia numinis inſtat:
Chriſtus adeſt, veroq; animis ſe corpore noſtris
Terrenam in ſpeciem, veſcis ſub frugibus offert,
Mortaleſq; fugit cruſti ſub imagine viſus.
At verò, quòd non oculi ſenſuſq; capeſſunt.
Obtuſi comprenſum, animi vis viuida ſentit
Interius, pulſaq; fides caligine monſtrat
Indubitata, Dei ex ipſius vocibus orta.
Quod neque percipiant animi, niſi luminis aura
Diuini euecti extulerint ſe nubila ſupra,
Oblitiq; hominem penitus, cœleſtibus apti.
Ergo age priſca fides noſtro ſuccurre labori:
Quod renuunt ſenſus, ratio quòd noſtra refutat,

Ipſa doce, in tenebriſq; tua nos erige luce
Illuſtrans,certa dum relligione parentum,
Annua ſacra ferunt ciues,tantoq; paratu
Intenduntq; vias,& textis compita inumbrant,
Hoſtia qua feſtam ducenda eſt ſancta per vrbem
Ordine flammarum longo, pompaq; frequenti,
Nos quoque ſolennem læti comitemur honorem:
Flore nouo ſpargamus humum, fundamus odores,
Veris opes,varias, interq; canamus eundum
Lætitiam ingentem, & ſacræ myſteria lucis,
Vt cœli quondam rex omnipotentis, homo idem
Ac Deus humanos indutus corporis artus
Bis ſex cum ſocijs epulatus nocte ſuprema
Inſolitaſq; dapes, inſuetaq; pocula menſis
Intulerit,miranda nouo de more locutus:
Vtq; laboratam cererem,immedicataq; liba
Fregerit,& ſocijs dederit partitus in omnes,
Dilueritq; merum patera libantibus eadem,
Vtq; omnes verbis extremùm affatus amicis,
Non illas de more dapes,non pocula ſueta
Teſtatus dare, ſed formam ſua viſcera in illam
Vera,ac viua nouis epulanda apponere menſis.
Hoc eſt corpus,ait,meus hic de vulnere ſanguis
Fundendus,commiſſa hominum qui diluat omnia.
Hoc eſte,hoc omnes haurite ex pocula fonte.
Sic facite,& poſthac ſeruate in ſæcula morem,
Et ſacris moniti iam nunc aſſueſcite menſis.
Nam quoties hæc uerba meo.mea nomine docti
Nota ſuper ſanctis repetetis frugibus ore,
Ipſe adero, totoq; opulis ſubito inſerar almis

Dum guſtu exploras Cererem laticesq; Lyæos
Diuinum in corpus, uerſosq; in ſanguinis undam.
Nam penitus re mutata manet ipſa figura
Quæ fuit antè, manet facciesq;,colorq; ſaporq;
Priſtinus,& quanuis id ſit quod non fuit antè ,
Quale tamen fuit antè manet,quantumq; videtur,
Nil verſum exterius: ſed enim ſimile omnia priſcæ
Naturæ,vt ſpecie queat una fallere viſus
Obtuſos, dum ſola oculis & ſenſibus ipſa
Obijcitur ſpecies, frugumq; occurrit imago,
Quæ guſtum viſumq; hominum tactumq; laceſſit.
Intus Chriſtus ineſt,& inobſeruabile numen .
Tum quanuis animo atque oculis diuerſa ſimul ſe
Obijciant,aliudq; oculis,aliudq; tuentes.
Mente volutemus,tantùm tamen una ſubeſt res,
Vnaq; vis: neque enim coeunt duo corpora in vno,
Quod ratio vetat, & prorſum natura refellit.
Haud ſecus exuuias indutus & ora leonis
Incedat ſi fortè aliquis plaudente theatro ,
Non duo tunc pariter conſidant pelle ſub illa
Vir feraq;:at potius dicam exteriora leonis ,
Interiora hominis . quid enim componere fando
Diuina humanis prohibet,ſublimibus ima ?
Credite mortales,mentesq; abducite ab ægris
Senſibus,atque animo cælum peragrate volucri .
Credite, ne titubate:hic vera eſt corporis vmbra,
Hic corpus verum:hic eſt vera cruoris imago,
Hic uerus cruor,ipſe ſuimet Chriſtus imago .
Credite mortales:animos adhibete fidemq;,
Mortales, genus infirmum,confidite dictis

Illius,qui nec fallit,neque fallitur vnquam :
Quandoquidem nihil externæ clariſſima dicta
Lucis egent,per ſeq; ſuo ſe lumine produnt.
Antè mare & tellus,& cœli concidat axis,
Illius quàm caſſa fide ſint aurea dicta,
Sanguine quæ moriens nobis teſtata reliquit.
Non tamen ad noſtras acies venit, hacq; nigranti
Stipat ſe veluti nebula, atque obducitur vmbris,
Quanta ſit vt noſtris fidei indulgentia tectus
Exploret,non viſa iubens nos credere,ceu quæ
Luce palam ſunt vſque oculis obnoxia noſtris.
Cùm tener orbis adhuc foret,ac pubentibus annis.
Iam tum relligio hæc atauos inceſſit agreſtes :
Iam tum aliquis longè præſaga mente recludens
Sacra abſtruſa rudem congeſto ceſpite in aram
Triticeos orbes,& liquida vina ferebat,
Plurimaq; orabat cæli conuerſus ad axem.
Quæ fieri humana nequeunt ope, cuncta Deo vni
Peruia ſunt & plana : poteſt Deus omnia quando,
Ille potis medijs pueros educere flammis
Illæſos,nutuq; ignem ſopire furentem :
Ille potis ſummis ferrum ſuſpendere in vndis,
Vt natet, & non iam propria vi tendat ad ima :
Ille etiam quoties penuria adegit edendi,
Millia multa hominum ſolis ſaturauit in agris,
Et cerere è tenui ingentes conflauit aceruos :
Illius imperium pauet omnis victa poteſtas ;
Aſſurgit rerum natura,elementaq; parent
In quacunque iubet migrantia ſæpe figuram :
Qui potuit liquidas in vinum vertere lymphas,

Aut

Aut virgam in colubri ſinuoſos flectere tortus,
Rurſus & in veterem formam transferre colubrum,
Non poterat ſanctum in ſua viſcera vertere cruſtum
Funditus, atque etiam forma ipſa paſcere ſenſus,
Atque nouam ſubitò ecce oculis offerre figuram,
Nec ſe conijcere in miras tecto ore latebras ?
Illi aliter viſum, ne viſcera fortè cruenta
Humanum horreret genus, attactusq; paueret,
Dum premeret tremulū mādēs ſub dentibus eſcam.
Nam ſicut veram in ſpeciem manifeſtius olim
Oſtendit ſeſe, nudoq; apparuit ore,
Ac tepido emicuit ſaliens cratere fugatis
Sanguis imaginibus, ſtetit, immotusq; ſacerdos
Abſtinuit tactus, atque impaſta altaria liquit,
In ſolitam donec redierunt omnia formam.
Haud ſecus admota qui morbis arte medentur,
Ne guſtu horreſcat languens medicamen amarum,
Melle linunt ſuper, & dulci ſub cortice condunt.
Ne uerò quo liba modo, quove ordine quare
Tenuia diuinos Chriſti conflentur in artus
Vi ſermonis, & omnipotenti numinis aura.
Nulli fas hominum mortali corpore ſepto
Scire ea, vix volucres norunt ſine corpore mentes
Aligerum genus, ætherei gens incola cæli.
Tantùm agite, properate, ſacris diſcumbite menſis :
Diuinas libate dapes, libate beata
Pocula, velatumq; dapis ſub imagine numen
Concipite. intus ineſt numen : Deus inſidet intus :
Chriſtus adeſt, & nos inuitat corpore veſco.
Ne dubitate, Deus ſimul hic, ſimul æthere in alto.

Cunctus

Cunctus adeſt ſimul hic, ſimul & quocunq; vocatur:
Rite tamen templis in cunctis, omnibus aris,
Diuinum dum farre pio libamus honorem.
Quodq; hic, eſt & ibi pariter diſcrimine nullo.
Totus ibi, hic totus, neque eum tempus ve locusve
Eſſe uetant, quibus haud diuina obnoxia, ubique.
Quinetiam violare manu ne parcite liba
Myſtica, & in ſocios partiri protinus omnes.
Nam fragilem quotcũque in fruſta incideris orbem
Cæleſtis libi, Chriſti inuiolabile corpus
Reſtat idem in cunctis, oraſq; amplectitur omneis,
Nec findi in parteis vllas diuina poteſt vis.
Nos tamen albentem frugemq; & fiſſile cruſtum,
Et liquidos latices veneramur numinis inſtar:
Non quia ſint ipſum numen color ille ſaporq;,
Sed quia diuini ſint numinis argumenta,
Significentq; oculis quod mens inde altius hauriat,
Quod nequeunt oculi, nequeunt deprendere ſenſus.
Atque ideo exiguo quouis in fragmine Chriſtum
Accipimus, quauis ſacrati in parte liquoris
Nãq; ſubeſt ſanctũ: vt nunquã ſine ſanguine corpus,
Sic quoque nõ ſuberit ſanctus ſine corpore ſanguis.
Nec toto hic maius quàm quæ pars eſſe uidetur.
Quantus ibi, hic tantus. Deus haud includitur vllis
In ſpatijs, nec fas metiri corpora ſancta.
Omnis ibi, hic omnis, hic integer, integer illic.
Sicut vbi (quanquam ratio diuerſa) liquenti
Sæpe lacu in noctem Lunæ reſplendet imago
Plurima, & hic illic ſeſe ſpeculantibus offert
Omnibꝰ vſq; eadẽ, atq; ſui ipſa ſimillima ubiq; eſt.
Sicut

Sicut item ſpeculi ſi in partes fregeris orbem,
Quicquid ab aduerſo reddebat imaginis orbis
Integer, illud idem pars quælibet vndique reddet,
Nec plura in toto quàm mox in parte videbis.
At verò quanquam qui ſe ſub frugibus offert,
Ille idem eſt Patris ætherea qui regnat in aula,
Hic aliter tamen atque illic, vtcunque ſe habet res.
Ille idem eſt etiam trabe qui pendebat ab alta.
Hic tamen exēptus morti vim haud accipit ullam
Artubus immortale atque impenetrabile corpus,
Cui morbi nihil officiant, algorve, famesve.
Nec toties morti locus eſt in corpore Chriſti,
Qui ſemel admiſſis pro noſtris obtulit ultrò
Ipſa ſuum caput æterno ſacra victima Patri.
Multa licet ſanctis toties eat hoſtia ab aris.
Et matutinis renouentur funera ſacris.
Tum quanuis, dum languentum ſeruantur in uſus
Sancta adytis occluſa, ſitu conſumpta vetuſto
Interdum aſpicias, ſqualentiaq; exiguus mus
Carpſerit, aut ſimiles tulerint libamina peſtes,
Vim nullam admittit tamen inuiolable corpus.
Nam rerum ſpecies ubi cæptæ peſte teneri
Pollutæ, numen ſubitò euaneſcit in auram,
Corporis exuuias laceras ſine honore relinquens:
Relliquiæ reſtant ambeſæ, in gloria ſigna.
Quæ pietas, qui tantus amor tibi, maxime rerum.
Vt Deus æterni ſoboles æterna parentis
Tam fragili ingrediens ultro pro fruge venires,
Atque homini fieres repetitis pabula menſis,
Et matutinis toties ſacra hoſtia in aris?

Hoc erat ille ſacer qui quondam apparuit agnus
Suppoſitus pueri in ſontis pro cæde parata.
Hoc erat ille, vetus quem gens epulata quotannis
Mandebat rite,ac ſolenni more ſacrorum
Cum feſtinata cerere atq; agreſtibus herbis.
Feſtinata cereres tu nobis,tu mola adorea,
Farq; pium,tu liba ſacros lectiſſima in vſus,
Liba,quibus nulli fas quondam aſſueſſe profano,
Hoc erat illa atauis deſerta per inuia noſtris
Protinus è cælo veniens errantibus eſca.
Copia nil aliud toſtæ tanta illa volucris,
Deſuper inſolitum nidorem halantibus auris,
Nil aliud ros concretus portenderat ille
Dulcis,& optatos referens cuiq; ore ſapores.
Veſcimur hoc verè nunc cæli rore,fugata
Nube palàm: veros nunc icta è caute liquores
Haurimus,laterisq; tui nos irrigat vnda
Mixta mero,ſuaues miſces nanq; inde liquores,
Et dulci ambroſia,dulci nos nectare paſcis
O' hominum miſerate famem,miſerate labores
Vno cùm ſatures tot cæli examina verbo,
Alituum cæleſtum acies, tot millia millium:
Quæ tibi tanta fuit rerum pulcherrime cura?
Qui tibi tantus amor noſtri, vt tua viſcera nobis
Obijceres epulanda,dares te in pocula,in eſcam,
Quos tamen ex humili ſinxiſti puluere quondam
Infirmos, decorisq; tui nihil inſtar habentes?
Tu volucris fœta illa,tuo quæ ſanguine natos,
Viſceribusq; tuis terebrato rectore paſcis,
Tu,quoties facimus,teq; vltro in vota vocamus

Verborum memores, cœli ecce allapſus ab aula
Candidus ille venis Agnus, viua hoſtia ad aram,
Quam veterum portendebant oracula vatum,
Cordaq; noſtra ſimul replet ecce inopina voluptas.
Elicimus tenui liquidis te murmure ab aſtris,
Viſceribus non noſtra tuis quò viſcera alantur,
Nec tuus vt ſanguis noſtri pars ſanguinis hauſtus
Euadat (neque enim confuſo corpore in vnum
Miſcentur quæ morte carent, mortalibus addita)
At potius veluti gemmæq; aurumq; medentur
Corporibus ſæpe affectis, morbiſq; reſiſtunt,
Non quòd ea ſtomachi rapido concocta calore
Paulatim ſeſe languentum in viſcera vertant:
Sed quia vi quadam inſpergant admota latenti
Lætitiam, dulciq; hilarent præcordia motu.
Sic quoque tu noſtris animis & mentibus hærens
Robur ades, vires ocultaq; pabula præbes,
Nec quicquam in noſtros tua viſcera digeris artus,
Sed potius nos admotus te vertis in ipſum.
Hinc primum ſpecimen deguſtant corpora noſtra
Vitæ immortalis, ſuperùmq; aſſueſcimus æuo.
Quippe hominum ſic diffuſus per pectora ubique
Mutua mortales concordes fœdere iungis
Aeterno: quos paſcis, amas, quos corpora ſancto
Refficis, vno eodemq; repente in amore caleſcunt,
Et dulci inter ſe nodo iuncti vſque tenentur.
Atque ita nobiſcum Deus hic mortalibus oris
Vſque manes, verti dum cœli deſinat orbis,
Olim vt pollicitus: nec habent promiſſa regreſſum.
Te duce ſecuri gradimur per quæque viarum

Aſpera,

Aſpera, ſuſcepto te non deeſt copia victus:
Tu dux, tu comes: æterni tu copia victus:
Et quæ deficimus, tu nobis omnia ſupples,
Siqua fortè labant in nobis ſpesq; fidesq;,
Continuò tua nutantes præſentia firmat:
Teq; omnis præſente viget fiducia noſtra,
Solis nota pijs, vulgo inconceſſa voluptas.
Accedo has quoties epulas, ſubitò æthera mente
Concipio, ſubitò mihi ſenſus eripis omnes,
Inq; tui aſpectu liquido ardens corde quieſco,
Sanctum, auguſtum, almũ, cæli admirabile munus.
Qua te voce ſonem? quo te nunc nomine dicam?
Nullum te dignum reperimus carmine nomen:
Nullum te dignum verbis molimur honorem.
Salue vita hominum, non enarrabile donum,
Deſuper illabens noua cælo gratia aperto.
Per te mellifluì rorant dulcedine montes;
Per te mellifluæ complentur Nictare valles,
Omnia inexhauſto mellis torrente redundant:
Omnia amant: ſancti tu nobis pabula amoris
Sufficis, æterni tu nobis pocula amoris,
Ipſe amor, ipſa animis noſtris innexa voluptas.

I. CHRISTO OPT. MAX.

DE CAROLO V. IMP.

De coniuratis Germanis hæc dicat arma,
Chriſte, tibi, has victor Carolus exuutas.
Non hoc ille ſibi tanto diſcrimine bellum eſt
Aggreſſus, curæ ſed tua cauſa fuit:

Quò

Quò gentem euerſas victam reuocaret ad aras,
Ne cæderet priſcus religiones honos:
Obiecit ſeſe furijs Aquilonis iniquis,
Nec timuit ſæuis obuius ire feris.
Vicit io,& fuſos diſiecit montibus hoſtes.
Gens fera procubuit Cæſaris ante pedes.
Iamq; adeò ille animo ſibi qui promiſerat alto
Imperia atq; Aquilas cernitur ire minor:
Qui gentem in regem,regni ſpe captus inani,
Inq; ſuum armauit membra coacta caput.
Quo ruis ah demens? quæ te tam dira cupido
Impulit? ipſe tuum tendis in exitium.
Sic adeò virtus,ſic magni Cæſaris arma
Nota tibi,& nuſquam cedere docta manus?
Non Aquilæ imbellis forti contendit hirundo,
Non metuit cerui cornua longa leo.
Cùm pugna abſtinuit,tua demens arma timori
Eſſe ratus,ſubitò tu tibi victor eras.
Tollebasq; animos vento tumefactus inani,
Iam meditans ipſi demere ſceptra Ioui.
Ille autem parcens cùm prælia detrectaret,
Horrebat gentis cæde madere ſuæ,
Contigit en nulla tandem victoria cæde.
Victus es,& nuſquam ſanguine inũdat humus,
Hac opus arte fuit,cognatæ ita parcere genti,
Hoc decuit ciues vincere marte pium.
Haud minor inuitos ciues ſeruaſſe putandus,
Quàm foret externos ſternere cæde,labor.
Sed quoties renuit collatis cernere ſignis,
Te toties vicit:ter tua cauſa iacet.

Terq;

Te.q; piam Deus hac cauſam ratione probauit.
Pro vero ſteterunt numina.cede Deo,
Cede: animiſq; tumentibus altos exue faſtus,
Et patrum ſanctis legibus obſequere.
Nec tantum in te poſſit amor ſceleratus habendi.
Deſine ſacrilega carpere ſacra manu.
Iam redeat verſa ad ritus Germania auitos
Armipotens: priſco viuere more iuuet.
Sentiat vnanimis nobiſcum nube remota.
Sit nobis eadem relligio & pietas.
Siqua tamen lapſis contagia moribus obſunt,
Mutua communi probra lauemus aqua.
Et quæ de ſpatio palantia deflexere,
Priſcorum ad rectum nos reuocemus iter.
Interea Cæſar claris aſſuete triumphis,
Qua iam cœpiſti tendere,perge via.
Hac iter ad cœlum: duri clariq; labores
Exemptum morti te ſuper aſtra vehent.
Iamq; tibi longè cedit ſuperata vetuſtas:
Iam tua Romulidùm gloria obumbrat auos.
Et maiora manent, licet hæc ſint maxima de te
Sidera venturi nuntia mira parant.
Grata tua eſt cœlo pietas,menſq; optima. nil eſt
Quod metuat virtus præſide tuta Deo.
I præſtans animi, maioraq; mente capeſſe.
I decus,i veræ gloriæ militiæ.
Ille eris,immenſum qui Chriſti legibus orbem
Subijcias,vbi Sol cunque colorat humum.
I. miam vnum duce te reget vnus paſtor ouile:
Diſiectas cogi te duce oportet oues.

Chriſte

Chriſte gregis paſtor tanti, rex maxime regum,
Huic tua pugnanti prælia dexter ades.
Cumque tua intrepidus ſubeat tot vbique pericla
Pro cauſa, obiectis da ſuperare malis:
Atque diu incolumen ſerua mortalibus oris.
Hoc tuta in terris vindice ſit pietas.

IN I. CHRISTI CRVCEM.

NAM quod te memorem, quo cæſum è vertice lignum
Dulce optanti animo mihi robur, amabilis arbos?
Te bona crux nimbi tempeſtateſque coruſcæ,
Infernæque poteſtates fugiuntque tremuntque,
Inque tuos aciem nequeunt intendere ramos.
Infelix olim fueras, feraleque lignum,
Supplicij genus, informis trabs hoſpita lethi:
Nuc ꝑpe numẽ habes. ſancta & venerabilis arbor,
Cœlo mixta comas caput inter ſidera condis,
Hoſpitis ingentis pulcherrima reddita tactu.
Te tulit ante humeris, quem tu mox ipſa tuliſti
Rex hominum ſuperumque Dei certiſſima proles.
Depoſiti ingentis, capitis tibi credita cura
Tam cari: tanti tu pignoris vnica cuſtos.
Fortunata, tibi diuinos contigit artus
Tangere, tam ſanctique inſpergi rore cruoris.
Fortunata, ſatus in te omnis noſtra pependit:
In te meta fuit noſtrorum extrema malorum.
Per te iam Pater omnipotens mortalibus ægris
Dat veniam, & veteres bonus obliuiſcitur iras.

Pro nobis ſtetit, atque reis pro ſontibus ipſe
Filius orauit cauſam, & nece diluit vltrò
Crimina. tu ſedes oranti grata fuiſti,
Victima pro nobis magno ſeſe ille Parenti
Obtulit: oblato tu nobilis ara fuiſti.
Illum afflictum atro ſudantem ſanguine præſens
Vidiſti, & vitam per cuncta exempla trahentem,
Tandem animam longis ſingultibus expirantem.
Fortunata arbos in te ille vnicus ales
Depoſuit ſenium, moribundosque exuit artus,
Vt nouus exurgens rurſus nitidusque iuuenta
Aethereas pennis cœli remearet ad auras
Omnigenumvolucrum cantu & plaudentibus alis.
Fortunata arbos, in te fœta illa volucris
Molle ſibi roſtro pectus terebrauit acuto,
Atque ſuo implumes ſaturauit ſanguine natos.
Quæ pietas? qui tantus amor? nos crimine noſtro
Occidimus: moriens nos ille à morte reduxit,
Deleuitque notas, quas non contraxerat ipſe.
Nos ideo nunquam è ſtratis conſurgimus orta
Luce, vel ingreſſa iam nocte ad ſtrata redimus,
Noſtra tuo quin nos armemus pectora ſigno,
Et tua luſtratæ imprimimus veſtigia fronti.
Nil agimus, nil incipimus, nil pectore magnum
Molimur, non antè tuo munimine tecti.
Auſpicijs tu noſtra tuis incœpta ſecundas:
Tu noſtrum augurium, tu ſors, tu præpetis omen.
Quinetiam ad quoſuis motus, ad murmura quæq;,
Et ſtrepitus improuiſos noctuque dieque
Ad tua confugimus tremefacti protinus arma,
Queis

Queis freti vanum reuocamus corde timorem.
Proinde tibi magni curuato poplite reges
Oſcula dant proni,poſitiſque inſignibus vltrò
Aſſurgunt, tectamque auro gemmiſque micantem
Suſpendunt inter baccata monilia collo,
Et duce te audentes in aperta pericula vadunt,
Præmittuntque tuum pugnanda in prælia ſignum.
Iamq; Aquilis tua Romulidu mage nota figura eſt,
Hoc ſigno dux in campis pugnauit opertis
Inclytus infernas acies,obſcœnaque contra
Caſtra,Erebiſq; plagas victor penetrauit ad imas,
Exemitque pios vinclis & carcere cæco,
Quos ſecum ſpolijs veheret ſuper æthera opimis.
Nobile tu ſignum,tu pompæ inſigne præibas
Semper & egregij teſtis prænuntia facti.
Templorum te culminibus,te turribus altis
Erigimus: tu ſumma tenes faſtigia, vbique
Turres,tecta tua ſunt omnia tuta ſub vmbra.
Cumque omnes nos extremo ſub tempore vitæ
Deſeruere,comes remanes tu ſolæ,nec vnquam
Amplexu,dum ſpiramus,diuellere noſtro.
Nec tantùm viuos,ſed & aure munere caſſos
Tutaris,poſitoſque cauis impreſſa ſepulcris.
Quid mirum ſummo ſi te veneramur honore?
Ipſi etiam pueri læti,immixtæque puellæ
Serta tibi & flores nectunt,tibi carmina dicunt,
Te celebrant cœtu,te feſta fronde coronant.
Iamque adeo late in terris tibi templa,tibi aras,
Mortales ſtatuunt,tibi cerea dona cremantur,
Et pia thura,diemque tuo de nomine dicunt.

Ac propè diuinos orbis largitur honores ,
Haud quia ſit numen , quia ſit tibi ſenſus,at olli
Iſta ferunt cuius letho tibi gloria parta eſt .
Quin ſuprema dies arſuro vbi venerit orbi ,
Sideris in morem fulgebis,& æthere toto
Flagrantem inſolita luſtrabis lumine mundum .
Luce pijs addes animos : at ſontibus ingens
Horror eris . cupiens retrò tranſacta referri
Luſtra,ſuis fruſtra orantes obliuia factis .
Tu lignum porrò illud eras , medicabile lignum ,
Tactu cuius aquam in dulcem fons verſus amarus
Tu lignũ,gen⁹ in quo hominũ,gen⁹ omne animãtũ
Seruatum quondam immenſis euaſit ab vndis .
Tunc etiam malus,tunc ille altiſſimus olim
In quo ſublatus pendebat aheneus anguis ?
In te oculos conuerſi omnes , conuerſa tenebant
Ora : ſalus id erat ſerpentum morſibus ictis .
Quippe hominũ infernus genus omne momorderat (anguis
Tu nobis tu complexo ſerpente mederis
Omnibus,& validos in priſtina ſoſpita reddis ,
Tu nos infernis penè hauſtos eripis vndis .
Tu dulces in aquas fonteis conuertis amaros :
Et lacrymas tandem noſtras in gaudia vertis .
Salue hominũ indubitata ſalus, ſpes certa quietis
Aeternæ per te patet alti ianua cœli .
Vtq; orbi quondã ingreſſa eſt mors arbore ab illa.
Per te hominum generi ſic tandem reddita vita eſt.
Effice mortales curis mortalibus omnes
Oblitis per te diuina luce fruamur ,
Amplexique tuos tollamur in ardua ramos .

Vitam autem quia non datur omnibus exhalare
Tali in ſede, ipſumque imitari funere regem.
Vt pueri infirmo nequeunt medicamina ferre
Corpore, & altrices ipſæ acria pocula ſumunt,
Ad pueros virtus tamen hauſto in lacte redundat.
Sic fluat extincti diuino è corpore regis
In nos transfuſus dolor, & præcordia tangat.
Saltem animo, ſaltem mœſto doleamus amore
Noctes atque dies, neque nos conturbet amator:
Verùm ea amarities nobis medeatur, & ægra
Quæ nunc noſtra iacent, recreentur corda, necisq;
Illius emanet noſtra in præcordia virtus,
Sponte ſuo noſtras qui ſoluit ſanguine pœnas.

MAGNAE MATRI VIRGINI.

AD quo diua tuas mortali carmine laudes
Ingrediar, quas cœleſtes cœleſtibus oris
Vix audẽt tentare chori? nec mole grauãtur
Corporea, atque tuos coràm mirantur honores.
Ipſe mihi quoties animum tua viuida imago
Impulit, atque aciem te contra tollere tendo,
Obruor, & nimia perfundor luce, nec abſens
Ferre tui valeo radios, aut ſpicula vultus.
Nam tu Sole velut diuinum corpus amicta
Incedis regina, caput redimita coronis
Sidereis, tibi ſub pedibus micat aurea luna,
Igneaque aſtra premis ſubterlabentia mundi.
Mente olim Pater omnipotens te legerat alta
(Nondum mundus erat) multis de millibus vnam,

Quæ cœli regem pareres enixa ſub auras.
Atque ideo poſtquam diuino fœdere rupto
Primus in ipſo parens hominum ſe perdidit ipſe,
Seque ſuumque genus veniens corrupit in æuum,
Sola malo exorta es, veterique imperuia noxæ,
Seu tua te genitrix intactam, & prorſus auitæ
Secretam maculæ grauida concepit in aluo,
Seu ſimul atque vtero concreta es, cælicolum rex
Communem exemit labem, puramque reliquit,
Ne tuus exoriens pura dilapſus ab æthra
Parte olim fœtus foret inſyncerus ab vlla,
Nec priſcam traheret materno à ſanguine labem.
Teque dehinc creſcens procul omni innoxia culpa
Sanctam, incorruptam ſeruaſti præſide amico
Tuta Deo: ac veluti latis nitidiſſima campis
Virga oritur, primosque nouo dans vertice flores
In regum fortunatos traducitur hortos:
Continuò ſedes liquiſti paruula auitas,
Templi adytis oblata, parentum debita votis,
Sancta vbi priſcorum vatum monimenta reuoluens
Senſiſti Superum regem tot vocibus olim
Promiſſum terris mortali matre oriturum.
Iam tum lætitia dulcique cupidine pectus
Capta, Deum caſta verſabas mente propinquum,
Et venerans matri fœtæ pia dona parabas,
Si ſors ò veſtris ea ſors contingeret oris,
Si veſtro conceſſa forent ea munera ſeclo.
Neſcia venturi nondum tua gaudia cernis:
Nondum nympha tuos perſentis pectore honores.
Iam iam, nulla mora, adueniet demiſſus ab aſtris
Nun-

Nuntius: ille tuas quàm lætis vocibus aures
Mulcebit? quanto implebit præcordia amore
Pennipotens? tu cælicolum acceptiſſima regi,
Plena Deo, nuribus felix magis omnibus illa es.
Parce metu: humanum virgo obliuiſcere morem;
Concipe diuinos hauſtus, teque inſere cœlo.
Non aliam porrò manet huius gloria partus,
Tu rerum auctorem tactus ignara virilis
Concipies, grauis ætherea diuinitus aura,
Solaque virgineum ſeruabis fœta pudorem:
Vellus vti lanæ impenetrabile reſtitit imbri,
Cætera cùm madeāt grauib9 circū humida nimbis:
Tu porta clauſa æternum, ſuperum ipſe per illam
Ingreditur rector, nec clauſtra immota reſignat.
Tu rubus ille oculis flamma crepitante cremari
Viſus, at illæſæ manſere in ſtipite frondes.
Hinc etiam pueris media in fornace pepercit
Ignis & innocuæ lambebant corpora flammæ.
Hæc te monſtra petunt vnā, hæc miracula tangunt,
Promiſſis nec ſera fides: ſimul ecce repentè
Cum tonitru medium veluti diſcedere cœlum
Vidiſti, ſimul auricoma circundata nube
Senſiſti præſens in te deſcendere numen
Deſuper afflatam leuiter ſpirantibus auris.
Quis tibi tunc ſenſus? qui virgo in pectore motus?
Credo equidem, tibi cor dulci flagrabat amore.
Et penitus totis ardebas ſuaue medullis.
Tum quoque lætitia ac mira dulcedine pectus
Delicuiſſe reor, tibi cùm montana petenti
Læta occurrit anus cognato à ſanguine iuncta,

Atque vtero exultante tuos preſenſit honores,
Felicemque vteri te terque quaterque vocauit,
Tu verò, teneri qualis roſa plena pudoris,
Ore rúbens cœlo referebas carmine grates,
Teq; adeo indignam, & meritam nil tale canebas.
Parua ſed hæc maiora manent. date lilia plenis,
Virginei date thura chori, date ſerta caniſtris.
Naſcitur humana ſub imagine naſcitur infans,
Qui ſemper fuit, eſt, & erit, ſine fine, ſine vllis
Principijs Deus, immenſi quem mœnia mundi
Non capiunt, viſusque hominum tactusque refugit.
Sæpe mihi videor te poplite cernere virgo
Subnixam, infantemque recens mirarier ortum
Flagrantem, & radijs latè vibrantibus aureum,
Teque tuos prono venerantem pectore fœtus,
Attonitumque ſenem tantis vix hiſcere monſtris.
Felices nimium paſtores ò quibus olim
Contigit in ſtabulis inſuetos cernere partus
Tantum ò ſi quoque me ſi ſæcula veſtra tuliſſent,
Pauiſſemque meas veſtris in ſaltibus agnas:
Me ſine monſtratum vos nunquã iſſetis ad antrum,
Carminibus moniti cœleſtibus, ipſe ego primus
Speluncæ foribus virides ſilueſtria myrtos
Munera ſuſpendiſſem, & florea ſerta tuliſſem,
Inſuper & canna ceciniſſem carmina agreſti,
Carmina, quæ tibi nunc regina vtcunque laboro.
Nec me felici quiſquam extruſiſſet ab antro
Amplius, vſque tibi famulari dulce fuiſſet.
Infantique ſenique tuo. tum me neque veſtro
Indignum viles ſtipulas ſubſternere a ſello.

Hic

Hic ego vidiſſem reges puero ampla ferentes
Munera ab Aethiopum terris duce ſidere vectos
Ante tuos, cariq́ue pedes procumbere nati.
Vidiſſem volucres te mira in veſte miniſtros
Sæpius affari, curaſque auertere dictis,
Solarique inopem vario in diſcrimine rerum,
Dum puero metuis, capitiq́ue pericula caro
Longè arces animo ſemper ſuſpenſa labanti.
Vſque adeo ſenis in templo morientis inhærent
Senſibus extremæ voces, cùm iuſſa recenti
Pro partu geminas aris fers dona columbas,
Affore, cùm tibi virgo animũ dolor occupet ingẽs,
Et quaſi cor gelidum pertranſeat enſis adactus.
Nec veterum deerant reſponſa horrentia vatum,
Gnatum pro multis mactandum funere acerbo.
Iamque minis tum facta fides, iam nuntius ales
Nocte ſenem monet in ſomnis conſurgere, tecumq;
Accelerare fugam, patriæ neque fidere terræ,
Ne rex, dum ſceptris cauet haud ſecurus auitis,
Diuinam ſobolem crudo necet efferus enſe.
Impie, mentis vbi es? quò te rerum impulit error?
Quid pueros iugulas cunis & ab vbere raptos?
Tene putas poſſe æternis occurrere Olympi
Conſilijs? morti nondum eſt obnoxius infans,
Nondum iuſſa Patris ſupremi munera obiuit
In terris; nondum factis ſe ingentibus orbi
Supra hominem oſtendit per tot miracula rerum,
Quæ non humanis opibus, non artibus edet,
Antè nouas condet leges, noua fœdera mundo:
Antè ſalis ſicco pede cærula percurrenda:

Se-

Sedandi imperio fluctus canæque procellæ:
Antè graues linquent languentia corpora morbi
Illius ad nutum: rurſusque ad munera vitæ
Conſurgent, quorum tellus iam texerat oſſa:
Ille etiam prius exigua (mirabile) fruge
Millia multa hominum deſertis paſcet in oris
Ille etiam tacitas hominum intra pectora curas
Inſpiciet: ſiluæ arebunt, terræque dehiſcent,
Nec grauia ora ferāt, verbis dum fulminat, hoſtes.
Omnia quæ coram admirans lætabere virgo.
In primis tibi cor mira dulcedine tanget,
Cùm puer in templis, adolent dum ſacra, relictus,
Quæſitusque diu velut ecce repentè oriens Sol
Lucidus, ore oculisque nitentibus apparebit.
Illum de magnis mirabere rebus agentem,
Et veterum dictis referantem oracula vatum
Primores inter proceres, iuuenumque magiſtros,
Quos omnis iam tum bis ſex vix meſſibus actis,
Erudiet puer, atque rudes docto arguet ore
Aureus, immortale ſonans (mirabile dictu)
Senſibus illapſus penitus præcordia tanget
Et dulcem toto iaciet de corpore amorem,
Luce recens orta, vel ſidere pulchrior aureo.
Tunc illam circumfuſæ longo ordine matres
Laudibus attollent, quæ tales optima partus
Ediderit, teneriſque immulſerit vbera labris.
Illum amplexa ſinu, toto illi pectore inhærent
Oſcula fragranti capiti, dabis oſcula fronti
Sidereæ, ſtelliſque pares libabis ocellos,
Ore alterna flagrans dulci prçcordia amore.

Nec minus inde etiam tacitā lætabere mente,
Fontis aquam latices cùm Bacchi vertet in atros
Te mandante. tuo promet liquentia vina
Munere,& inſolitos hoſpes mirabitur hauſtus.
Hæc tibi mater erunt: oberit nihil antè tyranni
Veſani furor,ipſa tamen cœleſtibus vltrò
Conſilijs pare,quæ fidus detulit ales.
Tolle moras: pete Niliaeas interrita ſedes.
Cuncta fauent: tibi nox nigrantis explicat alas,
Et te ſub luſtri gradientem amplectitur vmbra.
Cernis vt intonſi prærupta cacumina montes
Demittāt,plaudantq; comis nemora alta coruſcis,
Et ſolitum præter varios humus afflet odores?
Illa (credo) etiam noctu volucresq; ferçque
Aduentante Deo,numen ſenſere propinquum,
Obuiaque abrupto ſtupuerunt flumina curſu.
Donec lætanti vos Nilus condidit alueo.
Fama vbi iam totam,non læta impleuerat oram,
Bethlen largifluo puerorum vndaſſe cruore,
Dum tuus ante omnes nequicquā queritur infans:
Quid tibi tunc animi? toto hæſit pectore ſanguis,
Et tua ceu gelidus ſubijt præcordia mucro.
At non hic virgo veſtrorum hæc mæta laborum
Hæſerat,ingentis neque erant ea debita luctus
Tempora: verùm olim longè maiora manebant.
O dolor horrendæ quis mortis crederet illum
Deberi, Pater eſt cui clari rector Olympi,
Cùi mare,cui tellus,cui cœlum paret & æther?
Verùm ſponte neci caput obuius obtulit ipſe,
Primi hominum vt lueret ſcelus exitiale cruore.

Ipſe ſuo,morienſq; genus mortale piaret.
Id placitum Patri æternum,cœloque ſedebat.
Id quoque venturi virgo tu præſcia noras,
Cuncta oblita velut tamen atq; ignara malorum,
(Tantus amor matris) crudeli victa dolore es.
Fama tuas ſimulac ſæuiſſima perculit aures
Heu gnatum ſcelere exceptum, inſidijsque ſuorum
Vnigenam ſummos fœdatum immaniter artus
Trudi ad ſuppliciū,atq; trabē iam ſtare nefandam.
Exilijſſe ferunt ſubitò extra mœnia,& omnes
Te plangore vias,queruloque impleſſe vlulatu.
Qualis auis paſtu rediens, cui paſtor ab alta
Arbore ſuſpenſum nidum deiecit,& aufert
Implumes fœtus etiam nunc ore querentes.
Illa volat circùm,vix ſe raptoris ab ore
Temperat,& querulis latè loca vocibus implet.
Tunc tua inhumanæ miſeratæ incommoda rupes,
Atque tuo aereæ ſiluæ doluere dolore.
Aſt vbi pendentem ferali robore porrò
Vidiſti approperans,mediaque in morte teneri
Iactantem huc illuc oculos,ſi fortè ſuorum
Siquem fortè alas inimicas cerneret inter,
Deficis,& feſſos ægrè collaberis artus.
Quos gemitus?quas deinde trabē cōplexa querelas
Ore dabas? non hæc olim tibi gaudia cœlo,
Non promiſſa tibi hæc diuino pignore dona.
Sic nuribus te felicem magis omnibus vnam?
Sic ventura tuos florere in ſæcula honores?
Felices illas fortunatasq; vocabas,
Pignora cara,quibus flere ipſo in limine vitæ
Con-

Contigit,& longo paulatim aſſueſcere luctu.
Parcite mortales iter illac fortè tenentes,
Quos omnes in ſeſe,atq; in ſua funera mater
Victa animi armatos lacrymoſis vocibus excit
Ipſa quoq; vt ſimul in trunco moriatur eodem.
Parcite,& aerei nimboſa cacumina montes,
Ne cadite in matrem ſubita conuulſa ruina,
Exorata licet,licet vltrò ſæpe vocata,
Dum iuuat immitem ſic ſaltem explere dolorem.
At non ſic etiam poſitus caræ genitricis
Filius oblitus media te in morte ſupremum eſt
Affatus. quas ò voces? quæ verba vel ipſi
Pectore ab inualido rupit miſerabilis hoſti?
Tandem in te ab moriens morientia lumina liquit,
Et dulcem (vt potuit) vultu ſeruauit amorem.
Hic tu muta ſiles,lacrimisq; abſumpta profuſus
Non iam vllos gemitus, nō iam vllos amplius edis
Singultus: tacito dolor intus pectore ſæuit.
Ipſa parens frugum pro te meſtiſſima tellus
Planxit,& ingenti tremuit ſuccuſſa fragore,
Et ſilices erat hic nulla vi cernere apertos
Findere ſe,& mœſti,vt poterāt dare ſigna doloris.
Palluit aſpectu cœlum,atque illuſtre repentè
Deſuper inſolitis vmbris caput alta petens Sol
Occuluit,medioque die nox plurima oborta eſt,
Et populi æternas mundo tenuere tenebras.
At non te longo virgo intabeſcere luctu
Paſſus,vbi primos lux tertia protulit ortus,
Iam nigras Erebi ſedes populatus,& vmbris
Educens ſurſum manes animasque piorum,

Euaſit

Euaſit tumulo,ſaxumq; reliquit inane,
Atq; tibi primùm diuino apparuit ore:
Pòſt alijs,ſibi quos lectos ſubiunxerat olim
Conſortes tantorum operum,ſociosq; laborum.
Quas lacrymas tibi crediderim excuſſiſſe repentem:
Lætitiam? quali tibi tum præcordia motu
Exulta aſſe? fides tua quæ præſenſerat vſque,
Nunc oculis adaperta vides,nunc clara liquet res.
Aſpice vt exutus moribundos Filius artus
Diuinam induerit ſpeciem,inuiolabile corpus
Inſolitis radijs,inſueta luce coruſcum.
Parua mora: hinc terris illum ſupera alta relictis,
Vidiſti petere,atq; caua ſe condere nube,
Ad cœlumq; aperire viam mortalibus ægris:
Nec tamen in terris deſertam inopemq; reliquit,
Dum mortalis adhuc vitali veſceris aura.
Ipſe ſed omnipotens tibi plurimus inſidet,& te
Noctes atq; dies præſenti numine ſeruat,
Præſide quo,quæcunq; premant,ſecura malorum,
Cœleſtum degis moribundo corpore vitam,
Nunc veterum relegens latebroſa oracula vatum,
Nunc animo cœlum peragrans,totaq; volutans
Mente Deum,frueris Nati omnipotentis amico
Numine,perpetuum tibi qui tuus afflat amorem.
Deſuper ambroſia hac,dulci hoc te nectare paſcit.
Iamq; dies aderat lætiſſima,qua tibi terras
Linquere fas erat,& claro ſuccedere cœlo.
Vix placido moriens clauſiſti lumina letho,
Turbine corriperis rapido,veherisq; per auras,
Solis inardeſcens radijs: te lucida nubes
Purpurea

Purpurea longè fulgentem amplectitur aura.
Te circumuolitant dexrra læuaq; frequentes
Alituum cœtus cæli ſtellantis alumni,
Subuectamq; miniſterio te præpetis alæ
In ſublime ferunt ſanctæ de vertice Idumes:
Paſtores admirati videre ſub auras
Enantem,& claro ſignantem tramite cœlum.
Talis ab Eois aurora attollitur vndis,
Talis Luna recens roſco caput exerit ortu,
Vtraq; ſed longè obtu o tibi lumine cedit.
Sed neq; te primo iubare æquet maximus ipſe
Sol lucis fons exoriens comitantibus horis.
Sic cælum expectata ſubis,thiaſiq; choriq;
Te circum,& liquidi reſonant per nubila cantus
Caſtrorum in morem,nitidis cùm exercitus armis
Pulcher it,ære acies de monte aduerſa refulget.
Autiqui proceres gentis decora alta vetuſtæ
Occurrunt, vatesq; pij ventura locuti
Excipiunt lætam,& ſumma ad faſtigia ducunt,
Lætitiaq; fremunt ſuperi. Mariam alta beati
In geminant per tẽpla chori,Mariãq; frequentant.
Ingentiq; procul reboant ſupera ardua plauſu,
Et totum exercent intus noua gaudia cælum.
Filius hic etiam ſancti regnator Olympi,
Qui dextræ æterni Patris aſſidet æthera torquens,
Optatos dedit amplexus,tibiq; oſcula fixit
Pronus,& æterno matrem deuinxit amore.
At Pater inſignem ſolio ſublimis ab alto
Aeterna capiti implicuit de fronde coronam,
Affixitq; tuæ gemmantia ſidera fronti,

Et

Et ſuper alitum ſuperum templum omne locauit
Sublimem: rerum dominam, cœliq; potentem,
Vnde humiles mundi labentis deſpici orbes,
Lunamq;, Stellasq;, videntemq; omnia Solem,
Anguſtaq; procul telluris inertia rides
Pondera, & inſanis exercita pectora curis.
Salue ſancta parens, eadem ſalue innuba virgo,
Regia progenies genus alto à ſanguine Iudæ,
Cui Pater omnipotens pleno ſe numine fudit,
Gratiaq; acceptam matres ſuper extulit omnes.
Qua primùm dias prodiſti in luminis auras,
Luce eadem noſtræ ſpes eſt exorta ſalutis.
Fœmineos lapſus ignominiamq; pudendam
Vlta tui generis, genus ipſum ad ſidera tollis.
Priſca hominū genitrix, & matrū maxima mater
Prima tuli generi triſtis contagia lethi:
Tu virgo longo poſt tempore prima ſalutem
Felici peperiſti vtero mortalibus ægris.
Illa dedit merſo lacrymas, tu gaudia mundo.
Illa homini inuexit pœnas, tu præmia per te,
Ianua aperta pijs cœli, quam clauſerat illa
Circunuenta dolis maleſuadi & fraude colubri.
Ipſum tu valido victrix pede proteris anguem
Fruſtra inſultantemq;, & ſibila colla mouentem.
Munere quo ſuperas cœli regina per oras
Inueheris, cœlique nurus te mille ſequuntur,
Mille chori celebrant, ſeruatricemque frequentant.
Cælicolæ aſſurgunt omnes: tibi regia paret
Aetheris immenſi: quodcunq; vbicunque creatum.
Infra te longe iacet, & tua iuſſa faceſſit.

Nos

Nos quoque diuinos, vt cuique eſt copia, honores
Largimur. tibi centum aræ, tibi maxima centum
Thure calent delubra: tuis pia munera templis
Afferimus, caſiasque, & nardi halantis ariſtas,
Ipſæ te matres adeunt, peplumque ferentes
Textilibus donis augent, & templa coronant
Primitijs florum, ac ſuſpenſis frondibus vmbrant.
Vt primùm fari incipiunt, te nomine iuſſi
Compellant, primaque ſonante voce minores.
Omnis vbique tuis indulget laudibus ætas,
Omnis vbique domus: totæ de turribus vrbes
Te veniente die, te decedente ſalutant,
Plurimaq; auratis reſonat tibi tibia templis.
Tu laudes bona mortales, tu munera vocis
Humanæ non ſpernis, opis nihil indiga noſtræ.
Vota hominumq; præcesq; audis vbicunq; vocata,
Rite tamen, noſtrosq; leuas miſerata labores.
Tu bellum morbosque graues, peſtemq; famemque
Auertis, cœliq; minas, tot ſoſpita mortes,
Tot clades, tot das miſeris euadere caſus:
Vtque mari magno iactatos turbine nautas
Seruat ſtella, polo ſi tandem affulſerit alto:
Sit tua lux, quæcunq; inſtent, quæcunq; premantve,
Nos regit, inq; omni tutos diſcrimine reddit.
Nunc, o ſtella maris noſtri nos aſpice præſens:
Eripe tot pelagi penè hauſtos fluctibus atris.
Nunc lucem, luciſque tuæ iubar exere, & orbi

Exorere, ac radijs nigrantem diſcute nubem.
Ne, quæſo, ne nos inopes hic deſere. ſiquia
Dulce tibi fuit in terris & amabile quicquam,
Per te, per carum oramus, tua pignora, Natum,
Perque ſinus illos, quibus hærens vagijt infans,
Brachia quæ implicuit collo, innexusque pependit,
Dulce onus interdũ, perq; vbera quæ tener hauſit,
Per pueri dulces riſus, perque oſcula blanda,
Per teneros luſus, per quicquid denique in illo
Dulce fuit tibi curarum, gratumque leuamen,
Ipſum illum Patris ad ſolium complexa precando
Da genitrix facilem: & ſi fortè piacula noſtra
Auerſum terris faciunt, tu ſedula nobis
Concilia, vt iuſtas Patris in nos lentat iras.
Et quæcunque ſuis meritò miſcetve, paratve,
Diluat ille ſui præſenti rore cruoris.
Mille procul cerno nobis inſtare pericla,
Mille neces, rebus propè verſis, mille ruinas.
In nos Turca ferox toto ruit agmine & armis,
Cuncta mouens nos extremis conatibus vrget,
Iamque ſibi ingentes orbis promittit habenas.
Interea noſtri, quos huic ſe opponere monſtro
Aequum erat, inter ſe reges fera bella mouentes
Confligunt, totoq; (nefas) concurritur orbe.
Tu tantum terrorem animis labentibus aufer.
Tu nobis tu diua, pios miſerata, quietem
Redde, petens placida mitteſcant ſæcula pace.

QVEM te eſſe dicã præpetuum pulcherrime,
Quo te profectum ex agmine,
Cœli volatu qui pererras atria
Armis coruſcus aureis?
Tune ille cælitum inclytus princeps ducum,
Dux alitum ales mentium,
Quas ipſe in orbis maximus primordio
Creauit omnium ſator,
Aulæque præpoſuit beatos incolas
Felicioris ætheris?
Vt te ferocem intueor enſe. vt ænea
Hoſti imminentem cuſpide,
Simul iuuentæ flore, & impubi gena,
Et ore dulci amabilem.
Vt arma pectus maſculum fulgentia,
Plumæ vt leues humeros decent!
Salue volucris alme ductor agminis,
Cui credita cœli fores,
Tu contudiſti inſanientis Phoſphori
Bellator inſolentiam.
Contaminata cùm manu ille corruit
Inhoſpitale ſub chaos,
Vbi ſilentes territat remugiens
Vmbras tremendo murmure:
Satis ſuperque debitas pœnas luit
Inefficax ſuperbia
Vltore te: referre militaria
Te ſigna fuſis hoſtibus.

Videre ouantem ſidera admirantia :
Vterque te vidit polus .
Et ipſe ſummus ciuium in medio Pater
Laudauit alitum choro ,
Poſt quem tibi omnis aula cœli militat
Secreta cœtus in nouem :
Regi ipſe ſemper aſſides propinquior ,
Reconditorum particeps ,
Quæ deinde ſubſequentibns tu detegis ,
Mox alter aperit alteri ,
Ad infimum deſcenderit donec gradum
Semper minor ſcientia .
Nec alter alteri inuidet præſtantiam ,
Sed ſorte quiſque amplus ſua eſt .
O plurimum beata gens cœleſtium ,
Felix genus volatile .
Vos Solis vſque illius intuemini
Os , quo beantur omnia ,
Metus nec vllus vellicat ne fortè ſit
Perennis hæ felicitas ,
Quæ fixa clauo firmius adamantino
Hæret , moueri neſcia .
Vos ætheris regis miniſtri ſidera
Torquetis , & cœli vagos
Orbes rotatis,vnde tempus , & diei
Et noctis immotæ vices .
Vos temperatis aereis flatus truces
Imbres , pruinas , & niues ,
Et fulminum ſæuas coercetis faces ,
Ne mundus ingens conflagret .

Vobis

Vobis profundum in æquor eſt imperium,aquas.
Volubiles regentibus :
Globumque terræ ſuſtinetis pendulæ,
Et quicquid in terra viget.
Vos alites Hero ab ſupremo crebrius
Ad nos venitis nuntij ,
Deique noſtra afflatis almi pectora
Inuſitato numine,
Animisque noſtris inſidetis additi ,
Ducesque adeſtis in via ,
Nos donec exemptos humo nil inuidi in
Veſtros adoptetis choros.
Adeſte nobis : nanque,quos vos prælio
Fregiſtis hoſtes , nos premunt ,
In nosque victi virus omne colligunt ,
Et tutò inermes prouocant.
Adeſte : diris peſtibus reſiſtite ,
Non inſueti laureis ,
Tuq ue ò ſupremo ductor agminis die
Princeps ades certantibus ,
Cùm falſa veris addita exprobrant probra ,
Abſolue nos calumniæ :
Vitasque corpus exuentes ſuſcipe ,
Haſta procacem arcens manum.

EX CANTICO MOSIS.

Cantemus inclyto ætheris regi Deo ,
Deo omnium fortiſſimo :

Incomparabili extulit ſe gloria,
Suam hic potentiam explicans.
Equos & equites hoſtium ſub æquore
Vorticibus inuoluit rubro.
Deus ille virtus mea, Deus potentia,
Mei & triumphi gloria.
Deus ſalutis auctor effectus meæ
Seruat ſua me dextera.
Deus hic meus, præ omnibus dijs mihi:
Eius canam vſq; gloriam.
Deus hic parentium meorum antiquitus
Eius canam potentiam.
Deus velut bellator arma Pharaonis,
Currus, & omnem exercitum
Nos inſequentem fluctibus maris aſperi
Inhoſpitalibus obruit.
Huic nomen omnipotens: potentes hoſtium
Demerſit alto principes.
Illos profunda ponti inexplicabili
Hauſit vorago gurgite.
In ima deſedere, ceu moles grauis
Exciſa monte ab arduo,
Dextera tua Deus omnium pulcherrimo
Seſe trophæo inſignijt:
Dextera tua hoſtem contudit validiſſima:
Tuos es vltus æmulos.
Excanduiſti? abſumpſit ira eos tua,
Flamma aridam vt ſtipulam vorat.
Excanduiſti iratus? in eos æquoris
Opes coegiſti humidas.

Nobis

Nobis receſſit vnda & alti gurgites,
Lato relicto limite,
Fundum vt per immunde manu inſequentium
Elaberemur hoſtium.
Videns propinquus hoſtis, omnibus mare
Patere concauum ratus,
Alensq; inanes ſpes, ait ſecum, inſequar,
Concludam eos, ſpolia auferam:
In hoſtium pecunias graſſabimur,
Auro potiti explebimur:
Stricto dehinc ferro irruemus acriter,
Totum genus delebimus.
Hæc colloquentes irriti falſas vias
Medio tenebant æquore:
Tuus ecce ſpiritus repentè inſibilat,
Concretaque vnda ſoluitur:
Nec areas fert humido tergo rotas:
Omnes in ima, plumbum vti,
Pelagi profunda corruere protinus.
Nos iam recepti littore,
Eiecta porrò vidimus cadauera
Virum atque equorum fluctibus.
Quis tibi queat bellantium fortiſſimus
Virtute compararier?
Tu ſanctitate incomparabili inclytus:
Tu fortitudine vnicus
Orbi vſque maxima exhibes miracula,
Quæ nullus alter audeat.
Dextram tuam excitaſti, & hauſit terra hians
Repentè vires hoſtium.

Genti tuæ verò dediſti te ducem
Iam ſeruitute libera,
Noſtri miſertus, nos vt in pinguiſſimum
Traduceres manu ſolum.
Hæc audientes vndique populos pauor
Inuaſit ac ſimul dolor.
Fama hac Palæſtina omnis attonita iacet,
Et ora Chananeitis tremit
Cum regibus populiſque barbaris. tu eos
Metu coactos illiga,
Pertranſeat donec tuorum exercitus,
Immobiles ſtent, ceu ſilex.
Nobis nec obſtent: ſed tibi placitum genus
Super aquilarum alijs vehes
Montem ad beatam, hæreditario in ſolo
Vt ſurculos lectiſſimos
Nos inferas, domumque in altam transferas,
Quam fabricaſti tu tibi,
Sacrarium Deus tuum, quod affabrè
Tuæ expoliuerunt manus.
Regnans, io triumphe, victor imperat
Aeternùm, & amplius Deus.
Ingreſſus eques Aegyptius mare inuium
Tot curruum rex millibus,
Rex ætheris eum immerſit æquoris rubri
Sub vorticoſis fluctibus:
Aſt Iſaci nepotibus tendentibus
In medio iter ſtrauit mari,

DIVO

DIVO DAVIDAE
REGI PROPHETAE.

FAceſſite hinc vani poetarnm greges,
Auferte veſtra hinc ſomnia.
Non eſt quòd audiam, quòd amplius legam
Diſerta veſtra carmina,
Seu Græca, ſeu Latina ſint ea, vt lubet.
Me Muſa detinet altior:
Inuſitatæ dulcior citharæ ſonor
Meis inerrat auribus,
Et intimis altè inſidens præcordijs
Totum mihi me ſurripit.
Iordanis vſque ab algida Cycni audio
Ripa canori carmina.
Vt ille luce, vt nocte de multa can ,
Quæ nullus anteà audijt!
Cui te ſacrorum conferam vatum parem?
Cui regum eundem comparem?
Quid maius in te mirer? an peritiam
Belli, an canendi gloriam?
Artisve, quas callere reges addecet
Clauum tenentes vrbium?
Paſtoris vltimus Ephrathæi è liberis,
Oues paternas pauculas
Paſcens puer iam tum imperabas omnibus
Amabilis paſtoribus.
Iam te ſupremus ætheris rex legerat
Cui regni babenas crederet,

Paſcente te nihil timebant paſcua.
Feræ abſtinebant ſaltibus.
Fremens ſupremum grauiter vrſus in tuis
Efflauit vlnis halitum,
Tuoque preſſu vaſtificus olim Leo
Diſcerptus ingens occidit:
Tu mole vaſta corporis teterrimum
Puer gigantem, ab hoſtium
Vallo ſuperbi prouocantem vocibus
Vellet ſibi qui congredi,
Et inſolenter exprobrantem ciuibus
Turpem tuis ignauiam,
Cùm muta legio omnis tuorum abſiſteret,
Nec quiſquam adire cominus
Auderet: ipſe aggreſſus vltrò fortiter
Neci dediſti. protinus
Inſonuit ad cœlum grauiter immanibus
Perculſa tellus artubus.
Tum facto in hoſtes impetu, innumerabiles
Inuictus enſe demetis:
Nec ſuſtinere verſa poſſunt agmina
In terga dextræ vim tuæ.
Quotieſque, confecto redibas prælio
Multis peremptis millibus,
Auro coruſcus, omnium pulcherrimus
Ipſos amore vrens agros,
Victori ab oppidis puellæ vbique obuiæ
Tibi canebant carmina,
Supraque regem ipſum efferebant laudibus
Ter inclytum, ter amabilem.

Quid

Quid mox ? vbi ætas firma venit, regijs
Elapſus inſidij quater,
Vt regis inimici necem defleueris,
Cui ſpontè bis peperceras,
Manu in tua cùm eſſet tot enſe iniurias
Vlciſci, & hoſtem perdere.
Hinc regnum adeptus pace vt alta rexeris,
Latè ſubactis hoſtibus.
Deo vt tot ædem ſumptibus paraueris,
Quam filius mex conderet.
Tu luce pugnabas manu, noctu fide
Arguta agebas gratias.
Deo vſque grata concinebas carmina
Haud munerum tot immemor,
Quibus tuos euexit ad ſidera atauos
Ab orbis vſque exordio.
Tot hic triumphos,tot canis miracula,
Antiqua gentis prælia.
Quin & futura præuidens longè, refers
Coràm velùt præſentia,
Et naſciturum prædicas mortalibus
Heroa de Deo Deum,
Qui noſtra penitus demeret piacula,
Cruore nos lauans ſuo:
Nobisque noſtra oſtendis idem tempora,
Et noſmet ipſis indicas.
Salue procul videntium vatum optime:
Regum idem aue lectiſſime:
Nobis ab alto dexter ades, & nos tua
Prece iunge ſummo numini,

Nobis

Nobis tu . . . . veſtigijs
Detur : imitentur te duces
In prælijs, reges ſequeantur formulam
Tuam in regendis vrbibus.
Sat mihi foret tua æmulari carmina,
Dum fila percurro citharæ.
Quòd ſineque id penitus datum eſt accedere.
Nec pluma tam alta volat mea,
Abſtruſa micto verſibus myſteria,
Diuina mitto euoluere,
Quibus alta cœli tranſilis cacumina,
Quibus inferum penetras chaos.
Vnum erudiri aueo: doce ſaltem meis
Orare veniam noxijs.
Vnis mihi his te præbeas ſaltem rogo
In verſibus imitabilem,
Quibus iuuentæ errata deprecans ſtudes
Placare regem cælitum.
Vt flebilibus atque miſerabilibus modis
Noſtros in animos influis.
Miſerere, miſerere ò mei Deus, iterans,
Mecum tua age clementia.
Ego enim piacula mea noui, quod male
Feci, mihi eſt vſque in oculis.
Soli tibi peccaui, inique egi Pater
Tuis ſub oculis impius.
Rontaminantis ſum parentibus ſatus,
Conceptus ipſo in crimine.
Tu, quicquid admiſſum eſt, tua indulgentia
Ignoſce, noxiæ immemor.

Deli-

Delicta dele : nequiter facta occule :
Meas remitte amentias :
Et inquinatum quicquid in me eſt dilue,
Me rore reſpergens tuo :
Nouamque mentem in me, nouum cor ſuffice,
Virumque verte in alterum.
Afflatus aura numinis mirabili,
Hilara tuo me ſpiritu.
Demum ita priori reſtitutum gratiæ
Aſpice benigno lumine.
Laudes aperies ita mihi labia ad tuas,
Flectantur vt tibi impij.
Meæ tibi hæ ſint victimæ : hos immolem
Super tuum altare vitulos.

DIVO IOANNI BAPTISTAE.

QVAESO quid id negotij? quãobrem boni
Semper premuntur improbis obnoxij?
Quo nullus ortus maior? vnquã gentium
Dei loquentis vera teſtimonio,
Perit perit vates ter ille maximus
Inſanientis mulieris libidine,
Quòd abdicari is tenderet regem illico
Oportuiſſe inauſpicatis nuptijs,
Fratrique reddi clamitaret coniugem,
Ipſa ferente inceſta animo id ægerrimo,
Vaticíque peſtem interminante peſſimam.
Tantumve mulieri vſpiam licentiæ?

Indignus

Indignus ille qui ſatus ſit maſculus,
Cui ſeriò imperat mulier, & arduis
In rebus aduocata ſemper conſulit,
Cùm procreandos coniuges ob liberos
Tantùm viris ſint additæ imperantibus,
Nec fœminæ ingenio ſuopte peſſimæ,
Sed ſint equorum ſicut optimum genus,
Eumque quem vult ſeſſor incedant gradum.
Fræno viri ſi vti ſciant, quiſque in ſuas,
Poſſit carere mundus hac moleſtia,
Nec tot fuiſſent gentibus tragœdiæ,
Mandauit illa ſaltitanti filiæ
Inceſta, regem poſceret ſibi aurei
Tradi amputatum vatis in diſco caput.
Mero ille, ludo, amore captus annuit
Iuratus. in patina ſacrum affertur caput
Squalore fuſcum, tabo, & atro ſanguine,
Horrentibus quotquot aderant conuiuio.
Conuiuium inceſtum, efferum ſpectaculum.
Inſane, cæce, brute rex, tun'optimi
Viri muliebri offers caput libidini?
Tun'inclytum, ſanctum, Deoque proximum
A Solis almo aſpellis almi lumine,
Quem tu colebas, expetebas peſſima
Tua exprobrantem probra confidentius?
Lugete valles, antra, ſolitudines,
Et quicquid eſt vbique montium auij
Lamenta ſtebileſque voces rumpite,
Tam deſtituta amabili ſolatio.
Non audietis amplius vocis ſonum

Feli-

Felicis æui nuntiæ. veniſſe iam,
Quem neſciebat nocte mundus obrutus,
Deum patri futurum, vt agnum victimam,
Mortalibus qui t olleret piacula,
Cœlique clauſas panderet nobis fores.
O' peſſimè factum, adeon'innocentia
Ceſſit ſubacta? vicit impotens furor?
Nec Sol repentè lucidum abdidit caput?
Nec terra ruptis diſſiliuit vinculis?
Nec ignibus coruſcus orbis arbiter
Mortalia in cineres redegit omnia?
At at quieuit ira (credo) cœlitum.
Cœli quòd omnis curia id prouiderat,
Vates vt eſſet ille, non modò voce qui
Deum indicaret editum mortalibus,
Vita ſed ipſum moribusque rsdderet,
Et morte dira præuius præcurreret:
Quod tu ſciebas ipſemet præſagio,
Pectus faturi plene Ioannes ſacrum,
Lubensque morti te obtuliſti fortiter.
O morte felix non minus natalibus,
Quibus tibi queat nemo compararier.
Tu regis index cœlitum prænuntius,
Tu matre ſterili, an ſatus diuinitus
In matris aluo labe communi omnium
Antè expiatus quàm fores. luci editus,
Nec noxiæ vlli mox fuiſti obnoxius,
Ne te inquinarent ciuium commercia,
Siluis latebas victitans in abditis,
Silueſtre mel ſtillans vetuſta ab ilice,

Nucesque,

Nuceſq;,& vnguibus reuulſa gramina
Regale erat ſemper tibi conuiuium.
Præbebat vltrò viua flumen pocula,
Pelles ferarum delicatam purpuram.
Hic nationes perluebas flumine.
Suadens probrorum voce pœnitentiam,
Monſtransque ad altas ætheris viam domos.
Felix ter o,& amplius,qui venerat
Maculas lauare & omnium piacula,
Dei regentis cuncta vbique Filium
Tu proluiſti vulgus inter cæterum.
Sanctum lauacrum,balneum admirabile
Nec te fefellit artubus mortalibus:
Sed nare ceu canis procul odora feram
Numen ſagaci deprehenſti pectore.
Repentè gurgite aureo reſplenduit,
Igni fluentum ceu flagrantibus vadis
Tuis ſimul vox inſonuit ampla auribus,
Ruptis vt olim cœlum vbi tonat nubibus,
Quem proluebas,quis foret denuntians.
Salue orientis alme Solis lucifer,
Iubar propinquum gentibus prænuntians:
Ades,& adhuc quicquid potes,nos erudi,
Et rectam ad aſtra errantibus viam indica,
Noſtriſq; abolitis nos piaculis laua.

DIVO

DIVO PETRO APOST.

DE EIVS CATHEDRA.

PApæ. poteſtate vſpiam mortalium
Dijs proxima adeò quenquã in altam ſubuehi,
Vt ſummus vnus cæteris mortalibus
Præſcribat, illi nemo prorſus omnium:
Muſſent ſed omnes ſponteq; vni pæreant,
Pietate ſola adducti in animis inſita,
Suapte vi parentiumq; ritibus?
Porrò ille mortales adhuc apud manens
Quæcunq; de hominum conſtituerit noxijs,
Sunt rata apud ipſos cœlites arbitria,
Animæq; corporum expedite nexibus
Siue illigarit idem eas, ſeu ſoluerit,
Hærent ligatæ & inferis fornacibus
Cremantur igne, vel ſolutæ deuoluant'
Feliciores cœlitum inuectæ domos.
Recto modo arbitrio nec errore id fuat.
Dei hæc poteſtas maximi, Dei optimi eſt
Communicata Filio vnigenæ optimo,
Et maximo, de virginis vtero edito,
Mortalibus cùm ſe artibus mundo obtulit:
Spectabilem, doloribuſq; obnoxium,
Mortiq; acerbæ pro ſalute publica:
Ille inde tibi mortalibus præ omnibus
Eam reliquit ætheris repetens domos,
Hæreditario velut iure caperes,
Tibiq; conceſſit ſuas prorſus vices,

H Petre

Petre ſiue Cephas,ceu Simon dici eligis.
Quid hoc negoti? quo tuo iſtuc facinore
Meritum eſſe dicam,qua ve gratia rear?
Tu piſculento natus in gurguſtio,
Parentibus ſanè ſatus pauperrimis,
Nulla inclytus niſi arte piſcatoria,
Nihil patraſti glorioſi facinoris:
Nonnulla potius,ſi merita perpendimus,
Malefacta te planè arguunt, & peſſima
Quidem,ferenda neque gregario in homine.
Tun' ille qui tutus proculq; periculo
Magnifica verba prolocutus ampliter
Spoponderas te mille ſubiturum neces,
Si opus fuiſſet,pro duce meritiſſimo?
At mox vbi vſus venit,in diſcrimine
Deſerere eum haud puditum eſt, ab hoſtium globo
Obſeſſum,inermen,dum metu perterritus
Fuga ſaluti conſulis turpiſſima,
Fædeque diſſimulans tibi vſquam cognitum
Eum ter abiuraſti amicus optimus.
Conuincimus ſe habere ita hæc, nec quiſpiam
Poteſt negare pœnitentia hanc tamen
Mœrens luiſti noxiam celerrima.
Factum putamus prouidè diuinitus,
Deo volente,ſcilicet quò ſontibus
Expertus hinc ignoſſe diſceres reis,
Statim futurus arbiter mortalium.
Quod deinde factum eſt: nanque tibi concreditas
Tot ciuium vitas fouens humanitus,
Nullo vſus imperio acerbitateve

Benigni-

Benignitate temperabas vnica.
Demum quod olim perperam peccaueras,
Morte expiaſti glorioſa, occubans
Pulchrè pro eodem quem anteà fefelleras:
Atque is fuiſti tam ardua in prouincia,
Nunquam vt pigitū eum ſit tibi hanc qui credidit,
Tibiq; ſuccedere adeò innumerabiles
Alium,deinde alium inſtituit in ſæcula,
Eadem vt poteſtate pariter præcellerent,
Sella ſedentes in tua,eodemque ſolio,
Conſultum vt hominum generi ita deinceps foret,
Omnes vt vnum agnoſcerent vltrò caput.
Periculoſum fortè ſiquis dixerit,
Tandem hæc poteſtas ne in potentiam exeat,
Merumque regnum hominis ſoluti legibus
Latiſſimè patenti adeò licentia:
Tua,Petre,cautio hæc,tuum eſt ſuccurrere
Gregi tuo olim,ne vnquam id ei mali accidat.
Es vbi caueri id detur, es apud quem omnia
Orare poſſis,facileque iſtuc aſſequi.
Quare,quod hominum legibus fieri eſt nefas,
Saltem impetuito, ita ipſe qui ſolus poteſt,
Tantæ poteſtati modum ſtatuat Deus,
Nobis vt vſque præſit optimus pater,
Pietate ſanctus re magis quàm nomine,
Caſtis initijs qui ad honores repſerit,
Non imperandi cupidus, aut ſitiens opum:
Qui non oues deſerat,vbi lupum aſpexerit,
Euiſcerandas,dum timet rebus ſuis,
Vt cauit olim paſtor omnium optimus:

Nihil ſibi arroget niſi id iure optimo:
Sed ipſe ſibi ſit ſponte lex & terminus,
Quem præterire peſte peius cenſeat.
Et quam rogari ipſe, legi obtemperet,
Mente ætheri ſemper quam humo propinquior:
Priuata penitus miſſa faciat omnia,
Domus ſua oblitus ſuumq; liberum.
Primùm procuret publica, æquus proximos
Sibi remotosque eodem habeat omnes loco,
Dum Chriſtiano cenſeantur nomine.
Sitiat & omnium ſalutem æquè ac ſuam.
Ac paſtor vt ſibi traditas oues domum
Reducere omnes ſatagit, vna ne abſuat:
Sic creditas animas ſibi mortalium
Deo optimo reſignet vltimo is die,
Pro ſingulis paratus, haud tibi degener.
Mortem, ſi opus ſit, oppetere pulcherrimam.
Talem vſque nobis, ſi merebimus patrem
Dabit, nec vnquam negliget ſuos Deus.

DIVO IOANNI APOSTOLO.

ECqua leues adeò ſe cœli ardentis, in auras
Tollit auis? viden'vt celeri ſuper æthera pēna
Enarit, liquidiq; ſecet ſupra ardua mundi?
Vt noſtris ablata oculis, vix denique viſa,
Radit iter facili lapſu, neque conciet alas?
Stare putes, nec greſſum vſquam proferre volãdo,
Aethereis cœli libratam corpus in auris.

Sed

Sed tacitam ſecum cœleſti in lumine pura
Luce frui, propiusq; vago ſuccedere Soli
Gaudentem,& liquidos oculis depaſcier ignes,
Obtutu hærentem,lucis dulcedine mira.
Quod genus hoc volucrũ neq; enim regina volãtũ,
Quæve aliam præpes ſupra volat ardea nubem.
Fortunate ales,qua te de gente volucrum,
Qua de ſtirpe rear? neque enim te præpete pluma
Credo equidem fretum: neq; enim pernicibus alis,
Humano ſed te potius de ſemine cretum:
Quiſquis es auguror,haud noſtrę rationis inanem.
Nec tamen agnoſco,corpusne, an corporis expers,
Quicquid id eſt,ſeſe liquidas ſuper efferat auras.
Quales ſæpe hominum mentes, animiq; volucres
Corporis in terris terrena mole relicta
Tollunt ſe, & ſuperi peragrant confinia cæli
Summa leues,celſaque diu regione fruuntur.
Quis verò ille adeò felix cui contigit vni
Longè alios ſupra ſeſe alite tollere ſenſu,
Rimariq; acie noſtros fugientia viſus,
Sanctaq; cæleſtum penitus penetralia adire,
Et cæli inſueto libare è fontibus hauſtu?
Quia fuerit vaſti longe ante exordia mundi,
Omnia quo conſtent,quo cuncta auctore creata,
Quæ ſunt,quæ fuerunt, & quæ ventura ſequentur.
Mira quidem hæc.nã cuncta ſibi iam redditus ales
Ore canit, noſtroſq; vehit ſuper æthera ſenſus,
Inſolitas rumpens voces,inſueta locutus,
Vt verbum omnipotens,dictu mirabile verbum,
Illapſum cœlo,moribundos corporis artus,

Induerit Deus,& noſtris habitarit in oris,
Factus homo,illius decus, & facta inclyta teſtes
Vidimus,illius,inquit,vti ſtellantis Olympi
Rege ſati, omnipotens, non enarrabile uerbum
Vidimus, ac veros geniti attrectauimus artus,
Gratia cui comes,& nudi vis plurima veri.
Quis canat hæc niſi diuino qui numine plenus,
Cuive olim rege ipſe ſatus radiantis Olympi
Eximio præſens eadem inſtillarit amore?
Quis canat hæc niſi Ioãnes quem maximus heros
Vnigena in terris ſocium ſibi pectore toto
Iunxit,præq; alijs miro dilexit amore,
Atq; vnum erudijt,ſuperumq; arcana retexit?
Ales,Ioannes tu certè ille inclytus ales,
Alta petens ſenſu,cœliq; abſtruſa recludens.
Felix,è tali cui talia plurima fonte
Haurire, & largo perdiſcere contigit hauſtu!
Felix,quem tanto ſancti rex ætheris ipſe eſt
Complexus præſens mortali in corpore amore,
Et iuuenem iuuenis dilexit,amicus amicum!
Non genus iſta tibi præclarum,aut vllà parentum
Nobilitas dedit,exigua Beſſaide creto,
Ars vbi erat tibi per ripas muſcoſa ſecundum
Flumina deceptos in retia trudere piſces.
Is tamen vnus eras generoſis omnibus illi
Poſthabitis cui præcipuo indulgere amore,
Quiq; parem ſibi reſponderes gratus amorem.
Dulcis amor: dulces animi ſuper omnia curæ,
Prædulces nexus amborum & amabilis ardor.
Quænam mente reartum gaudia veſtra fuiſſe
Mutua

Mutua quasve vices flagrantis pectora amoris
Vtraque quàm dulces ſubter præcordia flammas?
Te tamen ò certè felicem terque beatum,
Euenit cui talis amor, cui qualis amicus
Nuſquam aliàs inter mortalia corpora viſus,
Gratus luce magis vel ſidere pulcrior aureo!
Aſpiceres quoties oculos pulcherrimaque ora,
Inſolitumque decus, totoque in corpore honores
Diuinos, viſu dulcem iaculantis amorem,
An poteras totis non exarſiſſe medullis?
Audires quoties voces & verba loquentis,
Diuinas iuuenis voces, diuinaque verba,
Lætitiam æthereæ inſtillantia mentibus aulæ,
An poteras totis non deliquiſſe medullis?
O certe te felicem quater atque beatum,
Cui ſe talis amans, ſoboles æterna Parentis
Aeterni interdum eſt ſolitus committere ſeorſum
Omnibus ab caris, tutoque affarier vnum,
Inq; omneis ſocium curarum admittere caſus,
Et tibi diuinos animi concredere ſenſus.
Teſtis eras cùm cœleſtem clàm ſæpe parentem
Affatus miras hauriret ab æthere voces,
Interdumque ſuas diuino redderet ore
Illuſtris radijs, & clara luce coruſcus,
Confeſſuſq; Deum ſe toto corpore verſo.
O quoties illum ſupra radiantia cœli
Lumina fulgentem Solis ſeptemplice luce
Miratus ſubitis fulgoribus expauiſti.
O quoties rupto velut acta tonitrua cœlo
Territus ad voces diuinas contremuiſti:

Ipſe tibi placidis firmabat pectora dictis,
Arcebatque metus iuuenili vinctus amore,
Conſilia æterni referans æterna Parentis.
Cumque alios omneis ſua per veſtigia cœlum
Ingreſſos perimi ſit funere paſſus acerbo,
Vnum te ferro exemit plagisq; cruentis,
Annis qui placida centum actis morte iaceret:
Se tamen abſumpto defunctus corpore obiſti.
Nam perhibent vulgò comperto corpore nuſquam,
Degere adhuc vitam Syriæ felicibus hortis,
Nec te poſſe mori donec flammantibus auris
Vndique ſupremos mundus conſidat in ignes.
Atque ideo immitis cùm te vis effera regis
Vreret impoſitum gremio exultantis aheni,
Nil æſtus nocuit flammis ſtridentis oliui,
Molliter vnde vnctus tantùm, haud exuſtus abiſti.
Nec tibi ſupplicio exilium fuit: æquora vaſto
Incluſus ſiluas,& inhoſpita littora circum
Ibas,ac veteres repetebas carmine amores,
Atque Deo plenus folijs inſcripta notabas,
Quæ ventura forent labenti ſæcula mundo
Clara vidēs, ſed cuncta tegens obducta ſub vmbra:
Sublustri tamen è nebula vndiq; tralucebant.
At non paſſus amor, tibi erat qui plurimus oris
Aethereis pelagi arceri te ſemper ab vndis
Extorrem;merita ſublato morte tyranno
Redditus in patriam,vicinis gaudia terris
Quanta repentè refers?tunc ad tua vota precesq;
Fama canit nuper defunctos munere vitæ
Aereas blandi redijſſe ad luminis oras:

Et tibi plus heros deuinctus amore rependit,
Quã pro te ac ꝑ fratre Parẽ, malè cauta popoſcit.
Ille etiam tibi ſupremo ſub funere pendens,
Vt poterat, ſolitum ex oculis reſpondit amorem,
Et tibi dilectum genitricem credidit vni,
Dulcibus extremum verbis affatus vtrunque,
Illa tibi vt genitrix, illi vt tu filius eſſes
Pro ſeſe poſt hinc, dum in terris uita maneret.
Tantus amor, tãto cumulatum liquit honore.
Tantum in te potuit ſupremum munus amici,
Ne tibi quam velles teda ſociare iugali
Ignarusque expersque tori, dum viſus in orbe es.
Scilicet addecuit cuſtodem virginis eſſe
Qui neque connubia, Veneris neque munera noſſet.
Sanctior intus amor, fax gratior intus edebat
Noctes atque dies veniens illius ab ore,
Qui cœlum vultu tempeſtatesque ſerenat,
Sole oriente recens, vel Eoo pulchrior aſtro.
Antè ferunt heſterno etiam te veſpere amico
Incubuiſſe ſenu, ſomno ac mœrore grauatum,
Cui poſitus caput hærebas, ſublimia cœli
Arcana hinc ſenſusque Deum traxiſſe per omnes.
Hic tibi præcipuè diuini pabula amoris
Largius hauſta reor, quæ verbis te inde iuuabat
Suaui dicis latè mortales ſpargere in omneis.
Nil niſi prædulcem, quæcunque effatus, amorem
Ore loquebaris: tibi erat tibi dulcis in ore
Semper amor: blandum ſperabas ſemper amorem:
Mutua concilians hominum fera pectora dictis
Inter ſe, placidæq; ferens bona ſemina pacis:

Vnus

Vnus paciferi ſator atque hortator amoris,
Vnus amans: vnum nil curans præter amorem.
Omnia amor tibi: viuus adhuc in corde vigebat
Priſcus enim calor ille Deo abſcedente relictus.
Viuus adhuc reſidebat amans in ſenſibus heros,
Et veterem innexus cordi integrabat amorem.
Ac veluti vt ſaxis liquefactis plurima fornax
Incenſa eſt,longoque ardens incanduit æſtu,
Materies ſubducta licet ſit, pabulaque igni,
Ignis adhuc tamen intus ineſt,& flamma supernè
Luxuriat,viuaxque diu furit ardor ad auras.
Felices ò mortales, ſi mutua ſeſe
Coniuncti pariter nullo diſcrimine amarent,
Inque vicem mites animis ſine fraude fouerent:
Aurea conuerſis irent noua ſæcula rebus.
Nil cuiquam deſit nec opum vlli deſuat vber:
Diuitiæ fluerent vulgo: omnes omnia haberent.
Qñquidem vnum animis oẽs concordibus eſſent.
Auri dira fames,& habendi ſacra cupido,
Fraudeſque,inſidiæque,& fur a latentia abeſſent.
Omnibus vna etenim lætandi cauſa dolendique,
Eſſet & vna ſalus,vnum & commune periclum,
Et labor,& lætis accedat gloria rebus.
Tot curis hominum careat genus: omnibus omnia
Tuta forent: degant ſine vi,ſine cædibus æuum
Mortales ſecuri altaque in pace quieſcant,
Et paſſim pleno fluat aurea copia cornu.
Hic fructus,placidi ſunt hæc commercia amoris:
Aureus hic hominum generi omnia ſufficit vnus:
Hoc vno ſumus,hoc orimur,hoc viuimus vno:
Vnus

Vnus amor nobis præſentem numinis auram
Conciliat : quin ipſe fauor, quin gratia & ipſa
Qua fruimur qua nos ſibi iungit numen amicum,
Luſtratosq; iterum qua nos in priſtina reddit,
Nil niſi amor pius eſt . ipſum quoq; deniq; numen
Eſt amor ille Deus, Deus ille affuſus vbique
Regnat amor, cœlumq; mouet, terrasque, fretumq;
Omnipotẽs, requies hominum, ſuperumq; voluptas.
Talia ſuauiloquo per gentes ore canebas,
Omnibus inq; locis miſcebas pocula amoris,
Omnia demulcens : diſcebant omnia amare :
Omnia largiflua dulcedine diſtillabant.
Cùm verò ſolus ſola ſub nocte relictus
Errares, vbi corda ſopor mortalia ſoluit,
Nulla quies animo tibi erat : ſub pectore ſemper
Verſabas quali fueris deiectus amico,
Et dulces nunquam inſomni diſcedere curæ.
Illum abſens oculis abſentem cernere coràm
Vſque videbaris, blandosque agnoſcere vultus,
Optatosque oculos, & gratæ frontis honores,
Cuius ab aſpectu iucundo lumine caſſi
Sæpe reſurgebant repetitas lucis in auras.
Vſque videbaris dulces haurire loquelas.
Cuius ab eloquio iam vitæ munere functi
Sæpe refulgebant in blandas luminis oras,
Atque iterum dulcis viſebant limina lucis.
Vſque animo tibi fixus erat, tibi dulcis imago
Ante oculos, blandum obuerſari nomen ad aures,
Quo ſuperi cœtus, atque omnis curia cœli
Audito lætantur, & infera regna tremiſcunt.

Illum

Illum per nemora,'& ſiluas,perque alta canebas
Littora, & in ſolis per noctem montibus ibas.
Reddebant valles tibi IESON, vndiq; IESON
Saxa reſultabant: iterabant omnia IESON.
Hæc placidam ſemper duxit per munera vitam,
Dulce querens,dulci fallens ingrata querela
Tempora, confectus donec membra ægra ſenecta
Corpore paulatim abſumpto lux ſola remanſti,
Et ſonus,in noſtras qui nunc quoque laberis aures.
Huc ades ò,ſcute iam functum corpore cœli
Regia habet,ſeu viuus adhuc ſpiransque ſub auris
Felices Arabúm ſaltus & amœna peragras
Rura canens,felix vtcunque,vtcunque beatus,
Huc ades,'& præſens te ſenſibus inſere noſtris.
Te reſerante acie noſtros ſuperantia captus
Cernamus,quæ tu Aegæis vallatus ab vndis
Obſcuris vera obducens ventura canebas,
Atque Deum colere,& nos aſſueſcamus amare
Mutua te monſtrante,piumque bibamus amorem.

DIVO ANDREAE
APOSTOLO.

QVam veteres nulla arte tuo de nomine dictā
Cœlicolum regi quondam poſuere parentes.
Labentem, vitamq; ſitu renouauimus ædem
Andrea tibi,conſpicuoque poluimus ære,
Marmoreque è niueo candentem ereximus aram.
Huc quicquid nobis bellum exitiale reliquit
Contulimus,tibi nec pro tempore rebus egenis

Defui-

Deſuimus. ſi fortunæ foret illa prioris
Copia nunc, nec opes, noſtras fera bella tuliſſent,
Forſitan hic lento templi quoqne plurimus auro
Fulgeret tholus, & rigui plebs læta Ticengi
Diues te dignos aris inferret honores.
Illa Deum te poſt vnum veneratur, & omnem
In te ſpem locat iratum tu ſæpe tonantem
Concilias nobis, & iuſtæ te obijcis iræ.
Quandoquidem nihil omnipotens nō annuit vltrò
Deuinctus tibi, nil veteri non donat amori:
Quæq; olim in terris fuerat tibi gratia viuo,
Hæc eádem te conſequitur cœli arce receptum,
Cœleſtumque choros inter ſpectabilis omnes
Incedis his ſex procerum non vltimus vnus,
Quos Deus humanos indutus corporis artus
Subiunxit ſibi dilectos ex omnibus vnos,
Retiaque, & piſces, & flumina linquere iuſſit.
Fortunati omnes vobis pro retibus hamiſque,
Aethereus vigor eſt menti diuinitus altæ
Additus, vnde animas hominum pro piſcibus ipſas
Venari datur, & ſuperum coniungere regi,
Ad ſuperoſq; aperire viam mortalibus ægris:
Piſcoſis pro fluminibus, pro fluctibus alti
Aequoris, ætherei vobis data regia cœli,
Ventorum flabra vnde abſunt violenta, nec vlla
Tempeſtas metuenda, feri neq; prælia ponti:
Sed placida & ſine fine quies, ſecura voluptas,
Votaq; plena, omniſq; animi exempta cupido eſt.
Iam quid enim cupiant æterna luce fruentes,
Atque bonis ſaturati omnes, & ſorte beati

Quiſque

Quiſque ſua, dulci complexi mutua amore?
Sed vos præcipuo pater inſigniuit honore
Omnipotens longè ante alios, quos ſcilicet omneis
Cùm ſuprema dies perituro illuxerit orbi,
Atque iterum Natum cœlo demiſerit alto,
Arbiter vt vitas hominumque & crimina quærat.
Addet ei arbitrij ſocios, bis ſena ſedentes
Vos ſolia accipient bis ſenos ardua: ibi omnis
Vos tremet, atq; metu muſſans venerabitur orbis.
Fortunate, domus ſub tecto pauperis ortus
Craticeo ad patrias pauper Beſſaidos vndas
Piſcator, tu ſublimi conſpectus honore,
Iudicis æterni lateri ſubiunctus amico
Hærebis, neque te ſociorum ante iuerit alter
Poſt fratrem, quem præfecit mortalibus olim
Arbiter ipſe heros, terrasq; hominesq; relinquens:
Tu prior acceſti diuina voce vocatus
Ad lucem, verumq; datum eſt tibi cernere lumen
Ante alios, Petrus ipſe tua eſt poſt voce ſecutus.
Fortunate, datum eſt tibi cœli cernere regem
Mortali, & ſanctos manibus mortalibus artus
Tangeret: tum veras voces diuinaque verba
Naurire, & ſocijs toties accumbere menſis.
O ego tunc illas cur non ſum natus ad vndas
Piſcator! quos non hamos, quæ non caua lætus
Retia liquiſſem, & lembum, & cum flumine piſces.
Naſſasque, cratesque, & vimineos calathiſcos,
Et tectũ, & patriã, & caros, me denique & ipſum?
Omnibus adijciens hæſiſſem protinus vni,
Omnia qui ſuperat, quiq; omnibus eſt ſatis vnus:
Quem

Quē qui habet, oīa habet, nulliusq́; indig⁹ vltrà eſt:
Quæ tu præſagi ſenſiſti pectoris hauſtu.
Omnia deſpexti, præq́; vno nil ratus eſſe
Cætera, flagrabas ardenti vnius amore.
Illum animo ſuſpirabas noctesq́; diesq́;,
Et dulcem cupido paſcebas pectore curam,
Præcipuè poſtquam moriens terrena reliquit
Sponte ſua, & noſtram deleuit ſanguine labem.
Protinus ætherea afflatus diuinitus aura
Cum ſocijs, miroq́; animum inflammatus amore.
Quos caſus, quæ non diſcrimina ſpontè ſubiſti
Intrepidus, totum quò ferres facta per orbem
Illius, & ſanctas vulgares vndiq; leges,
Mortalesq́; nouo luſtrares luminis ortu?
Cumq́; alias alius purgandas iſſet ad oras,
Cura tibi Scythiæ cecidit concredita ſorti:
Quam poſtquam inſolitæ recreaſti lumine lucis,
Atq; omnem factis impleſti ingentibus oram.
Gratia reſtabat diuinæ imperuia luci,
Dum nimiùm freta humanis ſeſe artibus effert,
Nec cedit niſi fallaci ratione ſubacta,
Diuinæq́; poteſtati nihil arrogat vltrò,
Quæ ſenſus hominum longè præuertitur ægros,
Et refugit tardos animorum obnubila captus.
Protinus Argolicas perrexti gnauus ad vrbes.
Nec te vllæ tenuere moræ quòd multa piorum
Corpora miſſa neci Danais acceperis oris,
Præſidis Argiui inuidia cæcoq́; furore
Vt faciles omnis tibi Achaia præbuit aures,
Audijt vt mira rerum nouitate loquentem,

Atque

Atq; animis verum lucemq; volentibus hauſit.
Impie quid furis AEgæa, luciq́ repugnas?
Tene putas poſſe illuſtres abſcordere cæli
Auricomi flammas,ipſumq; extinguere Solem
Vndantem luce,ac totores orbe rigantem?
Forſitan humentem nebulam proflare,breuemq;
Obſeſſis poteris radijs obtendere nubem.
Erumpet lux,erumpet rutilantibus auris
Lampas,& auriflua face nubila diſſeret omnia.
Nempe pium nihil obſtantem,nulla arma mouẽtem
Pro ſed vim contra,ſed mortis amore ruentem
Optatæ infando potuiſti perdere letho
Efferus:at clarum vis nulla extinguere nomen
Eualeat,quod per populos magno ore ſonabat:
Sed quò tu magis obſtabas,hòc latius illud
Serpebat,penitusq; animis hærebat adactum.
Id potuere,quibus præeras,oſtendere Patræ:
Felices Patræ,quibus almam cernere lucem
Hoc monſtrante datum, & certam ſperare ſalutem
Pignore tam certo: quis enim non ſe eximat vltrò
Protinus abruptis,ſi deus copia,vinclis?
Sed tibi dulce ſenex (etenim ad te ſancte reuertor)
Vilem per mortes omneis effundere vitam
Pro duce qui ſeſe noſtra ob commiſſa necandum
Obtulit,infamiq; trabi ſuffixus obiuit.
Quod mortis genus efferres cùm multus ad aſtra
Laudibus,& noſtram hinc caneres prodiſſe ſalutẽ,
Supplicio obſequium ſimulans te affecit eodem
Impius,ingentiq; parem dedit eſſe magiſtro.
Te poteras tam crudeli ſub ducere morti.

Cum ſubitò tota vrbe ruens manus omnis in arma
Arſiſſet,diriq; faces in tecta tuliſſent
Præſidis,inſonti tibi ni vincla arcta leuaſſet.
Tu vitæ magno æternæ correptus amore
Mortalem optabas quamprimùm effundere vitam;
Atque ideo tendens exutas vincula palmas
Obuius orabas populum pietate furentem
Ne faceret,ſtudio tibi ne malè amicus obeſſet,
Ne prope iam partum eriperet ſub fine triumphum.
Atque adeò ſæuis qui tempeſtatibus actus
Per maria Arcturi dubio ſubſidere iniqui,
Siquibus impegit ventorum munere tandem
Littoribus,cumuloq; ratem ſubiecit arenæ,
Non tam auido ſiccum arripiat telluris amore,
Quàm tu tunc procul aſpiciens feralia ligni
Bracchia flagrabas: miraq; cupidine captus,
Impatiensq; moræ orabas diſpendia tolli:
Vtq; obiturus olor moriens inſueta canebas,
Et dulcem amplectens inhiabas pectore truncum,
Vt te conſpicio, vt te animo Crux alma volenti
Accipio,inſcendoque libens, & pectore gliſco?
Suſcipe me: dignare tuo mea viſcera fulcro,
Quæ prius ingentis diuinos hoſpitis artus
Læta onere inſolito felici ſede tuliſti,
Vnde decus tibi per gentes & gloria parta eſt.
Nunc ducis ingredior tanti veſtigia longe.
Nec fuerit mihi rex tantùm,dum vita manebat.
Me me etiam quanuis longe inferiora ſecutum
Suſcipe,& optato ſublatum redde magiſtro.
Nam veluti anguſtas duplicis per roboris oras

Vere nouo ingrediens renouat ſe lubrica ſerpens :
Sic tua dulce mihi eſt nunc inter robora molem
Linquere,& exuuias moribundi corporis huius,
Liberiusque poli volucri petere ardua lapſu.
Hæc repentes robur tandem es ſublatus in altum.
Heu nimium duros perpeſſus mortes dolores!
Nunc frueris placida felix in ſæcula pace.
Salue bis ſenos inter pater optime patres :
Aſpice nos bonus,atque tuo nos iunge magiſtro.

DIVO PAVLO APOSTOLO.

ET ſunt qui tendant cœli explorare profunda
Conſilia,ac penitus tectas deprendere cauſas,
Nec dubitent in ius propè ſacra voce vocare
Regem ipſum cœli,ſi fortè quid euenit vſquam,
Legibus à noſtris quod longè ac moribus abſit,
Obductum nube,ac picea caligine opertum?
Non equidem meritis præſentem numinis auram
Aſſequimur freti noſtris : noſtriſque labores,
Aut benefacta parum proſint, ni deſuper adſit
Auxilium prius & fauor omnipotentis Olympi.
Ecquibus egregiè factis, quo munere Saulus,
Qua pietate Deum ſibi conciliauit,vt vltrò
Tam nigra mentis de nocte repentè vocatus
Tam claram in lucem, tantiſque ereptus ab vndis,
Tam tuta pelagi ſecurus in arce ſederet?
Ille quidem primis veri contemptor ab annis
Gaudebat Chriſto infeſtus ſe opponere ſignis,

Ne noua relligens ſurgens ſe ferret in auras,
Quam Pater omnipotens tādem mortalibus ægris
Oſtendit placitam ſibi,priſca nube remota,
Legiferi aduentu Nati,qui cunᴄta nouaret.
Quop; magis ſanᴄti cultores incumbebant
Hanc veluti eduᴄtam ſtruere,atq; attollere cœlo,
Atq; recens latas orbi diffundere leges:
Acritus hoc vrgens animis hoſtilibus ille
Omnia deturbare,pijsq; obſiſtere cœptis:
Tantus amor patrias inerat defendere leges.
Ille etiam cùm penè puer pubeſcere primùm
Inciperet,molliq; genas veſtire iumenta,
Sacrilegis ſeſe adiunxit,ſocia arma ſecutus,
Dum ſolymi inſontem ſaxorum grandine dira
Obruerent iuuenem,qui primus ſanguine fuſo
Poſt cæli indigno multatum funere regem
Purpurea meruit caput inſignere corona.
Nec dehinc ille etiam creſcens iuuenilibus annis
Deſtitit in cœpto: vſq; pijs minus æquus,ad vnum
Omnibus intentans lethum,genus omne peroſus:
Donec præcipitem altitonans,& ad ima ruentem
Suſcepit Pater,eximioq; euexit honore.
Prò cœli obſcuras latebras noᴄtemq; profundam:
Senſibus à noſtris quantum ſummata recedunt:
Cælicolûm arbitria & ſortes,abſtruſaq; iura
Iuribus humanis quanto diſcrimine abhorrent;
Omnibus horror erat Saulus meliora ſecutis,
Cæde madens multa(infandum(plenusq; minarū,
Terrorumq; potens Solymum ſæuibat in oris.
Forte olim miſſu primorum gentis ab vrbe

Arduus ibat equo,galea criſtisq; ſuperbus,
Enſe minax haſtaq;,& ahena luce coruſcus.
Haud impunè olli quiſquam pius obuius iſſet:
Quippe magiſtratus iuſſu abſcrimine nullo
Correptos omneis atrox in vincla petebat,
Quos pietas noua relligioq; incœpta tenebat.
Iaq; aduectus erat prope opimæ antiqua Damaſci
Mœnia,iam ſummas ſpectans de vertice turres,
Et iam ſe cædi ſpirans immane parabat
Terribiles acuens animos, irasq; manusq;:
Qualis nocte lupus quem dudum inſana libido
Faucibus errantem ſiccis exercet edendi,
Cùm caulas videt, & balatus haud procul audit,
Incaſſum fremit,ac rictus fruſtratur hiantes.
Protinus æthærea ſuperùm regnator ab arce
(Qui cœli tantus fauor?)hæc ſpeculatus,amico
Lumine reſpexit iuuenem in ſua damna ruentem,
Suppoſuitq; manum dexter,mentemq; benignam
Concipiens in eum,præſenti numine fouit.
Nanque improuiso vibratus fulgor ab æthra
Tendenti.venit ecce repens,& luminis aura
Afflatum ætherea lux plurima circunfulſit.
Ilicet actus equo ad terram ruit, atque relictis
Calce petens auras iacuit reſupinus habenis.
Audijt hinc vocē horrificā.quid Saule? quid vltrà,
Saule,furis,mihiq; aduerſis opponere caſtris?
Nequicquā cœlo arma moues,ſtimuloq; repugnas.
Saulus ad hæc tenebris ſuſtollens lumina obortis
Quæſiuit lucem fruſtra,extimuitq; negata.
Demum hæc ſummiſſo vix hiſcens pectore fatur,

Sancte edice:mones quæcunque ego iuſſa capeſſam.
Vix ea,cùm volucres vox rurſum audita per auras,
Surge age,ſolue metus,vrbi ſuccede propinquæ:
Hinc reſponſa feres quæ porrò obeunda tibi inſtet,
Qui te hac dehinc maneant pro relligione labores.
Quæ pariter comitum iuxtà manus audijt omnis.
Obſtupuere viri: nam vox veniebat ad aures
Omnibus hauſta quidem: ſed vocis cominus auctor
Nuſquam apparebat vocalibus additus auris.
Vix ægrè ſeſe attollens ſurrexit, iterque
Ingrediens fruſtrà tenebris tentauit in atris.
Lapſantem, & dubios nitenti cuſpide greſſus
Firmantem, manibus ſocij intra mœnia ducunt.
Iam treis in tenebris exegerat vrbe receptus
Et frugum & laticum penitus ſine munere ſoles,
Cùm ſubitò Ananias(quo non ſeruantior æqui
Tunc illa vrbe fuit, nec cœlo gratior alter)
Hoſpitis antiqui penetrali in ſede iacenti
Improuiſus adeſt,iuſſis cœleſtibus actus,
Compellatque virum,& diuino pignore firmat.
Saule,ades huc animo:tibi amico ab numine veni
Luminis amiſſi iucunda vt luce recepta,
Deſuper aſſeris cœli omnipotentibus auris.
Haud ignota audis:eadem ſcio:nam modò qui me
Huc adigit,tibi detexit manifeſtius idem.
Ille tuos etiam mihi porrò oſtendit honores,
Quanta tuæ faueat cœli indulgentia laudi,
Quàm iunctus Superùm ſis regi, præ omnibus vnus
Delectus iam qui totum noua ſacra per orbem
Diuulges verborum opifex,vberrimus oris.

Quæ furijs modò carpebas agitatus iniquis,
Omnibus hæc propter caput obiectare periclis
Haud renues, vltroq; inſigni occumbere letho.
Hæc fatus liquida accuruum luſtrauit in vnda,
Vnde animis ſcelus eluitur, veterumq́; parentum
Crimine contractæ excedunt contagia labis.
Inde manum ſuperimpoſuit, templisq́; ſacratis
Præpoſuit, populisq́; ducem dedit eſſe docendis.
Interea afflato viſi caua lumina circum
Scintillare ignes, velutiq́; erumpere ahenæ
Squamæ oculis, lucemq́; hauſit, viſusq́; recepit,
Atq; ſuæ victu rediere in priſtina vires.
Continuò Saulo planè mutatus ab illo,
Qui modò vbique pios ferro vinclisq́; petebat,
Longè alios verſo accepit cum nomine ſenſus.
Et iam Paulus erat, ſubitò illis copia fandi,
Verborum rerumq́; potens prudentia venit,
Orta magis ſtudio quàm aut vllo parta labore.
Iam claros hominum fandi fabricator adibat
Conuentus, medioq́; foro diuina loquutus
Pendentem populum inſueto ſermone tenebat,
Semine ab æthereo terris veniſſe virum, quem
Venturum toties vates cetinere per orbem,
Quò veterum lueret ſcelus exetiale parentum
Proditus, & læſum placaret ſanguine numen
Ipſe ſuo, morti pro cunctis deditus vnus.
Atq; hæc crebra quidē populosq́; ad ſacra vocabat
Multa querens ſuper extincto, ſuper arbore multa
Infami, & pœnas fando integrabat acerbas.
Obſtupuere omnes, nimiumq́; ea mira videri,
Vnde,

Vnde noua hæc ſpecies, tam verſa repentè cupido,
Et veterem in Pauli quærebant pectore Saulum:
Haud aliter ſuadente fame implacabilis ingens
Exitium pecori modò qui cædemq; parabat,
Ille lupus, pleno ſi fortè receptus ouili
Miteſcat, iamq; inter oues innoxius erret,
Et pauidos lambat, linguaq; remulceat agnos.
Nec mora iam Solymū magnæ quoq; redditus vrbi
Commouit totam monſtris ingentibus oram.
Vix oculis credunt: nec primùm fiditur illi,
Inſidiasque pij metuunt: vix ducere amicum
Poſſunt, quem tot erant experti cædibus hoſtem.
Parte alia patrijs trepidi pro legibus omnes
Concurrunt vrbis primi, duriq; reſiſtunt,
Et ſe certatim contra exhortantur ad arma.
Bella cient, & ſaxa fremunt rapit arma iuuentus.
Ille autem nullisve minis nullisve periclis
Territus, incœptis perſtat, nec flectitur vſquam.
Quòve magis pugnat acres, hòc amplius ore
Fulminat, atq; aperit vetiti noua lumina veri,
Præfatus ſanctus nil ſe conuellere leges,
Sed legum arcanos penitus reludere ſenſus,
Amotisq; palàm nebulis oſtendere Solem.
Dum loquitur, circum ora ſilent, & ſenſibus imis
Illapſus faciles animos. ac mollia fando
Fingit corda premens, viuæq; loquentis abore
Viſæ exire faces, labrisq; erumpere flammæ,
Et vibrans rupto velut æthere lingua tonare.
Iamque Palæſtinam monitis impleuerat oram,
Atque omnes genus Iſacidum quas incolit vrbes,

Cornigeri degens ſub vatis legibus æuum,
Cùm Pater omnipotẽs templi in penetralibus altis
Aſtitit oranti, atque alias quoque luce carentes
Iuſſis adire plagas, aliasq; capeſſere gentes,
Barbaricas Gratiasque, Italoque à ſanguine cretas,
Quas coleret, lucisque nouæ ſplendore rigaret.
Nil veritus, fidens nil ſe præſente timeret.
Ergo animi intrepidus nil ille horrebat acerbi,
Omneis per mortes mente imperterritus ibat
Sponte ſua. quas ærumnas, quos mente labores
Inuicta tulit, huc illuc, terraque marique
Iactatus? non ille dapis, non ille quietis
Aut ſomni memor inſtabat, placitoque labori
Indulgere odijs primorum obiectus iniquis.
Ille etiam inſidias muro demiſſus ab alto
Per funem euaſit, nocti & ſe credidit atræ.
Ille etiam ſaxis quoties iactante petitus
Plebe tulit diros lapidum ſub grandine iactus?
Terque magiſtratus virgis per compita ſectus
Contempſitque minas, ignominiæque pudenda
Verbera, diuini facibus ſuccenſus amoris.
Iamq; illi carcer requies erat, vſqueadeo omnes
Pertulerat lethi ſecurus vincla per vrbes.
Quid referam quoties veluti contagia ſecum
Dira ferẽns fuerit muris excluſus, & atra
Nocte graues tulerit cœli intractabilis iras,
Inter ſaxa iacens pernox, ſociusque ferarum
Montibus aut gelidis, aut horriferis ſpeluncis?
Flumina non illum ab ſtudio terrentibus vndis,
Aut obiecta feri tardarunt æquora ponti,]

Terq;

Terq; mari in medio fracta rate nauit, & hauſtus
Noctem omnem, totumque diem ſub gurgitis imo
Deerrauit lethi paruo diſcrimine fundo,
Vt ſileã inſidiasq; hominum, incurſusque ferarum,
Et quæ mille die non parua pericula adiuit,
Hic illic quò mortales in nocte iacentes
Obſcura erigeret bonus, in lucemque vocaret,
Palantesque, proculque errantes tramite recto
Inueheret cœlo ſibi per diuortia nota.
Cernere erat latè hic illic per regna, per vrbes,
Atque hos atque illos ad veræ ſurgere lucis
Lumina, luſtrarique vndis, & credere dictis.
Felices, Paulum magno quibus ore tonantem
Mulcentemque iras, inuictaque corda prementem,
Coràm audiſſe datũ eſt. quãtus ſcelera impia fando
Inuectus quateret, quantis aſſurgeret vndis,
Vel cùm rege ſatum Superùm omnipotente referret
Morte ſua noſtris vltrò cauiſſe periclis;
Quanta animos mœſti afficeret dulcedine amoris
Egregius linguæ, fœcundo pectore veri,
Quantove ipſe loquens intus flagraret amore:
Fruſtrà eadem ſeri optabunt vidiſſe nepotes,
Et votis hoc in ſummis numerabitur vnum.
Iamq; ea Graiugentium regnabat lingua per vrbes
Altitonans, victrixque animos ducebat hiantes.
Iamque nouis Aſiam ſacris peruouerat omnem,
Resque illi externis melius ſucceſſit in oris,
Verus vbi penitus Deus omnipotentis Olympi
Rex ignotus erat, ſed dijs ſimulata colebant
Saxa hominum multo manuum fabricata labore,

Iamq; opibus quondam Romæ ſuſpecta Corinthus
Penè omnis mutare,ſuæ & diffiſa Dianæ
Alta Epheſus, celebri paulatim abſiſtere templo,
Miratæq; virum doctæ narrantur Athenæ
Orantem ignotiq; Dei noua ſacra canentem,
Carmine quo capti è primoribus Actæorum
Nonnulli ad verum properarunt ſurgere lumen,
Signorum memores quæ quondam maxima Sole
Viderunt nûlla cœli ratiòne ſubacto ,
Cernere dum piget æterni fera funera regis .
His actis venit in mentem Solyma altar redire ,
Quamuis multa palàm vatum reſponſæ minentur ,
Vinculaq; ipſe ſibi vulgò canat inde, futurumq;
Exitum ſua nec Graijs vltrà ora videnda .
Hic circunfuſi nequicquam plurima amici
Orabant fletuq; amplexi genua tenebant , -
Parceret,infenſæ ne ſe committeret vrbi
Rurſus,vbi nuper perpeſſu haud mollia paſſus.
Ille autem precibus nequicquam flectitur vllis,
Cœptum tēdit iter : nec quæ tulit aſpera quondam,
Nunc ſubeunt, ſed quò grauiora inſtare pericla
Sentit,eò maîor ſemper furit ardor eundi:
Qualis nocturni pingues ad luminis ignes
Plurimus illectus volitans fert tangere flammam
Iucundam viſu,propiusq; accedere lucem,
Vſque ſibi admotam licet experiatur iniquam ,
Vrat & extremas in amatis ignibus alas :
Non tamen abſiſtit ludo : ſed lumina circum
Itq; reditq;,vagoq; aſſultat plurima gyro,
Dum cadat, & moriens crepitanti pendeat igne :

Tantus amor lucis,flammæ tam dira cupido.
Talis abire fugu,Paule,imperterritus ardes.
Nulla quies animo : non mentem horrentia vatum
Dicta mouent cœliq; minæ,quæq; ipſe videbas
Præſcius Iſacidum tibi tendi vincula in oris
Primorum ſcelere, inuidia flagrantis Idumes :
Denique Romulea portendi funera in vrbe.
Noctes atque dies optanti pectore verſas,
Inſtent quanta tibi capto diſcrimina terra,
Quanta mari, Auſonias ibis cùm vinctus ad vrbes,
Littora Graiorum ſubeunt relegenda, tot oræ,
Tot marie,atq; vrbes,pelagoq; tot inſulæ in alto,
Bellaq; ventorum,tempeſtateq; futuræ,
Italiæ tandem portus,Lauiniaq; arua,
Et pulcher Tybris.tibi enim ſuper omnia in ipſis
Roma oculis,diruſq; Nero eſt,& Romulas enſis,
Felix Roma ducum non tantum elatà trophæis.
Quantum morte tua, feliciq; inclyta buſto.
Scilicet huic vni cœlum conceſſerat vrbi
Vt Cilicas inter natus Perſeide Tarſo,
Quam vaſtum procul à noſtris mare diuidit oris,
Hic ſpolijs moriens peteres ſupera alta relictis :
Illa tuos obitus vidit miſerata cadentem,
Explentem regis crudeles ſanguine pœnas,
Regis inhumani,materna cæde madentis.
Illa tuum vidit caput à ceruice reciſum,
Dum caderet,reſilire icta ter pondere terra,
Atque ſolum vndanti toties ſignaſſe cruore,
Ad ſignum ſubitos laticum erupiſſe liquores,
Treisq; adeò (vt fama eſt) ſecretos margine fontis
Diſſiluiſſe,

Diſſluiſſe,noua & maduiſſe aſpergine terram.
Nunc etiam ſanctas venerati viſimus vndas,
Teq; illi ſocium doxis & honoribus addunt
Vſq; parem,cui Rex cœli mortalia linquens
Credidit arbitrium,acrerum commiſit habenas,
Vnq; tibi conſors fuit hic neccis atq; laborum,
Sic aræ,ſic ſacrorum tibi iunctus honore eſt,
Oſſaq; veſtra tegit pariter commune ſepulcrum.
Vos ambos pariter iuuat altæ mœnia Romæ
Tutari,atq; Italas ſtudijs conſortibus vrbes.
Tu regis Superum intepres lectiſſimus vnus
Ante alios,vatumq; potens,orbisq; magiſter
Terrarum,edoctæ tibi debent vndiq; gentes,
Acceptamq; ferunt veram tibi ſæcula lucem.
Ipſi biſſeni,rerum quis credita cura,
Mirati proceres te mira arcana canentem?
Linquentem terras,atq; æthere voce ſequentem,
Inter quos ipſum qui ſeſe primus agebat,
Cùm veri ſpecies deceptus tramite recto
Digrediens dubia inciperet regione vagari,
Corripere,in meliusq; auſus reuocare magiſtrũ es.
Tu falſo Argolicæ deluſum numine pectus
Virginis,atq; illam rabido actam ſæpe furore
Sedaſti,veroq. impleſti numine verſam.
Tu falſum magicis vatem artibus illudentem,
Et tibi nequicquam verbis certare parentem
Obtutu ſolo terres,& lumen obortis
Victo adimis tenebris,cæcumq; in nocte relinquis,
Quærentem tenues manibus prenſantibus auras,
Quo nitens trepida regeret veſtigia dextra.

Vnus

Vnus amor tibi fixus erat,cura vna ſepultas
Nocte animas reuocare nouæ ad noua lumina lucis.
Vtq; nouam ſemper traheres ad retia prædam,
Omnibus omnia eras, tu ciuis ciuibus ipſis,
Inter & externos externi verba ſonabas.
Romanis Romanus eras,Argiuus uAchiuis,
Omnes obſequio,ſimulatis moribus omnes
Concilians.ſic credentem circum enit auceps,
Et volucrem fiſtæ deludit imagine vocis.
Nemo adeò vacuis Gallorum in ſaltibus olim
Venatu aſſiduo indulgens tot retibus apros
Implicat,aut canibus tot agit de vertice capros,
Quot tu hominũ tibi corda die deuincta trahebas.
Tu lupus ille die primo naſcentis in ortu
Cæde madens toto multum graſſatus ouili,
Veſpere dein prædam ſocios partitus in omnes
Biſſenum vt procerum moriens pater ipſe minori
Prædixit nato,vnde tibi deſcendit origo.
Iam tunc ille tuos ſpe percipiebat honores,
Quæ ſecum tulit ad manes ſolatia lethi.
Quos verò ſemel illectos ſub ſigna vocaras,
Hærebant validis tibi iuncti nexibus vſque,
Certi animo te ardentè ſequi,quocunque iuberes.
Ille etiam,quò liberius cæleſtia obirent
Mente,alacres rebus ſpretis mortalibus agros
Vendebant.prætiumque tuos æs grande ferebant
Ante pedes,tecum læti omnes rebus ægenis.
Tu verò placita tibi paupertate fluebas
Tecum diues opum,rerum licet omnium egenus,
Atque inopum potius vertebas omnia in vſus.

Et

Et tibi dulce famem manuum tolerare labore.
Per populos ideo greſſum quocunque ferebas,
Ceu lux gratus eras,& magni numinis inſtar,
Digredientem ægrè ſemper dimittere ciues
Cum gnatisq;,domoque ad littora curua ſequuti
Mutuaq; amplexi,noctemq; diemque morati,
Hærebant,totoque erat ingens littore fletus,
Remiuagamq; ratem, quo fluctibus vſq; dabatur,
Spectabant,donec pelago euaneſceret alto;
Vixq; inde auelli poterant bona verba precati.
Rex etenim omnipotens,quo ſe noua tolleret aſtris
Te duce relligio,ſenſusq; vt flectere quires
Spectantum huc illuc,decus ori, oculisq; decoram
Addiderat ſpeciem,diumq; afflarat honorem,
Tecum habitans,intus diffuſus pectore toto.
Altior hinc,maiorq; hoīe haud mortale ſonabas,
Nam tibi ſufficere ille animo præſentia ſemper
Verba niuis ritu,toto cùm ex æthere ningit,
Ille tibi occultam quoque uim inſpirare, nec uſquã
Deſerere,vt tantò poſſes ſuperare labori,
Claraq; ſigna dabat cœlo mortalibus,& te
Caſibus eripere interdum,varijsq; periclis
Illæſum,vt quondam cum carceris ima teneres,
Nil opis expectans humanæ protinus ecce
Sub pedibus tota cœpta omnia in vrbe moueri
Ingenti terræmotu,quo cuncta ſoluta
Vincula parietibus patefactis carceris vltrò:
Olim etiam egreſſum naui te vipera ab igni
Experrecta petens morſu nihil obfuit acri.
Vipereum hinc patere tibi genus omne,tuosq;
Attrectare

Attrectare ferunt diras impunè colubras.
Ille tuis etiam precibus, quacunque petebas,
Annuere, humanis & nunquam viribus auſa
Poſſe tibi dabat, atque tuo indulgebat honori.
Hinc quibus impoſitis vmbrabas tempora palmis,
Protinus afflati cœli diuinitus aura
Tollebant tactas ab humo ſuper æthera menteis.
Teq; etiam orabant omnes, quibus ægra iacebant
Corpora: tu miſeratus ope auxilioq; leuabas.
Et quoniam haud omneis poteras accitus adire,
Sæpe tuis ipſos operibant veſtibus ægros:
Ad tactum pulſi linquebant corpora morbi:
Tu longo iam depoſitum languore parentem
Præſidis Auſonij, morbo de corpore abacto,
Seruaſti reuocans ad priſcæ munera vitæ.
Tu miſerum incuruis plantis genua agra trahētem
Stare iubes, pedibusq; ſuis conſiſtere nixum.
Contiuuò ad vocem erigitur (mirabile vaſu)
Inceſſu properata ferens veſtigia recto.
Tu puerum in ſomnis deiectdm pariete ab alto,
Quaſſatumq; artus, crepitantiaq; oſſa refractum,
Morte obita luci reddis, flentiq; parenti
Incolumem, vtq; prius valido ſe robore agentem.
Tu tempeſtatem cœlo multo antè ſereno
Prædixti ſocijs nil ta le timentibus augur:
Sed tamen è numero fracta rate defore nullum.
Hæc propter tibi diuinos manus omnis honores
Cùm ferrent, ſtruerentq; aras, & thura pararent,
Tu fugis, inſpecto veluti qui fortè colubro
Horruit, inq; Deum oblatos traducis honores,

Qui mare, qui terras, cœlum, æthera, cuncta creauit,
Nos animas viles, mortalia corpora faſſus,
Pulueris exiguam partem, nil tale merentes,
Cuncta accepta refers illi, cui gratia, & omnis
Debetur cui laus, & honos, & gloria ſoli,
Quem propter tantos gaudebas ferre labores,
Præq; vno, vnius tantùm inflammatus amore
Omnia faſtidis, cupis hunc, nil cætera curas:
Hunc vnum tibi cor, tibi mens hunc deperit vnum,
Quem ſemel expertus hauſiſti pectore toto,
Toto animo, tota ſecluſus corpore mente.
Fortunate animi, quod paucis contigit olim,
Hauſiſti mortalis adhuc mortalibus oris
Lucis inacceſſæ iubar, immemorabile lumen.
Illa tibi viuo ſublata nube tueri
Ora datum eſt, quorum aſpectu illuſtrata beantur
Omnia, quæ ſuperæ vix poſſunt cernere mentes
Alituum cæleſtum acies, gens incola cæli.
Fortunate animi, quàm dulci pectus amore
Tunc tibi flagrabat: quanta dulcedine: quali
Nectare perfuſus præcordia diſtillabas:
O ego cur illo infelix, ſi fontibus iſta
Præmia erant ipſis, non ſum quoq; tempore natus,
Seruatur ſterile, extremumq; relictus in æuum:
Scita tamen cœli alta latent, penitusq; repoſta
Arbitria ad noſtros non peruenientia ſenſus.
Omnia quæ te tunc oculis vidiſſe putarim,
Nec adeò ſunt illa, nefas quæ ferre ſub auras
Mortali aiebas, ſed relligione premenda.
Hinc largum epotus mortali pectore flumen
Hauſiſti,

Hauſiſti,quo corda rigas,quo plenus inundas.
Hunc largam effulgens mortali lumine lucem
Hauſiſti,qua corda reples,qua nubila differs.
Et licet omne ipſum vulgo diffundere flumen,
Arcanamq; tibi vetitum ſit prodere lucem:
Attamen ipſe adeò torrens fluis vndiq;, vt ad nos
Stillantes veniant transfuſim in pectora guttæ,
Eq; tuo erupti radij de Sole redundent.
Timotheus bibit inde,bibit Titus,inde Philemon,
Et Solyni in primis hauſere, humiliſq; Coloſſe,
Cumq; Epheſo,ſolo nunc nomine clara Corynthus
Et Galathæ,& Macedum populi,Aematijque
    Philippi,
Atq; potens Latium,ac rerum pulcherrima Roma.
Felices,queis parta tuis ea gloria dictis!
Nũc etiam monimenta manẽt,ſemperq; manebunt.
Salue hominũ interpres,lux gentibus addite vbiq;.
Nunc ades,obtentas hominum de cordibus vmbras
Lumine pelle,tua luſtrati luce fruamur,
Nec tua quoſdam adeò dubios oracula reddant,
In parteiſq; animos varias obnubila raptent,
Ne rem diſcerpens latè diſcordia turbet.
Aſpice vt hinc illinc ſtudia in contraria paſſim
Oppoſitæ inter ſe placitis diſcordibus vrbes
Confligant,ſua dum ſtudijs inuenta tueri
Aduerſis tendunt,certi non cedere vtrique.
Inq; ſuas certent hoſtes deducere parteis
Conuerſos: prò quanta animis diſcordia gliſcit?
Quàm tenui,quàm raptim ingens exorta fauilla
Vndique ſe dito cœlo caput extulit altum

K Protinus

Protinus, & terras regnat bacchata per omnes?
Illinc nos contra totis Germania caſtris
inuehitur, veterumque audet patrum aurea ſcitæ
Oblinere, & ſanctas dictis euertere leges:
Siue errore nouo capti, tenebrisque ſepulti,
Seu potius ſcelus eſt, animisque volentibus errant.
Nos contrà hinc tegimus priſcorum iura, tuisque
Reſponſis freti leges tutamur auitas,
Fruſtramurque feros, vanosque eludimus ictus.
Illis affer opem, tuaque alta ediſſere ſenſa.
Ipſe ades, atque animis te protinus inſere captis,
Vt tandem nebula lucem mirentur abacta.
At nobis, noſtris ſi quicquam moribus obſtat,
Si noſtris quicquam inſynceri mentibus hæſit,
Sit fas diluere, & precibus nos effice & illos
Vnum omnes, ſimul infuſa quò luce fruamur
Vnanimes poſitis odijs, eademque fouentes
Lucis inextinctæ iubar, inuiolabile lumen
Quæramus, vitam inhiemus fine carentem.
Interea pietas ea nos, is mutuus ardor
Tantus edat, quanto te olim flagrare canebas,
Vt cuperes alijs præ latis omnibus vnus
Aeternum miſer ipſe amplexu atque ore carere,
Illius ore (ab ne ſit fas mihi credere tantum)
Cutus ab aſpectu fluit illa immenſa voluptas,
Qua ſaturati animi cœleſtum in ſæcula gaudent.
Hunc tu orò hunc nobis innecte algentibus ignem.
Hæ flammæ noſtro viuæ vſque in pectore alantur,
Dum tua fixi animis depaſcimur aurea dicta.
Tende preces ideo, noſtrisque occurre periclis.

Ille

Ille tibi orandus pro nobis,qui tibi ſeſe
Oſtendit coràm,tenebriſque euoluit ab atris,
Vt,quoniam quos vultu liber damnatve probatve,
Hos acuens, illos permiſſa nube retundens.
Vt libet, ipſe operum dominusq; potensq; ſuorum,
Nobis corda ſinens non aſperet ipſe,ſed vltrò
Molliat,atque ſua præſens nos ſubuehat aura.

DIVO PAVLO APOSTOLO.

HOC Paule Chriſti ad optimi diuinitus
Conuerſe partes Vida tibi fanum addicat,
Haud paſſus obſoleta in æde tuum amplius
Solariolli nomen implorarier,
Places vt iram ſæpe læſi numinis.
Id quicquid eſt tu muneris lubens cape,
Tuo & datorem ſub patrocinio tege,
Tuoſque ab alto ſpiritus ei ſuffice:
Fidei vt ſuæ docere queat accreditos,
Bonumque cum illis noſſe verum & aſſequi:
O doctor orbis,inſtitutor gentium!

DIVIS INFANTIBVS BETH. INNOCENTIBVS.

BEATAE animulæ paruuli integelluli,
Quos hauſit immaniſſimi regis furor
Ab vbere abreptos,parentium ab ſinu,
Dum perdere ſimul autumat regno cauens
Incognitum ſibi aureum puellulum,

Quem nuntiabat ſiderum præſentia
Regem vniuerſis nuper ortum gentibus,
Vos verè veluti gemmulæ, quas primulo
Aduſſit albicans pruina primulas,
Aetatulæ ipſo concidiſtis floſculo.
Pro illo antè vobis contigit pulchrè mori
Qui pro omnium vita immolandus venerat,
Beatæ animulæ floſculi cœleſtium.

DIVO STEPHANO PROTOMARTYRI.

DIjs alij laudes alijs & carmina dicant,
Tete ego Sācte puer, q. poſt fera funera regis
Cœlicolum inſignē meruiſti morte coronam
Primus, & effuſo tinxiſti ſaxa cruore,
Dum iuuenem immerita teſtaris cæde peremptum.
Te Stephane ipſe canam: tu, dū mihi vita manebit,
Muneribus, ſemperq; meo celebrabere honore.
Non tua nequicquam Leo mi delubra tuenda
Crediderit pater, atque tuæ præfecerit aræ.
Huc ades ò, ſeu felicis te regia cœli
Nunc habet, & ſuperum regis iuuat ora tueri:
Seu iuuat interdum mortalia viſere templa,
Et patrias Solymorum arces luſtrare, vbi quondam
Te perhibent ſeſe indigenæ vidiſſe per altas
Iordanis ripas prima ſub luce ſedentem,
Dum liquido ſolus ſacrum lauis amne cruorem:
Huc ades indignæ linquens loca conſcia cædis.
Hic tibi digna domus, melior (ne deſpice) ſedes.
Hanc patrio antiqui Ligures in littore molem

Ingentem poſuere, tibique hæc templa ſacrarunt.
Hic tibi thure calent æterniſque ignibus aræ;
Hic patrio de more canunt tua maxima facta.
Alternique tuas iactant ad ſidera laudes.
Ipſe audis, tacituſque lates, nec cerneris vlli
Et tibi tranquillam demulcent gaudia mentem.
Huc olim quicunque tuam miſer imploratnm
Venit opem ſupplex, voti reus vſque receſſit,
Donaque ſeruati tibi ſoluunt debita nautæ.
Salue ſancte puer, cœli decus, haud tibi quiſquam
Cælicolas inter diuos certarit honore.
Tu proceres longè antè omnes, qui ſanguine fuſo
Ante diem veræ pro relligionis amore
Proiecere animas meriti poſt funera cœlum,
Incedis Tyrio chlamidem ſpectabilis oſtro,
Purpureamque aciem ducis per lucida Olympi
Atria: ductorem te cuncti ſponte ſequuntur.
Et tibi præcipuum non inuidet alter honorem.
Nam quis non magno te afflatũ numine quondam
Protinus obſtupuit mira atque inſueta loquentem,
Dum patrum intrepidus ſemper mandata faceſſis.
Quos olim comiteſque viæ, ſocioſque laborum
Biſſenos numero ipſe omni delegerat heros?
Illi etiam tua ſæpe adeò tua maxima facta
Mirati ſtupuere, ſacro dum numine plenus
Illa audeſq;, poteſq; puer, quæ ſcilicet æquè
Paucis poſſe datum eſt cœlo diuinitus antè:
Non vllus potuit tua contra tendere dicta,
Dum canis inuictumque ducem ſine crimine mor
Demiſſum, regemque ipſum teſtaris Olympi.

Fortunate puer, tibi ſeſe regia cœli
Omnis, cœlicolumque domus patefacta recluſit.
Mortali tibi fas Superum vidiſſe parentem
Immenſum, ingentem, qualis dijs cernitur vnis,
Et quantus rutilans flammis, radijsque coruſcus.
Ecce autem inuidiæ ſtimulis exercita iniquis
Effera te inſurgit ſubitò Solyma omnis in vnum.
Saxa fremitque, rapitque ſimul commota iuuentus,
Precipitemque agitant, atque extra mœnia pellunt
Inſontem, & meritis non præmia digna ferentem.
Hinc atque inde ſonat circum caua ſaxeus imber
Tẽpora, & inſcribũt ſacrã fera marmora frontem.
Ipſæ te rupes, ipſa & te flumina mœſta
Labentem videre, animæque extrema trahentem.
Tunc & te Libani flerunt palmeta propinqui,
Eque ſacro aereæ lacrymarunt vertice cedri.
Tu tamen attolens paſſas ad ſidera palmas,
Immotosque oculos, media ipſa in morte rogabas
Cœlicolum regem, crudeli parceret hoſti:
Cùm ferus intereà non ille abſiſteret ictu,
Sed magis atque magis ſtimulis agitatus iniquis
Sæuiret, donec lapidum ſub grandine dira
Efflaſti felicem animam, cœlumque petiſti:
Vnde hominum curas rides miſeratus inanes,
Supplicibusq; faues, tua qui prece nomina poſcũt.
Me nũc, qui nouus ingredior tua templa ſacerdos,
Et tibi ſacra fero puero puer, aſpice præſens:
Da fraudis ſcelerumque exortem ducere vitam,
Da contemnere opes, & vulgi gaudia, honores,
Et caſto vſque tuis operari pectore ſacris.

DIVO LAVRENTIO MARTYRI.

TAntane te iuuenũ quondã pulcherrime virtus
Impulit vt facibus flagrãs melioribus intus
In medijs diros tuleris fornacibus æſtus
Impauidus, regemque ferum irritaueris vltrò
Inſtaurantem ignes, incediaque igne nouantem?
Me ſi bella mea paterentur viuere ſede,
Pulcher vbi Tanarus rigat arua Liguſtidis Albæ,
Sacra tibi ſacer hæc hodie rite annua ferrem
Longè omnes ſupra in medijs penetralibus aſtans,
Solennemq; tibi (vt mihi mos) præfarer honorem.
Tectum auro caput effulgens, & veſtibus aureus,
Proſequererque tuas haud ficto carmine laudes,
Vt genere haud humili terra prognatus Ibera
Paruulus & dulcem patriam, caroſque parentes
Liqueris Italiæ captus florentis amore,
Vt flanũ ad Tiberim,magnamq; inuectus ad vrbem
Aeneadum,cunctas quæ ſe ſuper extulit vrbes,
Hæſeris Actæo Xyſto, cui tempora fulgens
Inſula tergemina redimibat ſacra corona.
Vt dehinc ille tua virtute inductus, & acri
Pectore diuum adytis poſt ſe præfecerit vnum,
Qui ſecum ſanctæ libares frugis honorem
Semper,& in templis populos peragenda moueres.
Vt demum ille neci pro religione parentum
Deuotus trucis inuidia furijſque tyranni,
Mille tibi inſtantes prædixerit ore labore

Veridico, ad mortem ſenior lætiſſimus ibat
Enſibus in medijs. morituri ponè magiſtri
Actus amore pio ſequeris veſtigia, nec te
Abſternere queunt edicta immitia regis.
Sed te luce palam medijs in millibus offers.
Me me etiã (quò tractus abis? quò proripis, inquis)
Sancte audi: caſus quoq; me tecũ arripe in omnes.
Eſt hoc eſt etiam præſens in corpore virtus:
Et animus lucis contemptor, lucis amore
Alterius, toto quò dudum pectore tendo.
Me ſine nulla tuis accedat gloria rebus.
Omnia conſtitui. quæ me ad maiora reſeruas?
Tecum tolle, tuiſque volentem adiunge periclis.
Talia vociferans. quæ verò deinde ſequuntur
Mens refugit luctu, atq; animꝰ meminiſſe perhorrẽs
Deficit, & victi torpent ad carmina ſenſus.
Quæ (prò ſancta fides, quęſo, Superumq; hominũq;)
Quæ quadrupes ſacris viua vnq̨ eſt tradita flãmis
Victima? quis memoret lacrymis ſine talia ſacra?
Summa tamen ſequar, & rerum faſtigia tangam:
Mox te digna canam, poſitis ſi tempora bellis
Miteſcent, reddentque meas mihi deniq; ſedes,
Templaq; quæ ſurgunt tibi cœli, educta ſub auras,
Vrbis Romana imperio ſceptriſque potitus
Audierat Decius Xyſti poſt funera Iberum
Diuitias templi iuuenem occluiſſe repoſtas,
Ingens argentum priſcorum munera regum,
Crateras magnos, lanceſque vrnaſq; ſcyphoſque,
Cymbiaq;, & lychnos, vecteſq;, cruceſq; lebeteſq;,
Et tripodas, menſaſque, & cladem thuris acerras.

Effi-

Effigieſque ſacras, ſimulacraſque grandia diuum,
Hac ſuper & veſtes oſtroque auroque nitenteis,
Incluſaſque auro gemmas, aurique talenta
Plurima, quæ cūcta, hisq; etiam maiora tyrannus
Pectore dudu inhians ſibi iam ſpondebat auaro.
Continuò tota id propter Laurentius vrbe
Quæritur. ille die rerum haud ignarus agebat
Occultus vitam in latebris: ſed nocte per vmbras
Ibat, & huc illuc inopum caua tecta ſubibat,
Quos omneis larga miſerans ope ſuſtentabat.
Donec quicquid opum fuit hos abſupſit in vſus,
Hinc tunica ad talos demiſſa inducitur aurea,
Sericaque ex humero dependet tænia læuo,
Fibula quam lateri dextro ſubnectit eburna,
Muneris ante aras commiſſi inſignia nota.
Atque ita conſpicuus, ſacraſque in veſte coruſcus
Emicat, & recto ad regem ſe tramite confert,
Diuini iaculis haud mollibus ictus amoris.
Ibat ouans, cupidus ceu pactæ it coniugis olim
In thalamos iuuenis primę, ad noua gaudia noctis.
Siquando tamen in ripa ſubſiſtit amœni
Tybridis aſpectans auras cœlique profunda,
Solis ad occaſum verſus, non te amplius, inquit,
Aſpiciam diues regnis Hiſpania opimis,
Nec vos ò patriæ fluuij, carique parentes,
Qui ſpem fortè mei reditus agitatis inanem.
Tuque, ò Tybri, vale: colles ſaluete Latini.
Quos colui, heroum tumuli, ſacrataque buſta,
Nec me ſancta vrbis delubra videbitis vltrà.
Me terris meliora vocant nunc templa relictis.

Hæc

Hæc ait,vnigenamque flagranti pectore Chriſtum
Verſabat memor. hunc amor ingerit oſſibus ignẽ.
Cui rex,Tune ſacrum furatus comprimis aurum,
Contemniſque Deos omneis, nouaq; orgia templis
Inducis vana ſub relligione dicatis?
Aut aurũ huc deprome, Deumq; hic numen adora,
Aut Xyſto inferias merita te morte remittam.
Ille autem intrepidè vultu immutabilis infit,
Irritatque virum dictis,& voce laceſſit:
Quid Xyſto me prærepto ſæuiſſime terres,
Aurea quem iam nunc ſtellantis regia cœli
Accipit,& diuum numerum non vltimus auget?
Pone auri quã dudum animo ſpem paſcis inanem:
Quicqd erat quod quæris, inops miſerãdaq; turba
Abſtulit,& cœli penetralibus abdidit imis.
Nec tua frigida ſaxa colo ſimulacra deorum.
Eſt vnus mundi omnipotens fabricator, & auctor,
Qui mare,qui terras, qui cœlum numine complet.
Hunc colimus: huc fas eſt omnia noſtra referri.
His rex auditis,curarum carpitur æſtu,
Irarum cæcos tamen abdit pectore fluctus.
Stat cunctis prius artibus omnia pertentare,
Siue illum abſtruſi tenet auri extrema cupido,
Seu ſpeciem egregij iuuenis miſeratur & annos.
Quippe erat ante alios forma ſpectabilis omnes
Vix prima ora puer ſignans intonſa iuuenta,
Atque illum hic vultu gratum mage fecerat ignis,
Quem ſparſus rubor accenſo ſubiecerat ori.
Nunc hos atque illos aditus, blandiſq; retentat
Vocibus oppugnans,nunc ſæua territat ira

Infren

Infrendens, varijsque incaſſum aſſultibus vrget.
At iuuenis magno cœli perculſus amore
Obſtat inacceſſus, penitusque immobilis hæret
Contemptu vitæ, & mortis amore ſuperbus.
Hic rex, ſe nihil vt vidit multa irritus arte
Profeciſſe, omnes irarum effudit habenas.
Continuò loris corpus iuuenile flagriſque
Horrificis plumbo inſuto, atque hærentibus hamis
Subiecit, pulchroſq; iubet fœdarier artus:
Sic cordi affixum ſperans diuellere Chriſtum.
Omnia quæ ſuperans animo, ingratusque ſalutis
Perpeſſu grauia, & ſenſu aſpera pertulit heros.
Quem demum feſſis lacerum tortoribus imas
Trudunt in latebras, & tetro carcere claudunt.
Poſtera vix aderat lux, & iam nuntius ardens
Euolat ad regem, monſtriſque ingentibus implet.
Nil agimus rex: moliris fruſtra omnia porrò.
Carceris vt limen ſubijt Laurentius, ecce
Terrifica ſubitò viſa omnia luce cremari.
Reſpicimus, lacero puer actus ab æthere præpes
Pulcher adeſt, miroque abſterſit rore cruorem
Immundum, & priſcum membris afflauit honorem.
Hic lucem iucundam oculis Lucilius hauſit,
Quem penitus cæcum iandudum lumine adempto
Vidimus, Hippolytusque, omnis cui credita cura
Vinctorum, fœdè mutato pectore verſus
Detrectat tua iuſſa, fidemque oblitus, & omnia
Vincula longè alio iactat ſe numine haberi,
Vana ſuperſtitio ſocios quæ ſerpit in omnes,
Quos ſimul allata lauit Laurentius vnda

Relli-

Relligione noua, & magicis ligat artibus omnes.
Talibus accenſo gliſcit violentia regi.
Aeſtuat, ſtimulis furiarum haud mollibus actus,
Magnat parat, medioque foro iubet ilice ſecta
Ingentem ſtruxiſſe pyram, iuuenemque ſuperbum,
Ni cedat, flammis viuum torrere minatur.
Protinus vndanti cœli alta ad culmina fumo
Ingens erigitur, dum robora paſcitur ignis.
O' qui res hominum mortaliaque omnia ſummis
Imperijs regis, atque tuo ſub numine torques',
Hæcne vides, paterisque?, adeon'te deficit ignis,
Feſſaque dextra tua eſt? cur cœli innubila cerno
Atria, & aereos piceo ſine turbine campos?
Cur tonitru ingenti ceſſas cœlum omne ciere?
Diſijce crudeles cœleſtibus ignibus ignes.
Hic nihil iſte ſuos niſi numina vana tyrannus
Sentiat eſſe deos. tremat vnum cuncta videntem',
Cunctaque gubernantemq;, & nutu cuncta mouentem.
Vosque adeò maria alta voco, pelagiq; profunda,
Quæ ſiccam aſſiduis tellurem tunditis vndis,
Fontesque fluuijque, lacusque huc ite liquentes,
Et plenis diras riuis reſtinguite flammas.
Aut vos ò grauidæ pluuia ſuccurrite nubes,
Et ſancto infamem iuuent defendite peſtem.
Iam ſuperans altè congeſtam exhauſerat ignis
Matertem, '& multa ſtabant ſola feruida pruna.
Huc ſtatuunt fulcrum infandum, exitiale cubile,
Vectibus intextum ferreis, atque ære rigenti
Compactæ in morem creatis, cui plurimus ater
Subijcitur fumus, ſemuſtaque robora ſubdunt,

Ecce autem egregius iuuenis (miſerabile viſu)
Haud dubiã ad mortẽ rapit.hinc comin⁹,atq; hinc
Spectantes animis cuncti miſerantur euntem.
Adiuuat inſignem formam pudor haud metus olli
Deiecit vultus pallentes morte propinqua:
Non alias grato magis vnquam apparuit ore.
Illum ſuprema Deus ille afflauerat hora,
Quem propter tantos libuit perferre labores,
Impreſſitque genis diuini ſigna decoris,
Et totum multo corpus perfudit honore.
Vt paſſim circunſtantum rorantia vidit
Ora puer lacrymis,has fudit ad æthera voces,
Non mihi ob admiſſum fœdè tam dira parantur
Supplicia: hæc cœlo iampridem me ſacra debent:
Hic mihi erit requies,cunctorũ hic meta laborum,
Quique feros vitam mortalem auferre tyrannus
Nunc tendit,meliorem affert mihi fine carentem.
Ille prius,cui ſponte mea nunc immolor igni,
Pro nobis grauiora tulit. nos crimine noſtro
Aeterni iuſtas patris irritauimus iras:
Ille luit diras inſonti ſanguine pœnas.
Ipſe mihi hos ignes infuſo protinus imbri
Deſuper,aut ſolo poſſet reſtinguere nutu,
Cuius ad imperium pueris inſontibus olim
Abſtinuit vapor in medijs fornacibus ardens
Ipſe egomet precibus flexi illũ,ne mihi mortã hanc
Demeret haudquaꝗ indecorẽ,auxilioq; leuaret,
Meq; ideo indefenſum,inopẽ atq; reliquit inermẽ.
Totus adeſt animo tamen,& mentem erigit altam.
Olim tempus erit cùm corda ferocia ponent

Romu-

Romulidæ & magnæ Chriſtus dominabitur vrbi:
Tum neq; per gentes erit hoc ſine nominė lethum.
Hæc memorans medios per cœtus flebilis ibat.
Vt verò infandos peruentum eſt denique ad ignes,
Rurſus ait cœlum aſpectanſque alme diei,
Ardua cœli equitans Sol, ſplendorque alme diei,
Quādoquidem properas te gurgite tingere Ibero,
Funera vterq; parēs mea per te, hunc neſciat ignē,
Quos nunc longinquis Hiſpania diuidit oris.
Fama incerta malum prius illis mitiget, & ſe
Spemque metumque inter dubio ſolentur amore,
Atq; ita quicquid id eſt aſſueſcant ferre timendo.
Hæc fatus ſacros humeris reiecit amictus:
Diffuſit roſeos lumen iuuenile perartus,
Et dulcem toto iaculatus corpore amorem,
Spectancum molli labefecit corda dolore.
Porrectum duro tandem extendere cubili,
Quod dudum impoſitum ſubiecto incanduit igni.
Auertere oculos ipſi, viſusque miniſtri
Abſtinuere feri execrantes iuſſa tyranni,
Horruit aſpectu cœlum: perterrita toto
Sidera clara polo faciem abduxere ſerenam,
Lunaque ſubluſtri latuit circum data nimbo:
Atque adeò fortunatum nimiumque beatum
Mundi oculum illuſtrem Solem, cui talia ſacra
Contigit haud vidiſſe, infra dum circuit orbem.
Iamque vapor ſerpens per viſcera viua, per artus
Strinxerat expreſſo pingui ſudantia membra.
Aſt heros ſuperans animis, patienſque dolorum
Suſtulit, vt potuit, turgentia lumina fumo,
Aethe-

Aetheraque aſpectans tanti velut immemor ignis
Oblitusque ſui cœleſtum gaudia verſat.
Quò properat lethi ſecurus, pectore toto
Viuus ineſt amor vnum animo voluitque tenetque
Hærentem, quantos obita morte ille dolores
Pertulerit Deus, atque Dei indubitata propago.
Quò clauſum generi humano reſeraret Olympum,
Illiusque graues dum verſat pectore pœnas,
Ipſe ſuas contemnit, obuſtisque artubus ardens
Iucundo fruitur ſenſu, lætusq; dolorum
Ipſe per æſtatem gelida ſibi valle videtur
Propter aquę riuum, vel fontem propter amœnum,
Aut flores varios legere aut viridantibus herbis
Mollibus in pratis prædulces capere ſomnos.
Iam magis ac magis embuſto de corpore ſenſus
Vndique diffugiens, & vitæ lumina linquens
Ceſſerat, & totos propè mors immiſſa per artus
Vaſerat: irridens hoſtem tamen, Ocyus, inquit,
Viſcera toſta viri epulanda apponite regi.
Hæc dicens vitæ morientia clauſtra reliquit,
Proijciunt corpus, campique in puluere linquũnt
Deſerto, admotus medium pertrinxerat ignis,
Seruat adhuc medium priſcæ veſtigia formæ,
Quale rubens roſeo malum plerunque colore,
Cùm cadit ante diem, maternaque brachia linquit,
Sole ſub ardenti coquitur, qua parte per æſtum
Tabeſcens, pulchrum cutis almæ amiſit honorem,
Cætera pars veteri manet inſpoliata nitore.
Impie mentis, inops, furij ſæuiſſime regum,
Qui potes inſontes, & corpora viua cremare,
Non

Non ſcelus hoc Tybris,non tota plurimus vnda
Proluet Eridanus . nil , o nil proficis,olim
Adueniet luſtris mundo labentibus ætas,
Cùm domus Aeneæ præſtans Romana propago
Inſonti iuueni flammis extrema ſequuto
Centum aras, centum magnis penetralia templis
Eriget,& tumulo diuinum imponet honorem.
Tu verò venerande puer,ſanctiſſima cœlo
Digna anima,informi quæſitos morte triumphos
Lætus adis . potuit mortalia membra tyrannus
Et corpus ſæuis tibi viuum exurere flammis:
Non valuit te ſidereis auertere regnis,
Eſt vbi vera quies,nunquam peritura voluptas .
Ille auido inſontem dum fert te perdere corde,
Seruauit,cupidusq; nocendi profuit igni.
Nam tibi fine carens parta eſt in funere vita,
Partus honos ignominia, atq, in cæde triumphus :
Sic flammis vltrò ſenium exuit vnicus ales ,
Purius,& multo ſic aurum redditur igni.
Nunc tibi adepta quies cœli in penetralibus altis
Purpureos inter proceres,qui ſanguine fuſo
Per varia æternam meruerunt funera palmam ,
Atque humiles celſo mutarunt æthere ſedes .
Reſpice nos inde,& noſtri miſerere laboris .
Quandoquidē regnāt quot noſtro in pectore curæ,
Vndique quas nobis acuit non vna libido ,
Noſtra tot incendunt intus præcordia flammæ,
Quæ nos ſæpe ipſis nobis furantur , aguntque
Præcipites,noſtri oblitos , rationis inanes .
Auri hinc ſacra fames,& amor ſceleratus habēdi .

Hinc laudũ,hĩc plaus[9],& honorũ immẽſa cupido,
Et veneris curæ,& cæcæ mala gaudia mentis,
Iræq;,inuidia,atq; odium ſtudiumq; nocendit,
Vnde tot & cædes fraudesq; & plurima quæ nos
Crimina fœda præmunt,cœliq; a ſedibus arcent,
Indignis nimiùm ſuccenſos pectora flammis,
Tu nobis miſeratus opem flagrantibus affer
Nil tibi(credo equidẽ meritò)negat optimus ille,
Cuius amor ſæuas ſuaſit tibi temnere flammas.
Ille faces diras facito,hos nos exuat æſtus,
Atq; tuum noſtris bonus implicet oſſibus ignem.
Me verò iam nullus opum,iam nullus honorum
Tentet amor,nec tantum alijs ambita fatiget
Purpura,ſed placida contentus pace quieſcam:
Nec mihi commiſſis vſquam regionibus abſim,
Dum ſedet hic multos opibus monitisq; iuuare.
Tantùm compoſitis rebus fera bella quieſcant,
Nec ferus in noſtris dominetur finibus hoſtis.
Sin nos noſtra premunt commiſſa,ſuosq; relinques
Damnauit Deus,& victor ruet omnia Turca,
Me nemo indecorem victori tendere inermes
Aſpiciat palmas,ſacrataq; ſoluere iura,
Et numen violare noua ſub relligione.
Sit mihi dulce aras dextra legesq; tuendo
Oppetere & calidus mihi linea texta per artus
Inficiat cruor. hæc capitis ſit purpura noſtri.
Hoc ſacer incedam ſacro conſpectus in oſtro,
Purpureosq; petam tua per veſtigia honores.

FIDEM DIVO LAVRENTIO MARTYRI.

HVc ades clarum iubar inter omnes
Cœli es, partam nece qui coronam
Induum, pictaſque ſuo colorant
Sanguina palmas.
Huc ades dum te canimus frequenti
Aede, Laurenti, tua dum quotannis
Dicimus læti redeunte certa
Luce tropæa.
Seu Tagus te nunc patriæque fines
Detinent dulceis, ſacra ſeu Quiritum
Quæ tuos olim miſerata vidit
Terra labores.
Nos quoque alternos adeas vocatus
Rite ſolenni prece, ne vocantem
Temne non quiſuis minus addicatam hanc
Vrbibus oram:
Poſt Deum quæ te venerans ſecundum
Spes ſuas in te locat aduocato,
Et tuo hæc regi Superum dicauit
Nomine templa.
Tu potes noſtris mala molientem
Multa peccatis prece flectere ipſum
Maximum cœli, Superumque regem
Numine læſo,
Aſperas pro quo puer horruiſti
Nec minas regis nimis efferati,

Pro-

Prodigus vitæ,nec acerba ſpretis
Funera flammis.
Tu leuas omni fera iuſſa contra,
Pauperum cœtus ope deſtitutos,
Queis ſacrum templi bonus erogaſti
Diuitis aurum.
Tu roſas inter velut in viretis,
Vſtus in prunis medijs triumphas:
Deſpicis flammas meliore toſtus
Intus ab igni.
Nunc pij fructus frueris alboris,
Cælitum gaudens vagus in roſetis.
Hic tuis ſpirant Zephyri perennem
Ignibus auram.
Ciuium hinc dexter varios tuorum
Aſpicis caſus, & in omne tutos
Protegis templu,tibi nil negante
Numine fretus.
Huius in primis tibi cura tractus
Adſit,& noſtros tueare fines.
Sint fames peſtiſque procul, quieſcant
Aſpera bella.
Sint nurus caſtæ: valeat iuuentus
Optimas arteis ſtudio æmulata,
Et ſenum cœtus potiora callens
Conſulit vrbi.
Vtque nihil obſit, face quos libido
Suggerit menti excutiamus ignes,
Et tuas noſtris animis ſalubres
Inijce flammas,

Vt Deo regi Superum canamus
Gratias, à quo bona cuncta, qui ter
Optimus ter maximus omne vbique
Regnat in æuum.

EIDEM DIVO LAVRENTIO MARTYRI.

QVæ Vida cecinit, ediditque carmina
Commiſſa chartis, laudibus Chriſti optimi
Et maximi indulgens, caduca fore ratus,
Sibique diffiſus tua has in æde tibias
Syringa multi ſonoram, & omnifariam
Factam organis è muſicis verſuum loco
Erexit, & commendat has quammaxime,
Beate Laurenti, tibi, qui præſides
Albæ aduocatus plurimum Liguſtidi.
En vt coruſcæ, vt templum vbique illuminent:
Argenteas dicas, vel argento pares.
Diſcriminatæ auro vt nitent interlito.
Expreſſam vbi hæ de follibus tumentibus
Auram hauriunt, prædulcibus ſonant modis,
Neque ſimul omnes, ſed vocatæ ſcilicet
Iuſſæque ſolùm: cæteræ interim ſilent.
Hic muſicorum omne audias prorſum genus,
Seu tibias veras velis, ſeu barbiton,
Seu fiſtulam, ſeu tympanum, ſeu cornua,
Tubamve bellicam, lyram quoque, & lituum,
Quæ cuncta Syrinx, aliaque refert plurima,
Modo hoc, modò illud, muſici ad libidinem.

His

His Vida ſaltem concinet Chriſtum modis,
Chartæ & caduca ſi peribunt carmina.

DIVO DALMATIO
MARTYRI.

NEc te nos tacitũ indictũve relinquere fas eſt,
Nec ſinere ire tuos ſine carmine Dalmati honores.
Quos tibi rite die memores redeunte nouamus.
Huc ades, ò quondam clarum iubar, addite cœlo.
Poſt tantas vitæ ærumnas, poſt mille labores,
Et quos inſigni es perpeſſus morte dolores
Pro Chriſti decore, & veræ pietatis amore.
Huc ades, & feſtas quas læti ereximus aras
Inter & Eridani ripas, & fluminis Olij,
Dexter adi, populique tua prece vota ſecunda,
Seu Rhodani te gens halantibus inuocat aris
Accola, quã quondã in tenebris & nocte iacentem
Erexti, verumque dediſti cernere lumen,
Omnem luce noua, radijsque recentibus oram
Perfandens, dictisq; hominũ fera pectora luſtrans,
Seu Ligurum extremis tenet inclyta finibus Alba.
Quãdoquidẽ haud procul inde. ferũt te lucis iniſſe
Limina, & in tanari ripa vagiſſe ſonantis.
Mox caram impleſti meritis ingentibus vrbem,
Celſa docens rectas ad ſidera tollere menteis:
Nec potius te Ticini liquidiſſimus amnis
Detineat, ſedesve iuuet cognominis vrbis,
Quam pater imperijs ſacris placidiſſimus olim

Rexiſti gentis cuſtos,,templiq; ſacerdos.
Illic (credo equidem) fumant maioribus aris
Templa tibi,quæ quondam ataui eduxere ſub aſtra
Indignæ tua mirati immortalia facta.
Illi iure quidem hæc memores,viſuq; coacti:
Nos vero quos longè alia regione remotos
Vix tantorum operum tenuis famæ attigit aura,
Ad nomen tibi præcipuos largimur honores.
Sponte autem,non diues opum, non æſis abundans
Stat pagus ſed enim pietate in teq; fideq;
Nulla faſellifero certauerit ora Paderno.
Nulla tuas tendat melius gens decere laudes.
Nam ſimulac lætum in cœtum conuenimus omnes,
Fœmina virq; choros agimus,tuaq; inclyta facta
Aequamus cœlo Reſponſant denſa ſalicta
Vndique,& aerea recinit de turre Cremona
Armipotens, gaudetque procul pietate ſuorum.
Primus ego ante aras vates,viciq́ue ſacerdos
Carmina mille cano,totidē plebs conſona reddit.
Primis ipſam vt meritis præſens deuinxeris Albā,
Expuleriſque adytis mentitos numina diuos
Indigetes,verumque Deum detexeris vrbi,
Implentem maria, ac terras,cœlumque profundum
Concinimus. tum vt tota tuis,vltroque citroque
Gallia præbuerit faciles hortatibus haures,
Admirata hominem ſupra te plsrima vbiq;
Poſſe Deo plenum,vanasq; reliquerit aras,
Et ſimulacra,deum falſos reddentia vultus,
Sparſeris vt veri diuinos numinis hauſtus
Per populos in corda animosq; in nube iacnteis

Obſcura

Obſcura illuſtrans monitis erexeris auris
Ad ſanctum iubar, immenſique ad vminis ignes,
Omnia per terras quæ latè fama canebat.
Hoc te Ticini gens accola nomine tanto
Præfecit diuumque adytis, morumq; magiſtrum
Haud vrbi indecorem ſummo inſigniuit honore.
Multa vbi mira olim Superum regnator ab alto
Te poſcente hominum ſolitas ſuperantia vires
Edidit. obſtupuit regio admiracula rerum.
Tu varijs ope diuina de caſibus ægros
Mortales nulla eripuiſti præditus arte.
Tu vocem ſurdis, tu lucem lumine caſſis
Reddis, & in media poſitos iam morte, relictosque
Erigis: elatos tu priſcæ ad munera vitæ
Reſtituis, animasque in frigida membra reponis.
Tu ductori Italo, cùm te miſer imploratum
Finibus æquoreæ veniſſet ab vſque Rauennæ,
Incolumen ac validum prædixit venere natum,
Quem modò diſcedens ægrum, mortiq; propinquæ
Luctantem, & ſuperis propè functũ liquerat auris.
Addimus innumeros, quos nocte dieque labores
Pro Superum decore & vera pietate tuliſti:
Quot caſus, quot per morte, per quanta pericla
Iueris, aut diros quoties euaſeris enſes.
Ipſe aderat Pater omnipotens, teq; ocyus vſque,
Ceu fuluarum auium ſubuectum inſignibus alis,
Omnibus èripiens ſeruabat caſibus vltrò.
Huius ope inſtãtem fugeres cù m protinus hoſtem,
Ticinum pleno tibi qui ſe obie erat alueo,
Tranaſti ſuſpenſus, iterque impune tuliſti

Aera per,fluctusq; ſupra,ſine ponte,ſine vllis
Nauigijs,rapidæ correptus turbine nubis
Ocyor aut Euri pennis,aut fulminis ignis
Nec te oculis potuere ſequi trans flumina,donec
Conſpexere amnis ripa vlteriore canentem
Cælicolum tanto grates pro munere Regi .
Talia fruſtrati viderunt multa,nec vnquam
Gens infeſta tuum potuit contingere corpus,
Donec purpurea emeritum inſignere corona
Omnipotens ſtatuit Pater,è tenebriſq; vocare
Iucundam ad lucem ſemper florentis Olympi.
Tum demum ipſius Ticini in littore captum
Sponte ferunt gladio colla obieciſſe ſecanda ,
Et nil mutato lætum ille ad funera vultu .
Nec commune tamen fuit,aut ſine numine lethum.
Nam caput exectum penitus ceruice cadendo
Blandum nomen adhuc ſeruantis cuncta ſonabat,
Et longo erectus tenuit ſe tempore truncus,
Viuus adhuc veluti vigor,& vis priſtina adeſſet.
Quo monſtro attoniti crudeli cæde madentes
Agnouere Deum,veniamq; immanibus auſis
Orantes verum tenebris hauſere fugatis ,
Omnia quæ in numerum memores altaria circum.
Dicimus.hic nullus qui non mihi ſuccinat ordo ev
Nulla tuis quæ non titulis indulgeat ætas .
Nempe tibi primos pueri,mixtæq; puellæ
Semper vere legunt flores,& cerea cantũ
Dona ferunt,varijſq; onerant altaria frugum
Primitijs de more,viri,matreſq; ſuorum
Ipſæ etiam tibi dant operum teſtantia fructum
Munera

Munera,bombycum folles,liniq; maniplos
E'nodis,albumq; oculo nigrante faſellum.
Tu populi præſens vota audis rite vocatus,
Auertisq; tuæs precibus mala plurima genti,
Conciliaus nobis aduerſum crimine noſtro
Cœleſtum Regem,& quodcunq, piacula pubis
Infecere, tuo tu diluis ipſe fauore,
Et tua,qua multum polles,nos gratia ſeruat.
Nunc verò ſi noſtræ vnquam fuit vlla ſalutis
Cura tibi,aut noſtri ſi te mouere labores,
Nunc,o nunc pater,auxilio,nunc munere nobis
Eſt opus alme tuo,tantis occurre periclis
Quæ noſtris,niſi pulſa vetes,ceruicibus inſtant.
Inter ſe reges aduerſi bella laceſſunt:
Militis ipſi inopes nos ſemper prætereuntis
Præda ſumus; noſtros manus eſt externa labores.
Aſpice nos,& tanta tuis diſpendia pelle.
Vitam inopem noſtro liceat tolerare labore.
Solariq; famem,paruosq; educere natos.
Siquid prætereà in noſtris fraudisve dolive eſt,
Corrige tu,& meliorē animum prece ſuffice genti,
Nos furto nihil inter nos carpamus auari,
Diues quiſq; ſuo pateant noctesq; diesq;
Prædia noſtra. domus nullo cuſtode relictæ
Nullos nocturno metuant neq; tempore fures.
Ipſi iam culmis ſint tuti arentibus agri,
Prataq; ſiluæq; & pictis vineta racemis:
Surripiant nec iuſta auidi plus parte coloni.
Aſſueſcantq; ſatis dominorum inhibere iuuencos,
Sponte ſua pactos nec agro ſubducere ſulcos.

DIVO

DIVO CASSIANO MARTYRI.

COmmendo tibi Caſſiane noſtros
Hic quoſcunque vides virere agellos.
Non fruſtrà hoc pia ſtruxèrit vetuſtas
Dictum nomine de tuo ſacellum,
Quo matres pueros grauedinoſos
Albenſes querulis ferunt grabatis,
Et plerique tua leuantur aura,
Morbus quos diutúrnior peredit.
Ircirco id vetus, erutumque bellis
Nuper Vida tibi tuus refectum
Forma reddidit elegantiore.
Hinc nos aſpice, plurimumque noſtros
Commendo tibi Caſſiane agellos.

DIVO CHRISTOPHORO MARTYRI.

CHriſtophore, infixũ, quod eum vſq; in corde gerebas,
Pictores Chriſtum dant tibi ferre humeris:
Quem geſtans quoniam multa es perpeſſus amara,
Te pedibus faciunt ire per alta mari.
Id quia non poteras, niſi vaſti corporis vſu,
Dant membra immanis quanta gigantis erant,
Vt te non capiant quanuis ingentia templa,
Cogeris & rigidas ſub Ioue ferre hiemes.

Omnia

Omnia quòd victor ſuperaſti dura, virentem
Dant manibus palmam, qua regis altus iter.
Quod potis, ars tibi dat nequeat cùm fingere vera.
Accipe cuncta bono tu bonus iſta animo.

DIVO SILVESTRO
PONT. MAX.

VRbis ſacerdos maxime Romulæ
Silueſter olim cùm fugeres opes,
Cauſam malorum, victitabas
Vrbe procul latitans ſuperba,
Soractis antro ſiue ſub horrido,
Seu Tuſculanæ rupis in angulo,
Vbi tuo hoc extat dicatum
Nomine nunc etiam ſacellum.
Vbi morari me quoque nunc iuuat,
Regis canentem cælituum aſpera
Maiore plectro perſonanda
Funera, carminibus Latinis.
Hic tu beata pauperie potens,
Paruoque lætus cælitibus parem
Vitam actitabas, non tibi aurem, aut
Purpura, non triplices coronæ
Gemmis nitentes multicoloribus,
Tanti vt debebat Pontificis caput:
Præſtans ſed alta mente regum
Altior omnium eras coronis
Opes peroſum te tamen occupant
Opes, & vſque ijs iuncta potentia.

Repen-

Repentè diues ſis, potensque
Vrbis ad imperium vocatus
Cœli ſecutus prodigiæ optimus
Cæſar relicta ſede Quiritium
Tellure deceſſit Latina,
Sedem alijs poſiturus oris.
Vrbem potentem Romulidum tibi,
Lateque regnandum Latium ferox
Conceſſit vltrò poſterisque
Perpetua ſerie inſecutis.
Non tantùm vt eſſet relligio ſuis
Vallata muris, tutaque viribus,
Vique abſtinerent atque cæde
Hac ratione truces tyranni:
Sed Rex id egit maximus ætheris,
Periclitatus diues an is fores
Qui pauper olim, nec tibi æquus
Diuitijs animus laboret,
que eniteret conſpicuo tua
Virtus theatro maxima, poſteri
Quam deinde poſſent æmulari,
Haud tibi degeneris futuri.
Non horruiſti munera Cæſaris,
Non hæret ipſis diuitijs malum,
Nobis ſed ipſis. dantur æquè
Nempe bonisque malisque habenda.
Tu ſicut ipſa pauperie priùs
Diues fuiſti, diuitijs item
Pauper fuiſti mox adeptis,
Plurima egentibus erogando.

Non cruda duri robora militis,
Decebat vt tantum imperij caput,
Non arma formidanda terra,
Non tibi erant metuenda ponto.
Non proferendi cura erat imperij,
Vrbesve captis adijcere vrbibus,
Te ſceptra regum nil mouebant,
Nil periturum animo extruebas.
Mens fixa cœlo ſed penitus tua
Regnabat alto exercita in æthere:
Ibi locabas regna, & vrbes,
Quosque ageres alacer triumphos.
Ibi beatus nunc ideo viges:
Curas inanes, & ſtudia irrita
Mortalium ſpectas ab alto,
Continuos miſerans labores.
Tuis adeſto: ne officiant opes,
Quas per te adepti ſunt humiles, face:
Tuamque mentem illis precare,
Sintque tuis ſtudijs potentes.
Mens priſca noſtris & pietas tamen
Reſurgat ante in regibus, ij ſacra,
Olim vt ſolebant) abſque fraude
Mente pij tutantur ipſi,

DIVO AVRELIO AVGVSTINO HIPPONIS EPISCOPO.

VT te diue potens Libyæ nunc pectore toto
Accipio, patiorq; libens, me lumine quando
Luſtra-

Luſtrati vates olim,diuumq; ſacerdos.
Nunc ipſos inter diuos ſtellantis Olympi
Templa tenens: audi,atque tuas ne deſpice laudes,
Dum nos mortali facta immortalia voce
Libamus,ſacrosque aris adolemus honores.
Huc omnis chorus,huc pariter iuuenesque ſenesq;
Ferte pedem,lætoque fauentes agmine adeſte.
Hæc eſt illa dies,penitus caligine merſis
Quæ claram rebus lucem attulit,atque nigrantem
Eloquio noctem inſigni,tenebrasque reſoluit.
Nam cui non notum quanta perculſa iacerent
Olim corda patrum formidine queis pia cordi
Relligio? quem non Tyriæ telluris alumnus
Terruerat linguæ confiſus fallere doctæ?
Cui non audacis,cui non audita furentis
In Superos,Superumq; ipſum conuicia regem?
Non tulit omnipotens Genitor miſeratus ab alto,
Et iuueni immiſit mentem ſe pectore toto
Diffundent: ſubitò eſt oculis denſiſſima nubes
Diſcuſſa,& ratio manifeſta in luce refulſit.
Quos ab tum gemitus,quæ tum ſuſpiria ab imo
Pectore iam culpā faſſus dedit? haud mora victus
Exuit hoſtilesque animos, mentemque benignam
Accipit in veros diuos diuumque parentem
Iam melior,iam noſter,amans quos oderat ante.
Protinus illa animi vis viuida,& aurea lingua,
Quæ modò cælicolas toties exercita contra eſt,
Inuigilat veterum pro relligione parentum.
Ille quidem in medijs hominum conuentibus ore
Incipit effari,immortalis gaudia vitæ
Oſten

Oſtendens,altiq; acie penetralia cœli
Mentis ædit'. ſed quæ nunc prima exerdia ſumam?
Nam modò naſcentis canit incunabula mundi,
Quis rerum ſator,immenſum per inane quis auctor
Terrarum validis vinclis librauerit orbem.
Nunc docet obliquos Solis Lunæque meatus,
Aſtrorumque vices,paſcentiaque æthera dium
Sidera inexhauſtis flammis,laticesque coactos
Aſtra ſuper,quæ dehinc liqdi ignis ſemina,quæ vis
Torqueat immenſi irrequieta volumina mundi.
Addit cælicolum ſedesque domosque quietas,
Agminaque alituum Superum ter tena recenſet.
Quinetiam vlterius ſolertis lumina mentis
Suſtolit figitque oculos in luce ſuprema:
Qua ratione animæ naſcentibus inſinuentur,
Quæve animis natura,quis & vigor omnia dictis
Illuſtrans. tum neſcio qua dulcedine mentem
Captus,vitam aliam poſt ſæcula fera futuram,
Atq; alios pupulos,noua regna, noua aura,nouum
Aeraq; ſtellasq; altas renouandaque Lunæ (æquor,
Lumina,nec motu voluendos ætheris orbes
Perpetuò canit: at tempus iam iam affere,cùm Sol
Aureus,atque ſuos dediſcent ſidera rurſus.
Tum canit,vt multum miſeras incommoda noſtra
Vera Dei ſoboles cœlo diuinitus olim
Demiſſus Deus intemeratæ virginis aluum
Implerit clauſus. mox vt mortalis in auras
Prodierit puer, vtq; patres eduxerit antris
Morte obita infernis magna & vi ſtrauerit hoſtem
Regnatorem Erebi,ſpolijsque animoſus opimis
Victor

Victor ouans rurſum aſtra petiuerit: addit & olim
Affore cùm terras iterum idem viſet ab aula
Siderea, vt vitas huminumque & crimina diſcat
Quæſitor, damnentque Erebo (miſerabile) ſontes,
Atque pios cœli vocet alta ad ſidera manes.
Nempe iterum vita functis, ac lumine caſſis
Priſtina deberi ſua corpora cuique ferebat.
Atque ideo contemnere opes, & gaudia vitæ
Mortalis lapſu ſubito peritura monebat,
Iuſtitiamque animiſque Deum, & virtutis amorem
Infundens veris purgabat pectora dictis,
Continuò in melius mores formauit, & artes
Humanas legeſque dedit, quas mille ſequuntur
Nunc etiam gentes, obſeruabuntque minores,
Dum circum aſtriferi voluetur machina mundi
Quid mirum, illius ſi Sol quacunque recurrens
Aſpicit extremum Oceanum cita didita porrò
Exijt immenſum terrarum fama per orbem?
Quis neſcit quantos etiam mox ille labores
Pertulerit ſacra pro re, pro regis amore
Cælicolum, obijciens certis ſeſe vſque periclis?
Vt formidatos toties ſuperauerit hoſtes
Fandi ope? vt auerſumq; Deum mortalibus ægris
Aſſidua ſupplex prece conciliauerit? vtque
Excidium patriæ belli flagrantibus armis
Inconcuſſo animo tulerit, plebemque patreſque
Solatus. neque enim quiſquam certauerit vnquam
Laudibus Auguſtine tuis: tu maximus ille es
Nobis labentem qui verbis reſtituis rem.
Templa tibi, tibi relligio non perdita debet.

Te nunquam vllius fando violentia vicit:
Te nulla incautum veri ſub imagine fugit
Pellacis hoſtis fallacia. ſoluere nodos
Tu bonus, atque dolos verborum aperire latentes,
Se tibi ſe ratio oſtendit: tibi ſæpe futura
Noſſe datum, & vera populis prædicere voce.
Tu mulcere potens hominum fera pectora, dictis
Exacuens, animoſque rudes formare colendo:
Nunc meritò cœlum mortali corpore functus
Incolis, Aethereæq; plagæ iuga læta, tibi omnis
Aſtrorum chorus aſſurgit: tibi lucidus æthra
Siderea applaudit polus: altum nubila longè
Te nigra, te fugiunt nimbiq; Auſtriq; madentes,
Terroreſque, metuſque, & inexorabile lethum
Sub pedibus iacet. aereis tibi carmina campis,
Perpetuasque canunt laudes vatum chorus omnis,
Cœleſtum vatum chorus omnis, amœna per arua
Qui te incedentem medium comitantur ouantes,
Sublimemque humeris attollunt, atque beatos
Per cœli populos alacres arcana canentem
Magna ferunt, ſiſtuntq; ſupremi antè ora parentis,
Salue inter ſummos lumen venerabile diuos
Magne pater: facilis precibus nunc annue noſtris,
Dum tibi ſolennem de more nouamus honorem
Et cœtum celebramus. adi hæc tibi ſacra ſecundo
Templa pede, & proprias tibi quas ereximus aras:
Seu Libyam patriæ captus telluris amore
Nūc colis, atque Hippona tuā: ſeu propter amœni
Ticini ripas Inſubrum reſpicis vrbes,
Oſſa vbi marmoreo tua ſunt tumulata ſepulcro.

Da deinde auxilium pater. en nunc aſpice quantis
Degitur hoc æui in tenebris, vitæque periclis,
Vt curæ noſtra aſſiduæ præcordia carpant,
Vtq; auri maleſuada fames, & dirus habendi
Ducat amor captos, veræ & rationis egentes.
Eripe nos his, ſancte, malis: ſit neſcia vita
Culpæq; fraudisq;, & prorſus criminis expers.
Suffice dehinc animis viſum; da tollere mentes
Ad cœleſte iubar, fontémque ad lucis, vt artus
Exuerimus vbi moribundos, tartara ſontes
Impia non ſubeamus, & illetabile regnum.
Hoc precibus pater hoc prohibe, per ſiqua parẽtis
Longæuæ eſt pietas, quæ te terraq; marique
Sola anus auſa ſequi per mille pericula, quondam
Finibus exceſſit Libycis, patriaq; relicta
Littoris Auſonij ignotas penetrauit ad oras,
Noſtraque nunc etiam tellus complectitur oſſa
Illius, & proprias diuæ ſacrauimus aras.

IO. MATTHAEO GIBERTO Veronæ Epiſcopo, non in ἀποθέωσιν relato.

QVi poterat fluxis vnus ſuccurrere rebus,
Atque hominum lapſos reuocare in priſtina mores,
Cœleſtum æquiparans mortali corpore vitam,
Occidit ante diem, & ſpes noſtras morte fefellit.
Scilicet omnipotens genitor mortalia nondum
Reſpicit,

Reſpicit,humanis ſed adhuc iraſcitur auſis.
Spes mihi pacis erat,res citra poſſe ruinam
In melius verti, dum ſe & ſua quiſque retractat
Hoc duce, & egregias priſcorũ accingimur arteis.
Huius enim ſimulatq; Atheſim lux propter amœnã
Diffulſit,ſqualens ad tantum protinus omnis
Obductos oculos paſſim iubar extulit orbis.
Fortunatæ Atheſis ripæ,collesque beati,
Tam propè,tam clarum quibus vnis cernere lumen
Contigit,& primos tam ſancti ſideris ortus.
Tuque adeò Verona poli acceptiſſima regi,
Qui talem Siculis partum vſque acciuit ab oris,
Sacrorum vt tibi præficeret, morumq; magiſtrum
Eſſe daret,nec ſe penitus mortalibus ægris
Subducens pietas,terrenas linqueret oras;
Sed dictus ille & rebus,rectiq; pijque
Cordibus in noſtris priſcum renouaret amorem.
Illum ideo à teneris regum in penetralibus altis
Educi voluit,ſummisque aſſueſcere rebus,
Mollis adhuc tenero cùm vix pubeſceret æuo.
Iam tum Romulei accitu patris atque ſenatus
Illum Roma orbi mirata eſt iura ferentem,
Miratique duces pacis præſcripta notantem.
Hinc acris vis illa animi decora alta ſuperbi,
Semper celſa petens,& nil mortale agitans mens.
Prodiga mens vitæ, nec habendi obnoxia amori,
Nullæ non animis curæ cœleſtibus æquæ
Illum habuere: procul fuit omnis vana cupido,
Et quæ multæ hominum exercent præcordia peſtes,
Vnus amor recti ſanctique arrecta cupido

Vna erat,& totum capiebat pectore cœlum.
Ille viam ingrediens,longè nos antè volabat,
Attollenſque facem dextra vibrante coruſcam:
In tenebris noſtras luſtrabat lampade mentes,
Et recti iuſtiq; vias dabat eſſe patentes.
Illius impreſſis ponens veſtigia ſignis,
Qui Deus humanos,morti obuius, induit artus.
Vtq; Dei ille animo obſeruabat facta ſequaci
Aemulus,humanis quantum fas viribus vlli,
Sic nobis,quibus eſt is honos,parq; infula cingit,
(Atq; vtinā quoq; par virtus, viſq; æmula mentis)
Illius ad ſpeculum noſtros componere ſenſus
Cura erat, & vitas hominum formare colendo.
Ille quidem metuens ne ſeſe gloria inanes
Tolleret in ventos,ſemper benefacta tegebat,
Diſſimulanſq; premebat humi ſe ſponte iacentem.
Attamen vſque ſuo tralucens igne micabat
Proditus,& quò ſe premeret magis,hoc magis altū
Ore ſonans cunctas tollebat fama per vrbes.
Multi illum populi multæq; per oppida gentes
Optauere ducem,ſibiq; aſciuere magiſtrum.
Mortaleſq; adeò quàm denſa in nocte iacerent
Oppreſſi,admonitos vitæ tædere prioris
Cœptum erat: hic illic flentes admiſſa per vrbes.
Longè alio verſi incipiebant viuere ſenſu.
Iam ſacris cedebat vbique coercita frænis
Fraudumq; ſcelerumq; licentia,iam noua rebus
Mutatis facies mortalibus apparere.
Iamq; ſacerdotes caſti,iam pectora virtus
Nūc meliora hoiū, recti mō inhoſpita habebat.

Iam templis antiquus honos, iam debitus aris
Cultus erat, cunctiq; ſuos deſueſcere mores
Sponte ſua priſcumq; ætas meditarier aurum
Decolor, & verſis hoc ſole niteſcere rebus,
Omnia lætari, ſpes heu ſed paſcere inanes.
Cuncta Euri volucres ſparſerunt vota per auras.
Nanq; ecce in medio cùm vere tepentibus auris
Iam viret omnis ager, cùm mille coloribus aura
Picta nitent, tenerasque omnis ſeſe induit arbos
Infrondeis, tolluntq; caput ſata, & omnia rident:
Tum tacitis ſpes agricolis accenditur ingens,
Et cupidas penitus ſubeunt noua gaudia mentes,
Ah nimium ignaris ſibi cœlo quanta paretur
Tẽpeſtas: nanque ecce ruens venit horrida grãdo,
Spemque anni vna dies aufert, tot acerba labores.
Hæc Verona tuum populata eſt horrida agellum
Tempeſtas, qui cultus erat, qui floribus omnem
Afflabat latè circum bene olentibus oram.
Giberto moriente perit labor irritus omnis:
Præſide quo tollens caput aurea ſidera adibas,
Vt priſcos iam non malles Zenonas apiſci.
Occidis ò noſtri decus, & lux vnica ſæcli,
Occidis, & rurſum nos alta in nocte relinquis.
Te moriente, ſimul toto detractus Olympo
Sol penitus, rebusq; videtur lumen ademptum.
In peius iam cernere erit ruere omnia rurſum,
Et bene cœpta iterum retro prolapſa referri.
Vt pro te cunctantem animam prior ipſe dediſſem,
Tercentumq; alij, quorum minus vtilis ætas
Et virtus, longo tu vita dignior æuo.

Ipſe mihi in cuius videor ceu mollibus infans
Deſertus,media quem ſomnus necter reliquit,
Cùm ſibi nutricis ſentit ſolatia blanda
Deeſſe,locum quærulis omnem vagitibus implet.
Cuius ego admonitus poſthac componere vitam,
Cuius ego impreſſis niti veſtigia ſignis,
Quo duce tendere iter potero per deuia cœptum?
Circum errãt vmbræ, tenebriſq; inuoluor obortis,
Iamq; magiſterij,quodcunq; eſt,pœnitet huius,
Qui potero dux eſſe allijs errantibus ipſe
Obſitus,& nigræ noctis caligine preſſus?
Tu mihi lumen eras,tu fax,tu præuius ignis:
Te ſine nil dubijs mihi mens confidere rebus.
Omnis noſtra perit penitus fiducia tecum.
Tu cœleſtum agitans mortali corpore vitam,
Oblitusq; hominem,& cœli caua nubila tranans.
Ardua terrarum nos linquere mente iubebas,
Oſtendensque breues quàm ſit mortalis ad vſus
Conditio,quàm nos fluxos natura crearit:
Suadebas contra vulgi communia vota
Mortales contemnere opes, contemnere honores,
Et ſi diues opum flueret tibi copia ſemper,
Diues opum,tibi parcus eras,ſed largus egenis.
Hinc etiam,quæ tantum alios quæſita fatigat,
Sæpe oblata, alta ſpreta eſt tibi purpura mente:
Longè alios flagrans inhibias corde rubores.
Si tibi fors vnquam ſi tempera fortè dediſſent
Pro templis ariſq; tuum effudiſſe cruorem,
Atque ita purpurea caput inſignire corona,
Nullum ideo horrebas diſcrimen ſponte ſubire,

Iam duris animum aſſuetus quæcunque ferendo.
Et ſiquando (etenim virtus obnoxia ſemper
Ictibus, infeſtibusq; pios odere profani)
Horrida tempeſtas te contra fortè coorta eſt,
Inconcuſſo animo te fluctibus opponebas
Omnibus, & fractas temnebas arduus vndas.
Nec tamen auctores noxæ, cùm perdere poſſes
Ipſe tuis opibus, ſæuibas vltus in ipſos:
Sed veluti meritos benè, amica mente fouebas,
Et caros inter nullò diſcrimine habebas,
Tantùm illis meliorem animũ mentemq; precatus.
Quæ nos erudiens propiora exempla docebas
Vltrò ignominiam ferre, & conuicia inultos
Aequo aīo, & mala ſponte pati, mẽtemq; benignam
Concipere in meritos mălè, nec ſua præmia cuique
Reddere pro meritis, ſed amãdovno ordine habere
Aequè omnes, ſtudia illius præclara ſecutos,
Qui moriens noſtro pro crimine verſus ad aſtra
Orabat veniam lethum intentantibus ipſis.
Atque ideo tibi vita fuit diſcrimen vbique,
Et labor, humanis dum te pro viribus effers,
Terreuisq; animo quantum potes eximis oris,
Aſſiduum ducens contempto fœdere bellum
Cum ſcelerum inuictis auctoribus, vndique duris
Hoſtibus obiectus, quos in te armabat Erinnys
Addita, & infernis tibi erat certamen ab oris,
Corporeisq; animo obluctatis peſtibus acri
Gaudebas varios nunquam tibi deeſſe labores,
Et tibi ludus erant certamina, cuncta ferendo.
Nunc tibi parta quies, tibi pax ſecura laborum.

Et quanuis nos imbelles orbiq; relicti
Triſtemur, quanuis fuſis Verona capillis
Sæuiat, & mœſtis vlulatibus impleat auras:
Tu tamen ò pelagi tantis defuncte periclis,
Tot maria emenſus. tot tempeſtatibus actus,
Optato frueris portu, & tuta arce receptus
Deſpicis errantum caſus, miſeratus ab alto,
Et noſtros ope ſancte leuas propiore labores.
Quandoquidē Superùm domus illa imperuia viuis
Nunc tibi aperta patet, patet alti ianua cœli,
Lucis inacceſſæ diffuſo lumine fulges
Aureus, &, quo cuncta beantur, Sole reluces.,
Quasque preces longè fundebas nuper ad auras,
Nunc Patris ad ſolium omnipotētis faris ad aures.
Et quanuis cœli nondum dignentur honore
Mortales noctis denſa caligine preſſi,
Tu tamen æternum titulis florentibus æuum
Immiſtus ſuperis agis altis ætheris oris.
Tot diuos terra genitos veneramur ad aras
Proiecti, quorum tantùm benefacta minores
Credimus, & tenuem vix famæ accepimus auram,
Verùm oculis tua nos his hauſimus aurea facta,
Irrepenſa, ſacro diuum digniſſima honore.
Scilicet adueniet, nec ſera morabitur ætas,
Cùm te mortales vulgò per templa, per aras
Ore ſonent, humilesque vocent in vota; tuique
Nominis obiectu ſupremi numinis iras
Placabūnt, ſtatuentque tuo de nomine templa.
Spero equidē Pater omnipotēs tua nomina ab alto
Audiet ad tumulum orantes, tu vota ſecundans,
Quæ

Quæ non humanis opibus, non artibus vllis
Conferri poſſunt cunctis mirantibus edes,
Et tabulas templo teſtantes omnia ſigent.
Iamque huius mihi neſcio quid rumoris ad aures
Repit,& hanc in ſpem vicinas erigit vrbes.
Illum carminibus me in ſæcula mille iuuabit
Aeternis aperire diem, ſacriſq; dicare
Annua quæ ſeri celebrent toto orbe nepotes.
Intereà mihi ſanctus eris, mihi ſideris inſtar
Aetherei. vnde meæ veniat lux plurima nocti.
Iamque adeò magnis magnum decus addite diuis,
Iam votis hominum aſſueſcens Giberte vocari,
In melius Pecti cœpis ne defice rebus,
Et quanquam nos arma premāt, hoſtiſq; ſuperbus
Victor ouans ſæuo noſtros terat vndique bello,
Et pulchræ Italiæ immineat, ſacriſq; Quiritum
Mœnibus,atque orbis raptis aſpiret habenis:
Haud tamen ipſe velim ſuper his te multa moueri
Nunc primū,primaſq; preces conſumpſe precādos.
Sunt alij quibus hæc curæ,toto æthere diui.
Ipſa Dei genitrix,cœli regina, periclo
Huic aderit,Natiq; pedes complexa tonantis,
Nos tutos dabit,& ſi præſtet,ad otia reddet:
Nec ſinet euerti ſua tot delubra,tot aras.
Te verò,quæ cura fuit dum vita manebat,
In terris,eadem cœli ſuper aſtra ſequatur.
Aſpice nos propius, quæq; intus bella fatigant
Conuulſos animos,propiora auerte pericla.
Scis quid opus, noſtris quid tātum mētibus obſtet,
Scis pater,& coram flens mecum es ſæpe locutus.

Luce

Luce noua adueniens illuſtres pectora noſtra,
Vt noſtri ah nimiùm, & noſtrorũ ſemper amorem
Exuti, ac vitæ curas mortalis inane
Obliti, vacuas tollamus ad æthera mentes,
Atque ibi regnemus ſecuri, ibi noſtra locemus
Sceptra, hominũ varios nunquam metuentia caſus,
Quove graues Pater omnipotens attemperet iras.
Nec mouet excidijs res verſas funditus omneis,
Ipſi nos verſis renouemus mentibus vltrò.
Mutemus mores, veterumq́ue inſignia nobis
Aptemus ſtudia, & noſtros antiqua labores
Reſpiciens pietas ſubeat noua corda, nouentur
Sæcula, conuerſo redeat gens aurea mundo.

DIVO HOMOBONO
CREMONENSI.

Beate pauperum pater,
Decus Cremonæ Homobone,
Iuua tuos ciues tuis
Cantu vacantes laudibus.
Nil poſt Deum, Deiq; poſt
Magnam parentem virginem
Noſter chorus te ſanctius
Colit ſacra tibi die.
Senſere noſtri ſæpius
Tuam patres præſentiam,
Dum ſupplicum victus prece
Noſtris ades periculis.

Tu

Tu ſæpe nobis percitum
  Ira Tonantem mitigas,
  Nec in merentes nos ſinis
  Sæuire pœnis debitis.
Non templa fruſtrà ponimus,
  Aras ve dictas de tuo.
  Vetuſta rite nomine
  Dicauit olim ciuitas.
Hæc conſecuti nobiles
  Tui labores præmia,
  Dum more diuum degeres
  Vitam caduco corpore.
Tu mente cœlum cogitans
  Deum gerebas pectore
  Quem deperibas vnicè
  Rerum tuarum nil memor.
Tu largus indigentibus
  Eras profundens omnibus,
  Paruum tuo quod prædium
  Vix ſuppetebat victui.
Quod erogabas, largius
  Supplebat illico Deus,
  Et toſta liba creſcere
  Sunt ſponte viſa in arcula.
Quid obuio cùm pauperum
  Non abnuiſti cœtui
  Quod afferebas vineæ
  Foſſoribus pactum merum:
Cados inanes prodigus
  Limpha repleſti fluminis,

Qua

Quæ viſa mox bibentibus
Merum colonis nobile.
Per ſe tibi templi fores
Vltrò patebant vi ſua,
Dum nocte concinentium
Choros adires flaminum.
Aſcriptus inde cœlitum
Choris beatis, indicas
Apud Deum qua polleas
Rerum ſatorem gratia.
Funus venitur ad tuum.
Cæci vident, claudi meant.
Muti loquuntur, audiunt
Surdi, leuantur languidi.
Quin & ſepulcrum ſub tuum
Ducunt furore percitos.
Nunc vſque cedit protinus
Vis inferæ potentiæ.
Regi tamen ſit gloria
Horum datori munerum,
Qui trinus vnus omnia
Regnat Deus per ſæcula.

DIVO THOMAE AQVINATI.

LAeta dies nobis redijt voluentibus aſtri,
Qua Volſci Thomas decus, & lux vnica Aqni
Digreſſus terris cœli aurea templa petiuit.
Ferte roſas, date thura, pio date carmina vati,
Ille

Ille Deo ante diem plenus,puerilibus annis
Mortales contempſit opes,contempſit honores,
Quicquid opis potuit miſeris partitus egenis,
Quos exercebant morbiq;,algorq;,famesque,
Nobilium longè fugit tecta ampla parentum,
Fortunamq; domus, inopem traducere vitam
Maluit,atque humiles cœtu cum paupere ſedes
Ante tulit habitare.rudi malè tectus amictu.
Fortunate puer,non hæc ſine numine venit
Mens tibi,ſed teneris iam tum Deus affuit annis.
Fortunas fragiles, perituraq; gaudia vulgi
Deſpiciens,ſequeris longè meliora, ſupernisq;
Aſpiras opibus diuum regnisq; beatis,
Nulla tibi quæ vis vnquam,nulla auferat ætas.
Si non rugifico hic tibi diues regia cultu
Luxuriat,ſi non oſtro fulgens comitatus:
At ſecura quies, & raris nota voluptas,
At tibi tranquillam permulcent otia mentem,
Otia lata,quibus mortales pectore curas
Exutus vacuo egregias amplecteris arteis,
Atq; choris propè par degis cœleſtibus auum,
Regum ſceptra animo ſuperans, ipſaq; beatus
Pauperie,duris dum pares legibus vltrò.
Fortunate animi,egregias diuinitus artes
Hic harisq; colisq;,tibi ſe recta loquendi
Oſtendit ratio,in dubijs veri omnibus index,
Nequis fallaci tenebras offunderet aſtu
Verborum,& nigram lucis ſub imagine noctem.
Hic etiam penitus ſeſe omni ex parte videndam
Oſtendit natura parens tibi dędala rerum,

Et cauſas penitus dedit altè acceſſe repoſtas.
Inſuper & cœli numeros, menſusque, viasque,
Et Superes aperis motus ratione, nec vlla eſt
Ars vſquam docto quam non vulgaueris ore:
Pectore nil intentatum, nil linquis inauſum.
Quid recti mox per populos præcepta canentem,
Vnigenæq; Dei, veterumq; oracula vatum
Pandentem referam? mortalia pectora veri
Impleſti accendens lucis cœleſtis amorem.
Tu quoque diuina pro re, pro relligione.
Pugnando in populis vbi plurima ſæpe coorta eſt
Seditio, auerſas reuocaſti in priſtina mentes,
Auctoresq; mali multa ratione ſubactos
Vrges voce, adigisq; inuitos vera feratur.
Aurea adhuc monimenta manent diuina reperta,
Theſauris ſenſa orando è cœleſtibus hauſta,
Pro quibus optabas (tibi veri tanta cupido,
Tantus amor cœli) mortalem effundere vitam
Fortiter, atque tuo teſtari vera cruore,
Et petere inſignem palma è victrice coronam.
Atque ideo in terris tibi ſæpe affulſit ab alto
Cælicolum Pater, ac pleno ſe numine fudit:
Quo præſente datum tibi ſæpe micantia diuum
Templa animo peragrare, poliq; arcana referre.
Sæpe hominum tæcitas ſimulato in pectore curas
Detexti: ſæpe inſtantes morbosq; famemq;,
Præliaq;, claudesque, & funera prædixiſti.
Te nulla inferni potuit vis vertere monſtri.
Nil animi nocuere truces, ſine corpore vulgus
Nubiuagum, aereas quos clàm volitare per auras,

Atque hominum perhibent mentes abducere recto.
Peſtibus his magna inuictus virtute reſiſtis,
Et puram puro ſeruaſti corpore mentem
Integer intactum flexit te nulla cupido,
Nulla Venus, nulli ſubierunt pectus amores:
Vnus amor cœli ſupero tibi venit ab axe.
Ipſe ſator rerum Rex omnipotentis Olympi
Vſque amor, vſque tibi dignis fuit ignibus ardor.
Hunc vnum captus ſequeris, hunc ſaucius vnum
Noctes atque dies flagranti pectore verſas.
Hoc ſine dulce nihil tibi erat nec amabile quicquã.
Quicquid agis, quicquid moliris, ad æthera verſus
Vſque adeo hunc ſupplex ante omnia cõſulis vnũ.
Ipſe tibi afflatam manifeſto numine mentem
Firmabat, votiſque tuis nihil abnuit vnquam.
Te vario hinc illinc poſiti in diſcrimine adibant
Suppliciter. tu dexter opem, præſenſque ferebas
Omnibus, atque tuo ſeruati munere abibant.
Te quoque fama refert, p̃ce dũ vim tendis Olympo,
Funere iam elatos reuocaſſe ad munera vitæ.
Hæc adeò ætherei tibi erant commercia cœli
In terris. quoties ſocij te nocte ſilenti
Deprendere, tuos dum in templo affaris amores?
Aræ vetus ſtabat, ſtabat venerabile ſaxum
Supra aram noſtræ ſeruans ſimulacra ſalutis,
Pendentem cœli ferali è ſtipite Regem.
Hic tibi, conſuleres tacitus dum numen amicum,
Multa ſuper Chriſti latitanti corpore in almis
Frugibus arcana vi, quæ libamus ad aras
Pro veterũ tauris, pro ſanguine quadrupedantum.
Red-

Reddita vox cœlo templumq; audita per omne eſt,
Macte animo inſigni,mortali corpore Thoma
Septus adhuc habili auſiſti myſteria mente,
Quæ vix cæleſtes animi cæleſtibus oris
Securi norunt.ſed quæ ſatis ampla tuarum
Præmia erunt laudum?quæ merces grata laborum?
Tu mihi ſolus,ais:magna atq; vberrima merces
Tu mihi ſolus eris,nihil ò nihil apprecor vltrà.
Hac vice ſermonum oblitum mortalia cuncta
Te perhibent cœliq; oculis adijſſe profunda.
Nanq; ab humo te ſublatum(mirabile viſu)
Cernebant,ea dum fierent,pendere per auras,
Libratumq; ſolo nil iam debere relicto:
Qualis auis,liquido dum captat flumine piſcem,
Stat ſuper,& leuibus vix aera conciet alis.
Qualis item volucrum regina,liquentibus auris
Summa tenet,radijs oculos dum explorat acutis.
Quanta tuam hic porrò mulcebant gaudia mentẽ.
Quantus amor!te ò felicem,quanta voluptas!
Tunc tibi lætitia liquefacta in pectore corda
Crediderim,& membris penitus ſtillaſſe ſolutis,
Molleq; prædulci flagraſſe cupidine pectus.
Quas ego opes regũ his? quos victo ex hoſte trium
Cõtulerim?quos nõ mortales ſanos honores (phos
Poſthabeam?tantùm illius me tenuis amoris
Corripiat ſcintilla tuo de fomite lapſa,
Et rapido algentes mihi torreat igne medullas.
Tu pater hæc tu nos diuinæ incendia flammæ
Erudies,bonus:has felices ſuggere tedas,
Vt verſi in melius renouatis moribus vltrò
Placemus,

Placemus Superùm regem, quem crimine noſtro
Læſimus, & iuſtas crebri irritauimus iras.
Sancte veni, precibusq; tuas mitiſſime noſtris
Iunge preces, nobisq; tuo placabile numen
Concilia aduentu, noſtrisq; occurre periclis.
Reſpice nos duris attritos vndique bellis.
Hinc atque hinc hoſtes feſſis crudele minantur
Exitium: iam capta Rhodos, iam Pannonia omnis
Debellata iugum ſubijt. Quin nuper ab Afris
Infeſtis vis ventorum pia repulit arma.
Pro trucibus mare pugnauit prædonibus in nos
Iratum, cœlumq; piam intractabile cauſam
Damnauit, noſtra hoſtiles (prò) claſſe per vndas
Diſiecta: euaſit raro cum milite Cæſar.
Ah dolor, & laceras vix legimus æquore puppes.
Tende pijs reddeat vigor in præcordia priſcus,
Et noſtris rurſum aſſueſcat victoria dextris,
Nunc ò ſi veſtro ſit quiſquam è ſanguine ductor,
Qui decus antiquum, laudesq; imitatus auorum,
Obuius amplexis magno ſub Cæſare rebus
Succurrat, patrijsq; auertat ſedibus hoſtem.
Sit veſtræ tibi cura domus, ſit cura tuorum
O Aualæ gentis decus, utq; ex orbe tenebras
Vnus tu ſola quondam ratione fugaſti,
Gentibus & clarum potuiſti oſtendere lumen:
Sic eadem quoque nunc aliquis de ſtirpe nepotum
Terrorum has tenebras victricibus auſerat armis.
Atque adeò hunc iuuenē pietate & fortibus auſis
Inſignem, modò qui generi ſuperauerat vnus,
Omnipotens Pater his velit aſpirare tropæis.

Non ille ignarus decorum, non ille triumphis
Inſuetus, veterum ſed famam egreſſus auorum
Tanto operi ſat erit, nec onus detrectat iniquum.
Hunc olim Italiæ portus lętantis, & vrbes
Excipiant redeuntem, armis felicibus vltum
Argolicas arces, Solymamq;, & nobile buſtum.
Vix prædam ingentem capiant, Turcasq; frementeis
Regia Parthenope, Prochyteq; latrantibus vndis
Cincta, Pythecuſæq;, & veſtri mœnia Aquini.
Quòd ſi perſtat adhuc cœli tamen ira, maliſq;
Nondum finis adeſt, etiamq; admiſſa luendum,
Nec malè amica viro hāc permittunt tēpora laudē
Huic peperit ſobolem egregiā pulchertima cōiux.
Qui pueri? quantum oſtentant virtutis amorem?
Nec iam vllū occaſum metuit domus alta, nec vllū
Progenies finem: ſpes fulſit tanta nepotum.
Hæc ſaltem de tot natis creſcentibus vni
Debita ſuſpenſis maneat victoria bellis.
Si tibi nunc intra Sirenum mœnia templa
Alfonſus dica, & propriam pater erigit aram:
Ille ſuis laudem eximiam conceſſerit vltrò,
Nec pulchris genitor natorum inuiderit auſis.
Tolle tuum cœlo genus, & res aſpice noſtras.

DIVAE MARGARITAE VIRGINI.

NVnc te Diua canā, quādo tua templa ſacerdos
Ingredior, cuſtoſq; tuæ nouus addicor aræ.
Nympha decus cœli, quam latē fama ſequuta eſt

Per gentes ſeuum non expauiſſe Draconem
Squamigerũ,ingentẽ,& criſtis capita alta ferentẽ;
Non te veſani valuit vis vlla tyranni
Vertere,non diræ ve minæ flexere,precesve,
Non ingens auri pondus,non munera opima.
Ille tuo ardebat nimiùm crudeliter igni,
Optabatq; tuos thalamos accenſus amore,
Quãdo tibi Armenias par forma inuenta per vrbes
Nulla,tamen multæ Armenias viguere per vrbes.
Mortales ſed enim tu non dignata Hymenæos,
Cæleſti face flagrabas & regis amore
Cælicolum,cui formam vni mentemq; ſacraras,
Pro quo etiam tantos voluiſti ferre labores.
Hunc vnum ſuſpirabas,hunc ſcilicet vnum
Noctes atq; dies infixum corde gerebas.
Quinetiam vera pro relligione pudoreq;
Vltrò læta dares gladio cùm colla ſecanda,
Hunc vnum exiliens caput à ceruice vocabat.
Ille igitur tibi,conditio vt mortalis adempta eſt,
Pro vita moribunda,& pro ſpretis Hymenæis.
Continuò dedit æthereas regnare per oras,
Felices populi degunt vbi morte carentes
AEternùm,paſcuntq; optato lumina vultu
Numinis immenſi,Superùm quæ immẽſa voluptas.
Hic tibi celſa domus:molemq; & corporis artus
Hic habitas exuta,tibi mortalia regna
Sub pedibus,tu cæliuagis immiſta puellis
AEthera per,ſuperiq; incedis ſidera Olynpi.
Nempe choros cùm ſæpe vocat feſtasq; choreas
Siderei regina poli,veniuntq; vocatæ

Mille nurus, cinctæq; olea felice puellæ,
Secreti qua læta magis plaga lucida cœli
Ipſa venis forma ante alias ſpectabilis omnes
Nympha decus cœli ò pulcherrima Margarita.
Omnis te ſequitur chorus, omnes lilia matres
Cana tibi ſternunt, tibi narciſſosq; rubentes
Sub pedibus, capitiq; addunt redolentia ſerta.
Ipſa ſuas tibi patitur ſanctiſſima curas
Aſterni Regis genitrix, domina ætheris alti,
Cùm mortale genus cœli miſeratur ab arce,
Atque iras Nati meditatur flectere iuſtas:
Nos ambæ aſpicitis ſimul, arcetisque periclis,
Nec te compellat nequicquam nomine quiſquam.
Te matres facilem partus iam menſibus actis
Implorant, mediaque vocant in morte iacentes.
Ipſa faues Lucina, tuo ſe munere lætæ
Incolumes teſtantus. adit tua protinus omnis
Hinc delubra chorum matrũ, & tibi ſacra quotãnis
Dona ferunt, gnatasque docent connubia nondum
Expertas, primis tua templa inuiſere ab annis,
Et votis venerari, & ſacras dicere laudes.
Salue cælicolum virgo, decus innuptarum.
Huc ades: & quanuis alibi magioribus aris
Templa tibi fumant, cæloq; in nantia tecta,
Ne tamẽ ex longo addictam tibi ſperne Cremonam
Sed quoties hanc tura tibi incendemus ad aram,
Læta veni, & facilis noſtris diue annue votis.
Aſpice vt Italiæ felicem hanc diuitis oram
Seruitio vſq; premant externi, vt finibus hoſtes
Nunc hi nunc illi in noſtris æterna fatigent
Bella,

Bella, nec Italia poſſunt decedere victa.
Nos feſſi rerum intereà victoris iniqui
Præda ſumus: coràm aſpicimus populatibus arma
Noſtra rapi, noſtros maculari cæde penates.
Pinguia iam ſqualent abductis arua iuuencis:
Vndiq; præcipitesq; fugam petiere coloni.
Ciuibus ò tandem lucem da cernere noſtris,
Et populis redeat vetus in præcordia virtus?
Inter ſe poſitis vltrò ciuibus armis
Pacem agitent, vnaq; velint occurrere peſti
Communi, atq; ferum diuellere finibus hoſtem.

DIVAE MARGARITAE VIRGINI.

MArgarita tuam, ſenium quam euerterat, ædē
Vida tibi è patrio marmore reſtituit.
Pro qua ſi pietate vlla eſt ei gratia apud te
Parta, ſacerdotem reſpice diua tuum.
Non aurum, non, quos vulgus ſuſpirat, honores,
Non longa in terris ſit ſibi vita, petit:
Verùm illum ſibi concilies, cui ſanguine fuſo,
Cui ſimul æterna virginitate places,
Numen vt illius in morte experiatur amicum,
Illius idq; pijs ſit pius vſque choris.

DIVAE PELAGIAE VIRGINI.

TV quoq; carminib. Pelage memorabere noſtris
Parua meis cui flore halat penetralibus ara,
Diua, olim Armenias inter celeberrima nymphas,

Fax iuuenum. neq; enim melior fuit altera forma,
Ornatuq; prior,greſſum quacunq; ferebas
Antiochi mediam pube ſtipante per vrbem
Gemmiferum caput attollens,auroq; relucens,
Ore oculiſq; faces iactabas,vnde iuuentus
Peſtem animis male cauta acremq; bibebat amorẽ,
Et tibi ludus erat cupidos ſuſpendere amantes,
Ac torquere diu.foribus tibi pendula ſerta
Semper erant, querulumq; iterabat ianua carmen:
Nec tua erant ſtratis ſine limina amantibus vnquã,
Quæ miſeris durum præbebant nocte cubile.
Hæ tibi erant artes,primæ hæc commercia vitæ.
Aſt vbi verus amor cœlo te cepit ab alto,
Corq; tibi Omnipotens diuinitus attegit aura
Ad miras vatis voces & verba loquentis,
Continuò totis tota es reſoluta medullis,
Et tibi deliquit glacies ceu mobile pectus.
Atq; vbi ſublata eſt oculis,quæ plurima nubes
Te circum calidabatq;,aciemq; premebat,
Ne cœli quires iucundum cernere lumen,
Quæ facies rerum horribilis, quæ noctis imago eſt
Viſa tibi?quantus tibi pectus perculit horror?
Vidiſti fueris quàm tetro obnoxia monſtro:
Vidiſti quibus in tenebris quantiſq; periclis
Expoſitam certæ morti te ſponte ferebas.
Ah nimiùm ſecura mali,ſecura pericli,
Ni tibi dexter opem ſupera Deus arce tuliſſet:
Ac veluti pelagi in medio pugnantibus Auſtris
Siquis fortè,graui qui vinctus membra ſopore
Nil ſenſit,dum ſæuit hiems,mox fluctibus actus
In

In ſiccum,ſomno excitus quanto æquoræ motu
Turbentur videat,quantas euaſeris vndas,
Syrteſq;,ſcopuloſq;,& naufragos Euripos,
Horreat, & tutum vix ſeſe in littore credat:
Sic tu Nympha mali admonita inſtantiſq; pericli,
Quos pelagi fluctus,quantos euaueris æſtus,
Horrebas vitæ ſtudia illaudata peractæ
Incuſans, tendenſque ambas ad ſidera palmas,
Flebas, purpureaſq; genas largo imbre rigabas,
Pacem orans,imoq; trahens ſuſpiria corde.
Iamq; animos penitus ſenſuſq; oblita priores
Reijcis ornatus veteres, corpuſq; ſuperbum
Frigore vix prohibens hirſuto inuoluis amictu,
Fortunaſq; omneis,quarum tibi copia larga,
Venturi ſecura,inopum partiris in vſus.
Iam tibi lucentes gemmæ,iam purpura, & aurum,
Tectaq; marmoreis ſordent ſubnixa columnis.
Iam ſpecies vilis,iam vilia munera formæ,
Et ſolitum tibi dulce nihil: mortalia temnis
Omnia,ſublimiq; animum defigis Olympo.
Ille ſibi æterno te captam iunxit amore,
Qui nos morte ſua tenebris eduxit ab atris,
Criminaq; effuſo deleuit noſtra cruore.
Huic vni te Nympha colis, huic pecteris vni:
Hos vnos tacito ſuſpiras pectore amores.
Atque ideo vitas hominum veſtigia,& vrbem
Effugis incomitata,petis loca ſola,nec horres
Præſide freta Deo ſæuarum luſtra ferarum.
Non tamen omne ſolum cordi tibi:ſed placet vnus:
Montis Oliuiferi,Solymorum qui imminet vrbi,

Altus apex, quem ſæpe tuos audimus amores
Cum ſocijs luſtraſſe Deum ſub mole latentem
Corporea, feſſumq; oleis iacuiſſe ſub altis.
Quove pudicitia incolumi vis omnis abeſſet,
Veſte genus mentita, virumq; imitata latebas.
Fortunata, amplis opibus, rebusq; relictis
Sede ſub anguſta, tuguriq; in pauperis antro
Pauper agis duram non paupere pectore vitam.
Vincis opes animo, nuper quibus ampla fluebas,
Nec quicquã tibi deſit, habes quãdo omnia in vno,
Quo frueris, quò cuncta refers, ille omnia ſolus
Eſt tibi. nil illum præter tibi quem cupis vnum
Saucia, ſuſpirasq; imisq; è ſenſibus ardes,
Noctes atque dies animo hæc vna addita cura.
Sæpe ideo terris ſubuecta mente relictis
Tolleris alta petens, liquidumq; per aera vecta
Carpis iter, ſuperans nubes, atque æthera tranas,
Sanctorumq; acies volucrum ter terna perterras
Concilia, hac illac veſtigans lumine paſſim
Quem ſine fine ardes, quem cor tibi deperit vnum,
Donec eum teneas tandem complexa repertum
Illum animo, tota illum hauris lætiſſima mente,
Totum obiens acie(neque enim dimttis)acuta
Nec tibi diuina labefiunt lumina luce
Qua frueris, miraq; animum dulcedine paſcis.
Intereà exanimum lethi ceu frigore corpus
Labitur, & dulci torpent tibi membra ſopore.
Et pigeat caſtas poſt vincula ſacra puellas
Spernere mortales ignem vnum propter amores?
Non tamen inuidia volucer tibi defuit hoſtis

Nocti-

Noctipotens,pulchris ſemper contrarius orſis.
Ille tibi memorabat opes, memorabat amores,
Quos fugeres, priſcæ & reuocabat ad otia vitæ
Mollia deſidiasq;,animum conuellere nixus.
Tu ſaxo veluti turris fundata vetuſto
Stas contrà, & fractas obiecto reijcis vndas,
Illius obiectu cui toto pectore flagras.
Te quoties petijt,toties certamine victus
Ceſſit,& exutus,fidit quibus, arma reliquit,
Vſque adeo vt pugnæ fugeret ſe credere iniquæ,
Et tremeret nigris manus importuna ſub oris.
At nonnulla etiam duræ ſolatia vitæ
Hic tibi erant aliunde,cohors neq; deerat amantū.
Nam vulgò tuguri ante fores examina ſera
Sæpe audita ferunt ſuperum ſub nocte volucrum
Ludere, & in numerū liquidos tibi fundere cātus:
Tunc etiam quandoque,antro cùm exire iuuabat,
Ibas,& loca plena Deo ſola ſancta legebas,
Et fortunatas luſtrabas lumine ſedes,
Vnde ſalus hominum infanda trabe nexa pepēdit,
O illis mihi ſi quoque detur degere in oris
Quod ſupereſt huius moribundo in corpore vitæ!
Dulce foret ſacra veſtigia ponere terra,
Atque vias legere interdum,quas ipſe per olim
Sæpius audirem Regem omnipotentis Olympi:
Quādo(humiles nam me retrahunt, onera inuidia,
Preſſus humi nequeo ſublimē tollere mentē (curæ)
Ad cœli iubar,& ſuperas percurrere ſedes.
Sic animum ſaltem dulci ſolarer amore,
Inſpiciens tantorum operū monimenta per agros.
Felices

Felices agros nimiùm,felicia rura,
Felices montes,pedibus quos preſſerit ille:
Felices fontes,queis labra admouerit ille:
Nullum mane mihi,nullus mihi veſper abiret,
Quin tumulo accumbens venerarer nobile buſtum
Sexa lauans lacrymis, fortunatumq; ſepulcrum
Amplectens,cui diuinos tegere obtigit artus,
Donec ad æthereas rediuiuus ſurgeret auras.
Tum ſiquis mihi demonſtret quo puluere fuſus
Diuinus cruor,ore legam, terræq; beatæ
Sæpius accuruus nunquam ſatis oſcula figam.
O ſaltem ſi,cùm mihi veneric vltimus æui
Finis,ibi feſſæ vitai clauſtra relinquens,
Senſibus extremas auras fugientibus hauriam,
Quas moriens Heros poſito capite expirauit,
Tum mihi felici quàm molliter oſſa quieſcant!
Hæc tibi ſemper erāt: nec te vlla auertere Nimpha
Tempeſtas potuit tam turbida, quin loca adires
Ardua quotidie,lacrymarumq; imbre rigares,
Donec languentes te mors fera exuit artus,
Et ſuperas anima petijſti præpete ſedes:
Is vbi in amplexus nunquam fallentis amantis
Sæpius,& dulci frueris per ſæcula amore.
Ille tibi ſpretis pro gemmis,murice, & auro
Indutæ cœli æterna dat luce nitere:
Pro iuuenum cœtuq;,& pro nuruum famulatu,
Aligeris immiſta choris, immiſta puellis
Cœliuagis plaudis choreas,& carmina promis.
Ipſa vbi conſors patriæ non immemor olim
Vſque comes graditur pulcherrima Margarite,
Nec

Nec ſine te iuuat æternæ indulgere choreæ.
Salue Diua Erebi terror, decus addita cœlo.
Accipe, nunc tibi quos vtcuuq; nouamus honores.
Promeritæ tibi templa damus, tibi ponimus aras,
Atque tuo frumentiferos de nomine campos
Diximus: ipſi etiam norunt tua ſacra coloni.
Serta tibi è primis ſuſpendunt ſpicea ariſtis,
Pomaq; mellaq; purpureoſq; è vite racemos,
Præſentemq; vocant agris pecoriſq;, ſatiſq;,
Arboribusq;: rogant ne culmos aſpera adurat
Rubigo grandoq; leues terat horrida arriſta,
Neve nemus lætum vites coquat alba pruina,
Decutiatq; nouos exuſta ex arbore flores,
Neu pyrus areſcat, folijsve vberrima morus,
Neve apibus noceant longæ mala frigora brumæ.
Plurima præcipuè volitans lactentibus abſit
Meſſibus, heu, noſtris nunc primùm cógnita terris,
Prataq; ne nigro viridantia demetatore.
Sit lætum pecus omne. lupus procul abſit acernis
A ſtabulis, valeantq; canes, ſit ruſtica proles
Vuida, ne pubes ſit turpi obnoxia morbo,
Nec fleat informi lapſos de vertice crines.
Nos verò, humani generis quos inuidus hoſtis
Inſidijs petit, & recto deducere tendit,
Reſpice Diua, vides quibus vndiq; pectora captet
Noſtra dolis, quot ſe in facies, quot vertat in ora
Abditus, incautoſq; occulta indagine cingat.
Nunc Veneris curis paulatim innectit amaris,
Illecebraſq; animis, atque otia inertia ſuadet,
Adq; epulas vocat, & nicturnæ pocula menſa.

Nunc

Nunc petit iniecto ventoſæ laudis amore.
Sæpe oſtendit opes: interdum oſtendit honores,
Inuidiaq; odijsq; animos inflammat acerbis.
Quot ſcelerum facies, illi tot retia, queis nos
Implicet, & variæ deludat imagine captos.
Eripe nos, precibusq; tuis euadere calles
Detur, & occultas hoſtis deprehendere fraudes.
Quandoquidem tectis potuit te fallere nunquam
Irritus ille dolis ſemperq; irriſus abiuit.
Hos tu non ignara modos nos inſtrue & arteis,
Et tibi ſit pietas noſtra, ò pulcherrima, cordi,
Te quanuis paruo colimus Pelagia ſacello.

COELITIB. VIRGINIB.

Coeli deliciæ beatioris
Quid vos in Superùm domo puellæ
Tam multis rear actitare ſeclis?
Vos mi dicite, vosne ſempiterna
Iuuant otia, & vſque feriatis
Cordi eſt perpetua frui quiete.
Dum veſtros animos alit voluptas
Illa illa illius effluens ab ore,
Aſpectu omnia qui beat vel vno?
An vos ò potius iuuat choreis
Indulgere, chorosq; ductitare
Ad cœli numerum vſque concinentis?
Vos ò vos videos videre molli
Stellatis pede luſitare in hortis
Molles, lacteolas, venuſtulasque.
Quàm vos quàm iuuat inſequi vſque amantem
Formoſum

Formoſum placitæ arbitrum choreæ!
Quàm vos carmina dicere vſque amanti
Ductori placitæ iuuat choreæ,
Qui quocunque oculos & ora vertit,
Hauſtis omnia amant repentè flammis!
Quàm vos quàm iuuat vndiq; expetitas
Huic neſciſſe virum, huic necem ſubiſſe,
Pro nobis quoque qui integer peremptus!
Hunc vt ſenſibus intimis amatis,
Toto aut pectore deperitis vnum,
Et veſtro eſt in amore nil amarum,
Hæc mihi dicite virgines. Sed vnum eſt
Quod nunc vos aliud velim rogatas.
Id mi dicite puriter roganti,
Hæc inter quid agunt mei ambo ocelli,
Margarita roſa prior recenti,
Et forma Pelage haud minus venuſta,
Quas nos plus oculis amamus ipſis
De nobis meritas bene, atque amantes?
Ecquæ illis aliæ venuſtiores
In veſtra choreæ vacant corona?
Vt ò Vt mihi nunc videntur ambæ
Poſt cœli dominam, Dei parentem
Prælucere, aliaſq; præterire
Subſultim celeris duces choreæ.
En blando vt pede, blanduloq; motu,
Caſto vt corpore, caſtuliſq; ocellis.
Hæc vt purpureo rubens in oſtro,
Illa vt candidulo albicans liguſtro
Lætæ virgineis vtroq; palmis.

Saluete

Saluete o ſimul ætheris puellæ
Omnes aureolæ,integellæ & omnes,
Nos interdum opibus iuuate veſtris:
Qui mortalibus ignibus calemus,
Veſtræ nos facis vſtulate flamma.

DE DIVIS CAELITIB.

ADeſte mecum virgines,& integri!
Pueri,& puellæ, & omnis ætas,maximè
Caſti,& pudicæ coniuges adhuc viris
Iunctæ,aut ſolutæ vinculis iugalibus.
Neque non vocamus quos iuuentæ nequitor
Piget peractæ,admiſſa pœnitentia
Ex corde,ab imo diluentes pectore.
Adeſte,mecum laudibus ſuſtollite.
Quos præteriuimus,beatos ætheris
Sublimioris,generis omnis,incolas.
Non vnus omnes proſequi ego verſu queam
Fauete linguis,ſaltem eos ſilentio
Taciti ſimul veneremur innumerabiles.
Miremur omnium perennes laureas,
Claros triumphos,inclytasq; glorias,
Eos & omneis aduocemus ſedulò,
Nobis vt alto opem ferant ab æthere
Periculis in omnibus: neque nos ſinant,
Quoad valebunt,cedere ebrutos malis.
Non quòd ſuapte vi,ſua aut potentia
Queant iuuare hominem,& opem impartirier.
Diui neque bona,neque vlla dant cuiquam mala.
Eſt vnus omnium bonorum publicus

Diſſe-

Diſſeminator, ille cœli præpotens
Regnator orbis conditor, hominnm ſator,
Cui omnia famulantur, omnia ſubiacent
Obnoxia, vnus omnibus vbiq; imperat,
Vnusq́; quos vult eligit, quos ope iuuet,
Nullius ipſe externæ opis porrò indigus.
Quos verò habet neglectui, in præceps ſinit
Ruere miſellos, ac malis prorſum omnibus
Circunuenit, dans cuiq; pro merito, vt lubet:
Vltor ſeuerus criminum, mortalibus
Perterre faciens conſcia intus pectora,
Cœlum triſulcis cùm coruſcat ignibus,
Tonitruq; templa concutit cœleſtia.
Nobiſcum enim perſæpe agatur ſæuiter,
Nobis niſi eius præſto vbiq; Filius
Adeſſet aduocatus, & ſe opponeret
Caro Parenti, is dum parat nos funditus
Vertere, malisq́; quæ meremur perdere:
Cui detegit quæ paſſus eſt olim volens
Vulnera, peremptus pro ſalute publica.
Hunc ſupplices homines in omnibus adeunt
Diſcriminibus, & aduocatum vnum admouent.
Verùm quia plerunque ſuppudet reos
Adire recta regium Gnatum vnicum,
Hunc deprecatorem vt ſibi illico parent,
Neve alloquantur eum ſine internuntio,
Prius adhibent de ciuium numero aliquos,
Et, aduocatum qui precentur, aduocant,
Seu ſint adhuc nos inter hic ſupeſtites,
Siue in ſupernam iam aduolarint curiam.

Eſt tutius verò aduocare quos ſcias
Intra receptos iam ætheris domicilia.
Neq; eſt verendum ne aduocati exaudiant,
Quod oppidò remoti ab ijs habitent plagis,
Humusq; ab aſtris abſiet quamplurimùm.
Vident piorum animæ ac volucres ſpiritus
Semper beati humana facta, & audiunt:
Sed non ſuapte acie, ſuòve lumine:
His omnia repræſentat ante oculos ſua
In luce Sobōles cuncta cernentis Dei,
Rerum fideles ſuggerens imagines.
Hunc intuentes intuentur omnia,
Quæcunq; opus, vel quæ haud Pater eis abnuit,
Itidem audiunt omnia vocati cælites,
Et obſecrati pro obſecrantibus obſecrant.
Eſt ille ſpeculum, eſt vnus idem Echo omnibus.
Ob id tamen mortalium ipſi mentibus
Haud inferuntur. ſolus illapſu Deus
Adeſt, & animis influit præſentia,
Solusq; propitio fouet nos numine.
Nulli creato eſt numine aut diuinitas.
Vult ipſe poſt ſe nos tamen venerarier
Honore proximo Quirites ætheris,
Et ſupplicabundos ſepulcra viſere,
Et quicquid eorum apud nos reliquum eſt.
Nec tura eis negare nec crocum, aut roſam.
Quare agite mecum adeſte cuncti. & ætheris
Onerate votis vniuerſam curiam,
Nobis beneuolum vt aduocatum ſedulò
Reddant, ſuaq; cælites nos euehant

Qua

Qua plurima pollent apud eum gratia.
Is dehinc Parentem propitium nobis dabit,
A quo perenni vt fonte, cuncta fluunt bona.

D. CAELITIBVS.

ADeſte ſancti cælites,
Ciues ſupernæ curiæ,
Veſtra leuantes nos ope,
Deo propinquos iungite.
Tu diua virgo virginum
Princeps, Dei puerpera,
Regina cœli, da tuum
Adeſſe nobis Filium.
Vos dehinc beati præpetes,
Dei fideles nuntij,
Simul creati cum noua
Naſcentis orbis machina.
Quos contumax contra Deum
Non extulit ſuperbia:
Sed perſtitiſtis in fide
Vltri rebelles prælio.
Tum vos caduci corporis,
Ceu nos, onuſti pondere
Quondam, mares aut virgines
Nunc dij beati cœlites,
Quos veſtra virtus ætheris
Euexit ad faſtigium.
Floretis illic maxima
Iam conſecuti præmia.

O Vos

Vos inuocamus ſupplices.
Nobis famen defendite,
Sint bella longè; ſit lues:
Sit noſtra cœlo arrecta mens.
Vt mox leuati vinculis,
Grauique mole corporis,
Migremus ad vos illico,
Veſtros adoptati in choros.
Poſſimus hæc vt aſſequi
Vobis rogandus maximus,
Ter vnus ille qui bona
Potens opum dat omnia.

FINIS.

OMNES rogatos Vida vult quammaximè
Qui legerint verſus ſuos,ſi offenderint
Quippiam quod alienum à ſacris myſterijs
Videatur, antè ne improbent quàm intelligant.
Nam recta ſentit cum optimis, & aſſerit
Quæ firma patrum comprobat conſenſio,
Omniaque quæ ſcripſit,bona ſcripſit fide.
Nec factioſum ferre genus hominum poteſt,
Qui,vt eſſe videantur aliquid, vetera eleuant,
Nouasque ſemper efferunt ineptias,
De induſtria recta deerrantes via.
Siquid per imprudentiam dixit tamen
Quod parte ab vlla claudicare cenſeant,
Vult eſſe non dictum,abolitumque funditus.
Et ipſe iam nunc abrogat dicto fidem.

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONENSIS CHRISTIADOS.

LIBER PRIMVS.

QVI mare,qui terras,qui cœlum nu
mine comples,
Spiritus alme, tuo liceat mihi mu
nere Regem
Bis genitum canere,è ſuperi qui ſe
de Parentis
Virginis intactæ grauidam deſcen
dit in aluum,
Mortalesque auras hauſit puer, vt genus vltus
Humanum eriperet tenebris & carcere iniquo
Morte ſua, manesque pios inferret Olympo.
Illum ſponte hominũ morientẽ ob crimina tellus
Aegra tulit,puduitque poli de vertice Solem
Aſpicere, & tenebris inſuetis terruit orbem.
Fas mihi te duce mortali immortalia digno
Ore loqui,interdumque oculos attollere cœlo,
Et lucem accipere æthercam,ſummique Parentis
Conſilia,atque necis tam diræ euoluere cauſas.
Iam propè mortis erant metæ, finisque laborum
Chriſto aderat, Solymumque ideo haud ignarus
ad vrbem

Phœnicum extremis remeans definibus ibat.
Illum ingens comitũ numerus,iuuenesque ſenesque
Sponte ſequebantur,rerum quos fama trahebat
Vndique collectos. nam magnas ſiue per vrbes
Ferret iter, ſeu deſertis in montibus iret,
Olli ſe innumeri iungebant vſque,parati
Iuſſa ſequi,vellet quaſcunque abducere in oras:
Atque nouos erat hîc ſemper fas cernere cœtus:
Pinifero veluti Veſuli de vertice primùm
It Padus exiguo ſulcans ſata pinguia riuo,
Hinc magis atq; magis labendo viribus auctus
Surgit,latifluoq; ſonans ſe gurgite pandit
Victor: opes amnes varijs auxiliaribus vndis
Hinc addunt atq; inde,ſuo nec ſe capit alueo
Turbidus,haud vno dum rumpat in æquora cornu.
Tum verò numero ſocios ſeiunxit ab omni
Biſſenos,ſibi quos olim delegit vt eſſent
Tantorum memores operum,teſteſq; laborum.
Atq; vbi ſecretos nemora inſecluſa vocauit,
Procera innitens cedro mœſtiſſimus ore,
Eq; imo rumpens ſuſpiria pectore fatur,
Ventum ad ſupremum ſocij: data tempora vitæ
Exegi in terris: lux nunc infanda propinquat,
Meq; pij manes expectant: illius ergo
En vltrò inſenſam Solymorum aſcendimus vrbem.
Illic informis lethi mihi dira parantur
Supplicia: immeritum me nunc coniurat in vnum
Sæua ſacerdotum manus, vt non inſcius ipſe
Prædixi toties,ac vobis cuncta retexi.
Ibo,morte mea veterum ſcelus omne piabo.

His me prime malis oneras pater: ipſe tuliſti
Dulcia poma: mihi ſed nunc tua furta luendum.
Cùm tamen expulerit tenebras lux tertia rebus,
Aereas cæde abluta reuocabor in auras.
Vos etiam quos non pertæſum deniq; noſtri,
Funera acerba manent: audete,& lucis amori
Iſtius æternum vitæ immortalis honorem
Mecũ omnes pręferte:domus non hæc data,non hæ
Sunt vobis propriæ ſedes. vos ætheris alti
Lucida templa vocant,ſtellis florentia regna,
Pax vbi ſecura,ac requies optata laborum.
Hic domus,hic patria: huc omnes contendite læti
Anguſtum per iter: veſtras hic figite ſedes.
Dixerat. at ſocij defixi lumina mœſtis
Hærebant animis,ac triſtia multa putabant.
Tum ſenior Petrus haud linguæ vocive pepercit.
Et tali Diuum affatus ſermone precatur,
Nate Deo,quæ tanta Deum te denique cœli
Vis agit,vt libeat lethum crudele paciſci
Pro quoquam aut certis vltrò te offerre periclis?
Quin age te incolumi potius (potes omnia q uãdo
Nec tibi nequicquam Pater eſt qui ſidera torquet)
Perficias quodcunq; tibi nunc inſtat agendum.
Non adeò exoſus lucem,ingratusq; ſalutis.
Hos animos,hanc confeſtim precor exue mentem.
Ipſe tui miſerere,tuum miſerere,nec vltrò
Proijce nos: qui te tendis quocunq; ſequemur.
Sic ille,increpuit dictis quem talibus heros,
Non pudet,o nunquam ſapiens mortalia ſemper
Voluere nube oculos preſſum,cœleſtium inanem?

Nec potis es vanis vnquam deſueſcere curis?
Hæcne tibi conſulta mei ſuaſere labores?
Non hoc conſilijs, non hoc auctoribus iſtis
Tempus eget, Genitor iuſſis haud mollibus vrget.
At vos ò, rebus ſpretis mortalibus omnes
Ferte viri, & duros animo tolerate labores,
Oblitique hominem cœlo altas tollite montes:
Et cùm mortales linguas in iurgia ſoluent
Vos contra, falſis onerantes nomina veſtra
Criminibus, gaudete, ac firmo pectore ferte,
Indignamque ignominiam contemnite læti.
Hinc fortunatos vos dicite, præmia quando
Certa manent, oriturque ingens hinc gloria veſtra.
Hæc fatus, montes aditum fert triſtis in altos,
Incedunt vnà ſocij cum Rege parati
Cuncta pati, & iuuenis fortē indignantur iniquam.
Etiam palmoſæ ſubit Hiericuntis ad vrbem:
Zacchæi excipitur tecto, menſiſque paratis,
Cui quondam componere opes perfasq; nefasque
Immenſas amor acer erat, ſed luce recepta
Hoſpitis aduentu, cœpit malè parta luendo
Reddere cuique ſuum, partiri cætera egenis,
Tot facti infectique auri congeſta talenta.
Hic ſubitò non læta ferens grauis impulit aures
Nuntius, atque animum rumore momordit amaro.
Lazarus haud procul hinc Bethanes regna tenebat
Diues opum, clarus genus alto à ſanguine regum:
(Nam pater ingentes Syriæ frænauerat oras,
Vique ſibi captas quondam ſubiecerat vrbeis)
Nemo illo hoſpitibus facilis magis: omnibus illa
Noctes

Noctes atque dies domus vltrò oblata patebat.
Huc etiam per ſæpe ipſum ſuccedere Chriſtum
Haud piguit, creberque domus indulſit amicæ
Hoſpitio, atque Deum poſita ſe nube retexit.
Hunc igitur poſtquàm morientem accepit & acri
Vix, morbo correptum, auras haurire ſupremas,
Et quaſi iam lethi portas luctarier ante,
Demiſit lacrymas, ſocijsque hæc edidit ore,
Cedamus, letho actutùm reuocandus amicus
In lucem, modò me ſummus Pater audiat ipſe,
Atque ſuas velit hic, vt ſæpe, oſtendere vires.
Hæc ait, & greſſum Bethanæ tendit ad vrbem.
Proſequitur comitum manus ingens, atq; videndi
Innumeri ſtudio ſocios ſe protinus addunt.
Intereà longè mundi Regnator opaci,
Infelix monſtrum, penitus non inſcius illam
Iam propè adeſſe diem, ſuperi qua maximus vltor
Imperio patris infernis ſuccederet oris,
Manibus auxilio, ac ſedes vaſtaret opertas,
Sollicitus parteis animum verſabat in omnes,
Siqua fortè potis regno hanc auertere cladem,
Molirique Deo lethum meditatur. ea vna
Denique cura animo ſedet, hæc ſæpe vna reſurgit.
Demens, qui id propter tantùm non viderat ipſum
Demiſſum cœlo iuuenem, quo ſponte piaret
Morte obita veterũ culpã, & ſcelus omne parẽtum.
Protinus acciri diros ad regia fratres
Limina, conciliũ horrendũ, & genus omne ſuorum
Imperat, ecce igitur dedit ingens buccina ſignum,
Quo ſubitò intonuit cæcis domus alta cauernis

Vndique opaca, ingens, antra intonuere profunda,
Atq; procul grauido tremefacta eſt corpore tellus.
Continuò ruit ad portas gens omnis: & adſunt
Lucifugi cœtus, varia atque bicorpora monſtra,
Pube tenus hominũ facies, verùm hiſpida in anguẽ
Deſinit ingenti ſinuata volumine cauda.
Gorgonas hi, Sphyngasq; obſcœno corpe reddũt,
Cẽtaurosq;, hydrasq; illi igniuomasq; Chimæras,
Centum alij Scyllas, ac fœdificas Harpyias,
Et quę multa homines ſimulacra horrẽtia fingunt.
At centumgeminus flammanti vertice ſupra eſt
Arbiter ipſe Erebi, centenaque brachia iactat
Centimanus, totidemque eructat faucibus æſtus.
Omnes luctificum fumumque, atrosque procaci
Ore oculisque ignes, & vaſtis naribus efflant.
Omnibus intorti pendent pro crinibus angues
Nexantes nodis ſeſe, ac per colla plicantes:
In manibus rutilæque faces, vncique tridentes,
Queis ſontes animas ſubigunt, atq; ignibus vrgẽt.
Nec minus illi etiam diuerſis partibus orbis
Conueniunt properi, qui terris omnibus errant
Hortantes ſcelera, ac varijs mortalia ludunt
Pectora imaginibus, rectique obliuia ſuadent:
Necnon ventorum tempeſtatumque potentes,
Nubiuagum genus, haud certa regione locati,
Nimborum in media conſueti nocte vagari.
Ergo animis prompti, atque opibus coiere parati
Vna omnes: fremitu vario ſonat intus opaca
Regia, rex donec nigram igne tricuſpide dextram
Armatus cœtu in medio ſic farier orſus,

Tarta-

Tartarei proceres,cœlo gens orta ſereno,
Quos olim huc ſuperi mecum inclementia Regis
Aethere deiectos flagranti fulmine adegit,
Dum regno cauet,ac ſceptris multa inuidus ille
Permetuit,refugitque parem quæ prælia toto
Egerimus cœlo, quibus olim denique vtrinque
Sit certatum odijs,notum,& meminiſſe neceſſe eſt.
Ille aſtris potitur,parte & plus occupat æqua
Aetheris,ac pœnas inimica è gente recepit
Crudeles. pro ſideribus, pro luce ſerena
Nobis ſenta ſitu loca ſole carentia tecta
Reddidit,ac tenebris iuſſit torquere ſub imis
Immites animas hominum,illætabile regnum.
Haud ſuperæ aſpirare poli datur amplius aulæ.
Ingens ingenti claudit nos obice tellus,
In partemque homini noſtri data regia cœli eſt,
Nec ſatis: arma iterum molitur,& altera nobis
Bella ciet,regniſque etiam nos pellit ab imis,
Id propter iuuenem æt herea demiſit ab arce
Seu natum,ſiue alitibus de fratribus vnum.
Iamque aderit. fretuſque armis cœleſtibus ille
Sedibus exitium vehet his,& regna recludet
Infera,conceſſaſque animas noſtro eximet orbe.
Fors quoque nos,niſi non ſegnes occurrimus,ipſos
Arcta in vincla dabit, vinctoſque inducet Olympo
Victor ouans. ſuperi illudent toto æthere captis.
Iſte autem quamuis mortalia membra caducus
Induerit,tamen eſt noſtris imperditus armis.
Nempe ego ſæpe adij, coramque interritus vrgens
Tentaui inſidijs nequicquam(non ea me res

Falſum habuit:neq; enim nūc primùm talia cerno)
Quas non in facies,quæ non mutatus in ora
Acceſſi incaſſum ? ſemper me reppulit ipſe
Non armis vllis fretus , non viribus vſus :
Sed tantùm veterum repetito carmine vatum
Irrita tentamenta,dolos,& vim exijt omnem .
Ergo quæ mihi nunc ſurgit ſententia pandam .
Ille iter antiquas Solymorum inſtaurat ad arces ,
Sit licet inuiſus magnæ primoribus vrbis :
Quippe ſacerdotes odijs ingentibus illi
Infenſi inſidias,vt cuique eſt copia , tendunt ,
Solliciti veterum pro relligione parentum ,
Vt ferro incautum ſuperent,& funere multent :
Quandoquidē ille nouos ritus,noua ſacra ꝑ vrbes
Inſtituit,priſcaſque audet reſcindere leges .
Hic opibus veſtris opus : en nunc conſieri rem
Tempus adeſt : in eum cunƈti maioribus illos
Inflammate odijs,& vera,& praua canentes
Peſtiferumq; animis ſartim inſpirate venenum ,
Ne victi,oblitique iras corda aſpera ponant :
Sed ſæui magis atque magis,ſtimuliſque ſubacti
Acribus abſiſtant nunquàm,niſi cæde peracta .
Si verò,ſiquis ſocijs ex ipſius vnum
Bis ſenis capere,atque dolis peruertere poſſit ,
Res confecta,metus penitus ſublatus , & omnis .
Præcipitate moras,fluxis ſuccurrite rebus .
Nunc tectis opus inſidijs,nunc viribus vſus.
Vix ea fatus : vbiq; ruentes iuſſa faceſſunt
Auctores ſcelerum,portiſq; ex omnibus altè
Diuerſi rumpunt : tremit abdita murmure Tellus .
Incu-

Incubuere auris : crinitas anguibus alas
Obſcurum per inane mouent,terrasq; capeſſunt.
Non tam olim denſa ſublimes nube per auras
Florilegæ glomerantur apes æſtate ſerena
Nubi fugo Borea,& madidis ceſſantibus Auſtris,
Si quando exhorta eſt inter diſcordia reges,
Sæuaq; collatis inuadunt prælia ſignis.
Væ,quibus inſtiterint terris,quibus orbis in oris
Dira cohors,quantas populis feret illa ruinas?
Iamq; emenſus iter multis cumitantibus heros,
Vera Dei ſoboles,Bethanes mœnibus inſtat.
Cernit ibi mœſtas crinem laniare ſorores
Munera fraterno tumulo ſuprema ferentes,
Expertem thalami Marthan,atq; vrbis auitæ
Magdali dictam de nomine Magdalenam.
Progreditur,buſtumq; petit : mœſtiſſima Marthæ
Hunc ſimul ac vidit,comites,fratrisq; ſepulcrum
Deſerit,ac multo venienti occurrit honore.
Inſeqtur ſoror inde,oculos ambæ imbre madẽte,
Fœmineis ambæ plangoribus indulgentes.
Vt te poſt cari germani funera tandem
Accipimus venientem? vt te ſæpe ille vocabat
Magne hoſpes gelidi perfuſus frigore lethi?
Atq; equidem credo,tunc ſors te ſiqua dediſſet
Nobis,nunc etiam vitales duceret auras.
Nunc quoq; (nil quando clari tibi rector Olympi
Abnuit) haud penitus nobis ſpes omnis adépta eſt.
Talibus orabant : comites ſimul omnia luctu
Miſcebant : mœſtis reſonabat cuncta querelis.
Aſt heros triſtes dictis ſelatus amicis
Spondet

Spondet opem,ſuperas rediturum ad luminis auras
Actutum fratrē incolumen,quem faucibus hauſtum
Telluris quarto iam Sol non viderat ortu.
Diditur hæc totam confeſtim fama per vrbem,
Quæ cunctis incredibilisque & mira videri.
Vicinis populi paſſim de montibus omnes
Concurrunt ſtudio viſendi,atque omnia complent.
Ventum erat ad tumulum: ſtat circunfuſa iuuentus:
Ipſe autem in medio duplicis ad ſidera palmas
Iandudum tendens oculosque immobilis heros
Orabat,tacitusque Parentem in vota vocabat.
Orantem obſeruant taciti,intentique tuentur,
Quid iubeat,quę ſigna ferat,quò deinde cadat res.
Bis toto color ore abijt,bis pectore anhelo
Infremuit,nutuque caput concuſſit honeſtum.
Ecce autem tumuli tremere oſtia viſa repentè.
Omnibus extemplo ſubita formidine ſanguis
Diriguit,penitusque inuaſit pectora frigus,
Cùm tandem Deus has effudit ad æthera voces,
Summe Parens quanuis precibus nil abnuis vnquā
Ipſe meis,quæcunque petam, tamen hoc tibi grates
Munere ſemper agam tua quanta potentia, vidit
Circunfuſa manus,populi videre frequentes.
Vos autem famuli properate,recludite marmor,
Saxum ingens auferte,viroque exoluite vittas.
Nec mora præceptis,patuerunt clauſtra ſepulcri,
Concurſu accedunt magno,attonitique pauore
Inſpectantque, videntque intus deforme cadauer,
Vixque ſibi credunt,nullo cogente moueri.
Nec mora,clamantis ter voce vocatus amici
Erigi-

Erigitur, loquiturque, & cœli veſcitur auris.
Obſtupuere omnes: nec ſat vidiſſe loquentem,
Aut audiſſe ſemel, dum cuncta ex ordine narrat
Conuentu in medio, quæ funere paſſus in ipſo eſt,
Quanto anima inſtantis vi lethi excluſa dolore,
Terrenoſque diu eluctata reliquerit artus,
Quas facies moriens, quàm obſcœna aſpexerit ora
Terrentum iuxtà furiarum, iraſque, minaſque,
Vt vix ſiderea volucres miſſi arce miniſtri
Auxilio poſſent auidas inhibere rapinas.
His addit ſcelerum pœnas, ac læta piorum
Præmia, quæve animas miſeras ſubijſſe neceſſe eſt
Arbitria, æternoſque nigris fornacibus ignes.
His actis, Deus orantis vicina Simonis
Tecta ſubit, quē tota olim lacerū hulcere membra
Eripuit morbo, atque in priſtina reddidit ipſe.
Dum verò menſas grati dignatus amici
Accubat in medio procerum vrbis, protinus ecce
Ingreditur forma inſignis cultuque puella
Picta peregrinas tunicaſqae, ſinuſque crepanti
Argento ſaturos, atque auro intertexto,
Cui caput implicitum gemmis: it flexile collo
Aurum ingens miſtis oneroſa monilia baccis.
Propexique nitent electro molle capilli,
Nexilibus quos in nodos collegerat hamis:
Aureaque ex humero demiſſam fibula veſtem
Eois opibus grauidam, & Gangetide gaza
Subnectit media micat ardens fronte pyropus,
Crebraque conſertis pendent redimicula gemmis:
Qualis læta ſinus cùm Tellus veris honorem

Pan-

Pandit opesque ſuas gremio explicat alma virenti
Hæc olim amiſſis vtriſque parentibus orba
Reſtitit,& proles in opes ſucceſſit auitas
Vnica, quas pater immenſas prædiues habebat:
Dumque ætas rudis, vna illi ſuper omnia cordi
Relligio fuit,& ſeruandi cura pudoris.
Mox autem paulatim annis feruente iuuenta
Senſibus illapſa eſt Veneris maleſuada cupido,
Quæ mentem immutans furijs ſubiecit iniquis,
Ah miſeram: abiecto non obſtat cura pudori,
Non ſpecies,non fama monet: ceſſit timor omnis,
Relligioque oblita: domo iam nubilis exit:
Iam conuiuia,iam ſpectacula læta frequentat:
Vinclaque contemptis rectoribus omnia rumpit:
Ac veluti ratis Aegæo ſine remige in alto,
Sublatos ſimulac fluctus inflauerit aura,
Nunc huc incerto,deinde illuc fluctuat æſtu,
Quò ventique vndæque vrgent,ſpoliata magiſtro.
Et iam freta opibus prædulces ambit amores
Florentum iuuenum, ſiquis ſpectabilis ore
Egregio,formaque alios ſupereminet omnes.
Ergo læta virum præſtanti corpore poſtquàm
Accepit veniſſe,Deum quem fama ferebat
Nullam paſſa moram ſtudio correpta videndi
Venerat. aſt vbi conſpicuos deperdita vultus
Hauſit,& egregiæ diuinum frontis honorem,
Diuinoſque oculos ardentis pabula amoris,
Diriguit,penituſque animo ſententia verſa eſt,
Atque alias longè concepit pectore flammas.
Ecce autem ſubitò viſæ ſpirantis ab ore
Septem

Septem adeò circùm offuſa caligine,& atra
Nube exire faces : veluti cùm torris obuſti
Vltima ſurſum flamma fugit, ſumumq; relinquit.
Hæc Deus,hæc,inquit,capitum fœdiſſima ſeptem
Correptam miſeræ mentem vexabat Erinnys :
Tum Maria (hoc illi nomen) mutata,nec illa
Argento quæ illuſa ſinus modò venerat aureos,
Iam capiti crinale aurum,colloque monile
Detrahit, & tunicas ſqualentes exuit auro.
Iamque ſui piget,& curis mordetur honeſtis.
Inde Deum orabat veniam,genibusque volutans,
Vt canis ad menſam procumbere ſuetus heriſem :
Lambebatque pedes nudos lacrymisque rigabat
Veſte fouens,alios tulerat quam nuper in vſus.
Tum de marmoreis varios deprompſit odores
Theſauris : caſias,& nardi mollis ariſtas,
Aut turis lacrymam, atq; aurã fragrantis amomi,
Pronaq; permulſit nudas liquido vnguine plantas.
Suauis in aereas diffugit ſpiritus auras,
Cuncta Deus placida quæ mente accepit,& illam
Dignatus venia monitis impleuit amicis.
Intereà circumpoſitis ex vrbibus ægrum
Cernere vulgus erat conuentu accedere magno.
Multi ibant oculis clauſis,multi auribus orti
Indociles,fandi ignari,quique ægra trahebant
Membra,ferebantur,quosve exagitabat Erinnys
Captos mente,ſui immemores,Deus ipſe iuuabat
Auxilio,validique omnes lætique redibant.
Tandẽ hinc digrediens Solymorũ tendit ad arces.
Hanc fundaſſe Semes ſoboles tua dicitur vrbem

Viti ſator pater,exactis ſimul imbribus ingens
Ceſſauit vactis ſtagnare paludibus orbis,
Plurimaq; immenſi compreſſa licentia ponti.
Tum venere,ſuo bellis qui gente ſubacta
Vrbem appelarunt de nomine Iebuſæi.
Protinus hinc reges,à priſco ſanguis Iuda,
Finitimis latè dominam coluere ſubactis.
Hic templum Solomon per terras omnibus áris
Euerſis ope barbarica rex condidit olim,
Templum opulentũ,ingens,eductã ad ſidera molẽ.
Huc menſas,arasq; ſacras,& aenea labra
Tranſtulit,& veteris veſtes ac munera templi,
Oſtro perfuſas veſtes,auroq; rigentes,
Tum lychnos,lancesq;,cauasq; inuexit acerras,
Cymbiaq;,& tripodas,fuluoq; ex ære lebetas,
Incluſasq; ſacro leges ac fœdera ligno,
Quæ gemina in ſilice oĩpotẽs Pater ipſe notarat.
Hic gentis rex,atq; omni cum gente ſacerdos
Sacra ferens pecudum fundebat rite cruorem.
Victima non altas maculabat ſanguine ſedes.
Vndique mos erat huc populos ter adire quotãnis,
Et proprios genus Iſacidum inſtaurabat honores.
Ipſe etiam huc heros crebrò ſe ferre ſolebat.
Iamq; vijs plenis multis cum millibus ibat,
Vnde vrbis poterant turres atq; alta videri
Culmina: læti omnes ramos viridantis oliuæ,
Quasq; manu geſtent palmas à ſtirpe refringunt.
Præcedit peditum latè manus omnis: it ingens
Ponè equitũ globus: ĩ medio pulcherrimus heros
Haud acri prouectus equo,phaleriſque ſuperbo
Eminet

Eminet: at ſibi pauperiem vt placuiſſe beatam
Admoneat ſocios, Rex quadrupedantis aſelli
Terga premit, vates quondã vt cecinere futurum.
Nudus erat vertex, humeris demiſſa fluebat
Ad talos veſtris, quam feſtinauerat olim
Ipſa parens, puero que dedit geſtare: nec illa eſt
Vllo attrita vſu nulla conſumpta ſenecta.
Taurea nudatis circundat tegmina plantis.
Talis iter tendit, recipitque ad mœnia greſſum.
Ante vrbem pueri occurrunt miſtæque puellæ
Floribus, ac varijs ornatæ tempora ſertis,
Omnibus in manibus palmæ, omnes carmina læti
Læta canunt, tonſis & inumbrant ora coronis,
Certatimque Dei gaudent placida ora tueri.
Tum demum portis vrbem ingrediuntur apertis,
Et propiùs Regem ſeruatoremque ſalutant,
Prætenduntque manu thyrſos, oleaſque coruſcant
Frondenteis: ſuperas ingens it clamor ad auras.
Spargitur hic rumor ſubitò, ac tota vrbe vagatur
Conſurgunt gentis primi: procul ecce per auras
Pulueream cernunt tolli ſuper æthera nubem,
Ignari penitus rerum, cauſaſque requirunt
Tam ſubiti motus, quemnam tam multa ſequantur
Millia ductorem, quis tantus clamor ouantum.
Aſt illi quibus eſt diui haud incognita fama,
Occurrunt alacres regi, plauſumque frequentes
Ingeminant: quæq; ingreditur, paſſim ecce rubeati
Inſternunt vltro ſola barbariciſque tapetis,
Intenduntque vias ſertis, & floribus augent.
Vix ingreſſus erat, cùm denſam reſpicit ecce

In biuio turbam, clamoremq; auribus haurit
Ingentem,& ſecum admirans veſtigia preſſit.
Vallis erat circùm frondoſis vndique ſepta
Collibus: in medio riuis atque imbribus humor
Collectus ſemper ſtabat laticesque peremes,
Quò ſolitæ innuptæ prædiuitis vrbis aquari,
Et potum pariter pecudes compellere priſci
Paſtores,lymphaque gregem curare ſalubri:
Vnde lacum fama eſt olim dixiſſe minores.
Huc concurſus erat certis de more diebus,
Turbaque adibat inops varijs exercita morbis.
Nanque videbatur magno quandoque moueri
Cum ſonitu,medio vnda lacu, & perculſa repentè
Sublato ad cœlum ſpumabant cærula fluctu.
Sed vulgo ſubiti quæ motus cauſa latebat.
Impubes pueri tantùm innuptæque puellæ
Signa prius manifeſta dabant, ſeſeque canebant
Cernere pennatum puerum fulgere per auras
Vndanti chlamyde,atque auro radiantibus alis,
Delapſumque polo tranquilla impellere vtraque
Stagna manu,lateque viam ſignare cadentem:
Qualis ſtella Pater ſuperum quam miſit Olympo
Aut nautis ſignum,aut populis in caſtra coactis,
Præcipitat flammis longè lateque coruſcis
Scintillans: corda ignaris mortalibus horrent.
Ergo expectabant denſo miſeri agmine circùm
E cœlo ſignum intenti,laticesque quietos
Seruabant oculis,atque omnes auribus auras,
Auditum ad ſignum ſubitò vt ſe primus in vndas
Quiſq; daret,ſtagnoq; ſonanti immergeret artus.
Quip-

Quippe erat inde ſalus ſemper, non pluribus, vni,
Qui ſubitò impulſum prior exilijſſet in æquor:
Sicut vbi vacui tendunt medio æquore campi
Viribus,& rapido iuuenes decernere curſu,
Arrexere animos cuncti,ſignumque parati
Expectant: pulſat pauor intus pectora anhelus
Omnibus,atq; locum ſpondet ſibi quiſq; priorem.
Hos inter longo detentus brachia morbo,
Brachiaque & plantas,omnes & inutilis artus,
Ietrus erat,cui quondam & opes & auita fuere
Prædia opima,ſed,vt iuuenili è corpore morbum
Pelleret,heu nimiùm mendaci credidit arti,
Dumq; vias omneis,medicæque explorat opis vim,
Pauperiem morbo adiecit miſerandus iniquam,
Oſſibus ad viuum qui iam perſederat imis.
Iamque ferè denum in luctu quater egerat annum,
Innumeris circumuentus,morbisque fameſque:
Quem poſtquam aſpexit propiùs ſtellantis Olympi
Rege ſatus,ſic eſt vltrò placido ore loquutus,
Infelix,quæ te ſegnis mora detinet vnum
Seruantem has fruſtrà ripas, & triſtibus vndam
Præſentem morbis, alij cùm ſcilicet omnes
Protinus hinc abeant læti, oblitique laborum
Accipiant ſolitas reparato in corpore vires?
Ille ſub hæc, largoque genas ſimul imbre rigabat,
Non hoc crimē aquæ,nō vis mihi fontis iniqua eſt:
Verùm ego dum notum opperior ſalientis aquæi,
Præcipites dant ſaltu alij ſe in ſtagna priores
Ad ſonitum:inualidis;nequeo ipſe inſiſtere plantis,
Nec me tunc opis externæ dignatur egentem

In ſtagno quiſquam ante alios merſare ſalubri.
Talia narrantem placido Deus ore tuetur,
Atque ait, Ipſe tuis pedibus ſubſiſte, valenſque
Carpe viam, nec cuncta vndis debere neceſſe eſt.
Vix ea, cùm ſubitò cernentibus omnibus ecce
Erigitur, ſtratumque humeris (mirabile viſu)
Ipſe ſuis referens pedes omnes paſſibus æquat,
Atque ſuo ſolidæ reſpondent robore vires:
Sicut vbi in ſiluis dum ramos colligit, anguem
Frigere ſopitum paſtor, brumaque regentem
Frondibus implicuit, admouitque inſcius igni:
Nulla mora eſt, propiùs flāmas vix pertulit, & iam
Attollitque caput, iamque ignea lumina torquet,
Perq; domum ſerpens micat arduus ore trilingui.
Parte alia ante fores templi, mediaque miniſtri
Ingenti ſtrepitu teſtudine dona ſedentes
Vendebant, quæ plebs æratæ imponeret aræ,
Lanigeras pecudes, taurosque, pareſque columbas,
Voti vt quiſque reus, rerumque vt copia cuique,
Quos ſimul atque heros ingreſſus vidit, & omnem
Diſcurſu & clamore locum reſonare profano,
Haud tulit, & verbis grauiter commotus acerbis
Reppulit, intortum vibrans per terga flagellum,
Verberaque inſonuit, ſacrosque à limine abegit:
Qualis vbi Arctois Boreas erupit ab antris,
Aereos rapido peruerrens turbine campos,
It cœlo ferus, & piceas toto æthere nubes
Inſequitur dant victa locum, & cauæ nubila cedūt.
Sacra Deo domus hæc (inquit) hæc numinis ædes,
Vos autem verſam indignos ſceleraſtis in vſus.
San-

Sanguine reſperſum eſt aras,animaque litatum
Hactenus antiquis conceſſo more ſacrorum.
Indultum ſatis,atque ouium iam cœdis abundè eſt.
Nunc pater omnipotens pecudũ volucrumq; cruori
Parcere vos poſthac iubet ac fumantibus extis.
Vos diuerſa manent mutatis orgia ſacris:
Diſcite iuſtitiam tantùm,puraque litate
Mente, Deumque pijs precibus placate volentem.
Hi veſtri ritus,ea deinde piacula ſunto.
Sic ait: & ſupplex demiſſo poplite ad aram
Cernuus arcana prece Patris numen adorat.
Iamque ſacerdotum primis exarſerat ingens
Triſti in corde dolor,flammæque iræq; coquebant.
Nec nouꝰ hic primũ furor,hæc odia aſpera ſurgũt.
Antiquæ irærum cauſæ,antiquique dolores
Haudquaquam exciderant animis,fixiq; manebãt.
Non tamen hic auſi ſunt illum ſurgere contra,
Sed veriti vltricem plebem turbamque ſequentum.
Exceſſere adytis nequicquam indigna minaci:
Quales nocte lupi ſtabulis cùm fortè recluſis
Appetiere gregem: verùm cuſtodia pernox
Obſtitit,& canibus vocalibus inde reuulſit:
Olli (diras fames ſtimulis agit intus) abacti
Cedunt,& montes nequicquam vlulatibus implẽt.
Dum verò affatur genitorem Diuus ad aram.
Mirantes ſocij templum per ſingula luſtrant,
Suſpectu molem vaſto,artificumque laborem,
Cautibus exciſas centum,centum ære columnas
Omnes è ſolido, omnes altis montibus æquas,
Tignaque,& æterna ex cedro laquearia,aenoque

Aeratas porrò ſtridentes cardine portas,
Sectilibusque minutatim ſola leuia ſaxis:
Tum puro ex auro poſtes, menſasque metallo
E ſimili, & fixos alta ad donaria currus
Diſtinctos hebeno, & candenti elephanto.
Quæ dum cuncta legunt, perfectis ordine notis
Improuiſus adeſt, tacitusque ſuperuenit heros,
Atque ait, Hæc moles, adeò hæc immania templa,
Protinus vt vento radicitus eruta pinus,
Verſa repentè dabunt labem ingentemque ruinam,
Et tibi, ȝdigna tuis Solyma inſtant præmia factis,
Quæ vates ad te miſſos diuinitus auſa es
Tot ferro petere, aut duris detrudere ſaxis.
Ipſe tuos quoties, præſens vt vera monerem,
Tentaui ciues incaſſum cogere in vnum,
Ceu criſtata ſuos diſperſa examina fœtus
Singultu volucris vocat, & plaudentibus alis?
Ferro exciſa cades: iam iam labentia regna
Protinus arma ruent tua, vindexque hauriet ignis,
Et paſſim hæc largo ſudabit ſanguine tellus.
Nonne vides iam vt nunc res procubet inclinata?
Et tibi iam votis non proſit nectere vota?
Longè alias Pater omnipotens ſacra trãſtulit oras:
Longè alia vult ipſe coli & placarier vrbe.
Atque adeò hic altè depactus terminus eſto.
Sic fatus monſtrat miras in marmore formas,
Argumentum ingens, ſenùm monimenta dierum,
Magna quibus magni compacta eſt machina mũdi,
Et veterum euentus, & priſca ex ordine auorum
Facta, haud humanis opus enarrabile verbis.

Non illic hominum effigies, ſimulacrave diuum,
Arcanis ſed cuncta notis ſignisque notauit
Obſcuris manus artificis, non hactenus vlli
Cognita, non potuere ipſi deprendere vates.
Hic Superum Sator informem ſpeculatus aceruum,
Aeternam noctemque, indigeſtumque profundum
Prima videbatur moliri exordia rerum,
Ipſe micans radijs, ac multa luce coruſcus.
Iamque videbatur fulua de nube creare
Stelligeri conuexa poli, terrasque fretumque,
Et lucem ſimul vndiuagam, mox vnde micantes
Et Solis radios, & cœli accenderet ignes.
Ipſi iam denſo crepitate examine circum
Auctoremque, ducemque ſuum plauſuque ſonare
Aligeri fratres ſupera arce volatile vulgus,
Lucis opus primæ necdum tamen æthera ab imis
Flammiferum terris, terras diſcreuerat vndis,
Sed tantùm confuſa iacebant ſemina rerum.
Nec mora, vix cœli excuderat ſeptemplicis orbem,
Ordine cui vario rutilos affigeret ignes,
Et iam cuncta nouam incipiebant ſumere formam
Paulatim, cœlumque ſua compage teneri.
Cernere erat ſicca in medio iam mole relicta
Littoribus curuis circum maria humida fundi,
Illiſosque vadis ſpumare ad ſidera fluctus.
Nondum pontiuagæ curuabant ampla carinæ
Carbaſa, nec liquido lentari in marmore remi:
Lata ſed innocui verrebant æquora Cauri.
Ecce autem iam fagiferi capita ardua montes
Attollunt, infraque iacent humiles conualles.

Continuò tellus ſummittens Dædala germen
Flore remideſcit,& frondeis explicat arbos.
Iam videas viridi veſtiri gramine campos,
Iam colles denſis frondere cacumina ſiluis.
Ilicibusque,olcisque,& coniferis cypariſſis.
Nec mora,cæruleo flammis duo lumina cœlo
Incipiunt teneris primùm luceſcere rebus,
Et ſibi,ceu mundi vigiles ſtatione viciſſim
Succedunt,certoque ſuum dant fœdere lumen.
Nam lucis fons dimenſum Sol ambit Olympum
Ipſe die,terrasque nouo ſplendore colorat.
Nocte ſuas vultu pallenti ſeruat in vmbris
Luna vices fundens auratis cornibus ignem,
Lucidaque exornant nocturnis æthera gemmis
Sidera,perpetuo circumlabentia motu.
Tum bifidis paſſim verrebant marmora caudis
Squamigerum mutæ pecudes,pelagoq; natabant.
At pictæ volucres librare per aera pennis
Corpora,& inter ſe curuis decernere roſtris.
Nec procul hinc errant latos armenta per agros,
Lanigerique greges perſultant pabula læta:
Iam latebras videas meditari dira ferarum
Semina, iam longos per humũ reptare chelydros.
Deſuper hortari clarà de nube putares
Cælicolum Regem,lætasque expromere voces.
Creſcite,propagate genus mea ſemina veſtrum,
Sæclaque perpetuis generatim iungite ſæclis.
Tandem nudus homo emicuit tellure creatus,
Quem Superum Sator affarique,& edicere leges
Ore videbatur coràm,ac præponere regnis,
Qui

Qui terras immortalis ditione teneret:
Manſiſſet dictis, ſeruaſſet fœdera pacta.
At campum arboribus iuxtà ac viridātibus herbis
Lucentem aſpicias, ſtellantia floribus arua,
Poma vbi cæruleo multum vigilata dracone:
In medio fons perſpicuis argenteus vndis
Quattuor aduerſis voluens regionibus amnes,
Qui terræ gremio infuſi latè arua rigarent.
Atque hic cernere erat maleſuadi fraude draconis
Deceptum iuuenem vetitos ex arbore fœtus
Guſtare edicti immemorem legisque ſeuera.
Et iam (vix pomum infelix admouerat ori)
Pœnituiſſe putes ſe frondibus inuoluentem,
Nec iam cælituum Regis grauia ora ferentem.
Nanque videbatur fuluæ inter vellera nubis
Horribili ſuper impendens mortalibus ore
Dura redarguere, & ſæuas indicere pœnas
Pro meritis, quas ille olim, quas omnis ab illo
Progenies lueret lucis ventura ſub auras.
Intereà coniux, quæ capta libidine dira
Iura prior legesque datas, ac fœdera ſoluit,
Infelix fruticum fruſtrà per denſa latebat.
At victor, factusque potens iam fraudis, aena
effulget ſquama, teretique volumine ſerpens
ter ſuperans ſtirpem, ſpiris ingentibus ambit
Tortilis, & motis inſultat deſuper alis
Virgineo irridens deceptos improbus ore
Nec procul hinc ideo videas latè infera circùm
Regna, ſubobſcuras ſedes, lucemque malignam
Solis, vbi caſti manes animæque piorum

Sedi-

Sedibus excluſæ quondam debentis Olympi
Vnius ob ſcelus, expectabant ordine longo.
Stabant hic cani proceres, ætataque vatum
Agmina, tendebantque manus ad ſidera paſſas.
Quos omnes humeris pater altè extantibus Abras
Amplificam pandens chlamydem, protentaq; latè
Brachia ſubnixus, dextra læuaque tegebat.
Orantes illos credas, Superumque parentem
Supplicibus dictis affari, parceret iræ,
Parceret vnius noxa omnes perdere gentes.
Subſtitit hic imo ſuſpirans pectore diuus,
Atque ait, En noſtrum depoſcunt iſta laborem.
In me nulla mora eſt: ego tantæ debitus iræ
Morte mea eripiã hos tenebris, & clauſtra refringã.
Quin ea quæ ſubitò paucis deprenſa ſequuntur,
Sublegite infandum mihi portendentia lethum.
Omnibus hic pauci extinctis mortalibus ibant
Incluſi ligno ſummas impunè per vndas.
Ingens latiuago fluitabat machina ponto,
Et vix extabant immani corpore montes,
Quos procul abruptus colliſis nubibus ignis
Ingeminans creber cœlo rutilante petebat.
Hic natum ſenior nudo Iſacon enſe petebat
Infelix pater, exequitur dum triſtia iuſſa.
Aſpiceres illum toto iam corpore niti
Dextram attollentem. nondum reſpexerat, & iam
Nuntius ecce aderat cœli demiſſus ab arce,
Iuſſa ferens primis contraria. victima iuxtà
Paſcebat pueri ignari pro cæde parata,
Candibus, & villis aries argenteus albis.

Hinc

Hinc fratrem inuiſum narrata ob ſomnia frates
Vendebant, miſero mentiti dira parenti
Funera, diſcerptumque feris: pater ipſe cruentam
Verſabat gnati tunicam, lacrymiſque rigabat.
Hic etiam Pharijs dum ciues ducit ab oris
Poſt longa exilia in patriam, promiſſaque regna
Legifer auxilijs fretus cœleſtibus heros,
Orta lues populum errantem miſeranda repentè
Serpentum afflatu letho dabat, atque iacebant
Corpora tabifico paſſim morientia morſu.
Dux uerò in medio campi ſuſpendit aenum
Ingenti è malo colubrum, ſtratoſque iubebat
Dirigere huc aciem intentos, lignumque tueri,
Quæ miſeris erat haud dubiæ uia ſola ſalutis.
Parte alia roſtro terebrans ſibi uiſcera acuto
Fœta auis implumes paſcebat vulnere natos.
Stant olli circùm materno ſanguine læti,
Et pectus certatim omnes rimantur apertum.
His animaduerſis portis bipatentibus ibat
Multa putans, necdum gradibus deſcenderat heros
Omnibus, & magno iam longè vrgente tumultu
Ecce trahebatur paſſis per terga capillis
Pallida longæui coniux Suſanna Manaſſei,
Quoi pater egregiam forma & florentibus annis
Haud placitis tædis inuitam ægramque iugarat.
Nanque fidē ob thalami fœdatā ad iuſta vocabant
Supplicia, ingenti iuuenum ſectante caterua.
Et iam ſaxa manu pueri vulguſque tenebant.
Ipſe ſed anteuolans prohibebat tela ſacerdos,
Donec porticibus Chriſtum conſpexit in amplis,

Ad quē vbi conceſſit, miſeramque ad limina traxit,
Ingreſſus verſare dolos, Hæc prodidit (inquit)
Coniugium, thalamique fidem depreuſa fefellit.
Sontem iura neci tali pro crimine dedi
Noſtra iubent duris (ſed quæ inclementia?) ſaxis.
Teque ideo vatum interpres mitiſſime adimus,
Et tua quænam ſit ſententia quærimus omnes.
Dixerat: atque animo iam ſpes paſcebat inanes
His captū implicitumq́; putans ſermonibus hoſtem
Præcluſos habitus, non effugia vlla relicta:
Illam quippe neci ſi ſolueret interceptam
Miti animo miſeratus, eum turba omnis in ipſum
Saxaque & vltrices raptim conuerteret iras,
Quòd ſanctas gentis leges euerteret illex:
Si verò ad pœnam iuſſet pro crimine duci,
Seſe odijs vulgi obijceret crudelis acerbis.
Hæc agitans iam victorem ſe mente ferebat,
Pectora lætitia multum tumefactus inani.
Ac veluti in ſomnis olim ſibi viſus arator,
Dum terræ attrito ſuſpendit vomere terga,
Auri ingens pondus campo effodiſſe ſubacto,
Gaudia vana fouet: cerneret ſomno ille relictus
Pauperiem, duros & adhuc ſibi adeſſe labores,
Somnia fortunamque animo execratus inanem.
Ipſe viam Deus inuenit (fallacia numen
Nulla humana valet contra) qua legibus illi
Parceret illæſis: nempe, vt defixa tenebat
Ora ſolo, tandem attollens, turbamque paratam
Aſpectans ait, Haud dubium quin crimine lethum
Sit merita: id priſci quondam ſanxere parentes.
Ergo

Ergo agite ò veſtrum quicunq; eſt criminis expers
Saxa manu primus rapiat,feriatque merentem.
Ecquis erit tanto è numero qui vulnera prima
Dirigat,& ſceleris purum ſe proferat vltrò ?
Sic memorans omnis ſeruabat lumine pronus
Obliquo,horrendumque tuens,illumque paratus
Inſcripſiſſe ſolo,cui mens interrita nullum
Eſſet ob admiſſum fœde, ſecuraque culpæ.
Stabat conſpectum in medio tremebunda puella,
Iam ſuffuſa oculos mortis nigrore propinquæ,
Et poſitis terram genibus ſubmiſſa petebat,
Non minus exanimata metu quam in retia cerua
Acta canum latratu,& longo exercita curſu,
Cum iam cõſumptæ vires, cùm ſe vndique cunctam
Hoſte videt,mortemque inſtantem certa moratur.
His autem auditis reſponſis,omnibus ingens
Confeſtim cecidit furor,& vis fracta quieuit:
Quiſque ſuam tacito verſant in pectore vitam,
Inque vicem ſpectant ſeſe,atque aduerſa tuentur,
Nec quiſquam turba in tanta ſe prodidit vltro.
Saxa cadunt manibus furtim labentia,& omnes
Quiſq; ſui memores abeunt,templumq; relinquunt.
Vt vero Deus aſpexit vacua atria circum,
Linea detraxit pauitanti vincla puellæ,
Atque illam verbis monitam dimitit amicis,
I melior,veterum famam iam extingue malorum.
Talia dein ſocios fatur conuerſus ad ipſos,
Heu durum genus,haud poſſunt deſiſtere victi.
Nil linquunt intentatum,nil prorſus inauſum.
Nempe ego nunc feſtis fas contra & iura diebus

Affero

Affero opem inualidis,ægroſque in priſtina reddo,
Nunc ſontes,& ſponte ſua commiſſa fatentes
Accipio,noxaque animos & crimine, ſoluo.
Nunc ſocij fruges tractant,& vina priùs quàm
Dent manibus lymphas,cùm victu corpora curant,
Nec dapibus parcũt,& quæ in vos plurima iactãt.
Quinetiam me fraude petunt furta irrita adorti.
Vel cum Romanis aſtu me opponere tentat
Incautum,quæruntque dolo an fas pendere regi
Per capita argentum,edicto quod quiſque iubetur,
Nec cæcos mea facta mouent ingentia,quæ non
Humanis fierent opibus,non artibus vllis.
Nec qua vi hæc agitem ſpoliati lumine cernunt
Conſilijs audent ſupremi obſtare Parentis.
Nec priſcos tollo ritus, legesve refigo.
Quippe alia arcanis longè ſententia dictis
Indeprenſa latet,longè altera ſacra reguntur
Nube ſub obſcura verborum. vt cætera mittam,
Quid ſuis horretis vetitis imponere menſis
Viſcera? non animis labem ſublimibus affert
Aut his aut illis ieiunia ſoluere rebus.
Vobis intus obeſt mens ipſa & dira cupido.
Sed quoniam gaudet cœno immundaque palude
Setigerum genus,& pecori huic innata libido eſt,
In ſue adumbrantur Veneris mala gaudia fœdæ.
Quinetiam vt iuſſis animos cœleſtibus auctor
Paulatim aſſueſcens poſſet mollire colendo,
Nec nulla inciperet ſub relligione tenere,
Indociles primùm populos,obtuſaque gentis
Pectora,iuſſit oues iugulare,& ſanguine terram
Imbuere

Imbuere, immeritoſque aris mactare iuuencos:
Quæ tamen omnia erant, ſicui mens alia vigebat,
Venturæ ſpeculum mox relligionis & vmbra.
His actis, iam deuexum cùm veſper Olympum
Clauderet, egrediens maleſida ceſſit ab vrbe.
Tum Genitorem obitas affarier ante propinquos
Exoptans, coramque arcanas promere voces,
Ignaros ſocios Taburi ima in valle reliquit.
Ipſe autem aſcenſus ſuperans capita ardua montis
Conſtit, aereæ feriunt vbi ſidera cedri.
Addiderant comites ſe tantùm ex omnibus illi
Fidus Ioannes cum fratre, Petruſque vocati.
Stabant orantes taciti, pariterque ſupina
Tendebant ſine voce manus ac lumina cœlo.
Ipſe autem his magno Genitorem affatur amore,
O Pater, en inſons nunc dira ad funera pergo,
Progenies tua, nec tot ferre indigna recuſo,
Quando certa tibi mens, atque hæc fixa voluntas,
Et tanti mortale genus: nil demoror, adſum.
Hos ſaltem qui me patriaque ſuiſque relictis,
Per varios caſus lectiſſima corda ſequuntur,
Aſpice, & immeritos cæcis auerte periclis.
Haud vereor, quòd ſe his homines, gens impia paſſim
Opponunt: nil facta hominum mortalia terrent.
Ipſi etiam (nihil hoc moueor) moriãtur ad vnum.
Aut potius ſæuo (ſi vis) tu fulmine perde
Correptos igni, & penitus res attere fractas
Tu Genitor, tanto finemque impone labori,
Si tantæ eſt genus humanum cœlo addere molis,
Sæclaque mutatis in priſtina reddere rebus.

Tantum

Tantum oro (ſcelus) inferno ſummiſſa barathro
Gens peſtem meditala viris nil imbroba furtis
Officiat, non infando præuertat amore
Inſidijs captos, nec corda improuida fallat,
Dum ſcelera hortatur, noſtrique obliuia ſuadet.
Iam iã aderunt infandi hoſtes, armata dolis gens,
Nondũ animos ſatiata, graues nondũ vlta dolores.
Has frudes, iamq; has fraudes arteſque mouebunt.
Quas non mentiti ſimulato corpore formas,
Vt capiant genus innocuum, vertantque venenis
Peſtiferis? tu frange dolos, ferque irrita in auras
Cuncta Pater: tandem victis edice quieſcant.
Sint qui per terras gentes poſt funera noſtra
Iuſtitiam erudiant & relligionis amorem.
Hanc veniam concede: id Gnati cedat amori.
Filius hæc: Genitor contra cui talia reddit,
Nate Patris virtus, noſtrique ſimillima imago,
Nulla tuis fratus (ſolue metum) nullæ vel nocebunt
Inſidiæ, quas nunc regni molitur operti
Arbiter incœpti fruſtra irritus omnia tentat.
Induat in facies centum, centum ille figuras,
Ipſe adero, retegamque dolos, fœcundaque fraudis
Agmina diſijciam, & magna virtute reſiſtam.
Vnus erit tantum cui mentem inſania vertet,
Infelix, iam nunc deuoto pectore verſat
Infandum ſcelus, atque tui iam pœnitet ægrum,
Secum indignantem, tua quod præcepta ſequutus
Exuerit blandum vitæ mortalis amorem,
Malueritque graues ſub te tolerare labores,
Omnia quæ mecum mundi ante exordia noſti.

Hunc

Hunc tamen indignum numero cœtuque piorum
Addidimus, memores vatum, quiq; talia quondam
Prædixere, tuis exemplum inſigne futurum.
Euadent alij inſidias meliora ſequuti.
Omnes te propter contempto lucis amore
Haud mortē horreſcent, pergentq; in funera læti,
Innumeramq; ſuo parient tibi ſanguine gentem
Proiectu vitæ, & mortis amore ſuperbi.
Efficiam cœlo dignos poſt aſpera tandem
Funera, deſerti magnum ætheris incrementum.
Quos tu olim aſpicies hac relligione nepotes
Surgere Nate tibi? quam pectora certa videbis?
Tu modò tu perge, & cœptum decurre laborem.
Hi quos cernis enim vix nunc tua iuſſa ſequutos
Indociles, fandi ignaros, (mora non erit) altos
Pectore concipient ſenſus, doctoq; verendas
Ore canent leges afflati numine noſtro,
Et vaſtum in melius referent hortatibus orbem.
Succedent alijs alij, ſacriſq; nepotes
Victores tua ſigna ferent trans vltima clauſtra
Oceani latas vndis cohibentia terras,
Clareſcetq; tuum paſſim per ſæcula nomen.
Sponte ſua inuicti reges tibi ſceptra, tibi arma
Subijcient ſua per terras, araſq; ſacrabunt.
Atque adeò grauida imperijs Roma illa ſuperba,
Apenniniuagi quæ propter Tybridis vndam
Ingentes populos frænat pulcherrima rerum,
Summittet faſces, & quas regit orbis habenas.
Illic relligio, centum illic maxima templa,
Centum aræ tibi fumantes, centumq; miniſtri.

Quiq; viris latè, atq; ipſis det iura ſacerdos
Regibus,& ſummo te in terris reddat honore.
Siqua tamen paulatim annis labentibus ætas
Decolor inficiet mores, verſiſq; nepotes
Degeneres ſurgent ſtudijs, per dura laboresque
Exercens lapſam reuocabo in priſtina gentem.
Illa malis ſemper melior ſe tollet ad aſtra.
Sæpe ſolo velut euerſam excidamq; videbis,
Quam modò prædixi, populorũ incurſibus vrbem.
Verùm quò magis illa malis exercita, ſemper
Altius hoc ſurgens celſum caput inſeret aſtris,
Mœniaq; in melius ſemper recidiua reponet,
Nec niſi ſubiecto paſſim ſibi deſinet orbe.
Sic placitum,noſtri ſedes ea numinis eſto.
Hæc ait,& Natum dextra complexus inhæſit.
Ecce autem ſubitò rubra vibratus ab æthra
Cum ſonitu fulgor micat, & polus intonat ingens.
Nã Pater omnipotens manifeſtus ab æthere nubem
Oſtendit radijs illuſtrem lucis & igni.
Omnia collucent latè loca. turbine Chriſtus
Corripitur rapido, mediaq; in nube refulſit,
Verus & aſpectu patuit Deus, atque per auras
Diuinum toto ſpirauit vertice odorem,
Luminis ætherei ſpecimen,Genitoris imago.
Nec ſecus emicuit roſeo pulcherrimus ore
Inſolita circùm perfundens omnia luce,
Quàm cùm mane recens lucis fons aureus ingens
Lumine Sol cœlum exoriens rigat omne profuſo,
Oceani in ſpeculo longè reſplendet imago,
Et crocea effulgent aurata cacumina ſiluæ,

Talem ſe ſocijs mirantibus obtulit heros
Amborum in medio vatum, quorum alter adiuit
Flammifero quondam inuectus cœli ardua curru,
Et tranauit equis inſultans aeris auras:
Iſacidum Pharijs genus alter duxit ab oris
Dux profugum, legeſq; dedit moremq́; ſacrorum.
Necnon cœlicolum proprius tum maxima pandi
Viſa domus, cœliq; ingens apparuit aula.
Tum Genitor nubis fulgens candentis amictu
Oſcula libauit Nato, & vox lapſa per auras.
Hic mea progenies, hic eſt mea magna voluptas:
Vni huic mortales omnes parete volentes.
Nec plura his: toto aſſonuit chorus omnis Olympo
Cæleſtum cantu vario, plauſumque dedere.
Tum demum in faciem conſuetam redditus Heros
Attonitos ſocios monſtriſq; metuq; ſepultos
Excitat, atque hominis mortali apparuit ore.

M. HIERONYMI VIDAE CHRISTIADOS.

LIBER II.

AT Solymi trepidi rerum, & formidine cæci
Noctẽ illam patrũ primi, templiſq; miniſtri
Inſomnem duxere; animis adeò addita cura
Incubat, ac nullam attonitis dat dira quietem.
Omnibus ante oculos vrbem ingredientis imago
Læta Dei, feſtiq; manus impubis honores,
Illiuſque vident latè increbreſcere nomen.

Fama volat, paſſimq; canit miracula rerum.
Quid faciant? magis atq; magis iam vera pateſcũt
Quæ quondam priſci vates cecinere futura,
Terras cœleſti regem de ſtirpe manere,
Cuius in aduentu templum, Iudæaq; tandem
Regna ruant, Solimæq; euerſis deſinat aris
Antiquo de more ſacros imponere honores.
Ergo infracti animis omnes, terrore ſubacti,
Tectis, quiſque ſuo ſepti clauſiq; manebant.
Quales quæ ſolitæ florentia rura volantes
Carpere apes, vbi ſæuit hiems, cœlumque profuſos
Soluitur in nimbos, & aquoſus regnat Orion,
Ocia lenta terunt, clauſiſq; aluearibus ægræ
Cunctantur, circumque fores ac limina muſſant.
Tempus erat per membra quies cùm grata ſoporem
Irrigat, ac poſitis affert obliuia curis:
Et iam noctipotens manus imo emiſſa barathro,
Horribiles viſu formæ furialibus omnem
Cœtibus obſedere vrbem: pars turribus inſtant:
Pars apicem templi & faſtigia ſumma coronant:
Cætera perq; vias legio, perq; alta domorum
Tecta volant, tractimq; hærent per culmina tignis.
Haud ſecus Italiam repetunt vbi vere tepenti
Cærula aues longo feſſæ ſuper æquora curſu,
Quæ prior occurrit tellus hanc agmine denſo
Certatim arripiunt, procuruaque littora complẽt.
Principiò ſpargunt occultum in pectora virus,
Vipereamq; viris animam cæcumque furorem
Inſpirant, odiumq; animis & crimina linquunt.
Multi etiã in facies hominum vertuntur, & omnem
Protinus

Protinus incendunt varijs rumoribus vrbem
Irrepunt tectis alij, ſomnoque ſolutis
Somnia dira ferunt varia ſub imagine rerum,
Atque hominum falſis ſimulacris pectora ludunt.
Iamq; huius ſubeunt, iamque illius alta potentum
Limina,& attonitos dictis hortantur in hoſtem,
Terrificantque animos facta atq; infecta canentes.
Chriſtum inferre faces, ariſque inſtare bipenni
Armatum ærata,atque adytis extrema minari,
Et iam ſemuſto in templo dominarier ignem.
Quin ipſos templi mentiti veſte miniſtros
Singula tecta adeunt, patreſque ad limina ſacra
Conciliumque vocant.nigri dux agminis ipſe
Impulit æriſono ſtridentes cardine portas.
Hinc atque hinc delubra petunt.concurritur vltrò
Vndique:nec tenebris nox obſtat euntibus atra.
Non aliter captam ſi rumor nuntiet vrbem
Nocte dolis intempeſta,atque latentibus armis
Hoſtem inferre acies,& iam ſumma arce receptum,
Culminibuſque immiſſa voret fax atra penates,
Plenis cuncta vijs feruent, trepidoque tumultu
Huc atque huc itur,nec ſat rationis eundi eſt.
Præcedunt diræ facies,facibuſque nefandis
Sufficiunt lucem, & ſummo dant vertice lumen,
Terrificas capitum quatientes vndique flammas.
Nec miſeri tamen agnoſcunt; furor omnibus intus
Eripuit mentem,lapſumque in viſcera virus.
Nec minus intereà bis ſeni ex agmine miſſi
Bis ſenos Chriſti ad ſocios, euertere ſiquem
Poſſent,& furijs deceptum incedere iniquis.

Illi autem pleni monitis ducis (antè futura
Præſcius iſta ſuis prædixerat omnia) ſeruant
Inuictos animos, inapertaq; pectora fraudi,
Quanquam hoſtis ſpecies ſeſe trāsformet in omnes
Nequicquam expertus, menteſq; indagine captet.
Vnus non valuit ſeſe his ſubducere vinclis
Iſcarius peſti infandæ deuotus Iudas,
Lectorum procerum labes & peſtis Iudas.
Hic ſe olim addiderat ſocium, veſtigia Diui
Ingreſſus, patria atq; opibus cariſq; relictis,
Incerta exilia, incertas quacunque paratus
Ire vias, taliq; necem pro rege paciſci.
At mox cœptorum piguit, duriq; laboris
Paulatim pertæſum, animo tum voluere ſecum
Noctes atque dies tacitus, ſiqua potis arctis
Legibus exolui, & priſcæ ſe reddere vitæ,
Indignans longum incaſſum cecidiſſe laborem.
Hos abitus iamq; hos abitus & furta parabat
Impatiens operum, rebus non lætus egenis.
Talibus undantem curis animoſq; labantem
Iampridem nigræ reperit dux ipſe cohortis:
Haud minus exultans animis, quam mōte ſub alto
Cùm procul aſpexit tendentem in paſcua ceruum
Getulus leo, quem ſiccis exercet hiantem
Faucibus ex longo collecta inſania edendi.
Ac prius in faciem Galilæi uerſus Ioræ,
Ipſi qui fuerat coniunctus ſanguine Iudæ,
Inſomnem aggreditur verbis, Tu nocte ſilenti
Montibus in ſolis erras inſane, poteſq;
Vltrò ſæua pati ſub nudo frigora cœlo,

Atque tibi alterius ſub nutu degitur ætas,
Dum ſequeris (quis te tantus furor incitat?) iſtum
Elatumq; animis, euerſoremq; ſacrorum,
Quem tantùm illuuies adeunt teterrima gentis,
Fœminei cœtus, & ſemiuiri comitatus?
Primi omnes infenſi odijs concordibus ardent,
Sacrilegoq; necem intentant: iamq; ille furorem
Veſanum expendet, cedet fiducia tanta.
Non illi auxilio magnarum gloria rerum
Quas mentitur, erit: nil contra obtendere denſa
Nubila, nil ſolitas accingi proderit arteis.
Rumpe moras, eia inſtanti te ſurripe cladi
Sic ait, ardentemq; odijs inſtigat acerbis.
Tum mutata acri percuſſit pectora thyrſo,
Et ſubitò nocti ablatus ſe immiſcuit atræ.
Hinc miſerum inuadens præcordia ad intima ſeſe
Ingerit, atque imis dirum implicat oſſibus ignem,
Olim etiam in mentem veniunt quæcunque ſub illo
Iuſſus dura tulit, quæcunque exhauſta pericla:
Et piget, atque nefas polluto voluit amore,
Immeritumq; animo ſedet hoſti prodere regem,
Ah miſer, ah maleſane, Deum non pectore ſentis?
Non oculis numen præſens, non auribus hauris?
Quis te mutauit tantus furor? aſpice quo nunc
Culmine præcipitas, quinam trahis arce ruinam:
Nec qualis ſentis tibi menti inſederit error.
Quid ſtruis? aut quò te raptat tam dira cupido,
Quæ nunc te malè habet, mentiſq; & lucis egẽtem?
Quam nunc amittis ſortem, irreparabile donum,
Optabunt ſeri poſt ſæcula mille nepotes.

Atque adeo quæ vota foues,quam mēte ſecas ſpem
Lætitia elatos animos inflatus inani,
Omnia diſcerpent rapientq́ue per aera venti.
Excute,dum licet, infandam de pectore peſtem,
Quæq́ue imis te nunc eſt addita cura medullis.
Iamque ſacerdotes, totaque ex vrbe ſenatus
Secretam in templi ſedem concelſerat omnis,
Ipſe ſacerdotum primus,cui tempora ſacra
Inſula cingebat,Caiphas in ſede ſedebat
Celſior aurata:inde alij longo ordine ciues,
Quos omneis circunſiliunt, acuuntq́ue furorem
Tartareæ haud vlli viſæ ſine corpore peſtes.
Nec mora,nec requies: ſublapſæ in pectora cunctis
Eripiunt mentem,atque animis incendia miſcent.
Multa illi inter ſe vario ſermone ferebant
Solliciti:vaſto ſtrepit ingens murmure templum.
Sunt qui ipſum iubeāt vtcunque abſumere Chriſtū
Seu vi,ſiue dolo, iuuenemq́ue inuadere ferro
Qui rurſum in lucem nuper reuocatus ab vmbris
Venerat,& totam monſtro concuſſerat vrbem,
Aſt alij plebem metuunt vulgiq́ue furorem:
Nanque ſibi ingenteis populos deuixerat Heros,
Hos meritis,illos diuino affabilis ore.
Hic Nicodemus erat peſti impenetrabilis vnus
Primores inter gentis non vltimus ipſos,
Cui longè menti melior ſententia, ſed non
Audebat dictis contra omnes tendere ſolus.
Ille Deo quondam ſeſe inſcius intulit hoſtem,
Atque dolis fruſtrà contra ſtetit: inde vbi numen
Admonitus ſenſit, veluti de nocte profunda

In lucem reuocatus, ei ſe iunxit amore,
Clàm tamen, infenſæ vitans odia aſpera gentis.
Tum verò illius de vita & ſanguine cerni
Vt vidit, lethumque inſonti triſte parari,
Non tulit vlterius latebras, hæcque edidit ore
In medio, Non obſcuram non lucis egentem
Rem ferimus: (neque enim vereor iam vera profari
Pro patria, quanuis mihi ſint extrema ferenda.)
Cernitis hunc omnes manifeſto numine ferri,
Maioremque homine, &, noſmet niſi fallimus ipſi,
Vera Dei patuit Soboles, verius Deus, ille.
Olim quem toties afflati numine vates
Venturum cecinere, nefas quò triſte piaret,
Commendans genus æterno mortale parenti.
Hoc liquet, hoc vltrà non in diſcrimen agendum.
Huius ope innumeri quos nox obſcura præmebat
Luminibus captos, iucunda luce fruuntur.
Multi etiam voces obſtructis auribus orti
Accipiunt redduntque: ægris quot reddita venit
Inſperata ſalus, qui lenta aut membra trahebant,
Victa lue, aut ſubito correpti corpora morbo?
Treis etiam (noſtis) obita iam à morte reduxit
Elatos idem in lucem modò Lazarus omnem
Perculit, & monſtro ingenti permiſcuit vrbem.
Prò læuas hominum menteis, pròpectora cæca.
Non hæc Pæonijs ſuccis, non artibus vllis
Confieri poſſunt, maior Deus intus agit rem,
Maius numen ineſt. quoties diuina loquentem
Incaſſum contrà ſtetimus verbisque doliſque
Inſtructi? quoties auſi vim tendere inermi

Aut

Aut ferro, aut duris nequicquam perdere ſaxis?
Nube caua eripuit caput, ex oculisq; recedens
Aligerum ſe cœleſti ſubitò agmine ſepſit.
Et quiſquam illius certum non numen adoret?
Quid molimur adhuc?quid nobis deinde relictum?
Quin potius, quando nobis demiſſus Olympo
Auxilio venit, vnà omnes adeamus, ab ipſo
Suppliciter pacem oremus commiſſa fatentes.
Talia perſtabat repetens: violentia cunctis
Gliſcit, & accenſus ſemper per viſcera ſenſus
Conflatur magis, & ſæuos furor aggerat æſtus,
Paulatimq; animi turgeſcunt triſtibus iris.
Exarſere omnes: peſtis latet intus, & omnem
Eripuit miſeris lucem, victisq; veneno
Peſtifero nebulas offudit mentibus atras.
Tum demum erumpit quæ cunctos ira coquebat.
Infremuere omnes contrà, gemitumq; dedere:
Qualiter ære cauo dum ſulfura paſcitur atra
Incluſus magis atque magis furit acrior ignis,
Moliturq; fugam, nec ſe capit intus anhelans,
Nulla ſed anguſtis foribus via, nec potis extrà
Rumpere, materiam donec comprenderit omnem:
Tum piceo diſcluſa volat glans ferrea fumo.
Fit crepitus: credas rupto ruere æthere cœlum:
Iamq; illa & turres procul ecce ſtrauit & arces:
Corpora & arma iacet, latè & via facta per hoſtes.
Haud illi ſecus accenſi meliora monentem
Ex lu ſunt adytis, atque extra mœnia trudunt.
Tum verò Cayphas, vbi facta ſilentia linguis,
Sic orſus, ſibi quæ ſedeat ſententia pandit,

Haud equidẽ moror,ò ciues,quòd verſus ad hoſtes
Iſte etiam infando captus perfugerit aſtu,
Qui toties ſumma pro re,pro legibus olim
Obiecit patrijs caput vltrò, ipſumq; premebat
Obnitens contrà nuper ſermonibus hoſtem.
Tanta eſt artificis pellàcia, vis ea fandi,
Vt quoſcunque velit vertat,ſuperetque venenis.
Scilicet hunc credam cœlo diuinitus actum
Nobis veniſſe auxilio,qui ſe impius ortum
Patre Deo canit,ac leges abolere parentum
Antiquas cupit,atque nouos inducere ritus:
Seque vltrò excidio templi veniſſe fatetur,
Quod noſtri monitis olim cœleſtibus acti
Impenſis tantorum operum ſtruxere parentes.
Quæ nouitas aut relligio, qui denique mores?
Ille etiam,nequid ſceleris ſibi reſtet inauſum,
Sacrilegus ſontes,& quorum crimina nota,
Proſequitur venia,haud veritus ſcelerata ſubire
Limina,nec feſtis parcit de more diebus.
Ergo agite, atque illi inſidias lethumq; merenti
Maturate viri,creſcentem extinguite flammam:
Ne mox ſubſiliat victrix ad tecta admorum,
Deguſtetq; trabes,perq; ardua culmina regnent.
Subuertet ſolitis aliter totam artibus vrbem:
Seditione potens,populos captabit,& omnem
Subijciet ſibi prodigijs fallacibus oram.
Hinc quæ tot nobis annos tam proſpera ceſſit
Relligio,euerſis actutum deſinet aris.
Tum metuo ne Romulidæ non talia paſſi,
Quicquid adhuc iuris ſupereſt à gente repoſcant.

Et

Et profugos patria iubeant decedere terra.
Vnum pro multi detur caput,vnius omnes
Expiet,ac tutos mors tantos in turbine præſtet.
Hoc habet.hæc melior ſuperet ſententia ciues.
Hæc illo ob numen dona,hunc reddamus honorem,
Talia fatus erat. furijs ſtimulantibus intus
Experti, paſſiq; ſenes eadem ore fremebant.
Omnibus idem animus: ſed qua ratione quibusve
Id fieri occultè queat artibus exquirebant.
Cùm ſubitò ecce ſuis clàm ſe furatus Iudas
Improuiſus adeſt cunctis mirantibus: illum
Excipiunt trepidi ſpirantem immanè,locantq;
Sede inter primos,fariq; hortantur,& ardent
Quid veniat dubijs animis audire,ſilentq;.
Ille autem torquens huc flammea lumina & illuc,
Sic fatus,Scio vos Galilæi facta furentis
Formidare,patres,patriæ qui legibus affert
Exitium:moliri ideo vos plurima cerno.
Si mihi quæ poſco promittis,omnia ſolus
Quæ nunc vos fruſtrà exercent diſpendia tollam:
Ille manus faciam in veſtras hodie incidat vltrò.
Dixerat:argenti læti pepigere talenta
Ter dena,egregij pretium memorabile facti,
Dimittuntq; alacres, atq; extra limina ducunt.
Ille petit montes iterum,ſociosq; reuiſit.
Fortè propinquabat genti ſolennis & oræ
Feſta dies veterum cùm relligione parentum
Immunes operum ducùnt ſeptem ocia ſoles,
Perq; domos ouium fœtus epulantur,& acri
Fermento parcunt iuſſi,properataq; liba.

Expediunt,menſasq; onerant agreſtibus herbis,
Lætitiæ veteris memores. hac luce ferebant
AEgyptum priſcos olim cæleſtibus actos
Prodigijs magna cum præda exiſſe parentes,
Ingreſſos pede iter ſalſas impunè per vndas.
Ergo ingens tum ſceptriferam concurſus ad vrbem
Vndiq; erat,populiq; omnes ad ſacra fluebant.
Non effuſa tamen turba huc ſine more ruebat:
Verùm quiſq; ducemq; ſuum,gentemq; tribumq;
Vnà ibant comitati. etenim licet omnibus idem
Sanguis,cognataq; orti ſint ſtirpe nepotes
Omnes Iſacidæ,paribus ſub legibus omnes,
Scindit ſe tamen in bis ſenas vna tribus gens,
Atq; Palæſtinam latè eſt diducta per omnem,
Libera gens olim multa munita virum vi,
Florentesque vrbes populis,opibusque vigentes.
Tunc autem patrijs definibus exturbati
Penè omnes aberant,& Caſpia ſaxa colebant.
Vix de bis ſenis tribus vna intacta manebat,
Alteraque,& patria ſeſe tellure tenebant,
Beniamidum gens, aque ipſo domus inclyta Iuda,
Ambæ tunc etiam populis opibusque vigentes.
Tantum autē imperio adiectam ceu cætera paſſim
Contuderat bello,& victricibus hauſerat armis,
Hanc quoque ſeruitio partem Roma alta premebat
Sceptra vrbi tantùm,ſublataque ademerat arma,
Linquens ſacra viris ac leges victor auitas.
Nunc tellus deſerta iacet. tot clara fuere
Mœnia,tot populis,pariter cum fortibus vrbes,
Hæ bello,hæ validis quaſſatæ viribus æui.

Vſqueadeo

Vſqueadeo ſæuas Superum Pater arſit in iras
Nimbipotens, Natiq; necem nō paſſus inultam eſt.
Non tamen indecorem tantæ ſolatia cladis
Ipſe ſinam antiquā (ſuperent modò carmina) terrā
Ne penitus ſeclis obliuiſcentibus ætas
Deleat extinctam pariter cum nomine gentem.
Regem illis Superum profit regionibus ortum.
Vagiſſe, & cœlo primùm reptaſſe ſub illo.
Vos ideo aligeri cœtus gens ætheris alti,
Qui leuibus magnum pedibus pulſatis Olympum,
(Nam vos ſæpe polo miſſi peragraſtis & oram,
Et gentis crebri hoſpitio indulſiſtis amicæ)
Eſte duces mihi, dum tota regione vagantem
Raptat amor: longum vos mecum ferre per æuum
Nomina, quæ cecidere, iuuet, deletaq; gentis
Oppida, & antiquas antiqui nominis arces.
Poſt autem veſtra ſublatus ad æthera penna
Carmine mortales oras viſúsq; relinquam.
Vos me ſublimi ſiſtetis tramite vectum:
Auia per Superum loca: me iuuet alite curru
Aurea nubifugo mulcentem ſidera cantu
Intactas primùm ire vias mortalibus ægris,
Et petere inſolitam cœli alta è rupe coronam.
Hæc olim audentem, ni deſerat ætheris aura.
Nunc mecum populos percurrite templa petentes:
Non aliàs illuc aditum eſt maioribus vnquam
Et numero & ſtudijs. nec tantum ſacra petebant,
Quantum auidos Chriſti viſendi traxerat ardor.
Orti autem à magno primi ingrediuntur Iuda
Per multos ductum reges genus; hæc tribus vſq;

Et numero & virtute caput ſuper extulit omnes,
Tantum alias ſuperans, quantū leo cuncta ferarum
Semina inexhauſtis animis & viribus anteit.
Littorea innumeri Gaza venere, Sabeq́;
Engada deſeruere, racemiferosq́; receſſus,
Vrbis Adulææ ſedes, humilemq́; Raphean:
Hic Lyde atq; Selis, ventoſaq́; Iamnia, & Hippa,
Aſcalo, Azotiq́; arces, Acharonq́;, Sochonq́;,
Quæq́; fluentiſonis Iope perfunditur vndis,
Proiectæ rupes. pontoq́; minantia ſaxa.
Parte alia antiquam ciues liquere Damaſcum,
Primus vbi (vt perhibent) limo felice creatus
Natus homo eſt, cœliq́; nouas erupit in auras.
Deſeriturq́; Emaus, Nepſeq́; exhauſta ſileſcit,
Quæſiuitq́; ſuos AEgypti proxima regnis
Anthedon, natiq́; Dei cunabula Bethle.
Tum deſerta ſilent & Galgala, Beſſuraq́; omnis,
Aruaq́;, quę Marethō, quà proxima nubibus Erme,
Quà Sigoris mirata nurum, dum incendia verſa
Reſpicit, humanos ſeruaſſe in marmore vultus,
Concretiq́; ſalis ſubitum traxiſſe rigorem,
Quà calet Aſphaltis flammis infamibus vnda,
Ingentesq́; palus ad cœlum exæſtuat æſtus
Aera contriſtans graueolenti ſulfuris aura.
Quondam hic læta ſeges, riguisq́; roſaria campis,
Nunc ſtat ager dumis, obductaq́; ſentibus arua,
Crimen amor maleſuade tuum, vim tendere adorti
Infandam indigenæ pueris cæleſtibus olim
Diuina capti facie & florentibus annis,
Feciſſentq́;, fuga niſi ſe illi ad ſidera lapſi
Remigio

Remigio nixos rapuiſſent præpetis alæ,
Non tulit altitonans Pater,atq; vltricibus omnem
Inuoluit flammis tractum, immerſitq; profundo.
Squalet adhuc cinere,& putri latè ora fauilla.
Infœcunda ideo terra,& ſine frugibus agri,
Difficilesq; aditus.& inacceſſi ſeceſſus.
Illic(vt fama eſt)nitidum florem educat arbos,
Quem cupiunt iuuenes,cupiunt decerpſe puellæ.
At ſimul atq; graui perflante euanuit auſtro,
Succedunt poma hirſutis aſperrima barbis,
Quæ nulli iuuenes, nullæ cupiere puellæ.
Hæc tamen aſpectu ſolida,& ſyncera putares,
Fœda ſed illuuies intus, ſubitoq; fatiſcunt
Ad tactu cinefacta, hominum nihil vſibus apta.
Pallida item flauis cùm vix ſeges albet ariſtis,
Dira immaturas meſſes interficit aura.
Protinus hinc ſubeunt populi Symeone creati,
Qui Saroen, Molodamq; viri, Sicelechidaq; oram
Felicem frugum,lætosq; vligine campos,
Qui Sipabota colunt,Aſanesq; biuerticis arces,
Quiq; Atharim quondam generoſos palmite coles
Remmona qui, cultisq; erectam in collibus Ain,
Et quos turilegæ paſcunt centum oppida Idumes,
Ruraq; odoriferas Arabum vergentia ad oras.
Ecce autem Iſſachari magno clamore nepotes
Ingreſſi delubra petunt,aramq; ſalutant.
Gens victu facilis,contentaq; finibus arctis.
Hic adſunt quos Hermonius ſub vertice paſcit,
Hermonius generator apum, generator equorum.
Qui Taburi capita alta tenent, quibus ardua rupes
Carmeli

Carmeli domus: hæc rapidò gens turbine quōdam
Sublatum vatem cœli per aperta repentè
Vidit flammifero ferri ſuper æthera curru.
Senſena quos miſit, quos Hennada, quos alit Affra
Nobilis, in ſummis ſitientes rupibus vrbes:
Qui ſenum, & Reboten liquere, Remethiaque arua
Vitibus; & varijs intenſita littora pomis.
At taciti incedunt gens Dani è ſanguine creti,
Deiectique oculos, deiectique ora per vrbem
Templa petūt: qualis, cùm frigora prima laceſſunt
Autumnum, necdum ramis decuſſit honorem
Bruma ſuum, coluber latebras meditatur, iterque
Fert tacitum lapſu repens per ſaxa quieto,
Sibilaque ora premit, neque caudæ ſurrigit orbes.
Iamq; viros triſtes credas, ꝙ ſanguine ab illo
Prædixere ducem fore pleni numine vates,
Qui genus humanum Chriſti ſub imagine falſa
Terreat, atque hominum vitas & crimina quærat,
Deterior fas atq; nefas vbi verterit ætas,
Et rebus feret exitium mortalibus ignis.
Protinus at multis aderit cum millibus vltor
Vera Dei ſoboles, verus datus arbiter orbi.
Illum nequicquam pugnantem, & vana mouentem
Turbine corripiens terræ ima in viſcera trudet.
Inſequitur iuuenum nimbus, genus Aſere ductum,
Spicea quæis capita obnubit de more corona
Omnibus, & nexæ ludunt per tempora ariſtæ.
Hi Betagumq;, Hormamq; ferēt, his Aphega ſedes:
Illos Ama dedit: illos miſere Robæx.
Non numero Arctipus Iadianæ, non Aziba ceſſit.

Hos iuxta ſeram in noctem ſoliti vrere myrtos
Litoreas ponti gens accola Zabulones
Dona ferunt: pars Ieptaphiles ab ſede profecti:
Pars Iedaba veneres Canam hi liquere modo atra
Miratam puras in vina rubeſcere lymphas.
Hos Nazara tulit,tulit illos ardua Sembros,
Quæque modo aerias iterum veniſſe ſub auras
Vidit morte obita puerum Galileia Nais,
Millia multa tulit,totidemque huberrima Dotha,
Aque ſuis Nalole,Cathetiaque alta relicta eſt.
A quis Nephthalidũ numerauerit oppida,& arces
Innumeras,quas & Cedar,quas,& ſacer altis
Fert humeris Libanus cœli confinibus æquus.
Qui celſam Naſona habitant,qui Nephthalis vrbẽ,
Gens oris,fandique potens,fœcundaque veri
Naſcentem gemino Iordanem fonte ſalutat:
Omnis ijt Galidæa: omnis Samarea penates
Deſeruit ſtudio gens tantùm accita videndi.
Sæpe hac Rege ſatus Superùm tellure moratus
Sponte Deum ſe detexit. miracula rerum
Aſſeda nunc etiam meminit,meminere Caperna,
Et vetus amiſit quæ nomen, Graia Sebaſte.
It Bethole,eductaque ad ſidera Beſſais arce,
Et quos piſcoſis Genneſara proluit vndis.
Leuigenæ verò ſacrum genus omnibus ibant
Immiſti: neq; enim propria his regio vlla colenda
Sorte data eſt,ſed diuerſas dux legifer olim
Huc illuc oras æquè eſt partitus in omnes,
Præfecitque ſacros aris,proque hubere glebæ
Et iugulare dedit pecudes,atque exta cremare.

At

At non contentus regnis ſceptrisque Manaſſeus,
Sortitus quæ trans fluuium ſibi iunxerat ampla,
Protulit imperium,quà Nepheca Berſaque ſurgunt
Venatrix,pecorumque altrix,& Dora ferarum:
Olli etiam parent Tenachos,nemoroſaque Iebla,
Et Magedos nulli populis opibus ſecunda.
Quasque rigat Taphua claris argenteus vndis,
Ver vbi perpetuum,ſcatebrisque recentia prata.
Succedunt qui trans Iordanis flumen opima
Arua ferunt,tribus ipſo etiam deducta Manaſſep.
Necnon Gadæ ſati,necnon Rubene creati
Belligero,fratrum cunctorum maximus æuo
Qui fuit: vnà omnes vrbem ingrediuntur, vt olim
Vnà etiam ſedem optarunt trans flumen eandem,
Indigenis quondam regnata gigantibus arua.
Argobiæ qui rura colunt,Baſanidaque oram,
Qui ſaltus Galadina tuos, Ogique ſubactas
Sexaginta vrbes,Galaticaque opgida,Iabin,
Et Sebamā,Balmēq;,Ramotha, Golanq;,Nabemq;,
Edrenque,Seclamque,& ſemirutam Cariathen.
Hæc tunc nomina,nunc alio ſunt nomine terræ.
Tum qui cedriferæ paſcunt aſperrima Arimnes,
Omnes fronde caput tecti,omnes terga veruti.
Qui Boſorim,Rabathenq; tenēt,q Gaulida,& oēm
Fortibus exercent tauris Bathaltidos oram,
Et quos humectat præceps de montibus Arnos.
Nec vos tranſierim qui prata feracis Abillæ,
Quique Elcale viri metitis,viridemque Aſerota,
Seoniamque Eſebon ſaxis horrentia regna,
Deſertasq; Cades, quas Phaſga.h.t arduus,& quas

Hinc atque hinc Hermus præruptas ſuſtinet vrbes,
Quas Abaris, cuius nimboſo è vertice quondam
Paſtores admirati videre morantem
Iordanem ingenti ſubſidere mole coacta
Vndarum,& curſu cedentia flumina retrò,
Dum domus Iſacidum promiſſa capeſſeret arua.
Poſtremi ſubeunt aduecti è ſede propinqua
Beniamidæ,data ſorte quibus lætiſſima tellus,
Maxima vbi & Solyme totius regia gentis,
Altaque Iarephile, Luzæque binominis arces,
Quæque modò quarta regem iam luce ſepultum
Bethane obſtrnpuit reuocari ad munera vitæ.
Et Tarela,& Samare,& lentiſciferæ Gabaothæ,
Gens infeſta feris: ideo exuuiasque luporum
Induti incedunt iuuenes,canibusque fatigant,
Quas ſepire plagis iuuat vſque, & frangere ſiluas.
Atque adeò aſſiduo venatu manè recentes
Cõuectant humeris prædas, quas veſper Olympum
Claudit vbi gaudent partiri,epulisque fruuntur,
Atque inter ſeſe per agros conuiuia curant.
Hic adſunt queis Maſpha dom⁹, qb⁹ arduus Hemẽ
Difficiles colles, ac ſcabra crepidine terga,
Qui liquere Recen,celſaſque Berothidos arces,
Atque Sylum quondam gaudentem paupere tẽplo,
Qui longũq; Helephõ, Auinq;, Amoſamq;, Selamq;
Atque vlulata Rhamæ paſſim Rachellidos arua,
Qui Gabeone domo, quique Hierichunte profecti.
Indigenas eſt fama viæ, aſſiduiq; meatus
Oblitum vidiſſe diu conſidere Solem
Imperio ducis,atque diem decedere ſerum.

Hos inter facie egregia puer altior ibat,
Qui priſco genus à Saulo nomenque trahebat.
Iam tum illum vates vno omnes ore canebant
Præſtanti clarum eloquio factisque futurum.
Quantis ille tamen mentem caligine preſſus
In noſtros odijs primùm furijsque feretur?
Omnipotens aderit Pater, & ſe pectore toto
Altius inſaudet iuueni, excutietque furorem.
Protinus afflatus diuinitus ætheris aura
Implebit terras monitis, latumque per orbem
Mortaleis meliora docens ad ſacra vocabit,
Nec lethum horreſcet pro relligione cruentum.
Iam duodena tribus magnæ ſucceſſerat vrbi:
Ipſe etiam templo vt ſolitos inferret honores,
Munere nec tali tam læta luce careret,
Affatur ſocios Chriſtus, Lux ſacra propinquat,
Omnis ſe dapibus feſta domus apparat vrbe.
Ecquis erit veſtrum primus qui ad mœnia tendat;
Siquis fortè opibus feſſos inuitet abundans,
Nos quoque vt ante meos obitus ac funus acerbum
Solennes epulas celebremus & annua ſacra?
Nec longè quærendus: erit puer obuius vltrò
Vrnam humero lymphasq; ferens de fonte recẽtes.
Quò tendat greſſus, aut quò ſeſe ille receptet
Obſeruate, locumque acie capite vſque ſequendo:
Limina vos eadem accipiant, tectumque ſubite.
Tum dominum affati coràm, hoſpitiumq; rogantes
Exiguam ſacris ſedem, noſtrum edite nomen.
Tectum auratum, ingens, pictisque inſigne tapetis
Protinus oſtendet: ſtructas ibi ponite menſas.

Ipſe adero, atque eadem ſocios ad limina ducam.
Dixit. Ioannes mandata Petruſque faceſſunt,
Et mæſti magnæ ſuccedunt mœnibus vrbis
Ibant incerti, atque oculis procul omnia obibant,
Cùm puer vrnam humero geſtāt lymphāq; recentē
Vicino veniens de fonte occurrit: eum vſque
Seruantes greſſum ferret quacunque ſequuntur,
Quaſque ſubit, ſubeunt ipſi quoque protinus, ædes,
Huc atauis clarusque Simon, & prole beatus
Septena ſeſe ſemper referebat ab agris;
Siquando caris cum gnatis viſeret vrbem.
Nanque illum potius campis rurique iuuabat
Degere, ciuileſque procul contemnere honores.
Vmbræ illi nemorum cordi, riuique ſecantes
Prædia, quæ centum diues vertebat aratris.
Iam grauis argutaſque fides & carmina amabat
Fluminis in ripis, aut fontem propter amœnum.
Norat enim cœli numeros, menſuſque, viaſque.
Sæpe Deo plenus porrò ventura canebat
Agricolis, quid Sol, quid menſtrua Luna pararet:
Sudique, pluuiæque docens prænuntia ſigna.
Tum ſacris intentam igitur conceſſerat vrbem,
Vt de more dies feſtos celebraret auito.
Dumque alia famuli menſas & dona pararent
Parte domus, veterum facta ipſe canebant auorum,
Nunc cibaræ leuibus digitis, nunc pectine eburno
Percurrens molli attactu vocalia fila.
Præcipuè à prima reuocabat origine quænam
Has ex more epulas atque hæc ſolennia priſcæ
Relligio intulerit genti verùm ecce canenti.
Impro-

Improuiſus adeſt Petrus,& ſacra carmina rumpit:
Rex (ait) eſt nobis, quo nuſquam iuſtior alter,
Aut pietate prior, Chriſtum omnes nomine dicunt:
Is tua nos vltro ſupplex ad limina mittit:
Exiguam ſacris ſedem menſiſque rogamus.
His ille auditis, gauiſus nomine tante,
Imperat haud hærens animo tectum omne recludi.
Hinc hilares totis adolere penatibus ignes,
Et pingui ſuffire Arabum iubet atria ſilua,
Interiuſque viros media in penetralia ducit.
Inde locum oſtendit mira teſtudine pictis
Aulæis circunuelatum oſtraque rubenti.
Luxuriant ſola ſtrata, nitent argentea eburnis
Pulcra toriſq; ſcybique, auroſq; è ſimplice lances,
Et paſſim domus argentoque auroque renidet.
Atq; hęc deinde refert, Nō hoc mihi nomē ad aures
Nunc primùm venit, illius ſed cognita fama
Iámpridem virtus: neq; enim mihi cernere coràm
Fas fuit, aut vocem diuinam hauſiſſe loquentis.
Adueniat, placidus tectis aſſueſcat amicis.
Vos hic expectate: viros qui exacta reportent
Omnia dimittam, meaque illum ad limina ducant.
Atque vtinam libeat longùm his in ſedibus olli
Degere, & hoſpitij dignetur nomine tectum,
Quod noſtros iuuet interdum memorare nepotes,
Hoſpitibuſque locum felicem oſtendere ſeris.
Intereà aduentu veſtro intermiſſa ſequamur
Carmina, & antiquos patrum repetamus honores,
Cum nigra roriferis nox terras obruat vmbris.
Sic ait; ac neruis ſocians concordibus ora

Obloquitur numeris: quæ concinit, ordine picta
Cuncta putes, aut textilibus ſimulata figuris.
Nempe Paretonijs cantu deducit ab oris
Iſacidum genus, arrepta maris æquora virga
Vt profugum dux findat, aquasq; impunè per altas
Vt ſine nauigijs ierint, pelagique profunda
Sicco calcarint pede: nanque induruit humor
Aridus, & liquidas latè eſt via ſecta per vndas,
A tergo tota ex Aegypto curribus hoſtes
Quadrijugis vecti inſtabant fulgentibus armis:
Iamque pios canit emenſo pelago alta tenere
Littora, littoreisque metu ſe condere ſiluis.
Nulla mora eſt: iterum telo tellure recuſſa
Diuino redeunt in ſe maria ecce refuſa,
Qua media ingenti dirimebat ſemita tractu.
Inde hoſtes ruere, & ſalſis in fluctibns arma,
Armaq;, quadrupedesq;, & corpora merſa virorum
Aſpiceres magis atque magis ſubſidere in vndis.
Semper & abſumptos velut euaneſcere currus,
Qui medij extabant, medios ſalis hauſerat æſtus.
Addit, vt omnipotens rerum Sator æthere ab ipſo
Pauerit in vaſta gentem regione locorum
Errantem dape cœleſti miſeratus egenos.
Cernere ibique putes epulas niuis inſtar ab æthra
Defluere ad terram ſubitas, cœtusque paratis
Accinctos dapibus latis epularier aruis.
Proinde etiam duras cautes pulſabat eadem
Dux cœlum aſpectans virga, cùm protinus amnis
Proſilit, & dulcem ſaxa erupere liquorem,
Atque hauſere nouis populi de fontibus vndam,
Quo-

Quos ſitis ex longo collecta vrebat hiantes.
Tum canit vt primus Solymorum conditor arcis
Dona laboratæ frugisque recensque reperti
Pocula plena meri obtulerit campeſtribus aris,
Ceſpite quas viridi ſectaque extruxerat orno.
Atque ea dum intentis hauribant auribus omnes,
Haud rerum ignarus Chriſtus de montibus altis
Ceſſerat, infenſæque iterum ſucceſſerat vrbi.
Et iam decliui cùm Sol properaret Olympo,
Hoſpitis intrauit ſocijs comitantibus ædes
Regifico inſtructas luxu, dapidusque paratis
Diſcubuere omnes. vnà inter dirus Iudas
Diſſimulans ſedet, & vultu mentitur amorem.
Iamque Heros puras fruges, properataque liba
Accipiens frangensque manu, partitur in omnes.
Inde mero impleuit pateram lymphaque recenti,
Et laticis miſti diuum ſacrauit honorem,
Spumantemque dedit ſocijs: mox talia fatur,
Corporis hæc noſtri, hæc vera cruoris imago,
Vnus pro cunctis quem fundam ſacra parenti
Hoſtia, vt antiquæ noxæ contagia tollam.
Vos ideo, quoties poſitas accedere menſas
Contingerit, ſacrasque dapes libamina iuſſa,
Funeris his noſtri mœſtum referetis honorem,
Et nunquam iſtius aboleſcet gloria facti.
Nec plura. ex illo mox ſeruauere minores
Hunc ſemper ritum memores, arisque ſacramus
Synceram cererem, & dulcem de vite liquorem
Pro veterum tauris, peculum pro pinguibus extis.
Ipſe ſacerdotum verbis eductus ab aſtris
Frugibus

Frugibus inſinuat ſeſe Regnator Olympi,
Libaturque Dei ſacrum cum ſanguine corpus.
In ſummos hæc relligio ſucceſſit honores.
Ergo vbi pulſa fames ſocijs,ſeſe ocyus Heros
Exuit inſignem tunicam,& mantilibus albis
Succinctus poſcit flammis vndantia aena,
Tum gelidam irrorans dextra læuaque ſonoris
Pertentans labris feruentem temperat vndam.
Hinc genibus poſitis Petro, reliquiſque ſuorum,
Plurima quanquam ille attonitu nouitate recuſet,
Dat pedibus lymphas,& molli ſiccat amictu
Accunuus,ſocijs linquens imitabile factum.
Mox gemitus imo ducens de pectore fatur,
En mihi ſumma dies ſocij,quãque ipſe propinquam
Prædixi toties,nox illa aduenit acerba,
Vos linquam,& moriens Genitoris iuſſa capeſſam.
Vnus erit veſtrum (vixò vix credere tantum
Fas ſcelus) inſidijs prodet qui me hoſtibus vltrò:
Haud me animi fallit: furias iam perfidus ille
Concipit,inſidiaſque animo meditatur auaro.
Id pietas mea magna,mei meruere labores.
Non tamen ipſe diu pulchro latabere facto,
Quiſquis eris: ſatius ſi nunquàm lucis amorem
Guſtaſſes,dulcis nec vita limen iniſſes.
At vos eſte pij,inque vicem (quæ exempla reliqui)
Inter vos alijs alij parete volentes,
Summiſſiſque animis factus abolete ſuperbos.
Non Erebi in tanto ceſſabunt cardine diræ
Veſtra poteſtates præuertere corda timore.
Peruigiles,quæſo,iam cuſtodite,proculque

Conſulite. hic animos atque illos promite ſenſus,
Quos toties mihi polliciti, ne cedite peſti.
Vos ſeruate viri noctem non amplius vnam,
Extemplò turbati omnes. gemitumque dedere,
Suſpenſi quem cæcum adeò, furijsque ſubactum
Ore præmens ſignet venturi præſcius Heros.
Quem ſenior tali aggreditur ſermone precando,
O cœli decus, in quenquã tam immane putandũ eſt
Poſſe ſcelus cadere? quiſnam fœdiſſimus ille?
Faxo hodie nunquam nobis illudat inultis.
Non adeò effugit cum ſanguine viuida virtus
Pulſa annis, nec dextra mihi tam frigida languet.
Sic ait, & pariter vagina liberat enſem.
Dux autem ſignis manifeſtis prodidit hoſtem:
Sed cunctis mentem eripuit, voluitq; latere,
Donec res perfecta. dehinc hæc edidit ore,
Immo oĩ ex numero mihi nemo hac nocte ſuprema
Veſtrum non infidus erit, ſolusque relinquar.
Tu quoque magnanimo cui nunc copia fundi
Sub tecto, atque amplis tendis ſuper æthera dictis,
Omneis irritans ventos omneisque procellas,
Hinc atque hinc circunfuſos vbi videris hoſtes
Me capto, quæres latebras, iaciesque ſalutem
Mendaci in lingua, pedibusque fugacibus acer.
Atque vbi curriculo mediam nox humida metam
Attigerit, ter me tibi notum ille ipſe negabis
Futilis, incutietque metus tibi fœmina inermis.
Dixerat: ille animi robur magis vſque magisque
Spondebat, turpique metu impenetrabile pectus:
Fœda alios ſeruet fuga: nec tu me antè timoris

Argue,

Argue, quàm terga vrgenti dare videris hoſti.
Quo te cunque feres, adero: ſequar vltima tecum.
Nulla tuis poterit me vis abiungere rebus.
His Deus exactis menſas vrbemque reliquit,
Et ſe cum ſocijs pura nocte virentes
Tranſtulit in colles olea, & loca ſola petiuit,
Atque omnes ſecum iuſſit vigilare: ſed illi
Aſſiduis noctisque dieque laboribus hauſti
Haud poterant inuictum oculis defendere ſomnum:
Et gelidi in ſummo recubantes æquore ſaxi
Infuſum toto proflabant ore ſoporem.
Intereà curis confectus triſtibus Heros,
Cœleſti velut oblitus ſe ſemine cretum,
Indignos animo euentus, indigna labenti
Supplicia, atque genus lethi verſabat acerbum,
Horrebatque. id enim matris de corpore traxit,
Vt quæcunque hominum mortalia pectora terrent,
Ipſe etiam hæc eadem mortali corde paueret.
Mens immota tamen, virtusque inuicta manebat.
Ergo iterũ atq; iterũ Genitorem affatus, & ambas
Ad cœlum tendens palmas hac voce rogabat,
Omnipotens talin' pater ò me funere obire?
Mene aliena malis tantis commiſſa piare?
Eripe me informi letho, & tua flecta ſeuera
Conſilia in melius, durosque auerte dolores.
Si tamen id fixum ſedet, atq; hæc certa tibi mens,
Nec generi humano Gnati niſi morte ſequeſtra
Placaris, non fas orbis me deeſſe saluti.
Ibo vltrò: crimen generis commune refellam.
Dixerat: atque graues curas ſub corde præmebat,
Multa

Multa agitans: toto ſimul ibat corpore ſudor
Proruptus ſimul & ſanguinis,ve ſanguinis inſtar.
Ecce autem effulgens ſubitò dilapſus ab axe
Stelligero pictis iuxtà puer aſtitit alis
Dicta ferens patris, in tanto ſolatia rerum
Turbine, mulcebatque ægrum,curaſque leuabat,
Abſtergens toto fluidum de corpore rorem.
Hortator verò,ſceleriſque inuentor Iudas
Compoſito intereà vocat hoſtes vertice ab alto,
Seque vltrò comitē atque ducē venientibus offert.
Ergo adſunt improuiſi illum in vincla petentes.
Longius æra micant tremulæ lumine lunæ.
Iam clypei reſonant,iam ferri ſtridit acumen,
Pinguaque exuperant noctem funalia longo
Ordine,multifidæque faces,quas vnguine ſupra
Obduxit manus, & ferro inſpicauit acuto.
Fit ſtrepitus: vaſto circùm mons vndique pulſu
Armorum ſonat,atque virum clamoribus omnis.
Quos eis nil trepidus compellans vocibus Heros,
Heus,inquit,iam ſtate viri,quem quæritis,adſum.
Quò ferrum flammæque? palàm conſpectus in vrbe
Conuentu cecini magno præcepta Parentis:
Cur non vnà omnes vos tunc tenuiſtis inermem?
Iſta ſub obſcurum noctis cur agmina cerno?
Quod ſi me tamen ad mortem depoſitis armis
Inſontem,& vobis adeò obſtat gloria noſtra,
Hos ſinite illæſos. nihil hi meruere,nec auſi:
Tantùm dilecti comitis mandata faceſſunt.
Vnus ego veſtras explebo deditus iras.
Hæc ait,& bis ſe quærentibus obtulit vltrò.

Illi

Illi autem ad vocem toties (mirabile viſu)
Procubuere, ſoloque ingentem fuſa dedere
Arma ſonũ, atq; oculis ſubitò nox plurima oborta
Conſurgant tandem ſomno vinoque grauatis (eſt.
Aſſimiles, hærentque obliti, donec Iudas,
Qui núſquam ſomno noctu ſe ſtrauerat illa,
Signa dedit manifeſta, hoſtique obiecit amicum.
Nanque pij ſcelus id prætexens nomine amoris
Compoſuit ſeſe, & ficto dedit oſcula vultu.
Ille dolum præſenſit, & hæc preſſo edidit ore,
Hæc verò meruit comitum fidiſſime noſter
Oſcula amor? tanton' ſcelere vlla ad præmia tẽdis?
Haud equidẽ hæc tecũ pepigi cõmercia quondam.
Vix ea fatus erat, cùm circunfuſa iuuentus
Cæca ruit, denſaque omnes indagine cingunt:
Non aliter quàm coniectum cùm in retia rara
Ceruum, aut fulmineis metuendũ dentibus aprum,
Paſtorum circùm ſæuit manus: ilicet haſtas
Cominus agglomerant certatim: ad ſidera voces
Vndique eunt: reboant montes clamore propinqui.
Sic iuuenem obſeſſum longè fulgentibus armis
Sæua cohors premere, atq; omnes incũbere inermi.
Hi prenſare manu, hi ſtupeà vincula collo
Iniјcere, & nunc huc nunc illuc ducere captum.
Perfarit ante alios, & ſeſe turbidus infert
Malchus Idumæis miſſus captiuus ab oris:
Nulli ferre manum, nulli contendere ſuetus:
Non ea vis illi, non tanta in pectore virtus:
Verùm vt ſe Caiphæ præſtantem oſtendat in armis,
Cui datus hærebat famulus: nam tuta videbat
Omnia,

Omnia,& audenti nullum hic obſtare periclum,
Audet,cedentemque vltrò petit improbus hoſtem,
Ventoſam nequicquam acuens in iurgia linguam;
Et vix ille ſuas tumefactus corde capit ſpes.
Non tulit hoc præceps animi Petrus,arripit enſem,
Et ſuper incumbens inhoneſto vulnere tempus
Occupat, ac patulam dicto ocyus amputat aurem:
Quod Deus aſpiciens ſubitò dextramque tetendit;
Deciſamque ab humo madido cum puluere partem
Suſtulit,applicuitq; manu medica vnde reſecta eſt,
Affixitque loco: nullo hæſit fixa dolore,
Vlla nec apparent veſtigia vulneris vſquam.
Mox ſociũ increpitans vim dextra arcere volentẽ.
Condere tela iubet,vetito neque fidere ferro.
Ni faciat,ſenior nequicquam magna locuto
Strictum ardens illi per coſtas exigat enſem:
Non iſtis opibus,non iſtis nitimur (inquit)
Viribus. eſt Genitor qui me ſi funere acerbo
Eripere,& fuſo nati ſine ſanguine vellet
Placari generi humano,centum agmina poſſet
Cælicolum, mihi centum acies ſummittere ab arce
Siderea,infenſum qui cœtum hunc enſe trucident.
Militamne adeò Superum,pugnataque bella,
Atque poteſtates varias & nomina neſcis?
Nunc ſine me imperijs magni parere Parentis,
Quæ me ſola premunt: hominũ nil demoror arma.
Talibus auditis ſenior vix deſiit iræ
Inuitus: veluti aſpexit ſi fortè magiſtri
Aſſuetum imperijs ceruum media vrbe Moloſſus,
Silueſtrem ratus inſequitur. vix voce coercet

Venat

Venator rapido inſtantem ceruicibus ore.
Ergo ſponte ſua victum, nec viribus vſum
Corripiunt cuncti, (heu ſpecies indigna) trahuntq;
Inualidum. & dictis lapſantem immitibus vrgent.
Hæc Pater omnipotens Superum regnator Olympo
Tam lentus cernis, nec cœlo tartara miſces?
Ecquando horrificum dextra iaculabere fulmen,
Si nunc immoto facies inubila mundo eſt?
Fœdere iam rupto rerum confuſa laborent,
Atque repentè elementa ruant, rua arduus æther.
Cur tua dextra vacat? cur non fæce terra triſulca
Iam fumat? quos flamma vorax ſeruatur in vſus?
Non genus humanum, non tanti regia cœli
Alitibus ſupplenda choris, non aurea gens, qua
Nox hinc ſe tollet pietate inſignis ad aſtra.
Ne noſtri tanto te cura incendat amore,
Iactari vt tali patiaris turbine Natum
Vnigenā, deſertum, inopem, atque extrema ferētem.
Diffugere metu comites, ſiluisque teguntur,
Spumiferi vt ſuis aduentu ſæuique leonis,
Semianimes: paſſim inſequitur ferus hoſtis euntes.
Aſpiceres hunc iam captum veſte relicta
Elapſum manibus rapido petere ardua curſu:
Illum ſpeluncas, & ſicubi, operta ſubire
Per ſiluam loca ſaxorumque in fornice condi.
Nec mora, nec requies, curſu nemora auia feruent,
Et vaſto intonſi colles clamore reſultant.
Iamque ſacerdotis ſummi tecta ampla ſubibant:
Protinus huc tota paſſim concurritur vrbe:
Primores adſunt procerum, pœnasque repoſcunt
Vni

Vni infenſi omnes,atque illum torua tuentes
Perterrent,vinctumque minis,crudelibus vrgent.
Tum gentis primus Caiphas ita denique fatur,
Res hodie bene geſta viri: non artibus vllis
Infandum euaſit caput: illi nulla ſuperſunt
Effugia inſtaurandi animi & quod reſtat agendū.
Nunc eſt illa dies,qua gloria maxima ſeſe
Oſtendit nobis: ſed opus properantibus aſtu.
Accipite,& linguis omnes animiſque fauete.
Nulli fas noſtrum quenquam demittere morti:
Romani ducis arbitrio ſtat quiſque caditve.
Quæramus lethi cauſas,& crimina primùm,
Inde ducem inſtructi verbis adeamus,vt ipſe
Audiat,& morti indefenſum deſtinet hoſtem.
Sic ait: hinc captum alloquitur,Tune ille ſupremi
Vera Dei ſoboles,verus Deus,æthere ab alto
Quem vates oriturum orbi cecinere priores?
Per Patris obteſtor numen,qui ſidera fulcit,
Fare age,ne te diſſimula quærentibus vltrà,
Diſcuſſiſque palàm qui ſis nunc nubibus ede,
Ne te diuino ignari fraudemus honore.
Dixerat: Ille autem in medio defeſſus,inermis
Conſpectu paulùm ſuſtollens lumina fatur,
Sum quod ais: quid me ſtudio tentatis inani,
Hæc eadem toties ſcitati? parcite tectis
Inſidijs,victique dolis deſiſte tandem.
Ipſe palàm fateor: nec iam mora longior obſtat,
Cùm mihi ſublimis cedet plaga lucida Olympi
Regnanda: æthera iam iam cernetis in aula
Amplexum dextram Patris omnipotentis,& inde

S Mox

Mox iterum terras petere aſpicietis eundem
Fulgentem clara in nebula, quem mille ſequuti
Cœlicolæ auratis impellent æthera pennis.
Vix ea dicta: humeris ſibi cùm de more ſacerdos
Abſcindẽs tunicã, inquit, Eget quid Iuci adhuc res
Iudicijs tot clara? palàm ſcelus ipſe fatetur.
Nonne Deo quicunque audet ſe fingere natum,
Fas & iura iubent mulctari funere acerbo?
Tollite, ferte moras: Romani ad præſidis ædes
Abripite hunc iubeo, meritasque repoſcite pœnas.
Intereà caſu Petrus perculſus iniquo
Proſequitur mœrens, longeque obſeruat amicum:
Iamque ſub ingentis deuenerat atria templi,
Tecta ſacerdotis magni, ſolusque ſedebat
Triſti, inops animi ante fores nocturnus apertas.
Olli ſerua, domus cui curæ ianua hærilis,
Id quod erat rata. Tunc etiam fugis, inquit, & iſti
Iunctus eras ſcelerum conſors, ideoque per vmbras
Explorator ades, quando omnia nocte quieſcunt?
Diriguit Petrus ad vocem formidine turpi,
Oblitusq; ſui eſt, (quæ vitæ tanta cupido?)
Nec iam ſcit ſubita turbatus imagine rerum
Quid faciat, quò ſe vertat, quas aduocet arteis:
Qualis vbi dulci virgo decepta ſopore
Paruula, quam mater campis ignara reliquit
Inſolis abeunte die ſub tecta reuertens,
Confeſtim rupto circuntulit humida ſomno
Lumina, nec comites, nec matrem conſpicit vſquã,
Sed loca ſola metu videt exanimata, viarumque
Immemor, atq; horrere nigra circũ omnia nocte.

Talis

Talis erat miſer ille animo confuſus & hærens.
At cari nomen tandem abiurauit amici,
Pro quo ſponte neci modò ſe deuouerat ardens.
Quinetiam quò ſe tegeret, ſuccedere tecto
Hoſtili tulit,& famulis ſe immiſcuit amens.
Nec latuit tamen,illum omnes inimica tueri
Suſpectum, & latebras verbis vrgere fouentem,
Terque adeò obiectum nomen patriamq; magiſtri
Audierat,ficto ter diſſimulauerat ore,
Cùm matutino mediæ iam noctis abactæ
Edebant cantu criſtatæ ſigna volucres,
Auroram in tectis ſolitæ acri voce vocare.
Tũ monitus verborũ, Heros quæ extrema canebat,
Ingemuit,rupitq; imo ſuſpiria corde,
Et penitus duris triſti dolor oſſibus arſit.
Tum ſeſe miſer incuſans turpemque timorem,
Erepſit furtim foribus, ſolusque per vrbem
Totam illam ingemuit ſomni ſine munere noctem,
Menti canitiem demiſſam in pectora vellens.
Quin illũ hãc perhibent mox ſemper fleſſe ſub horã
Admiſſi memorem,dum vixit.eum æthera pandens
Sæpe oriens, ſolis ſæpe ater veſper in antris
Inuenit luctu indulgentem,eademq; quærentem
Dum nulla admittit mæſto ſolatia amori.
Deſerti ſubeunt monita vſque nouiſſima Regis,
Ac ſe perculſum muliebri voce recurſat.
Et iam tempus erat,cùm nondum aurora relato
Orta die albentes,cœli diſcriminat oras:
Iamq; Deum vinctis manibus poſt terga trahebant
Præſidis ad ſedem,quò crimina quæreret ipſe,

Quem penes arbitrium, & morti damnaret acerbæ.
Illo Iudæam frænabat tempore miſſus
Cæſares imperio Tiberi Pilatus opimam
Pontius, inſigni Romanus origine gentis,
Quē furibūda manus trepido eſt aggreſſa tumultu
Vociferans, Huncque dede neci: trabe fige merentem
Infami auctorem ſcelerum, fraudumque potentem.
Hæc crebra ingeminant, denſique ad limen inūdant:
Ille autem iuuenis procero in corpore fixos
Intentusque oculos, intentusque ora tenebat.
(Nondum illi dulcis flos prorſum euanuit æui)
Inſolitam ſpeciem, inſolitos miratur honores
Oris, & expleri nequit. hunc è ſtirpe fatetur
Aut diuum, aut ſaltē magnorū ſanguine regum
Et ſecum ſortem capti miſeratur iniquam,
Iamque fauet, tacitusque agitat, ſiqua potis illum
Inpunè eripere, & ruptis exoluere vinclis.
Quem ſic alloquitur, Quæ te commiſſa fatigant?
Fare age, qui caſus? unde hæc effuſa repentè
Tempeſtas tibi? num tantis ſcelera impia merſum
Impliciter malis? an diuum triſtior ira?
Vnde domo? quo te memoras è ſanguine cretum?
Aut quibus aſpiras ſceptris? quæ debita regna?
Chriſtus ad hæc paucis, Non huc ego criminis ergo
Protrahor: haud turpi mihi mens obnoxia facto:
Sed Patris, immenſi cœli cui regia paret,
Iuſſa ſequor, nec regna moror mortalia, quānuis
Haud equidem clara me regum è ſtirpe negarim.
Hæc tātūm. Ille autē admirans decus oris honeſti,
Nunc hoc nunc alio ſermone affatur, & omnem
Explorat

Explorat: ſed reſponſo non amplius Heros.
Dignatur ſæuo curarum exercitu æſtu.
Tādem illum dux], vt turbam compeſcat acerbam,
Seruari iubet, atque domo interiore recondit.

M. HIERONYMI VIDAE CHRISTIADOS.

LIBER III.

FAma volans iam finitimas impleuerat vrbes,
Exceptum inſidijs heroa doliſq; ſuorum:
Obſcurus tamen, atq; incerto auctore uagari
Rumor adhuc, necdum matris penetrata ad aures,
Cuncta licet nunquàm illa animo ſecura timeret
Præſago: nempe audierat, vatumque tremenda
Terrebant monita pro libertate piorum
Natum ſponte ſua ſubiturum funus acerbum.
Aſt vbi Ioſephus ſenior præſenſit (ei olim
Alma parens fuerat Superum concredita iuſſis)
Nazaren linquens ſolymorum ſe intulit vrbi
Vix introgreſſus videt omnia feruere multo
Concurſu populi ſublustri nocte per vmbras,
Mœniaq; ingenti miſceri tota tumultu.
Ecce autem elapſus manibus teliſq; cohortis
Fidus Ioannes pallenti triſtior ore
Occurre: ſed vix amens agnouit amicum,
Dum trepidat, caſuſque, animo ducis hæret acerbus
Cui ſenior, Heus ſiſte gradum, quò terapis? inquit:
Quo res noſtra loco? ſine: te nunc veſter, vbi dux

Patre Deo ſatus? aut ſtrepitus quis tantus in vrbe?
Hei mihi, non fallunt pauidam præſagia matrem.
Sic ait: illum autem iuuenis complexus, & hærens
Tantùm fondebat lacrymas, gemitusque ciebat.
Tandē pauca refert, Noſtra heu ſpes occidit omnis,
Atque abſumpta ſalus: dux fœdè carcere captus
Clauditur: inuidia primores vrbis in illum
Conſpirant, penasq; graues cum ſanguine poſcunt.
Fidi omnes petiere fugam terrore ſubacti.
Mater vbi eſt? miſerane adeò iam nuntius aures
Perculit? hic vtinam tecum nunc afforet ipſa.
Pontius aſpiciens lacrymas gemitusq; parentis
Forſitan indigni caſus miſereſceret vltrò.
Ire tamen libet, ac pacem veniamque precari,
Et populi inuidiam atque odium crudele profari.
Sic memorans greſſum Syriæ rectoris ad ædes
Tendit: ei ſenior comitem iungit, & ambo
Incedunt pariter triſtes: ceu fontè boues cùm
Agricola amiſit pauper, quos hoſtis abegit
Depopulatus agros, quæſitum protinus illos
Longum iter ingreditur: natorum maximus olli
It comes: hic illic ſæpe ambo ignota per arua,
Siquos fortè ſuis ſimiles videre vagari,
Subſiſtunt flentes, atque auia queſtibus implent.
Haud illi ſecus: & iam ventum ad limina tecti,
Quod Regum quondam fuit antiquiſſima ſedes,
Cum res incolumi regno Iudæa maneret,
Sed tum Romulides oræ moderator habebat.
Feruere cuncta vident ſtrepitu, patresq; ſub ipſo
Veſtibulo ante fores diſſenſu tendere magno.

Iamq;

Iamq; ſacerdotes paulatim cedere ab aula,
Romano velut infenſos, ac dira minantes.
His animum arrecti paulùm lenire dolorem
Incipiunt, rebuſq; aliquam ſperare ſalutem;
Atque ita Ioannes, Mihi ſe nonnulla aperit ſpes:
Solue metum, atq; virum pro nato affare, Deiq;
Diſſimula ſobolem, & cauſam innecte precandi.
His dictis, pariter ſuccedunt ædibus ambo,
Atque ducem ſenior, qui re ſuſpenſus eadem
His ſuper in medio procerum conſulta rogabat,
Alloquitur genua amplexans, ſupplexq; precatur,
Optime Romulidùm, quem clari rector Olympi
Iuſtitia voluit Syriam frænare ſuperbam,
Parce pijs, ſæuumq; hominum compeſce furorem.
Hinc ratio penitus ſublata eſt: vi geritur res.
Illi ego ſum genitor, quem primi gentis in vnum
Coniurant omnes, & ficto crimine terrent.
Iamq; tibi, vt ſcelere ante omnes immanior vnus,
Traditus, immeritas quò pendat ſanguine pœnas.
Illum autem virtus tãtùm & benefacta per orbem
His merſere malis, ſua dum gens effera laudi
Inuidit eximiæ, nec fert ſurgentis honorem.
Talibus orabat: largo ſimul imbre rigabant
Ora ſenis lacryma: placido quem Pontius ore
Accipit, atque ambos verbis ſoluatur amicis,
Depoſitumq; ſenem molli locat ipſe ſedili,
Atq; hæc deinde refert, Vt vos hic tempore adeſtis
Optati! nec enim forſan veniſſe pigebit:
Tu modò vera mihi ſcitanti ediſſere pauca
Nunc pater haud veritus: fidei te credere fas eſt:

Omne meæ: cœlum & cœli vaga ſidera teſtor,
Sollicito mihi cura tui eſt nunc maxima nati,
Quē tibi mente agito incolumē ſeruare, furoremq;
Et rabiem, vt potui, compreſſi gentis iniquæ.
Fare age, (nāq; mihi haud nūc' primū venit ad aures)
Quæ fortuna viro, vnde domo, quo ſanguine cretus
Ede tuum matrisq; genus: non ille creatus
Stirpe humili, mihi ſi verum mens augurat: vt ſe
Inceſſu gerit? vt vultuq; & corpore toto eſt
Humana maior ſpecies? vt lumina honorum
Plena? vt regifici motus? verba inde notaui:
Nil mortale ſonant: ſenſi illo in pectore numen:
Aut certè Deus ille, aut non mortalibus ortus.
Dicite vos: nam me ſcitantem auertitur ipſe,
Et vix reſponſo tacitus dignatur amicum,
Contemptorq; illi eſt animus lucisq; meiq;.
His dictis, ſenior pauliſper ſubſtitit anceps,
Sene vltrà tegeret quærenti, an proderet illi
Et Diui genus, & verum ſine fraude parentem:
Cùm breuiter comes admotus ſic fatur ad aurem:
Regia progenies, Nymphæ dignate ſuperbo
Coniugio, quid adhuc hæres? abſiſte vereri:
Omnia ſublatis aperi iam nubibus vltrò.
Pone metus, & rumpe moras: video omnia tuta.
Dixerat: ille igitur miſſa formidine cœpit:
Dicam equidē: nec dux tibi magna arcana ſilebo,
Sed, quando genus inſedit cognoſcere noſtrum,
Id primum, neque te ſuſpenſum ambage tenebo:
Quamuis res inopes opera ad fabrilia verſum
Exercent, tamen eſt mihi regum à ſtirpe propago,

Admotumq;

Admotumq; genus ſuperis, clariq; parentes,
Principio innumeræ pater Abras gentis, & auctor
Maximus ille tuas non (vt reor) effugit aures,
Qui generi leges q; tulit moremq; ſacrorum,
Iſacon hic dedit: Iſacides Iacobus ab ille,
Bis ſenos qui mox proceres genuit, quibus omnis
Noſtra domos in his ſenas gens ſecta tribusq; eſt.
Hos inter pietate olim quàm maior Iudas,
Tam ſeſe ſobole egregia ſuper extulit omnes,
Iudæamq; ſuo dixit de nomine terram,
Hinc (licet in medio ſeries longiſſima patrum)
Dauides ortus, regum pater, vnde meorum
Per bis ſeptem exit genus actum ab origine reges.
Verùm longè aliud iuueni genus ille parentes
Quanuis mortales mortalibus editus oris
Dignator, tamen eſt Diuo cæleſtis origo,
Eſtq; Deo genitore ſatus, gaudetq; parente,
Cui mare veliuolum, cui tellus paret & æther.
Illum autem aereas in luminis edidit auras,
Nunquam miſta viro mulier fœtæq; remanſit
Virginitas, olim vt vates cecinere futurum.
Nam Pater omnipotens fœcunda deſuper aura
Afflatam impleuit: tumuit diuinitus aluus.
Quod verò genitor vulgò ſum creditus ipſe,
Haudita res, mihiq; alma parens accredita tantùm
Quicum animi poſſet curas durumq; laborem
Partiri: mox me famæ niueoque pudori
Permetuens, eadem dignata eſt nomine veri
Coniugis immeritum, nec tali munere dignum.
Hæc erat (vt reuocãs rẽ cunctã ab origine pandam)
Iudæas

Iudæas inter virgo pulcherrima Nymphas,
Centum optata procis (Mariam dixere) parentum
Vnica progenies, vrbe edita Nazaræa.
Ipſa autem æterno præ virginitatis amore
Oderat & thalamos, & ſe ſacrauerat aris.
Anna tamen grădæua parens haud neſcia vatum,
Plenaque venturi è gnata præuiderat olim
Egregiam factis ſobolem regemq; futurum,
Qui populos magnos magna ditione teneret:
Id cœlo fixum eſſe, pios id prodere vates.
Sæpe illam in ſomnis monuit vox miſſa per auras
Iungere connubio natam, generosq; vocare.
Iamq; erat apta viro, iam nubilis. hactenus autem
Diſtulerant Superùm monitis parere parentes,
Cùm media ecce iterum ſublimes luce per auras
Vox audita: Viro properate ò iungere natam:
Nec generi longè optandi: de ſanguine veſtro
Quærantur de more: omnis mora ſegnis abeſto.
Continuò paruam vulgatur fama per vrbem:
Tum conſanguinei pulchræ ſpe coniugis omnes
Conueniunt iuuenes: complentur virginis ædes.
Ipſe etiam patri conſanguinitate propinquus
Acceſſi, quanuis æui maturus, ut ipſi
Aequæuo natæ ob thalamos gratarer amico.
Stabant innumeri forma, atque ætatibus æquis
Florentes, cœlum cui munera tanta pararet
Incerti, & ſortem ſibi quiſque optabat amicam.
Dum ſpes ambiguæ, dum turba ignara futuri,
In ſecreta domus omnes euaſimus altæ?
Tecta, vbi Ioachides numen placare ſolebat
Virginis

Virginis ore pater: fuit ara veterrima, noſtræ
Quam gentis primi poſuere, metuq; ſacratam
Ter centum totos atavi coluere per annos.
Hanc humiles circùm & proſtrati fundimur omnes
Orantes pacem Superos, Superumq; Parentem,
Det ſignum, cœlo placidus quem poſcat ab alto.
In medio aſtabat lacrymans pulcherrima virgo
Flaventeis effuſa comas, demiſſaq; largo
Rorantes oculos fletu: pudor ora pererrans
Cana roſis veluti miſcebat lilia rubris:
Qualis, virgineos vbi lauit in æquore vultus,
Luna recens, ſtellis latè comitantibus, orta
Ingreditur gracili cœli per cærula cornu:
Talis erat virgo iuuenum ſtipata corona,
Multa Deum verbis teſtata, Deiq; miniſtros
Aligeros non ſponte ſua hæc ad munera flecti.
Hortatur pauidam pater, & lacrymantia tergit
Lumina iuſſa docens Superûm, ſimul oſcula libat.
Ecce autem, vt præſens aderat quoq; pronuba, cętu
In medio Anna parens ſubito correpta furore,
Plena Deo tota (viſu venerabile) in æde
Bacchatur, tollitque ingentem cœlo vlulatum,
Vnum in me conuerſa oculos, me fertur in vnum,
Nil minus hoc ducentem animo, nil tale verentem,
Corripienſq; manu, Solus tu poſceris, inquit:
Annuit hoc vni Superûm tibi connubium Rex.
Obſtupuere omnes: nec tunc ex agmine tanto
Exortem quiſquam ſeniori inuidit honorem.
Ipſe æui quòd eram ſeris minus integer annis,
Multà recuſabam, multà huc veniſſe pigebat.

Aequa-

Aequales aderant fidi, ſimul & renuentem
Hortari, atque animum mihi blãdis addere dictis.
Cedo igitur victus, tandemq; vxorius illam
Accedo, & lacrymans lacrymãtem ad limina duco.
Et iam nox aderat ſtellis fulgentibus apta
Suffundens vmbras mundo nigrantibus alis:
Secretis thalamis pariter ſuccedimus ambo:
Flebat ſponſa: ſolũ lacrymis iuxtà omne madebat.
Ac veluti, cùm vere ſubeſt huberrimus humor
Arboribus, lentæ vitis ſi fortè cacumen
Falce putans ſtirpem feriat malè prouidus vnca
Agricola, immeritam & violarit vulnere matrem.
Ipſe aderam, & dictis ſolabar mitibus ægram,
Virginis haud cupidus primum decerpere florem
Cùm ſic longa trahens ſuſpiria pectore ab imo eſt,
Orſa loqui, Non relligio mihi vana ſuaſit
Et thalamos odiſſe, & virginitatis amorem
Aeternum colere, intus agit vis ætheris intus,
Longæuam reſponſa licet contraria matrem
Sollicitent, vatumq; minæ ſunt & mea contra
Vatum iuſſa mihi, nulli ſuccumbere labi,
Nullis virgineam tædis ſummittere mentem.
Antè retro primos properet reuolutus ad ortus
Iordanis, ſiſtantq; ſuos vaga ſidera curſus.
Hæc ait, inq; genas ſtillantes vndiq; honeſtæ
Ex oculis ſimul incipiunt turgeſcere gemmæ.
Nec mora deinde mihi inſinuãs quatit ima repentè
Oſſa timor: genua ægra labãt: nox plurima oborta
Ante oculos: ter ſum conatus pauca profari,
Ter fruſtrata ſono lingua eſt, nec verba ſequuta.
Tum

Tum quoque vox audita, Toro thalamiſq; paratis
Parce: tamen conceſſa tibi connubia ſerua.
Exurgo, atque oculos iamdudum in virgine fixus
Horrenda, tali ſum tandem voce loquutus,
Quis mihi te virgo inuito coniunxit Olympo?
Quis tantis (non hos equidem quæſiui hymenæos)
Immeritũ implicuit monſtris? haud talia quondam
Prædixit puero genitor ludibria vates,
Iam ſenior vates idem templiq; ſacerdos.
Ille quidẽ aut nullos thalamos, mihi nulla manere
Connubia, aut certè clarum fore me inde canebat.
Verùm age quæ menti ſurgat ſententia pandam.
Quandoquidem Superi mihi te iunxere, ſed ijdem
Abſterrerent monſtris, licet, & mox vſque licebit
Virgineum ſerues intacto corpore florem.
Haud tamen ipſe auſim iniuſſus diſſoluere ſacri
Connubij vincla iſta: domo degemus eadem,
Ipſe tibi vt genitor, mihi tu ceu filia ſemper,
Teq; adeò caſus iam nunc complector in omnes.
Hoc tua relligio velit, hoc mea ſerior ætas.
Annuit his, aliaq; domus in parte puella
Succubuit. mitto totam quæ monſtra per illam
Sum paſſus, quàm mira horrens inſomnia noctem.
Iamq; dies pulſis tenebris inuecta rubebat,
Et face Sol roſea nigras diſiecerat vmbras,
Corripio è ſtratis artus. ſponſamq; reuiſo.
Vix thalami impulerã bipatenteis cardine portas,
Cùm lux ecce occulis ingens offuſa repentè:
Collucent ſummi radijs laquearia tecti,
Collucentque trabes, viſumque ardere cubile:

Ipſa

Venator rapido inſtantem ceruicibus ore.
Ergo ſponte ſua victum, nec viribus vſum
Corripiunt cuncti, (heu ſpecies indigna) trahuntq;
Inualidum. & dictis lapſantem immitibus vrgent.
Hæc Pater omnipotens Superum regnator Olympo
Tam lentus cernis, nec cœlo tartara miſces?
Ecquando horrificum dextra iaculabere fulmen,
Si nunc immoto facies inubila mundo eſt?
Fœdere iam rupto rerum confuſa laborent,
Atque repentè elementa ruant, rua arduus æther.
Cur tua dextra vacat? cur non fæce terra triſulca
Iam fumat? quos flamma vorax ſeruatur in vſus?
Non genus humanum, non tanti regia cœli
Alitibus ſupplenda choris, non aurea gens, qua
Nox hinc ſe tollet pietate inſignis ad aſtra.
Ne noſtri tanto te cura incendat amore,
Iactari vt tali patiaris turbine Natum
Vnigenā, deſertum, inopem, atque extrema ferētem.
Di fugere metu comites, ſiluiſque teguntur,
Spumiferi vt ſuis aduentu ſæuique leonis,
Semianimes: paſſim inſequitur ferus hoſtis euntes.
Aſpiceres hunc iam captum veſte relicta
Elapſum manibus rapido petere ardua curſu:
Illum ſpeluncas, & ſicubi, operta ſubire
Per ſiluam loca ſaxorunque in fornice condi.
Nec mora, nec requies, curſu nemora auia feruent,
Et vaſto intonſi colles clamore reſultant.
Iamque ſacerdotis ſummi tecta ampla ſubibant:
Protinus huc tota paſſim concurritur vrbe:
Primores adſunt procerum, pœnasque repoſcunt
Vni

Vni infenſi omnes, atque illum torua tuentes
Perterrent, vinctumque minis crudelibus vrgent.
Tum gentis primus Caiphas ita deniquo fatur,
Res hodie bene geſta viri: non artibus vllis
Infandum euaſit caput: illi nulla ſuperſunt
Effugia inſtaurandi animi & quod reſtat agendũ.
Nunc eſt illa dies, qua gloria maxima ſeſe
Oſtendit nobis: ſed opus properantibus aſtu.
Accipite, & linguis omnes animisque fauete.
Nulli fas noſtrum quenquam demittere morti:
Romani ducis arbitrio ſtat quiſque caditve.
Quæramus lethi cauſas, & crimina primùm,
Inde ducem inſtructi verbis adeamus, vt ipſe
Audiat, & morti indefenſum deſtinet hoſtem.
Sic ait: hinc captum alloquitur, Tunc ille ſupremi
Vera Dei ſoboles, verus Deus, æthere ab alto
Quem vates oriturum orbi cecinere priores?
Per Patris obteſtor numen, qui ſidera fulcit,
Fare age, ne te diſſimula quærentibus vltrà,
Diſcuſſisque palàm qui ſis nunc nubibus ede,
Ne te diuino ignari fraudemus honore.
Dixerat: Ille autem in medio defeſſus, inermis
Conſpectu paulùm ſuſtollens lumina fatur,
Sum quod ais: quid me ſtudio tentatis inani,
Hæc eadem toties ſcitati? parcite tectis
Inſidijs, victique dolis deſiſte tandem.
Ipſe palàm fateor: nec iam mora longior obſtat,
Cùm mihi ſublimis eedet plaga lucida Olympi
Regnanda: æthera iam iam cernetis in aula
Amplexum dextram Patris omnipotentis, & inde

Mox iterum terras petere aſpicietis eundem
Fulgentem clara in nebula, quem mille ſequuti
Cœlicolæ auratis impellent æthera pennis.
Vix ea dicta: humeris ſibi cùm de more ſacerdos
Abſcindēs tunicā, inquit, Eget quid luci adhuc res
Iudicijs tot clara? palàm ſcelus ipſe fatetur.
Nonne Deo quicunque audet ſe fingere natum,
Fas & iura iubent multari funere acerbo?
Tollite, ferte moras: Romani ad præſidis ædes
Abripite hunc iubeo, meritasque repoſcite pœnas.
Intereà caſu Petrus perculſus iniquo
Proſequitur mœrens, longeque obſeruat amicum:
Iamque ſub ingentis deuenerat atria templi,
Tecta ſacerdotis magni, ſolusque ſedebat
Triſti, inops animi ante fores nocturnus apertas.
Olli ſerua, domus cui curæ ianua hærilis,
Id quod erat rata. Tunc etiam fugis, inquit, & iſti
Iunctus eras ſcelerum conſors, ideoque per vmbras
Explorator ades, quando omnia nocte quieſcunt?
Diriguit Petrus ad vocem formidine turpi,
Oblitusq; ſui eſt, (quæ vitæ tanta cupido?)
Nec iam ſcit ſubita turbatus imagine rerum
Quid faciat, quò ſe vertat, quas aduocet arteis:
Qualis vbi dulci virgo decepta ſopore
Paruula, quam mater campis ignara reliquit
Inſolis abeunte die ſub tecta reuertens,
Confeſtim rupto circuntulit humida ſomno
Lumina, nec comites, nec matrem conſpicit vſquā,
Sed loca ſola metu videt exanimata, viarumque
Immemor, atq; horrere nigra circū omnia nocte.

Talis erat miſer ille animo confuſus & hærens.
At cari nomen tandem abiurauit amici,
Pro quo ſponte neci modò ſe deuouerat ardens.
Quinetiam quò ſe tegeret, ſuccedere tecto
Hoſtili tulit,& famulis ſe immiſcuit amens.
Nec latuit tamen,illum omnes inimica tueri
Suſpectum, & latebras verbis vrgere fouentem,
Terque adeò obiectum nomen patriamq; magiſtri
Audierat,ficto ter diſſimulauerat ore,
Cùm matutino mediæ iam noctis abactæ
Edebant cantu criſtatæ ſigna volucres,
Auroram in tectis ſolitæ acri voce vocare.
Tũ monitus verborũ, Heros quæ extrema canebat,
Ingemuit,rupitq; imo ſuſpiria corde,
Et penitus duris triſti dolor oſſibus arſit.
Tum ſeſe miſer incuſans turpemque timorem,
Erepſit furtim foribus,ſolusque per vrbem
Totam illam ingemuit ſomni ſine munere noctem,
Menti canitiem demiſſam in pectora vellens.
Quin illũ hãc perhibent mox ſemper fleſſe ſub horã
Admiſſi memorem,dum vixit.eum æthera pandens
Sæpe oriens, ſolis ſæpe ater veſper in antris
Inuenit luctu indulgentem,eademq; quærentem
Dum nulla admittit mæſto ſolatia amori.
Deſerti ſubeunt monita vſque nouiſſima Regis,
Ac ſe perculſum muliebri voce recurſat.
Et iam tempus erat,cùm nondum aurora relato
Orta die albentes,cœli diſcriminat oras:
Iamq; Deum vinctis manibus poſt terga trahebant
Præſidis ad ſedem,quò crimina quæreret ipſe,

Quem penes arbitrium, & morti damnaret acerbæ.
Illo Iudæam frænabat tempore miſſus
Cæſares imperio Tiberi Pilatus opimam
Pontius, inſigni Romanus origine gentis,
Quē furibūda manus trepido eſt aggreſſa tumultu
Vociferans; Hunc dede neci: trabe fige merentem
Infami auctorem ſcelerum, fraudumque potentem.
Hæc crebra ingeminant, denſique ad limen inūdant:
Ille autem iuuenis procero in corpore fixos
Intentusque oculos, intentusque ora tenebat.
(Nondum illi dulcis flos prorſum euanuit æui)
Inſolitam ſpeciem, inſolitos miratur honores
Oris, & expleri nequit. hunc è ſtirpe fatetur
Aut diuum, aut ſaltē magnorū ſanguine regum
Et ſecum ſortem capti miſeratur iniquam,
Iamque fauet, tacitusque agitat, ſiqua potis illum
Inpunè eripere, & ruptis exoluere vinclis.
Quem ſic alloquitur, Quæ te commiſſa fatigant?
Fare age, qui caſus? unde hæc effuſſa repentè
Tempeſtas tibi? num tantis ſcelera impia merſum
Impliciter malis? an diuum triſtior ira?
Vnde domo? quo te memoras è ſanguine cretum?
Aut quibus aſpiras ſceptris? quæ debita regna?
Chriſtus ad hæc paucis, Non huc ego criminis ergo
Protrahor: haud turpi mihi mens obnoxia facto:
Sed Patris, immenſi cœli cui regia paret,
Iuſſa ſequor, nec regna moror mortalia, quanuis
Haud equidem clara me regum è ſtirpe negarim.
Hæc tātùm. Ille autē admirans decus oris honeſti,
Nunc hoc nunc alio ſermone affatur, & omnem

Explorat

Explorat:ſed reſponſo non amplius Heros.
Dignatur ſæuo curarum exercitu æſtu.
Tādem illum dux, vt turbam compeſcat acerbam,
Seruari iubet,atque domo interiore recondit.

M. HIERONYMI VIDAE
CHRISTIADOS.

LIBER III.

FAma volans iam finitimas impleuerat vrbes,
Exceptum inſidijs heroa doliſq; ſuorum:
Obſcurus tamen,atq; incerto auctore uagari
Rumor adhuc ,necdum matris penetrata ad aures,
Cuncta licet nunquàm illa animo ſecura timeret,
Præſago:nempe audierat,vatumque tremenda
Terrebant monita pro libertate piorum
Natum ſponte ſua ſubiturum funus acerbum.
Aſt vbi Ioſephus ſenior præſenſit(ei olim
Alma parens fuerat Superum concredita iuſſis)
Nazaren linquens ſolymorum ſe intulit vrbi
Vix introgreſſus videt omnia feruere multo
Concurſu populi ſubluſtri nocte per vmbras,
Mœniaq; ingenti miſceri tota tumultu.
Ecce autem elapſas manibus teliſq; cohortis
Fidus Ioannes pallenti triſtior ore
Occurre:ſed vix amens agnouit amicum,
Dum trepidat,caſuſque,animo ducis hæret acerbus
Cui ſenior, Heus ſiste gradum,quò terapis?inquit:
Quo res noſtra loco?ſine:te nunc veſter vbi dux

Patre Deo ſatus?aut ſtrepitus quis tantus in vrbe?
Hei mihi,non fallunt pauidam præſagia matrem.
Sic ait: illum autem iuuenis complexus, & hærens
Tantùm fondebat lacrymas,gemitusque ciebat.
Tandẽ pauca refert,Noſtra heu ſpes occidit omnis,
Atque abſumpta ſalus: dux fœdè carcere captus
Clauditur: inuidia primores vrbis in illum
Conſpirant,penasq; graues cum ſanguine poſcunt.
Fidi omnes petiere fugam terrore ſubacti.
Mater vbi eſt? miſeranc adeò iam nuntius aures
Perculit? hic vtinam tecum nunc afforet ipſa.
Pontius aſpiciens lacrymas gemitusq; parentis
Forſitan indigni caſus mifereſceret vltrò.
Ire tamen libet,ac pacem veniamque precari,
Et populi inuidiam atque odium crudele profari.
Sic memorans greſſum Syriæ rectoris ad ædes
Tendit: ei ſenior comitem iungit,& ambo
Incedunt pariter triſtes: ceu fonte boues cùm
Agricola amiſit pauper,quos hoſtis abegit
Depopulatus agros,quæſitum protinus illos
Longum iter ingreditur: natorum maximus olli
It comes: hic illic ſæpe ambo ignota per arua,
Siquos fortè ſuis ſimiles videre vagari,
Subſiſtunt flentes,atque auia queſtibus implent.
Haud illi ſecus: & iam ventum ad limina tecti,
Quod Regum quondam fuit antiquiſſima ſedes,
Cum res incolumi regno Iudæa maneret,
Sed tum Romulides oræ moderator habebat.
Feruere cuncta vident ſtrepitu,patresq; ſub ipſo
Veſtibulo ante fores diſſenſu tendere magno.

Iamq;

Iamq; ſacerdotes paulatim cedere ab aula,
Romano velut infenſos,ac dira minantes.
His animum arrecti paulùm lenire dolorem
Incipiunt,rebuſq; aliquam ſperare ſalutem;
Atque ita Ioannes,Mihi ſe nonnulla aperit ſpes:
Solue metum,atq; virum pro nato affare, Deiq;
Diſſimula ſobolem,& cauſam innecte precandi.
His dictis,pariter ſuccedunt ædibus ambo,
Atque ducem ſenior, qui re ſuſpenſus eadem
His ſuper in medio procerum conſulta rogabat,
Alloquitur genua amplexans,ſupplexq; precatur,
Optime Romulidùm, quem clari rector Olympi
Iuſtitia voluit Syriam frænare ſuperbam,
Parce pijs,ſæuumq; hominum compeſce furorem.
Hinc ratio penitus ſublata eſt: vi geritur res.
Illi ego ſum genitor,quem primi gentis in vnum
Coniurant omnes, & ficto crimine terrent.
Iamq; tibi,vt ſcelere ante omnes immanior vnus,
Traditus, immeritas quò pendat ſanguine pœnas.
Illum autem virtus tãtùm & benefacta per orbem
His merſere malis,ſua dum gens effera laudi
Inuidit eximiæ,nec fert ſurgentis honorem.
Talibus orabat: largo ſimul imbre rigabant
Ora ſenis lacryma: placido quem Pontius ore
Accipit,atque ambos verbis ſoluatur amicis,
Depoſitumq; ſenem molli locat ipſe ſedili,
Atq; hæc deinde refert,Vt vos hic tempore adeſtis
Optati! nec enim forſan veniſſe pigebit:
Tu modò vera mihi ſcitanti ediſſere pauca
Nunc pater haud veritus: fidei te credere fas eſt:

Omne meæ: cœlum & cœli vaga ſidera teſtor,
Sollicito mihi cura tui eſt nunc maxima nati,
Quē tibi mente agito incolumē ſeruare, furoremq;
Et rabiem,vt potui,compreſſi gentis iniquæ.
Fare age, (nāq; mihi haud nūc primū venit ad aures)
Quæ fortuna viro,vnde domo,quo ſanguine cretus
Ede tuum matriſq; genus: non ille creatus
Stirpe humili,mihi ſi verum mens augurat: vt ſe
Inceſſu gerit? vt vultuq; & corpore toto eſt
Humana maior ſpecies? vt lumina honorum
Plena? vt regifici motus? verba inde notaui:
Nil mortale ſonant: ſenſi illo in pectore numen:
Aut certè Deus ille,aut non mortalibus ortus.
Dicite vos: nam me ſcitantem auertitur ipſe,
Et vix reſponſo tacitus dignatur amicum,
Contemptorq; illi eſt animus luciſq; meiq;.
His dictis, ſenior pauliſper ſubſtitit anceps,
Sene vltrà tegeret quærenti,an proderet illi
Et Diui genus,& verum ſine fraude parentem:
Cùm breuiter comes admotus ſic fatur ad aurem:
Regia progenies, Nymphæ dignate ſuperbo
Coniugio,quid adhuc hæres? abſiſte vereri:
Omnia ſublatis aperi iam nubibus vltrò.
Pone metus,& rumpe moras:video omnia tuta.
Dixerat: ille igitur miſſa formidine cœpit:
Dicam equidē:nec dux tibi magna arcana ſilebo.
Sed,quando genus inſedit cognoſcere noſtrum,
Id primum,neque te ſuſpenſum ambage tenebo:
Quanuis res inopes opera ad fabrilia verſum
Exercent,tamen eſt mihi regum à ſtirpe propago,

Admotumq; genus ſuperis, clariq; parentes,
Principio innumeræ pater Abras gentis, & auctor
Maximus ille tuas non (vt reor) effugit aures,
Qui generi legesq; tulit moremq; ſacrorum,
Iſacon hic dedit: Iſacides Iacobus ab ille,
Bis ſenos qui mox proceres genuit, quibus omnis
Noſtra domos in his ſenas gens ſecta tribusq; eſt.
Hos inter pietate olim quàm maior Iudas,
Tam ſeſe ſobole egregia ſuper extulit omnes,
Iudæamq; ſuo dixit de nomine terram.
Hinc (licet in medio ſeries longiſſima patrum)
Dauides ortus, regum pater, vnde meorum
Per bis ſeptem exit genus actum ab origine reges.
Verùm longè aliud iuueni genus ille parentes
Quanuis mortales mortalibus editus oris
D. gnator, tamen eſt Diuo cæleſtis origo,
Eſtq; Deo genitore ſatus, gaudetq; parente,
Cui mare veliuolum, cui tellus paret & æther.
Illum autem aereas in luminis edidit auras,
Nunquam miſta viro mulier fœtæq; remanſit
Virginitas, olim vt vates cecinere futurum.
Nam Pater omnipotens fœcunda deſuper aura
Afflatam impleuit: tumuit diuinitus aluus.
Quod verò genitor vulgò ſum creditus ipſe,
Haudita res, mihiq; alma parens accredita tantùm
Quicum animi poſſet curas durumq; laborem
Partiri: mox me famæ niueoque pudori
Permetuens, eadem dignata eſt nomine veri
Coniugis immeritum, nec tali munere dignum.
Hæc erat (vt reuocās rē cunctā ab origine pandam)

Iudæas

Iudæas inter virgo pulcherrima Nymphas,
Centum optata procis (Mariam dixere) parentum
Vnica progenies, vrbe edita Nazaræa.
Ipſa autem æterno præ virginitatis amore
Oderat & thalamos, & ſe ſacrauerat aris.
Anna tamen grādæua parens haud neſcia vatum,
Plenaque venturi è gnata præuiderat olim
Egregiam factis ſobolem regemq; futurum,
Qui populos magnos magna ditione teneret:
Id cœlo fixum eſſe, pios id prodere vates.
Sæpe illam in ſomnis monuit vox miſſa per auras
Iungere connubio natam, generosq; vocare.
Iamq; erat apta viro, iam nubilis. hactenus autem
Diſtulerant Superùm monitis parere parentes,
Cùm media ecce iterum ſublimes luce per auras
Vox audita: Viro properate ò iungere natam:
Nec generi longè optandi: de ſanguine veſtro
Quærantur de more: omnis mora ſegnis abeſto.
Continuò paruam vulgatur fama per vrbem:
Tum conſanguinei pulchræ ſpe coniugis omnes
Conueniunt iuuenes: complentur virginis ædes.
Ipſe etiam patri conſanguinitate propinquus
Acceſſi, quanuis æui maturus, ut ipſi
Aequæuo natæ ob thalamos gratarer amico.
Stabant innumeri forma, atque ætatibus æquis
Florentes, cœlum cui munera tanta pararet
Incerti, & ſortem ſibi quiſque optabat amicam.
Dum ſpes ambiguæ, dum turba ignara futuri,
In ſecreta domus omnes euaſimus altæ?
Tecta, vbi Ioachides numen placare ſolebat
Virginis

Virginis ore pater : fuit ara veterrima, noſtræ
Quam gentis primi poſuere, metuq; ſacratam
Ter centum totos atavi coluere per annos.
Hanc humiles circùm & proſtrati fundimur omnes
Orantes pacem Superos, Superumq; Parentem,
Det ſignum cœlo placidus quem poſcat ab alto.
In medio aſtabat lacrymans pulcherrima virgo
Flaventeis effuſa comas, demiſſaq; largo
Rorantes oculos fletu : pudor ora pererrans
Cana roſis veluti miſcebat lilia rubris :
Qualis, virgineos vbi lauit in æquore vultus,
Luna recens, ſtellis latè comitantibus, orta
Ingreditur gracili cœli per cærula cornu :
Talis erat virgo iuuenum ſtipata corona,
Multa Deum verbis teſtata, Deiq; miniſtros
Aligeros non ſponte ſua hæc ad munera flecti.
Hortatur pauidam pater, & lacrymantia tergit
Lumina iuſſa docens Superùm, ſimul oſcula libat.
Ecce autem, vt præſens aderat quoq; pronuba, cętu
In medio Anna parens ſubito correpta furore,
Plena Deo tota (viſu venerabile) in æde
Bacchatur, tollitque ingentem cœlo vlulatum,
Vnum in me conuerſa oculos, me fertur in vnum,
Nil minus hoc ducentem animo, nil tale verentem,
Corripiensq; manu, Solus tu poſceris, inquit :
Annuit hoc vni Superùm tibi connubium Rex.
Obſtupuere omnes : nec tunc ex agmine tanto
Exortem quiſquam ſeniori inuidit honorem.
Ipſe æui quòd eram ſeris minus integer annis,
Multà recuſabam, multà huc veniſſe pigebat.

Aequa-

Aequales aderant fidi, ſimul & renuentem
Hortari, atque animum mihi blãdis addere dictis
Cedo igitur victus, tandemq; vxorius illam
Accedo, & lacrymans lacrymãtem ad limina duco.
Et iam nox aderat ſtellis fulgentibus apta
Suffundens vmbras mundo nigrantibus alis:
Secretis thalamis pariter ſuccedimus ambo:
Flebat ſponſa: ſolũ lacrymis iuxtà omne madebat.
Ac veluti, cùm vere ſubeſt huberrimus humor
Arboribus, lentæ vitis ſi fortè cacumen
Falce putans ſtirpem feriat malè prouidus vnca
Agricola, immeritam & violarit vulnere matrem.
Ipſe aderam, & dictis ſolabar mitibus ægram,
Virginis haud cupidus primum decerpere florem
Cùm ſic longa trahens ſuſpiria pectore ab imo eſt,
Orſa loqui, Non relligio mihi vana ſuaſit
Et thalamos odiſſe, & virginitatis amorem
Aeternum colere, intus agit vis ætheris intus,
Longæuam reſponſa licet contraria matrem
Sollicitent, vatumq; minæ ſunt & mea contra
Vatum iuſſa mihi, nulli ſuccumbere labi,
Nullis virgineam tædis ſummittere mentem.
Antè retro primos properet reuolutus ad ortus
Iordanis, ſiſtantq; ſuos vaga ſidera curſus.
Hæc ait, inq; genas ſtillantes vndiq; honeſtæ
Ex oculis ſimul incipiunt turgeſcere gemmæ.
Nec mora deinde mihi inſinuãs quatit ima repentè
Oſſa timor: genua ægra labãt: nox plurima oborta
Ante oculos: ter ſum conatus pauca profari,
Ter fruſtrata ſono lingua eſt, nec verba ſequuta.

Tum

Tum quoque vox audita, Toro thalamiſq; paratis
Parce: tamen conceſſa tibi connubia ſerua.
Exurgo, atque oculos iamdudum in virgine fixus
Horrenda, tali ſum tandem voce loquutus,
Quis mihi te virgo inuito coniunxit Olympo?
Quis tantis (non hos equidem quæſiui hymenæos)
Immeritũ implicuit monſtris? haud talia quondam
Prædixit puero genitor ludibria vates,
Iam ſenior vates idem templiq; ſacerdos.
Ille quidẽ aut nullos thalamos, mihi nulla manere
Connubia, aut certè clarum fore me inde canebat.
Verùm age quæ menti ſurgat ſententia pandam.
Quandoquidem Superi mihi te iunxere, ſed ijdem
Abſterrerent monſtris, licet, & mox vſque licebit
Virgineum ſerues intacto corpore florem.
Haud tamen ipſe auſim iniuſſus diſſoluere ſacri
Connubij vincla iſta: domo degemus eadem,
Ipſe tibi vt genitor, mihi tu ceu filia ſemper,
Teq; adeò caſus iam nunc complector in omnes.
Hoc tua relligio velit, hoc mea ſerior ætas.
Annuit his, aliaq; domus in parte puella
Succubuit. mitto totam quæ monſtra per illam
Sum paſſus, quàm mira horrens inſomnia noctem.
Iamq; dies pulſis tenebris inuecta rubebat,
Et face Sol roſea nigras diſiecerat vmbras,
Corripio è ſtratis artus. ſponſamq; reuiſo.
Vix thalami impuleră bipatenteis cardine portas,
Cùm lux ecce occulis ingens offuſa repentè:
Collucent ſummi radijs laquearia tecti;
Collucentque trabes, viſumque ardere cubile:

Ipſa

Ipſa autem thalami in medio ſedet aurea virgo
Attonitæ ſimilis : nec enim me multa rogantem
Dignatur : nihil illa meo ſermone mouetur.
Tantùm fixa oculos cœlo,palmaſque tenebat
Aut ſtellæ ſimilis,aut Puniceæ auroræ.
O! illa à ſolita quantum mutata figura!
Quantus honos oculis,quantus decor additus ori!
Haud aliter quàm cùm ſimulacrũ excidit acernum
Artificis manus è ſiluis in ſede locandum
Sacrata,quod plebs dehinc ſupplex omnis adoret,
Si,poſtquàm effigiem poliens trunco extulit arte,
Extremum ſuperimpoſito decus induat auro.
Immotam penitus circundat lucida nubes
Solis inardeſcens radijs, ſtellæque videntur
Lucentes capiti circum aurea tempora paſci,
Sub pedibusque deæ lumen dare candida Luna.
Pertimui, & mira ſtupefactus imagine rerum
Talia voce dabam,Pater his ò me exue monſtris
Omnipotens : non hæc ſuperi ſine numine veſtro.
Veſtra hæc portenta agnoſco manifeſtaque ſigna.
Aſpirate animo placidi,dubiumque monete.
Quid ſequar,aut quænam vobis ſententia conſtet.
Tantum effatus eram : tandem pulcherrima virgo
Ad ſeſe redit,abrupto velut excita ſomno,
Suſpirans,lacrymiſque ſinus humectat obortis.
Accedo, atque rogo noua per connubia ſupplex,
Atque illum æternæ per virginitatis amorem,
Vnum quem niueo celit intemerata pudore,
Admittat ſocium curarum, & magna recludat
Rerum arcana, nihil metuẽs, mihiq; omnia credat.
Illa

Illa ſolo vultum atque oculos deiecta nitenteis,
Rore velut demiſſa caput roſa matutino.
Cunctatur: demum incipiens ſic ora reſoluit,
Dicam equidem pater: haud patiar te noſtra latere
Gaudia: ſed quæ nunc, aut vnde exordia ſummam?
Nam quis narranti rerum miracula credat
Tãtarum? per ego has lacrymas quas excutit ingens
Lætitia, obteſtor, quæ fabor, pectore condas,
Ne prius incipiant in vanum ſerpere vulgus,
Quàm Deus ipſe alijs vulgauerit omnia ſignis.
Iam monitrix operum ſtellas aurora fugarat,
Et Sol pallentes luſtrabat lampade terras:
Ipſa reuoluebam vatum monimenta priorum,
Dicta animo recolens: ſed præ tunc omnibus vnum
Fortè mihi ante oculos (neque.n.ſine numine certo
Oblatum reor) immotum fixúmve manebat,
Quod cuncti pariter ſuper omnia prædixere
Affore, concubitu nullo cùm regia virgo
Impatiens, exorſque viri (mirabile dictu)
Cœlicolum Regem ſub luminis ederet auras,
Cuius in aduentu lætentur cuncta per orbem
Protinus, & toto ſurgat gens aurea mundo.
Illam felicem tacitè mecum ipſa vocabam,
Quam pater omnipotens tanto cumularet honore:
Iamque Dei matrem venerabar mente futuram,
Infantique Deo, ſi fortè his ille diebus,
His ſi fortè oris naſcatur, dona parabam.
Talia dum mecum euentus ignara voluto,
Ecce mihi noua lux oculis oblata repente.
Suſpicio, liquidas ſint nube remotior auras.

(Mira

(Mira loquar) video medium diſcedere cœlum,
Pennataſque acies populos felicis Olympi
Exultare polo, Superûmq; applaudere Regi.
Non obſtant clauſi poſtes, non pariete tectum
Marmoreo circumſeptum: video ignea cœli
Sidera, ſidereoſque globos, Superûm aurea tecta.
Tum mihi ſe puer ante oculos allapſus Olympo
Ore Deo propior radiantibus obtulit alis;
Et placidus tendens candentia lilia dextra
Me ſic affari, lætaſque expromere voces,
O vna ante alias cœlo acceptiſſima matres:
Magnus adeſt tibi præſenti regnator Olympi
Numine: tu nuribus felix magis omnibus vna.
Hic mihi vix paucis auditu talibus ingens
Miranti gelidos ſubitò tremor alligat artus.
Tum ſic ille animum diuino pignore firmat,
Parce metu virgo: placuiſti ex omnibus vna
Cælituum Regi, fiat quam prole parentem:
Et iam concipies puerum grauis: ille erit ingens:
Progeniemque Patris ſummi ſæcla omni dicent.
Et quoniam multis olim feret ipſe ſalutem,
Seruabitque pios, patrio dic nomine IESVM,
Sedibus infernis iam nunc lacrymabile nomen.
Supra homines, ſupra aſpicies ſe tollere & ipſos
Cælicolas fama inſignem ac præſtantibus auſis.
Nam Pater omnipotens atauorũ in ſceptra reponet
Priſtina regnantem latè, regumque ſedebit
In ſolio, (neque enim metas neque tempora regni
Accipiet) toto æternùm dominabitur orbe
Dixerat: ipſa autem paulatim abeunte timore
Subijcio,

Subijcio, Sed qua verò ratione quod iniquis,
Confieri poterit? nam mens mihi denique fixa
Atq; immota manet, nunquam violare pudorem
Virgineum, ſemperq; virum commercia fugi.
His ego finieram paucis, his ille ſequutus,
Te Superum Pater afflabit cœleſtibus auris
Deſuper, afflatu quo ſolo plena ſine vllo
Concubitu, exacto grauis edes tempore partum.
Atque ideo quem fœta dabis, Deus ille feretur
Aeterno Genitore ſatus, qui temperat orbem.
Quæ ne vana putes, ſcis, quæ tibi ſanguine iūcta eſt,
Heliſabe, ſobolis vt degerit hactenus exors,
Vt ſterili ſeclis iamdudum effœta ſenectus
Spem cunctam abſtulerit partus, proliſq; creanda,
Plena virò pariet tamen illa, & tempore Luna
Perfecto grauidæ iam ſextum circuit orbem.
Cuncta poteſt etenim, qui me tibi mittit ab alto
Aethere ſiderei Rex idem atq; auctor Olympi.
Hæc ait, & paribus ſe in cœlum proripit alis.
Quem ſupera aſpiciens tali ſum voce ſequuta,
Quiſquis es ò cœli iuuenum pulcherrime præpes
Obſequor, ac votis, quod rex iubet, omnibus opto.
Intereà nubes maculoſo diſcolor auro
Demiſſa ad terram croceis me amplectitur alis.
Diffulgent intus radijque, ignique coruſcæ
Scintillant veluti ſquamæ vario ordine circùm.
Squamæq; ſtellæque auri fulgore micantes,
Aduerſo quales imitatur Sole colores,
Cùm picturato cœlum diſtinxit amictu,
Nubicolor liquidis effuſis imbribus arquus.

Hanc ſimul omnipotens genitor perflauit ab alto,
Continuò ruit ecce voluta liquentibus aſtris
Aura potens, quaq; illa venit, procul vndiq; circum
Scintillæ abſiliunt radijs vibrantibus aureæ.
Turbine corripior rapido, viſq; illa per omnes
Aurai vis omnipotens mihi diuiditur artus,
Aethereuſq; vigor toto ſe corpore miſcet,
Viſaq; prædulci mihi corda liqueſcere amore:
Qualis ſecreto naturæ fœdere tellus
Concipit,& verio clam fœtu plena graueſcit,
Matris vbi in gremium deſcendit plurimus æther,
Auraque fœcundos afflauit verna tepores.
His actis clarum ſonuere per æthera cœtus
Aligeri cantu vario, plauſumq; dedere.
Hinc tonitru ingenti tremuerunt ardua Olympi,
Crebraq; per cœlum hic illic rima iguea fulſit.
Talia narrabat virgo: ſimul ora rigabat
Lætitia illacrymans: tum tendo ad ſidera palmas,
Multa orans, animi ambiguus: nec credere quibam
(Mens adeò mihi læua fuit) tam mira ferenti,
Quandoquidem iuuenes plerunq; innectere fraudes
Virginibus ſoliti incautis,& fallere furto
Ah faciles dictis aurem præbere puellas.
Quintiam hāc volui (ſcelus) olim linquere demens.
Verùm eadem inſomnis pueri redeuntis imago
Viſa mihi, vultuſq; habituſq; ſimilimus illi,
Ipſa ſibi modò quem memorabat ſpōſa loquutum,
Nudus erat roſeos humeros, tantùm aurea læuo
Pendebat demiſſa clamys, quam fibula ſubter
Ilia tergemino mordebat raſilis auro,

Rubraq;

Rubraq; compactis pendebant cingula bullis.
Molles à tergo tractim ſuccreſcere plumæ,
Ac ſenſim geminas humeris aſſurgere in alas
Tum ſuras gemmis incluſit, cætera nudus.
Oris multus honos, gratiq; in corpore motus
Haud noſtri puerum generis teſtantur adeſſe,
Sed cœli ſobolem, atq; aulæ ſtellantis alumnum.
Nec minus ipſa etiam mira ſpectabilis arte
Veſtis erat, baccis ſuperas illuſa per oras.
Textile Mæandro duplici infra circuit aurum,
Admirabile opus: tres hic impunè per ignes
Læti ibant pueri intexti, paritérq; canebant
Cælicolum Regi conuerſi ad ſidera laudes.
Cernere erat medijs acres fornacibus ignes
Parcere corporibus, longeq; abſiſtere flammas.
Mirabar tacitus, cùm ſic pulcherrimus ore
Affatur trepidum iuuenis, Sate ſanguine regum
Quod tantum irrepſit menti ſcelus? omnia non te
Signa mouent, haud hæc fieri ſine numine certo?
Ne dubita: nam vera canit ſanctiſſima virgo.
Iam nunc congreſſus nunquam perpeſſa viriles
Concepit, grauis ætherea diuinitus aura.
Nam Pater omnipotens cæleſti afflauit ab arce,
Atq; vterum impleuit dilapſum numen ab aſtris.
Caſta fides nobis colitur, deſiſte vereri.
Hæc vates olim veſtis cecinere futura,
Cuncta ſed obſcura implicuere ambage tegentes.
Nanq; hæc illa quidem cœli in penetralibus altis
Porta ingens clauſa æternùm, nec peruia greſſu
Vlli hominũ: tãtum omnipotẽs Deus ipſe per illam

Itq; reditq; viam, nec clauſtra immota reſignat.
Hanc tibi commendat ſummi regnator Olympi,
Coniugio adiungens ſtabili, ſed coniugis vſum
Effuge: ſecurum tecum ſponſa exigat æuum,
Quanuis tuta Deo iam nunc ſit præſide virgo.
Sic fatus: ſubitò in tenues euanuit auras,
Pernici liquida arua fuga per nubila carpens:
Et ſimul incuſſit mihi blandum in pectus amorem.
Vtque rigor referri rutilo lenteſcit in igne,
Sic mihi corrapido ſenſi molleſcere motu.
Conſurgo, & veniam conuerſus ad æthera poſco.
Meq; ipſum incuſo amens, & lux reddita menti,
Inq; dies magis atq; magis cœli alta pateſcunt
Conſilia, antiquis quæ vatibus omnia quondam
Obſcuris vera inuoluens Deus oſtendebat,
Hęc virgo eſt rub⁹ ille, procul, quē in mōte videbat
Ardentem vates igni crepitante cremari
Corniger, attactu cùm nullo innoxia flamma
Lamberet, & frondes illæſæ in ſtirpe virerent.
Hæc eadem niueæ quondam impenetrabile lanæ
Nimbis vellus erat, cùm latè cuncta maderent
Imbribus effuſis circùm, tellusque nataret
Humida, ni veterum vana eſt prudentia vatum.
Hæc mecum, & toto penitus nox pectore abacta eſt.
Haud mora, prodigijs tantis facit ipſa fidem res.
Iam diffuſa canit Galilæa per oppida fama.
Inuentam (portentum ingens) in montibus altis
Nuper anum, quæ ſupreme iam affecta ſenecta
Plena viro attulerit ſobolis ſpem: cùm tamen acta
Infœcunda illi fuerit ſteriliq; iuuenta.
Tum mihi ſponſa, Puer cœli demiſſus ab oris

Hoc(inquit) mihi prædixit:nam cuncta recordor.
Hæc anus eſt, hæc Heliſabe mihi ſanguine iuncta,
Cui ſextum luna grauidæ iam circuit orbem.
Nec plura:exẽplò placet ire, & ſtirpe propinquam
Viſere anum gradimurq; ambo ſuper alta locorum
Tectaq; Zaccharię petimus procul ardua vatis.
Vix primum attigeram limen(mirabile dictu)
Occurrit tremebunda anus,intantiq; puella
Optatos dedit amplexus. Deus amplexantem
Inuaſit,ſubitusq; ſub oſſa repentè cucurrit
Ima calor,talesq; dedit venerata loquelas:
Longè vna ante alias tu fortunata, parentes
Tuq; vteriq; tui virgo ſanctiſſima pondus.
Vnde repentè mihi tanta indulgentia cœli?
Vnde hæc affulſit feræ tam clara ſenectæ
Tempeſtas? fas ecce Dei vidiſſe parentem,
Et coràm affari lectam de millibus vnam,
Dignantẽ has ſedes, meaq; vltro in tecta profectã?
Nam mihi (vix primũ attigeras hæc limina) pectus
Emicuit,ſaliensq; vtero ſignum edidit infans.
Felix diua parens Superum gratiſſima regi,
Syncera ſpectata fide,quæ credere veris,
Dum tua nondum animo præſagis gaudia dictis
Haud verita es.promiſſa manent pueri alitis ecce
Certa tibi.iam nunc ades,orbisq; aſpice caſus
O cœli regina,hominum miſerata labores.
Dixerat: at teneris qualis roſa plena pudoris,
Haud animis elata tumentibus aurea virgo
Cælicolum regi laudes lætata canebat,
Quòd ſe tam propè ſidereo aſpexiſſet Olympo

Indignam bonus atq; hnmilem, nil tale merentem,
Exultanſq; ſuos ſibi vaticinatur honores
Promiſſos atauis, priſcisque parentibus olim.
Ex illo quanta immenſum portenta per orbem
Terruerint hominum mentes præſagaq; ſigna,
Limina dum vitæ omnipotens attingeret infans,
Longa renarrare eſt mora. iam tunc Caſpia regna
Reſponſis vatum horrebant, iam Nilus, & omnis
Aegyptus trepidare, omnes orientis & vrbes.
Veſtri etiam audierant (ſi vera eſt fama) per oras
Auſonias iamiam venturum lucis ad auras
Inuictum Regem, cui paſſim cederet orbis
Regnandus, qui ſe patria virtute potentem
Seq; ſuumq; genus ſublimi inferret Olympo.
His tandem certus ſignis ego numinis inſtar
Plenam vtero ſupplex ſponſam venerabar, & vltrò
Parebam. victum grauidæ, & diuina ferebat
Pocula de cœlo volucer puer. illum ego ſæpe
Intrantem thalamum manifeſto in lumine vidi.
Iamq; optanti animo diuini tempora partus
Expectabã ardens, ſed ſpem mora iniqua trahebat,
Et ſæpe hæc cupido repetam pectore mecum:
Si modò, ſi mihi cœleſtis ſe oſtendere coram
Non fugiat puer ante obitus, quando omnia de ſe,
Rettulit ipſa mihi virgo pulcherrima vera.
Purpureos flores metite, & candentia plena
Lilia ferte manu, venienti ad limina lucis
Dona parate Deo, puerumq; inuiſite regem.
O mihi ſi quoque tam longæ ſuprema ſenectæ
Pars maneat, quantum valeam tua cernere facta,
Sancte

Sanĉte puer, cùm ſublata formidine mundum
Pacabis, patrioq; Deus regnabis Olympo:
Tum pax alma colet terras, pietaſque fidesque,
Quæq; labat nunc relligio, atque reſurgere vbique
Iuſtitiam in melius verſus mirabitur orbis.
Tum ferus in falces curuas conflabitur enſis,
Aurea que incipient mundo ſuccedere ſæcla.
Sic ego ſæpe moras mecum lenire ſolebam,
Et magis vſq; animo mihi ſpes accenſa vigebat.
Fortè recognoſcens populos numerare iubebat
Auguſtus Cæſar, rerum cui ſumma poteſtas.
Ipſe igitur veteris repetebam mœnia Bethles,
Vnde genus duco, quò me quoque ciuibus vrbis
Infererem, nomenq; meum uomenq; meorum.
Sponſa ſequebatur Nazaræa ab ſede profecta.
Vix patriæ intraram muros, & rara domorum
Tecta, ſoporiferis cùm nox cœlum abſtulit vmbris.
Eſt ſedes deſerta humilem ingredientibus vrbem
Horrenti culmoque, & carice tecta paluſtri,
Agricolis olim ſtatio gratiſſima, ſiquos
Rure procul patrio nox deprendiſſet in vrbe,
Nanque alijs procul à tectis ſummota recedit.
Huc igitur feſſi pariter ſuccedimus ambo
Seu caſu ſeu ſic rector ſortitus Olympi,
Vt potius reor, & potius fas credere duco.
Natū etenim non ſolùm extrema per omnia vitam
Ducere, & in terris indignos voluere caſus:
Verumetiam tecto voluit ſub paupere eundem
Naſci, humiliq; domo miſerabilē, & omniū egenū.
Principio in ſtabulis pandum ad præſepia ſiſto

Quadrupedem, auxiliumq; viæ, onerumq; leuamẽ,
Quem iuxta in ſtipulis ſeſe locat inclyta virgo.
Quippe alia intereor dom⁹ vlla haud p̃te vacabat.
Bos erat à læua tepidum flans ore vaporem,
Quem pauper campis luce exercebat arator,
Pauca ſoli curuo ſuſpendens iugera aratro,
Nec ſera niſi nocte domum repetebat ab agro
Conducto, vitam vt poſſet tolerare labore
Ipſe ſuo, atque famem paruis auertere natis.
Et iam nox medium ſpatium confecerat horis,
Cùm mihi, qui ſaxo hærebam iam lumina victus,
Sõnus abit: neq; .n. merſum tũc me altus habebat.
Ecce oculos fulgora nouo lux occupat ingens:
Diffulgent intus latè magalia, quæque
Stramina tetra modò horrebãt, nunc aurea cernas.
Exurgo: aſpicio iuxta præſepia nudum
Infantem radijs illuſtrem: ac luce coruſcum,
Quem virgo tenerum in duris modò pauper auenis
Ediderat nullo nixu, nullo ægra dolore.
Aſtabant taciti bos hinc, hinc tardus aſellus,
Pabulaque obliti pariter capita alta tenebant.
Ipſa etiam radijs fulgebat mater vtroque
Poplite ſubſidens, oculos demiſſa nitenteis,
Ah nudum lacrymis paruum ſpectabat obortis,
Tendebatque manus ſuffuſo lumine iunctas:
Aſtrorum qualis facies rorantibus vmbris
Poſt imbrem, ſiccis Boreas vbi frigidus alis
Ingruit, ac cœlum populans caua nubila differt,
Talis virgineo ſpecies acceſſerat ori.
Quid facerem? partem ſubieci ambobus amictus
Ipſe

Ipſe mei,atq; olidæ ſubſtraui terga bidentis
Pro picturatis cunis,pro murice,& auro,
Cætera pauperies,noxq́ue intempeſta vetabant.
Necdum clara dies merſo diluxerat orbi,
Iam conferto aderant paſtores agmine, & antri
Floribus,ac varijs auxerunt lumina ſertis
Ruſtica multifori ſuadentes ſibila canna.
Vt ſtabula ingreſſi, ad præſepia lumina vertunt
Summiſſi,terramq́ue petunt,& numen adorant.
Mirabar mecum tacitus,fama vnde per agros
Hæc ſubitò exiſſet, deque ipſis quærere cœpi.
Vnus quærentem ſic eſt affarier orſus:
Paſtores ſumus: in vicinis ſaltibus omnes
Paſcimus: inſomnem vt nobis mos ducere noctis
Haud partem exiguã,atque gregẽ ſeruare coactũ,
Nocte ferè media vigilantibus aſtitit ingens
Lux cunctis ſupra caput,atonitisq; pauore
Ingenti talis vox eſt audita per auras,
Ne trepidate viri,vobis noua gaudia porto.
Ille pijs toties promiſſus vatibus olim
Finibus his hodie natus Deus eximet ille
E tenebris hominum genus,atq; in priſtina reddit.
Illum vicina fas vobis cernere in vrbe
Effultum ſtipula,atque humile in præſepe iacẽtem.
His moniti vicinam oculos torquemus ad vrbem.
Ecce autem volucer pictis exercitus alis
Cœleſtes ſupra pueri toto æthere viſi
Nubibus impoſiti liquidas æquitare per oras,
Et mirum in morem celeri proludere cœtu.
Atque vbi ter cœlum ternis toto agmine verſi

Luſtrauere

Luſtrauere choris,ter luſtrauere choreis,
Concentu petiere polum. longè ardua Olympi
Reſponſant: lætis diſſultat plauſibus æther.
Talia narrabant, nec ſeſe explere coruſci
Infantis facie poterant fixiq; manebant
Hærentes oculis hærentes pectore toto.
Fulgebat puer ore, oculis ac corpore ab omni
Diuino longè circùm loca lumine complens:
Qualis puniceo ſe pandens ore, roſarum
Cum primùm dias flos viſit luminis oras,
Aut vbi ſole nouo roſeis orientis in oris
Enituit verni ſpecies patefacta diei.
Nos verò intereà, quanquam indubitabile numen
Nouimus, atque Deum nec opis nec lactis egentem,
Paruum alimus tamen, vt mortali ſemine cretum,
Hubera ſiccantem matris, tenerumq; fouemus,
Inualidumq; artus: mortalem quippe creatus
Mortali matris traxit de corpore partem.
Atque ideo (vt veterum mos eſt antiquis auorum)
Imprimimus generis ſignum, Samiaq; putamus
Exiguam teſta pellem genitalia circùm:
Addimus & nomẽ memoresq; vocamus IESVM,
Vt quondã admonuit puer actus ab æthere præpes.
Idem etiã quòd ſit regum de ſtirpe ſacerdos,
Gentibus eſt Graio dictus de nomine Chriſtus.
Quinetiam, quanuis nullo intemerata remanſit
Concubitu mater, tamen intra tecta morata eſt,
Vſque quater de nos dum Solis cerneret ortus.
Tum demum ſacrã Solymorum aduenimus vrbem
Cum puero, quò ſe luſtraret regia virgo,
Torqua-

Torquataſq; aræ attulimus de more columbas.
Stabat ſacra ferens altaria ad ipſa ſacerdos
Succinctus lino albenti, capitisque bicorni
Tegmine, peruigilem ad ſeruās penetralibus ignē.
Hunc circum ante aram natorum intonſa corona
Fundebant pateris vituli, vt tunc fortè cruorem,
Quem pater, vt ſontis populi commiſſa piaret,
Mactarat Superûm Regi, veniamq; precatus
Suppliciter ſolitos aris adolebat honores.
Circunfuſi aderant primores gentis, & omnes
Tempora tangebant dextris vittata iuuenci.
Iamq; leui fuſum delibans ille cruorem
Terq; quaterq; ſacram digito irrorauerat aram,
Aræq; impoſitā flammā, & ſeptem ordine lychnos
Linteaq; ampla, quibus ſacrorum arcana teguntur
Et iam finis erat ſacris, feſſusque ſacerdos
Cum gnatis dapibus ſeſe actingebat opimis.
Tunc humili greſſu virgo procedit ad aram
Infantem læua geſtans, dextraque volucre.
Quid memorem, quæ ſigna polo Pater edidit alto,
Teſtatus veram ſobolem? quantum ipſe ſacerdos
Horruerit pueri aſpectu? quàm mira repentè
Ignibus inſolitis lux circunfulſerit aram?
Ter tura accenſos venerans coniecit in ignes,
Ter ſubiecta tholo ſubitò ingens flamma reluxit.
Ille tamen collo patrio de more volucres
Immolat intorto, atque effundens ritè cruorem,
Porricit & plumas, & aperti gutturis exta
Solis ab occaſu nitidos conuerſus ad ortus,
Diffringitque alas: tum ſacros ſuggerit ignes
Viſceribus

Viſceribus: grato vapor it ſuper æthera fumo,
Araque Panchæos flagrans exhalat odores.
Ecce hominum ſubitò turbantur pectora caſu,
Nomen aui Simeon referens erat obſitus annis,
Quo nemo tota vrbe fuit ſeruantior æqui.
Huic (vt erat longè venturi preſcius) olim
Aethereæ vis omnipotens promiſerat auræ
Viſurum ſeſe antè Deum, auctorémque ſalutis
Expectatum orbi, quàm lucis linqueret auras.
Iamque erat hunc vitæ pertæſum, ægerque ſenectæ
Optabat duros letho finire labores.
Sed ſpes illa animo cupido vſq; infixa manebat.
Ergo vbi adeſſe Deum preſenſit numine plenus,
Qualis vbi greſſum per agros comitatus herilem
Fortè canis leporem vi longè ſenſit odora,
Continuò intenditq; aures, atque aera captat
Naribus, & cœptum rumpens iter auius errat,
Atque oculis incerta feræ veſtigia luſtrans,
Nunc hos nunc illos curſus fert, atque recurſus
Incertus: longè latratibus arua reſultant:
Talis erat ſenis in templo exultantis imago.
Tum puerum tremulis correptũ amplectitur vlnis,
Atq; arctè premit: hinc lacrymis ita fatur abortis:
Macte infans virtute, Dei indubitata propago,
Mundi opifer, qui noſtra venis, veterumq; parẽtum
Sponte admiſſa tui largo lauere amne cruoris,
Et liquidas aperire vias ad ſidera cœli,
Exoptatus ades, nec me tua maxima fallunt
Summe Pater promiſſa, mori me denique fas eſt.
Nunc ò me nunc ad requiem finemq; laborum
Corporis

Corporis exutum vinclis dimittis, vt olim
Pollicitus, iam viderunt mea lumina quem tu
Auxilium mundo miſiſti, vt gentibus eſſet
In tenebris lux, Iſacidos noua gloria prolis.
His dictis, matrem verſus mox fatur ad ipſam:
O cui te forma aſſimilem? cui laudibus æquem?
Quasve tibi referam grates, quæ ſola ſalutem
Felici peperiſti vtero mortalibus ægris?
Quanquã etiam exitio multis hunc affore partum,
Et tempus fore predico, illætabile tempus,
Cùm tibi cor gelidum gladius penetrabit acutus
Ah miſeræ, & magno virgo dotabere luctu,
Mutataque fluet Iordanis decolor vnda.
Tum ſerus ſegnisque dies naſcetur, & ægrè
Lutea vix terris oſtendet pallidus ora,
Atque graui tellus optabit mole relinqui
Ipſa ſua, & rupto per inania fœdere labi.
Hæc vbi, confeſtim veluti cedentia ſomno
Lumina demiſit, placidaq; ibi morte quieuit.
Obſtupuere alij: ſed nos, queis cætera nota,
Terremur magis, inq; vicem diſquirimus ambo
Solliciti quoſnam matri denuntiet enſes,
Aut quibus exitio tantùm puer ipſe futurus.
Haud longũ fuit in medio dehinc tempus: vtrunq;
Exitus edocuit, dubiosq; ambage reſoluit,
Ne nobis maiora etiam nunc vulnera reſtant,
Atque alia ex alijs ſemper grauiora parantur.
Illis extremo quippe ex oriente diebus
Tres adeò magni reges ditione profecti
Huc ſeſe intulerant puero dona amplà ferentes;

Aurumque,& turis glebas,ſtactæque liquorem.
His viſ[a]ſtrorum,ac[r]atio voluentis Olympi
Monſtrarat regem noſtris infinibus ortum,
Quoi cœli,terræque paterent debita ſceptra.
Sancti igitur partus ſtudio huc venere: videndi.
Stella facem ducens venientibu vſque coruſcam
Dux erat, atque viam ſignabat lumine largo,
Ceu quondam patribus deſerta per auia noſtris
In patriam tandem Pharia redeuntibus ora
Præcurrens monſtrabat iter nocte ignea lampas
Deſuper,& mirum ſpargebat lucida lumen.
Iamque vrbem ingreſſi ſedes adire tyranni
Herodis,cauſamque viæ docuere,rati olli.
Hanc ſobolem,quòd erat rex his infinibus,ortam.
Obſtupuit ſimul,atque animo perterritus ille eſt.
Nec mora,permetuens ſibi ne ſuccederet hæres
Quæſitus puer in regnis externus auitis,
Indigenas vates iubet intra mœnia cogi
Regia,ſcitarique omnes,tempuſque locumque
Naſcentis pueri, patriamque domumque requirit.
Illi autem Bethlen veterum monimenta minari
Cuncta docent,dux vnde ortus ſe tolleret olim
Fama ingens,claris ingens ſuper æthera factis.
Tum magis atque magis curarum fluctuat æſtu,
Sollicitamque gerit caſſa formidine mentem.
Tandem his affatus reges dimittit Eoos,
Quæ vos cauſa viri noſtris nunc applicat oris,
Hæc eadem longè ſpe nos ſuſpendit auentes
Cernere promiſſos pueri tot vatibus ortus.
Haud procul hinc ſaxo Bethle fundata vetuſto
Vrbs

Vrbs colitur noſtris: natum illuc quærite regem.
Mox iubeo,inuentum nobis qui nuntiet, inde
Mittite,noſtro etiam puer accumuletur honore,
Sic ait,& falſo ſimulat noua gaudia vultu.
Verùm longè aliud malè amico pectore agebat,
Demens,quia cœli Regem,cui ſidera parent,
Crederet in terris mortalia regna morari.
Ergo iter inſtaurant conſpecto ſidere læti.
Iamque propinquabant magna ſtipante caterua,
Cùm ſubitò ſupra tectum ingens ſubſtitit aſtrum
Irradians,largoque mapalia lumine complens:
Quales cùm belli motus,aut funera regum
Portendunt,crinem irato ſparſere minacem
Aethere,ni diri rubeant lugubre Cometæ,
Treis adeò anguſti ſubter faſtigia tecti
Pauper ego excepi reges in rebus egenis.
Vidi illos auro illuſtres, oſtroque decoros
Ante pedes pueri ſeſe demittere pronos
Suppliciter genibuſque piæ procumbere matris.
Dum ſua quiſque facit ſortiti ex ordine dona,
Barbarici ante fores expectabant comitatus
Intereà,Tyrioque inſtratus murice terga
Stans ſonipes teres exercebat dentibus aurum.
His dehinc perfectis abeunt,lætique ſequuntur,
Quod longo irradians aperitur tramite ſidus.
Sed non inde via moniti referuntur eadem
Regia linquentes à læua mœnia longe
Rurſus Idumæi ſedem nec regis adirent.
Ille autem,vt ſeſe deluſum denique ſenſit.
Accenſus furijs ſuſpectam miſit ad vrbem

Mille

Mille viros ferro inſtructos, qui mœnia furto
Per noctem ingreſſi teneros, quicunque reperti,
Infantes matrum iugularent vbere raptos,
Quo numero in tanto caderet quoq; regius Hæres.
Ipſe ſed in ſomnis viſus ſum voce moneri
Præcipitem celerare fugam, loca linquere nota.
Surge age, rūpe moras, puerū tecū arripe, matrēq;,
Et ſeptemgemini curſu pete flumina Nili,
Hinc terra cole, quæ procul his haud diſſidet oris,
Nec refer inde pedem, niſi te priùs ipſe vocaro:
Rex etenim lethum infanti molitur acerbum.
Conſurgo, & plenus monitis matri omnia pando.
Vidiſſes viſu exanguem, exanimemque puellam
Huc illuc trepidare fuga, & vix fidere nocti.
Iam tum illi pectus gladius traiecit acutus
Ah miſeræ, ingenti labefactaque corda dolore.
Cedimus, & taciti malefidam linquimus vrbem
Per noctē, ac propero petimus nemora auia greſſu.
Et iam palmoſæ ſaltus, atque ardua Idumes
Præter vectus eram, veteris iam mœnia Eluſæ,
Quaq; Aſiam Lybicis diſiungit finibus omnem
Mapſa feras oleæ: ingredior pluuiæ inſcia regna,
Regna Phari, quibus eſt cœli vis cognita primùm,
Aſtraque, Lunaique globus, Solisq; meatus.
Ignotos paſſim monteis, ignota ſaluto
Flumina, turrigeraſque legens præteruehor vrbes.
Iamq; papyriferi ripis Anthedonis ibam.
Auræ omnes terrent pauidos, capitiq; timentes
Tam caro. at puero blandiri murmure ſiluæ
Lauricomæ, & ramis capita accuruare reflexis.

Aura-

Aurarumq; leues animæ indulgere ſuſurro.
Ipſe etiam nobis cautes, ipſique videntur
Verticibus leuiter motis alludere montes,
Signaq; lætitiæ dare ſtagna loquacia circùm.
Audires blandum feſſas erroribus vndas
Perſtrepere, & molli lapſu per ſaxa ſonare,
Humida ſaxa ſuper nitido viridantia muſco.
Præcipuè ripis volucres, & fluminis alueo
Aſſuetæ liquidi mulcebant vocibus auras,
Et iactu alarum reſonabant corpora plauſa.
Seſe etiam omnifero gremio venientibus offert
Læta Dei aſpectu tellus: flant graminæ odorem
Cuncta ſuū, & mollē prætexit amaracus vmbram.
Nec verò incerta latebroſus origine Nilus
Non manifeſta dedit ſalienti flumine ſigna
Aduentante Deo lætis ſe ſuſtulit vndis,
Stagna arcana ciens, fundoq; apparuit imo.
Ad biuias nobis fauces, flexusque viarum
Increpitans clypeo, fulgentiq; enſe per auras
Ociyus vſque aderat cœlo pulcherrimus ales,
Et monſtrabat iter ſibi per diuortia nota,
Nec recta regione viæ deprenderet hoſtis.
Cæruleis huic terga notis ſuffuſa rubebant,
Multùm illi aſſimilis qui me connubia quondam
Soluentem increpuit, tenebrasq; à mente fugauit.
Supra nos alij pendentes aere pennis
Ibant, & noctis reſupini infantis ab ore
Humorem arcebant lentum, plumaque tegebant.
Iamq; ego perplexum per iter propè fida tenebam
Arua legens ſiſtris bacchata ſonantibus, & iam

Tutus erat longè noſtris à finibus infans,
Attamen Aegypti penetro interiora, nec vlla
Fida ſatis tellus mihi viſa, aut regis iniqui
Sat ſceptris diuiſa. animo timeo omnia tuta.
Nec placet Hermopolis, nec centum peruia portis
Viſa ſatis Thebe tanto procul eſſe periclo.
Nos igitur regum turritis clara ſepulcris
Accepit Memphis: hac demum ſede quieui
Paupere ſub tecto veteris ſecurus amici.
Iam verò Peluſiacas vulgata per oras
Fama Palæſtinum ſubitò ferit vndique regem
Florentem teneris orbaſſe nepotibus vrbem,
Quos fruſtrà inſontes paſſim ferro impius hauſit
Dulcia linquentes vagitu lumina vitæ.
Palluit, applicuitque ſinu perterrita mater
Infantem, atq; animum ſceleris perſtrinxit imago.
Quos ibi tum gentis fletus, qualiue per vrbem
Funeſtam credis matres erraſſe vlulatu?
Sanguine diluta eſt tellus, caua tecta natarunt.
Non ſi fortè olim incautis paſtoribus orta
Ingruerit ſubitò tempeſtas omnibus aruis,
Omnibus & ſiluis, tot fuſi grandine dira
Spectentur per humũ afflictis cum matribus agni,
Corpora quot paſſim puerorum abiecta iacebant
Per fora, perque vias vrbis: ſic denique multis
Exitio fuit, vt vates prædixerat, infans.
Nunc etiam lugent orbæ ſua pignora matres.
Non tamen ille diu ſcelere eſt letatus ab illo:
Nam membra immundo correptus tabida morbo
Illaudatam animam paruo poſt tempore fudit.

Ipſe iterum in ſomnis diuina voce coactus
Linquere monſtriferi ſeptenflua flumina Nili,
In patriam redeo, atque memor veſtigia terro
Obſeruata legens, pignus cum matre reduco.
Forſitan & puero fuerit quæ cura requiris,
Quæ mens, an virtus illi maturior æuo,
Ecquid non puerile annis puerilibus auſus.
Si tibi nunc, quæcunq; olim admiranda notaui,
Primæuo dum flore virens adoleſceret ætas,
Enumerare vacet, me vox prius ipſa relinquat
Defeſſum, atque diem clauſo nox condat Olympo.
Nam quoties dictis tener haud mortalibus ambos
Terruit? aut quoties ſanctos expauimus ignes,
Flammarumque globos, & terrificos fulgores,
Sæpe quibus viſus puer eſt ardere nitentem
Cæſariem, cœli dum ſplendet luce coruſca?
Nec referam quoties Genitorem audiuimus illum
Affari ſolum, arcanaſque expromere voces.
Alma parens tenues arguto pectine telas
Percurrens ſæpe humana ſub imagine cœtus
Cœlituum tectum intrantes exterrita vidit
Blandiri puero, & pictis colludere plumis,
Aut violis tegere, & nimbo veſtire roſarum.
Nos tamen intereà cuſtodes ille vereri
Summiſſus, caræ, & mandata faceſſere matris.
Noſtraque, & implebat veri genitoris amorem,
Dum membris habilis vigor, & vis firma veniret.
Et iam biſſenos creſcens exegerat annos,
Necdum ſe populis ſigno detexerat vllo.
Tum primùm cœpit Iudæa per oppida vulgo

Illius apparere, palamq; eſt prodita virtus.
Fortè dies aderat genti ſolennis, & vrbi
Huic magnæ ſacer ante alias, quò regia mecum
Venerat & virgo, atque ſequens ſeſe aureus illi
Implicuit dextræ puer: & iam ritè litatis
Ipſe domum ſacris magna cum matre redibam.
Iamq; labore viæ feſſis lux prima peracta,
Et piceam clauſo nox cœlo inuoluerat vmbram.
Defuit hic puer, & genitricem, meq; fefellit.
Tum conſanguineos fruſtra, & ſciatus amicos
Terq; quaterq; viam repetens clamore repleui.
Flebat ſe incuſans vnam pulcherrima mater
Flauentem fuſa crinem per eburnea colla.
Ora decent lacrymæ, diſiecti colla capilli,
Qualis virginea cùm mollis amaracus vrna
Et pluuiam, & ventos pariter perpeſſa procaces
Demiſit turbata comas, iterumq; reſurgens
Extulit os cœlo, ac priſcum mediatur honorem.
Dumq; viam relego, inuitũ comes ægra ſequuta eſt.
Treis adeò incerti ſoles errauimus vrbe
Nequicquam, quarta eſt vix demum luce repertus.
Nanque mihi, & miſeræ cùm ſpes ſublata parenti
Cuncta foret penitus, in mentem venit vtrique
Tẽpla iterũ petere, atq; preces effundere ad aram.
Vix ingreſſus eram limen, cùm protinus ambo
Ecce ſacerdotum in medio conſpeximus illum
(Prima rudimenta, & virtutis ſigna futuræ)
Alta recenſentem vatum monimenta, patrumque.
Primores vltro ſcitantes obſcura, docentemque.
Illum omnes admirari haud vulgata canentem
Supra

Supra aciẽ,captumq; hominis,mentemq; vigẽtem,
Humana non vi edoctum,non arte magiſtra,
Maturumque animi nimiùm puerilibus annis.
Nec minus inſigni cunctis ſpectantibus ore,
Gratus erat:neque enim poterant ſe explere tuendo
Flagrantesque Dei vultus,blandosq; ſerena
Luce oculos magis,aut proxerum verticis aurum,
Et florem grati qui vix incœperat æui.
Nam quocunque caput circùm torſiſſet honeſtum,
Luce recens orta,vel ſidere pulchrior aureo,
Læta ſerenator ridebant omnia mundo,
Et toto dulcem iactabat corpore amorem:
Inculti qualis nitet inter gramina campi,
Purpureus ſe cùm primùm folijs narciſſus
Exeruit,ruptoq; caput detexit amictu:
Aut qualis nitidi ſpecies micat alma ſmaragdi,
Cùm tenui argento tenuive includitur auro.
Prima mali fuit hinc nobis ſcintilla,puerq;
Ex illo formidata primoribus vrbis
Virtute inuiſus fuit,& corda aſpera mouit,
Atq; hoc deinde ingẽs ſuccenſa eſt fomite flamma,
Inque dies gliſcens furor,atque inſania creuit:
Omnia quæ porrò ipſe videns metuensq; futuri
Orabam impauidum,ne vitæ prodigus hoſti
Obijcere,ne ſe perdendum proderet vltrò.
Verùm luce priùs lateant in montibus arces,
Aut nocte in ſummis celetur turribus ignis,
Obruta quàm longum iaceat ſine nomine virtus.
Non tamen ille odijs magis vſſit pectora acerbis,
Quàm cùm ter denis iam vir voluentibus annis

Fontis aquam latices Bacchi conuertit in atros.
Fortè Canam mecum Galileæ aduenerat vrbem,
Mater & ipſa aderat, veteri dum accitus amico
Obſequor, intactam genero qui iungere natam
Conuentu procerum magno de more parabat.
Iamque omnes circùm poſitis diſcumbere menſis,
Atque alacres epulari, & vina repoſcere læti.
Necdum finis erat dapibus cùm murmur vbique
Exoritur, totasque auditur triſte per ædes,
Lætitiæ cauſam exhauſtis liquentia vina
Defeciſſe cadis, turbarique omnia viſa.
Tum res alma pares tenues miſerata puellæ
Innuit, & gnatum ſummiſſa voce precata eſt,
Ferret opem. vidi hic iuuenem primùm ore moueri
Turbatum: caræ præcibus tamen inde parentis
Annuit, & feſſo rerum ſuccurrit amico.
Sex, vt erant ibi tot numero, carcheſia lymphis
Impleri iubet actutum, menſisque reponi,
Quæ ſimul aſpexit propiùs Deus, omnibus ecce
Mutatus ſubitò nigreſcere cernitur humor,
Vinaque pro pura mirantes hauſimus vnda.
Audiſti dux & genus & cunabula nati,
Primitiasque Dei, ne cætera deinde requiras,
Hanc omnem erexit factis florentibus oram.
Quæ ſi audire tamen tibi nunc fert corde voluptas,
Is longè memoret melior, (ſimul ore ſedentem
Signat Ioannem) vidit nanque omnia præſens,
Errabunda ducis ſemper veſtigia ſeruans,
Dum mihi cura domi ſeruandæ virginis hæret.
Dixit: & hic facto defeſſus fine queuit.

Immo ait: iſtius cauſas ab origine partus
Exequere, aut quæ relligio, ſi vera per oram
Percepi, Iudæa Deum non amplius vnum
Aeternum colit, haud mortali ſemine cretum,
Indigeteſque ſuis diuos altaribus arcet.
Inde tibi noti recolens ex ordine Diui
Cætera mira refer. nanque hunc in corpore vires
Deficiunt, teque auxilio iubet ipſe ſubire.
Pontius hæc, cuncti intenti ſimul ora tenebant.

M. HIERONYMI VIDAE CHRISTIADOS.

LIBER IIII.

HIC iuuenis, facie quo tum non gratior alter,
Puberibusq; annis erat ingrediente iuuẽta,
Multà prius veniã præfatus, multa recuſans
Verba diu premit, inde animo mortalia linquens
Paulatim, oblitusque hominem penetralia diuum
Mente ſubit cœlum peragrans, fruiturque beato
Cœlituum aſpectu, omnipotentique ætheris aura,
Admiſſus ſuperam depaſci lumine lucem,
Inque Deo tota defixus mente moratur:
Qualis vbi alta petens terris aufertur ab imis
Alituum regina, vagas ſpatiata per auras
Dat plauſum gyro, atque in nubila conditur alis,
Aetherea iamque illa plaga leuis inſtat, & acrem
Intendens aciem criniti lumina Solis

Suſpicit, obtutuque oculos fixa hæret acuto.
Illum adeò tacitum intereà mirantur, in vnum
Verſi omnes velut exanimum, ſomnoq; grauatum,
Et crebri excutiunt,demum ſibi redditus ipſe
Cum genitu ex imo ſic fari pectore cœpit,
Principio Pater omnipotens rerum ſator & fons,
Ingens,immenſus, ſolus regnabat vbique:
Nondum ſidereos mundi procuderat orbes:
Nondum mundus erat,necdum ibant tpa in orbem,
Nullaque cæruleo radiabant lumina cœlo.
Quicquid erat,Deus illud erat,quodcunq;,vbicũq;
Complexus circùm,penitus ſeſe omnis in ipſo.
Filius huic tantùm,quem non effuderat vlla
Vel deæ,vel ſolito mortalis fœmina partu.
Ipſe ſed æterna Genitor conceperat illum
Aeternum æternus (dictu mirabile) mente.
Haud olli terreni artus moribundave membra,
Sed ſine corpore erat; Patris alta vt mente ſupremi
Conceptum, arcanoq; latens in pectore VERBVM,
Quod nõdum in volucres vox edita protulit auras,
Omnipotens verbum,finisq; & originis expers,
Quo mare,quo tellus,quo conſtat maximus æther.
Vtque pater Deus,æquè etiam Deus vnica proles.
At geminos tu proinde Deos fuge credere porrò,
Numẽ idem ſimul ambobus,Deus vnus vterq; eſt.
Quinetiam, quo inter ſe ambo iunguntur, amorem
(Nanq; ab vtroq; venit conſpirans mutuus ardor)
Omnipotens æquè numenq; Deumq; vocamus
Afflantem maria,ac terras,cœlique profunda,
Afflatu quo cuncta vigent,quo cuncta mouentur,

Treiſq; vnum eſſe Deum, ter numen dicimus vnum.
Quove magis mirere, Deus quem cernimus ipſi
Factũ hominẽ, atq; hominũ mortali corpore cretũ,
Non minùs ac priùs ætherea nunc regnat in aula
Cum Genitore, pari ſimul omnia numine torquens.
Nempe locis nullis, ſpatijs non clauditur vllis,
Omnibus inq; locis idem omni tempore præſens,
Suffugiens noſtras acies, ſenſuq; remotus
Cuncta replet Deus, ac molem ſe fundit in omnem.
Lux humiles veluti perfundens lumine terras
Solis ab orbe venit, ſuppoſtaque circuit arua:
Non tamen æthereo diuiſa ab ſole recedit
Illa vſquam, quamuis longinquas ambiat oras
Nec ſine Sole ſuo eſt lux, nec ſine luce ſua Sol.
Quid verò impulerit tantos adijſſe labores,
Atq; hæc ferre Deum, dum morti obnoxius errat,
Dicã equidem, & repetens altas ab origine cauſas
Expediam: Cœlum, & cœli quos ſuſpicis orbes
Vix opifex rerum extuderat, terraſque iacenteis,
Cùm ſimul aligeros populos, ſanctoſq; volucres
Ter ternas acies, celerem, & ſine corpore gentem,
Qui cœli incolerent ipſos ſeptemplicis orbes,
Condidit æterno Genitor ſuccenſus amore,
Vt ſua qua fruitur ſolus natuſque per æuum,
Communis foret & multis conceſſa voluptas.
Continuò fuerat quos æquum dicere laudes
Auctorique Deóque ſuo, ac perſoluere grates,
Regnandi veſanus amor (quis ferret inultus?)
Haud partem exiguam inuaſit, furijſque ſubegit.
Vt cuperent ſummo ſeſe præferre Parenti
Immemores,

Immemores,animis victi,cæcique furore.
Non tulit omnipotens Sator,& meliora ſequutos
Armauit contrà . nulla hinc mora,talia adortos
Indecores cœlo ſedes detruſit in imas ;
Noctis vbi horriferæ nigror,æternæq; tenebræ .
Primus nat⁹ homo hic,terris qué maximuś auctor,
Et liquidis latè dominum præfecerat vndis ,
Quò mox pro ſuperis excuſſis aſtra teneret,
Deſertasque domos ipſe,& genus omne ſuorum,
Omnigenumque vni ſubiecit ſæcla animantum,
Squamigerum pecudes,& pennis picta volantum
Corpora,mõtiuagumq; ſimul genus omne ferarum,
Tantum floriferis dominum cùm inponeret aruis,
Arboris vnius fœtu illum parcere iuſſit.
At vetito captus mali infelicis amore
Coniugis hortatu,quam fraude illexerat anguis ,
Immemor heu ſuperi violauit fœdera Regis .
Vix auido arreptum pomum fœdauerat ore ,
Cùm Pater imbripotens iam fulua è nube tonare
Deſuper auditus,ſæuasque indicere pœnas
Iratus,quas ille olim,quas omnis ab illo
Progenies lueret lucis ventura ſub auras .
Continuò ingenti cœlo ſunt addita clauſtra .
Impia tum primùm proles exorta repentè,
Et ſubitò tellus ſcelere eſt imbuta nefando .
Emerſit fraus,emerſit maleſuada libido .
Hinc durus generi humano labor additus.hic fons
Curarum,& triſtis patefacta eſt ianua lethi,
Morbique,& dolor,atque fames, & turpis egeſtas,
Cùm genus humanum curis ſine degere poſſet,
Plurimaque

Plurimaque in terris viuendo vincere ſæcla.
Ex illo ſine more homines,ſine lege per agros
Degebant: tantùm placebant ſanguine fuſo
Cœlicolum Regem,bonus vt gregibusque ſibique
Afforet,atque ſatis vim cœli auerteret aruis,
Indociles,rerum ignari.ac rationis inanes.
Isque fere ſtatus annorum bis millibus orbi
Conſtiterat,iam iamque magis Pater optimus iras
Oblitus veteres paulùm miteſcere cœpit.
Nondum homini tamen æthereũ patefecit Olympũ,
Sed genus humanum fingens,acuensque monendo
Et leges dedit,& ritus moremque ſacrorum,
Inſtituitque genus noſtrum diſcriminis ergo,
Lege iubens teſta circum precidere acuta
Exiguam,vnde viri ſumus,omni in corpore,partẽ.
Tum vatum impleuit venientis pectora veri,
Qui populis lętum canerent demum affore tempus.
Ianua aperta pijs cœli tùm ſponte pateret.
Caſti autem intereà manes animæque piorum
Sub terram vmbroſa expectabant valle ſedentes.
Iam vatum memores numerabãt tempus, & ambas
Tendebant paribus votis ad ſidera palmas,
Cœleſtum Regem orantes,deſiſtere ira,
Parceret vnius genus omne extinguere noxa.
Parce Pater,parce omnipotens,vox omnibus vna,
Nos promiſſo olim,longè diſiungimur vnde
Luminis expertes blandi,memor aſſere cœlo.
Haud nos eduxti nequicquam lucis ad auras.
Siqua tamen veteris ſuperant veſtigia culpæ,
Dilue rore tuo facilis,fontesque reclude

Diuinos.

Diuinos . ò quis Superùm cœleſtia tandem
Flumina,cœleſtes nobis bonus irriget imbres !
Vos ò flammiferi labentes ætheris orbes
Irrorate : vagæ nobis ſuccurrite nubes :
Optatam pluuiam,felicem effundite rorem.
Tuque adeò, quem iam expectant tot ſæcula votis
Promiſſum,inferni cui nutant mœnia mundi,
Summi vera Patris ſoboles, cœli aureus imber,
Rumpe moras age,ſidereos rumpe ocyus orbes,
Aetheris huc fractis vi multa allabere portis.
Talibus orabant omnes,eademque canebant,
Quos Pater omnipotens ſuperum ſarcire ruinas
Iam meditans,cœli penitus miſeratus ab arce eſt.
Cùm verò æthereas nutu recludere portas
Poſſet, & alitibus potius de ciuibus vnum
Mittere, qui regnis manes diuelleret atris,
In Superum referens ſedes , ſtellantia templa,
Ipſe ſui vt memores magis,ac maioribus arctos
Vinciret meritis homines , qui cuncta piaret,
Factũ hominẽ è ſummo Natũ ipſum miſit Olympo.
Ne tamen ignaris mortalibus appareret ,
Ignotusq; nouusq; , ſuis neve ilicet illum
Finibus arcerent pulſum,ꝙ ſe ipſe Deimet
Progeniem leges contra memoraret auitas ,
Præmiſit vatem egregium his in finibus ortum
Nomine Ioannem,Heliſabe quem numine plenum
Zachariæ extrema parit infœcunda ſenecta ,
Gentibus ipſe Deum vt Natum prænuntius ore
Proderet,atque ſuas ſpes feſſo oſtenderet orbi .
Ille hominum primis vitans veſtigia ab annis,
Horridus

Horridus in ſolis agitauit montibus æuum,
Montibus, & ſiluis, & littoribus deſertis.
Speluncæ tectum horrentes, victum aſpera nullo
Arbuta terra dabat cultu, aut ſudantia truncis
Mella cauis, liquidi præbebant pocula fontes.
Veſtis erat pellis hirſutis horrida villis.
Tantum lætificas gaudebat ſpargere voces
Affatus nemora, & monteis, ac littora ponti.
Tanta ſed haud latuit virtus tamen ilicet ingens
Fama viri circunfuſas penetrauit ad vrbes.
Iamq; illum cœlo demiſſum credere gentes,
Qui (tot veridicæ vt quondam cecinere Sibyllæ)
Humanum genus horrificis educeret vmbris:
Et iam concurſu populi illum accedere magno
Scitatum, quisnam, vnde domo, quid ferret, an ipſe
Afforet è cœlo, miſeris qui gentibus olim
Auxilio venturus, eum bis terque rogabant.
Ille ſed vmbroſis repetebat talia ab antris:
Gaudete ò tenebris iandudum ac nubibus atris
Obductæ gentes: lux ecce optata propinquat.
Ne verò, ne me ignari vos credite lucem
Promiſſa, (immeritos neq; enim furamur honores)
Tantùm ego, ceu Solem naſcentem lucifer ante
Exoritur, nitidoque diem denuntiat aſtro,
Prædico actutùm vobis iubar affore veſtrum.
Iam iam aderit Deus: ecce Deus mortalibus oris
Ceu mortalis adeſt: venienti occurrite læti:
Fronde vias feſta decorate, tapetibus agros,
Et numen digno venerati agnoſcite honore:
Diſcite iuſtitiam intereà, atque aſſueſcite recto,

Et duce me ſcelus infectum lauite amne liquenti.
Ipſe autem ætherea diuinitus eluet aura
Omne malum,ac veteris penitus contagia culpæ,
Sæclaque mutato ſuccedent aurea mundo.
Talibus auditis, cunctis ex vrbibus ibant
Finitimi,quà Iordanes fluit agmine dulci,
Orantes pacem, atque vltrò commiſſa fatentes,
Quos vates puro nudos luſtrabat in amne,
Ritè cauis capiti inuergens ſacra flumina palmis.
Ecce autem Deus ipſe etiam,ceu cætera turba,
Luſtrandi ſeſe ſtudio clam tendit ad amnem,
Nil vt inexpertum moribundo in corpore linquat,
Mortali quod fas homini, & ſubijſſe neceſſe eſt,
Ne pigeat ſeros imitari facta nepotes.
Abſtinuit primùm vates,tactusque refugit,
Agnoſcensque Deum palmas vtraſque tetendit
Supplex,accuruusque vadis mirantibus ipſis.
Paruit inde tamen iuſſus,diuinaque membra
Horreſcensque tremensque liquenti perluit amne.
Protinus aurifluo Iordanis gurgite fulſit,
Et Superum vaſto intonuit domus alta fragore.
Inſuper & cœli claro delapſa columba eſt
Vertice per purum candenti argentea pluma
Terga ſed auratis circùm & rutilantibus alis.
Iamque viam latè ſignans ſuper aſtitit ambos,
Cœleſtique aura pendens afflauit vtrunque.
Vox ſimul & magni rubra Genitoris ab æthra
Audita eſt,Nati dulcem teſtantis amorem.
Intereà aligeri iuuenes, gens incola cœli,
Miſſi aderant liquido pendentes aere circùm,
Carba-

Carbaſeoſque ſinus,mantiliaque alba ferebant,
Iuſſa miniſteria, vt Nati membra humida herilis,
Rorantesque ſacro ſiccarent flumine crinem.
His actis Deus euaſit,fluuiumque reliquit,
Quem vates longo ripam ordine circunfuſis
Oſtendit,talique abeuntem eſt voce ſequutus,
En,ego quem terris toties iamiam affore quondam
Pollicitus. Deus,ecce Deus, qui crimina noſtra,
Turicremas agnus veluti mactatus ad aras,
Morte luet,ſuperoque volens cadat hoſtia Patri.
Hunc optate ducem,hunc vobis optate magiſtrum.
Ex illo vates nemora & loca ſola relinquens
Vrbes per medias ibat, populiſque canebat
Aduenille Deum, promiſſum numen adeſſe.
Credita res paucis, donec ſe oſtendere coràm
Supra hominem cœpit Deus ipſe ingentibus orſis,
Nam primùm numero ex omni delegit amicos
Bis ſenos,queis cum curas durumque laborem
Partiri,& caſus poſſet deducere in omnes.
Antè quidem ſolus terdenos egerat annos.
Sed ne fortè putes multis è millibus illi
Nos ideo placuiſſe,dolis ꝙ & arte magiſtræ
Spectatos longè ante alios deprenderit omnes,
Aut opibus,claraque domus à ſtirpe potentes,
Omnibus obſcurum genus, & ſine luce penates,
Atque humilis fortuna,nec aſtu prædita vita.
Quinque adeò ſumus exigua Beſſaide creti:
Nobis ars erat inſidias piſcoſa ſecundum
Flumina ſquamigerum generi hamo tẽdere adũco,
Atque innare ſalum,fœcundaque piſcibus arua.

Quis neſcit nuper reuocatum ad munera vitæ
Palmiferæ regem Bethanes, lumine quarto
Quem vidit Sol extinctum, impoſitumq́; ſepulcro?
Vt ſileã inumeros quibus ipſe in limine lethi
Affuit, & duræ de mortis fauce reuulſit.
Nam prius enumerẽ quot ponto aquilonibus vndæ
Spumeſcant vaſto, quot inundent littora arenis.
Quàm quot opem morbos varios in corpore paſſi
Supplicibus tulit, & validos letosq́; remiſit.
Multi capti oculis, clauſſis multi auribus orti,
Ne poſſent vllas audire aut edere voces.
Claudi alij imparibus vix ægrè paſſibus ibant,
His rigor ex longo immotos ſopiuerat artus:
Illis ſemeſo ſerpentia corpora hiabant
Hulcera, & illuuies membris immunda fluebat.
Nec deerant tumefacta quibus præcordia, & aluus
Inſyncera ſitim miſeris adduxerat acrem,
Nullæ artes poterãt quã nulla extinguere aquæ vis.
Tum quibus aſſiduis concuſſa tremoribus vſque
Nutabant, tremuloq́; lababant corpore membra,
Ignea quos febris, aut corrupti corporis humor,
Et quos præterea vis cœci incognita morbi
Verſabat lecto totos diſtracta per artus,
Quosve animis captos agitãs malè hẽbat Erinnys,
Omnibus aſpectu ſolo tactuve ferebat
Diuus opem, ſubitò linquebant corpora morbi,
Et ſtratis ipſi ſurgebant protinus ægri.
Atque ideo quacunque viam obſeruatus agebat,
Semper eum opperiens turba ingens ſtrata iacebat
Per fora, perq́; vias, ſanctisq́; ad limina templi.

Nondū aliquem tamē infernis reuocauerat vmbris
Morte obita, cùm Sidomia remearet ab ora,
Et Naim ingreſſus ſocijs comitantibus altam eſt.
Ecce autem ingentem longo procedere pompam
Ordine flammarum aſpicimus, mœſtamq; per vrbē
Audimus luctum, cauſam tum denique luctus
Cernimus, egregij iuuenis miſerabile corpus
Impoſitum molli pheretro, quem merſit acerba
Morte dies, dulci cùm vix pubeſceret æuo,
Atque omnem vultu florenti dempſit honorem:
Qualis, quē pede preſſit agro bos ſigna relinquēs,
Paulatim laſſa languet ceruice hyacinthus,
Aut roſa, quam molli decerpens pollice virgo
Vepribus in denſis lapſam ſub Sole reliquit.
Vrbe furens tota genitrix miſeranda capillos
Sciſſa, genaſq; ambas manibus fœdata cruentis
Ibat: eam circum pariter per denſa viarum
Pulſabant ſæuis matres plangoribus aſtra.
Ipſi orbam ciues miſerantur, ei vnica proles
Ille relictus erat vidui ſolatia lecti.
Vt Deus exanimis iuuenili in corpore vidit
Pallorem, & molli pictas lanugine malas,
Parcere lamentis iubet, & conſidere pompam,
Admotuſq; manu mulcens immobile corpus,
Rurſum animam gelidis membris innexuit. ecce
Erigitur puer, & (cunctis mirabile viſum)
Proſiluit raptim in medios, vacuumq; pheretrum
Liquit, & amplexans ſolatus voce parentem eſt.
Nec verò multis etiam pòſt menſibus idem
Egregiam amiſſa donauit luce puellam,

Cui

Cui calor & totò de pectore fugerat omnis
Halitus aereas penitus dilapſus in auras.
Virginis ipſe pater factum teſtatur Iarus
Largus opum, pollens lingua & popularibus auris.
Quid repetam, purum viuo cùm è fonte liquorem
In vinum conuertit, opes miſeratus amici?
Fortè olim aerei ſpectans de vertice montis,
Cùm Sol emenſo depreſſior iret Olympo,
Ingentem vidit numerum affluxiſſe ſequentum
Matres atque viros, quos per deſerta locorum
Duxerat oblitosq; ſui, oblitosq; ſuorum.
Subſtitit hic miſeratus: eos iam tertia nanque
Muneris expertes Cereris lux acta videbat.
Hic neque erant fruges, vicina nec oppida, poſſent
Vnde dapes petere argento, victumq; parare.
Arboreos necdum fœtus decoxerat æſtas.
Vix tandem inuentus puer eſt ex agmine tanto,
Quinque, viæ auxilium qui ſecum liba ferebat,
Atque duos, dederat quos huc pia mater eunti
Incluſos myrto & bene olenti gramine piſces.
Sed quid enim hæc adeò tam multis millibus autē
Et iam diffiſi ſocij muſſare querentes,
Quos bonus affatu Chriſtus ſolatus amico
In cœtum vocat, ac paucis ita deinde profatur,
Nemo hodie numero è tanto non lætus abibit.
Hinc ſupplex tali Genitorem voce precatur,
Summe Parens, ope cuius alit terra omnia, quique
Et Sole & liquidis fœcundas imbribus agros,
Si quondam Iſacidum generi per inhoſpita eunti
Diuinas epulas cœlo es largitus ab alto,

Semine ſi nullo conſtant quæcunque creaſti,
Et nihil omnino fuerant cœlum, æquora, tellus,
Adſis, obſcœnamq; famem tot millibus arce.
Hæc tantùm: dehinc gramineo diſcumbere campo
Imperat effuſos cœtus, dapibusq; parari.
Inde in fruſta ſecat læto crealia vultu
Liba minutatim, & populos partitur in omneis.
(Millia quinq; hominū campis ſaturanda ſedebāt)
Ecce (incredibile auditu, mirabile viſu)
Omnibus in manibus viſa ſuccreſcere partes
Exigua, dapibusq; epulati largius omnes.
Et frugum pariter laticumq; expleta cupido eſt.
Quin & relliquias menſis ſuperantia fruſta
Vix caua congeſtas bis ſex cepere caniſtra.
Accipe nunc aliud quod paucis antè diebus
Vidimus: Arbor erat folijs denſiſſima in agro
Deſerto, vnde olim pendentia poma viator
Carpebat ſitiens: Heros qui hac forte tenebat
Puluerulentus iter, quæſiuit in arbore fœtus
Incaſſum, infœcunda, comas nā & brachia tantùm
Luxurians latè circùm tendebat opaca.
Non tulit, ac verbis ſterilem execratus acerbis.
Continuò (manifeſta audis) exaruit arbos,
Et folia aereas volitarunt lapſa per auras.
Nec minus eſt olli imperij maris æquora in alta,
Vni omnes vndæ aſſurgunt, fluctusq; quieſcunt
Vnius edicto. vidi, vidi ipſe furentes
Illius hibernos ad vocem ponere Coros,
Vimq; omnem, motas quæ flabris aſperat vndas.
Nondum luna ſuum ter curſum plena pergit,
Cùm

Cùm ſubitò in lento deprenſis marmore nobis
Nocte ferè media dum retia ducimus, orta eſt
Turbida tempeſtas, & pontus inhorruit ater
Fluctibus elatis, & concurſantibus vndis,
Inflictamque ratem iam iam ſalis hauſerat æſtus.
Nos trepidare metu lethi diſcrimine paruo,
Cùm procul ecce ducem, quem nuper liquimus alie
Littore ſpectantem fluctus ſcopulo illidentes,
Ferre iter aſpicimus medias impunè per vndas
Suſpenſum tumidique pedes haud tingere ponto.
Horruimus viſus ſubito, nec credere quibam
Me veram faciem, haud ſimulatum cernere corpus
Tam celeres egiſſe vias ſine remige in vndis,
Ni ſeſe, verbis dum nos hortatur amicis,
Vltrò oſtendiſſet: Quonam fiducia vobis
Iam nunc pulſa mei ceſſit? timor omnis abeſto:
Indubitare meis tandem dediſcite dictis.
Sic ait atque ratem: quæ iam ſuperantibus vndis
Ceſſerat, inſiliens ſolo tumida æquora nutu
Placauit, poſuitque minacia murmura pontus.
Sic terra in tutum poſitis adnauimus vndis
Incolumes, celerique volauimus æquora curſu.
Nec mora, vix ſiccum attigerat tellure potitus:
Ecce aliud dictu magis ac mirabile viſu.
Nanque magiſtratus aderant in littore miſſi
Aera repoſcentes, quæ pendere lege quotannis
Regibus antiqua pro ſeſe quiſque iubemur.
Accipit hos placidus, quos dum ſermone moratur,
Petrum ad ſe vocat, & fidam ſummiſſus ad aurem
Vade, ait, & iacto quem primum traxeris hamo

Aequoribus, piſcem cultro ſcrutabere acuto
Intus erit, regi quod iuſſi pendimus ambo.
Iuſſa facit ſenior: trahit hamo ad littora prædam.
Argentumq; viris dat piſcis in ore repertum.
Horreſco, quoties ſtimulis immitibus actus
Quidam animo ſubit, idem illo quem tēpore vidi,
Dum legerem expoſitos hoc ipſo in littore piſces,
Obſeſſum furijs, atque ore immane furentem
Hunc olim (vt perhibent) vetito genuere parentes
Concubitu iuncti, atque inconceſſis hymenæis.
Quippe torum aſcendere, Dei cùm ſacra vetarent,
Cum ſcenis gens indulget noſtra omnis opacis.
Sed non gauiſi ſcelere illi tempore longo:
Nam ſubitò amplexus interq; & gaudia adulter
Sacrilegam tenues animam exhalauit in auras
Infelix ſcelerique eadem nox prima nefando,
Et pariter ſuprema fuit diſcrimine parno.
Illam autem æthereis flammis diuigitus ignis
Corripuit, cùm iam maturi pondera partus
Vrgerent: eademq; duos letho hora dediſſet,
Infans ni foret exectæ genitricis ab aluo
Exemptus, paruum patris eduxere ſorores.
Ipſe etiam mox immeritus ſcelerata parentum
Facta luit, iucunda oculorum luce negata,
Obſtructæq; aures penitus manſere, nec illi
Aut vllas haurire datum eſt aut reddere voces.
Quinetiam ſimulatq; adoleuit, protinus ægrum
Arripuit furor, infernæ vis effera gentis:
Centum illum furiæ, centum illum (flebile) peſtes
Vinctum exercebant, Erebi legio acta latebris,

Horrendaſq; hominis ſingultus ore cientes
Edebant voces, ac terrificos mugitus,
Illum omnes exclamantem, atq; inſueta fremẽtem
Horrebant, trepidiq; fuga ſe in tecta ferebant,
Siquando nobis, ruptiſq; immane catenis
Incautis liber cuſtodibus euaſiſſet.
Iamque ille oblitus fratres, iamque ille ſorores
Amplius haud greſſum patris intra tecta ferebat,
Verùm more feræ ſiluis degebat & antris,
Sicubi ſaxa caua, aut æuo conſumpta ſepulcra,
Ater, egens corpusque abiecto nudus amictu.
Talem igitur nodo manibus poſt terga reuinctis
Chriſti ad conſpectum, ſi fors miſereſceret ipſe,
Vi multa conſanguinei cariq; trahebant.
Illi autem obniti contrà, dum rumpere nodos
Tendit, & horrendos clamores tollere ad aſtra:
Qualis vbi longis pugnator taurus ad aras
Funibus arripitur, ſæuo fremit ore per vrbem,
Et ſpumas agit, & cornu ferit aera adunco.
Inſtant hinc famuli atque illinc, & verbera crebri
Ingeminant, quaſſantq; ſudes per terga, per armos.
Diffugiunt vulgus trepidum, in tutumque recepti
Porticibus gaudent longè ſpectare periclum.
Talis erat iuuenis ſpecies immane furentis,
Quem tamdem ante Deum feſſi ſtatuere, rogantes
Ferret opem, ſaltem furijs tam triſtibus illum
Solueret, excuteretque animo crudelia monſtra.
Hic Heros palmas in cœlum ſuſtulit ambas,
Concipiensque preces Genitorem in vota vocauit
Ecce autem magnũ, ſubitũ & mirabile monſtrum,.

Auditi exululare lupi latrare canes ceu,
Tam diras iactat voces lymphatus ab ore.
Non tam immane ſonet ſeſe frangentibus vndis
Rupibus ex altis ingẽs decurſus aquarum,
Rumpantus clauſtra alta lacus ſi fortè Velini,
Totaque præcipitent valles ſtagna ardua in amas?
Omnis ea vt regio fiat mare, & oppida circùm
Merſa natent, metuatq; ſacris Roma obruta tẽplis.
Nunc cœli crepitus imitantus, cùm ſuperum Rex
Fulminat, & tonitru quatit ætheris aurea templa.
Nunc ferri ſonitum, aut ruptarum mole catenarum
Ingenti horrificum ſtridorem, aut murmura ponti.
Circùm omnis tellus, circùm cœlum omne remugit.
Inſtat vi multa Deus, increpit atque morantes.
Iamque illi trepidare intus, pacemque precari,
Quid nunc vera Dei atque indubitata Propago
Conceſſo in pœnas nos ò de corpore trudis?
Egreſſis ſaltem pecora hæc inuadere detur:
(Setigeri tum fortè ſues ea littora propter
Paſcebant) nos ne horrifero ſic merge barathro,
Neve iube terræ inferioris operta ſubire.
Annuit. extemplo videas procul ecce nigrantem
Mollibus haud ſtimulis furiarum errare ſubactum
In diuerſa gregem nunc huc, nunc protinus illuc.
Nec mora nec requies: intus vis effera ſæuit,
Donec præcipites ſeſe alta in ſtagna dedere.
Et cunctis pariter vita eſt erepta ſub vnda.
At iuuenis feſſos ſubitò collabitus artus
Exemptus tandem nodoſis brachia vinclis,
Mordicus ora ſolo impreſſus cunctatus, adhucque
Singultans,

Singultans,pectusq́; laceſſit anhelitus ingens:
Expiransque animam pulmonibus æger agebat.
Quem iuxta Genitore Deo ſatus aſtitit,oraq́;
Attingens dextra,atque oculos auresq; recluſit,
Iamq́; videt,loquiturq́;,& corda oblita reſidūt.
It vulgi clamor ſuper aurea ſidera ouantis,
Supremiq́; patris ſobolemq́; Deumq́; fatentur.
Sed quid non ipſe eualeat? quin nos quoq; miſſos
Ægris iuſſit opem ferre, auxilioq́; leuare
Præſenti:mortis multos de faucibus atris
Non opibus hominum, nulla reuocauimus arte.
Verùm implorato ter iantùm voce magiſtri
Nomine ſurgebant ſtratis, ibanq́; refecti.
Omni autem ex numero ſeſe vix obtulit vnus:
Quem ſtimulis actum ſæuis,cæcoq́; furore
Incaſſum victi tentauimus,acrior illum
Vſqueadeo magis atque magis vis intus agebat.
Cui cùm ferret opem Diuus mox optimus ipſe
Iratus, quòd parua ſui fiducia nobis,
Corporibus tales facile,inquit,pellere peſtes.
Parcendum dapibus tamen, è cæloq́; petendum.
Nec ſolis verò hæc vobis conceſſa facultas:
Sed nomen quicunque meum vulgauerit, omnia
Fas audere,mei modò ne fiducia deſit.
Ille etiam iuſſos immani corpore montes
Transferet,& verſo ſiſtet vaga flumina curſu.
Ite animis igitur certi,confidite, neve
Inſtabili titubate fide: iacite aurea veri
Semina vbique, orbem veſtra perfundite luce
Obductum tenebris,atque alta nocte ſepultum,

Vos hominum lux, vos ſqualentis lumina mundi.
Sic fatus nobis alios ſubiunxit, vt eſſent
Conſortes tantorum operum, ſocijq; laborum,
Et ſeptem elegit decies, tamen ipſe dolebat
Exiguum numerum, neque tot ſatis eſſe ferebat
Tanto operi: ac veluti qui centum vertit aratris
Tellurem, & campos raſtris exercet auitos,
Cùm matura ſeges iam flauis canet ariſtis,
Si deſint qui meſſem operis (quæ plurima) condant,
Fluctuet, atque viros alijs conducat ab oris.
Quid memorem, vt mētes hominū curasq; latēteis,
Quod fieri certo nequeat ſine numine, cernat?
Quippe animis dubios, taciti dum vana timemus,
Caſtigans dictis nos ſæpe erexit acerbis
Mirantes: quoties ipſis etiam hoſtibus olim
Prædixit, quos mente dolos, quæ furta pararent
Incaſſum, dum cæci odijs agitantur iniquis?
Fœmina nec latuit bis ſenos paſſa per anos
Sanguinis immundi manans de corpore flumen,
Illa quidem ardentis morbi confecta dolore
Ponè ſequebatur, ſiquà illum tangere poſſet,
Hanc vnam ratà nempe viam reſtare ſalutis.
Ergo dum pubes fluit vndiq;, & agmina inundant,
Illa ſubit, leuiterq; extremum apprendit amictum.
Ad tactum veter effugit de corpore morbus.
Iamq; abitem latuiſſe putans clàm mente parabat.
Præſenſit Deus, & pauidam ſeſeq; tegentem
Affatus placidè monitis impleuit amicis.
Vidi oculos ante ipſe meos mortalia nuper
Aut membra exutum, aut perfuſum luce supernè
Non

Non infra Solis ſpeciem dare corpore lumen.
His multisq; alijs, ego quæ creberrima vidi,
Per terras patuit ſignis Deus, haud tamẽ vnquam
Seſe hominem oblitus moribundo corpore cretum
Multa tulit quoque, mortales quæ ferre neceſſe eſt.
Atq; id ſponte quidem, nobis imitanda relinquens,
Sæpe hilares menſas ideo & conuiuia adiuit,
Nec cœtus bonus eſt hominum aſpernatus in vrbe.
Sæpe etiam inſidias inimicæ gentis & iras
Suffugiens vt homo, malè tuti limina templi
Exijt, obiecitq; cauam pro corpore nubem,
Nec ſe in conſpectum latebris dedit abditus atris,
Dũ fremerent hoſtes nequicquã, & ſaxa pararẽt.
Atq; equidem memini (vix actus voluitur annus)
Nuper Ioannis comperta cæde recenti,
Quem rex vxorem præreptam reddere fratri
Admonitus tenebris ferro obtruncarat in atris.
Vrbibus his abijt cautus, populisq; relictis
Digreſſus: ſiluæ elapſum accepere profundæ.
Nec rex ipſe Erebi generis fœdiſſimus hoſtis
Humani, noſtras qui recto auertere mentes
Nititur, abſtinuit Dominove, Deove pepercit.
Forte etenim comitũ ſtrepitus turbamq; ſequẽtum
Dum fugeret quondam, ſe clam ſubduxerat Heros
Cœtibus, & ſolus lucis degebat in altis.
Iamq; quaterdenos frugum ſine munere Soles
Cõdiderat, totidemq; famem per inhoſpita noctes
Pertulerat, cũm iam tempus ratus ecce nocendi
Affuit extemplò multis cum millibus hoſtis
Noctipotens. quos tartareis ducebat ab antris,

Flammea ſemiferi capitis geſtamina quaſſans.
Iamque ſui fruſtrà ſpe præmia percipit aſtus.
Ergo illi meditans nequicquam illudere, dictis
Talibus aggreditur, Superi tu certa Parentis
Progenies, verusque Deus, tibique omnia parent:
Quid Durare fame confecto corpore pergis?
Nec ſubitò in totidem conuertere adorea liba
Hæc circùm quæ ſaxa vides ingentia, tentas?
Non Diuum latuere doli, atque hæc reddidit ore,
Sunt mihi mortali toſtæ pro munere frugis
Sermones Patris auditi, diuinaque verba:
Quæ quoties animo repeto memor, effugit omnis
Pulſa fames ſubitò, menſæque oblita cupido.
Dixerat. his tamen auditis haud deſtitit hoſtis
Congreſſu victus primo. pugnamque retentat,
Atque alijs ſuper atque alijs aſſultibus inſtat,
Terque nouos ſemper cœpit irritus integrat aſtus,
Nequicquam nunc regnorum, nunc laudis inani
Immotum tentans animum præuertere amore:
Vt cùm ſollicitum tollunt mare fluctibus Euri,
Crebrà ferit, ſæuitque minaci verbere in alta
Littora, ſed ſaxis alliſa reuertitur vnda.
Nec Deus, hæc ſubitò quamuis præſentia, arcet
Conantem, patiturque dolos ſibi nectere vanos.
Nunc ſe marmorei ſupra faſtigia templi,
Nunc rupem ſupra, ſcabrumq; crepidine ſaxum;
Subuectari vltrò ſinit, & ſpem accendit inanem.
Cùm verò viciſſe ratus iam gaudia dira
Conciperet fruſtrà ille inhians, ſe protinus Heros
Ipſe Deum claro confeſſus numine coràm

Irrita furta, doloſque exibat ſemper apertos:
Qualis, vbi excuſſis per plana euaſit habenis,
Liber equus ludit famulos hinc inde ſequentes,
Sæpe hic diſſimulans, atque illic improbus hæret,
Perque viam oblatas interdum paſcitur herbas:
Aſt vbi iam videt inſtantes, elabitur, alteque
Emicat, & ſpatia tranſmittit maxima campi.
Quam ſpeciē expertus nequicquā vbi deniq; ſenſit
Hoſtis atrox, abijt victusque, Deumq; reliquit,
Cui volucres centum pluma pernice miniſtri
Aſtabant miſſu Genitoris, opemque ferebant.
Si verò cauſas odiorum ac ſemina quæris
Tantorum, cur gens omnis opponitur vni,
Hæc norint ipſi. certè non talia geſſit,
Quæ capto affingunt odijs crudelibus acti.
Non homines inter magis eſt affabilis alter,
Non pietate prior, venia complectitur omnes.
Hoſtis, ciuis ei nullo diſcrimine habentur.
Multi impunè ideo digna atque indigna ferenti
Obijcere, omnes nutu cùm perdere poſſet.
Sera olim cùm Sidoniam ſub nocte per oram
Ferret iter feſſus, nos parua excluſit ab vrbe
Gens fera, nec tecto eſt dignata Heroa precantem.
Nos igitur triſtes ſupremum orare parentem
Aſpiceret cœlo, nec Gnatum ferret inultum,
Sed populum immitem cœleſti protinus igni
Corriperet, ſubitis & inhoſpita mœnia flammis.
Non tulit, ac verbis nos indignatus amaris
Increpuit, potiusque vrbem miſeratus iniquam eſt.
Sæpe etiā auctores ſcelerum haud ignarus adibat,

Infameſque

Infameſque domos,ſcelerataque tecta ſubibat;
Quò moniti exuerent ſaltus moreſque ſiniſtros,
Et ſecum inciperent paulatim aſſueſcere recto.
Sic Matthæus,agri diues,ſic noſter & ipſe eſt
Zacchæus,centumque alij ad meliora vocati.
Nec tamen,id faceret dum creber,defuit olim
Qui falli ratus incautum,pro crimine magno
Obijceret quòd non fugeret contagia dira.
Ipſe ſed,vt medicam veluti languentibus ægris
Ferret opem,totam quærebat ſponte per vrbem,
Sicubi mortales mentem caligine preſſi,
Quos nocte eriperet bonus,ad lucemque vocaret
In tenebris cæco miſeratus pectore volui.
Id Superis,Superùm id magno cordi eſſe Parenti,
Seque ideo claro miſſum memorabat Olympo.
Inſuper & cœlum compleret quanta docebat
Lætitia,ætherei quanto gens incola regni
Acciperet plauſu, ſiquis mortalibus oris
Inuentor ſcelerum,atque pij contemptor, & æqui
Iuſtitiam colere inciperet,rectumque tueri.
Sicut ouem incautus paſtor qui è millibus vnam
Amiſit feræ oblitam decedere nocti
Cum gregibus,vbi per rupes perque aſpera triſtis
Quæſiuit dumeta diu loca cuncta volutis
Conuiſens ocul s,demum ſi fortè repoſta
Paſcentem valle inuenit. ſubitò arripit illam,
ſublatamque humero ſtabulis lætiſſimus infert.
Intranti dulces occurunt oſcula nati
Præripere,& reducē plauſu domus excipit omnis.
Iccirco neque colloquijs muliebribus Heros

Abſtinuit

Abſtinuit,nuperque legens Samaritiidos oræ
Rura ſub antiquis Sicharææ mœnibus vrbis,
Viderat ad fontem venientem vt fortè puellam,
Implorauit aquam ſupplex, putealiaque hauſit
Munera,qui pelago,qui fluminibusque ſonoris
Imperat,& vaſtum largis rigat imbribus orbem:
Cuius ad imperium populis ſitientibus olim
Delicuit rupes,atque vndis plurima fluxit,
Secreti nos intereà mirarier omnes:
Ipſe ſed admonitã,atque vltrò commiſſa fatentem
In lucem è tenebris altaque è nocte vocabat.
Sæpe illi pueros,æuo & florente puellas
Flore comam preſſos,& molli fronde reuinctos
Summiſere piæ metuunt dum cuncta parentes,
Quò teneris animis pulchræ virtutis amorem
Infereret, ſtimulisq; rudes impleret honeſtis.
Impubem turbam affatus placido ore monebat,
Luſtrabatque manu,ne carmina dira nocerent,
Neve vlla infernis premeret vis adita ab oris.
Quinetiam elatos animo ſuper omnia acerbis
Vrgebat dictis,rebusque exempla reliquit.
Mecum olim ſocij,abſentem dum quærimus illum,
Tendebant,feſſique via conſedimus omnes
Speluncæ ante fores,denſis quam plurima opacat
Frondibus,& flexu ramorum protegit vlmus.
Multùm hic inter nos quærentes vana moramur,
Quis noſtrum foret è numero præſtantior omni,
Dilectusve ipſi magis,acceptusve magiſtro.
(Mira loquar) nos vt primùm ipſe in limine vidit,
Hæſit acerbà tuens,iterumque iterumque rogauit,

Quis ſermo foret, aut quænam certamina nobis.
Nos contrà taciti nihil hiſcere, dum piget omnes
Verborum memores, fuerant quæ plurima vana.
Tum ſubitò oſtendens puerum, cui mollibus annis
Laudis adhuc erat & tumidi mens neſcia flatus,
Nulli fas, inquit, Superum aſpirare beatis
Concilijs, ſi non faſtus dediſcat inanes,
Et penitus famæ exuerit contemptor amorem,
Ceu puer hic nullam ſuſpirat pectore laudem.
Non aliter cœlum pateat. prius æquore ſalſo
Eſſe queant nubes, aut piſces viuere in aruis,
Arboris aut ſtirpes frondeſcere in ætheris oris.
Horret adhuc animus mihi cùm fratriq; popoſcit
Illum præcipuos fruſtrà pia mater honores,
Scilicet æthereà ſuperi Genitoris vt aula
Cælicorum in medio celſa cùm ſede ſederet
Subnixus, propior noſtrum reſideret vterque
Dextrâ alter iuxta amplexus, læuæ alter inhærent.
Extemplò grauis ille, obtutuque aſper acerbo,
Non matrem (quid enim mater pietate merebat?)
Sed nos qui vano ignaram ſummiſimus aſtu,
Corripuit meritos verbis haud mollibus vrgens:
Vſque Deum premere elatos, longeq; ſuperbos
Auerti, quos famæ agitat laudumq; cupido:
Ipſe ideo haud impar Genitori cùm ſit, & illa
Quæ pater, æquè eadem poſſit, tamen ora canentum
Sæpe ſibi laudes Genitorem vertit in ipſum,
Nil ſe audere hominem ſupra confeſſus, ab alto
Ni Pater omnipotens vires aſpiret Olympo,
Iccirco grauibus morbis quencunque leuaſſet,

Plerunque edixit ne factum proderet vſquam.
Quove ſuas tegeret vires, cùm tabida poſſet
Hulcera corporibus ſolo depellere nutu,
Aegros ſæpe tamen medicas legebat ad vndas,
Vt vitium exuerent omne auxiliaris aquæ vi.
Quid referam, quot eũ populi, quot mœnibus vrbes
Optauere ſibi, & voluere imponere regem
Mittentes trabeam, ſceptrumque, ſacramq; tiaram?
Ipſi etiam comites hortatu inſtare frequentes,
Armatus Syriæ regnandam inuaderet oram,
Mox fore continuò vt ſua ſub iuga mitteret armis
Quodcunq; Oceanus terrarum anfractibus ambit.
Immenſumque nouis franaret legibus orbem.
Cùm verò hortantes vrgerent, protinus ipſe
Occuluit ſeſe, monteſque aufugit in altos.
Immanes tamen inuidia & crudelibus iſti
Inſurgunt odijs, pœnaſque vno ore repoſcunt,
Vniuſque petant caput omnes ſcis quibus illum
Huc furijs trahere, quibus clamoribus omnem
Implerunt trepidi captam velut hoſtibus vrbem.
Ipſe Patris mandata obiens tulit omnia certus
Digna, indigna pati: nam ſe quærentibus vltrò
Obtulit, & noctis cùm munere poſſet opacæ
Defendi, bis ſe manifeſtum prodidit ipſe.
Vidi illos tamen ad capti procumbere vocem
Attonitos, terramque graui conſternere caſu.
Nec verò ſacris aut templo demit honorem,
Nec gentis leges veterumve edicta refigit;
Quanuis viſceribus monet & luſtralibus extis
Parcendum poſthac, nec iam vltrà cæde litandum.

Verùm alios longè ritus moremque ſacrorum
Indicat obſcura verborum ambage latere,
Legiferiq; aperit voces, animumque magiſtri:
Quodque magis mirere, ſciunt, & ſcire fatentur
Aereas vatem venturum lucis ad auras,
Vnus qui nobis cœli inuia clauſtra recludat,
Et tenebriſque pios vehat alta ad ſidera manes:
Id patribus promiſſum, omnes id voluere vates,
Hunc animis certi expectant. miſeri, quibus atris
Non datur in tenebris præſentem agnoſcere lucem,
Et medijs largi ſitiunt in fluminis vndis.
Nã quẽ non moueant, niſi prorſum auerſa voluntas,
Tanta viri virtus, tot facta ingentia, talis
Oris honos? ipſe vt vidique hauſique loquentem,
Et dulcem toto iactantem corpore amorem,
Fortunas, patriam genitricem, cuncta reliqui.
Id ſocij fecere: neque hunc me deinde ſecutum
Pœnituit. verùm quantum ingens ſæpe fauilla
Surgit ab exigua, ſemperque fit acrior ignis.
Huius amor tantum viſus mihi creſcere in horas,
Et mage cor dulci ſemper flammeſcere cura.
Quique adiere ſemel, validis compagibus hærent.
Nec nos aut donis aut verbis fallere crede
Pollicitis blandis illectos. omnia nobis
Aſpera promittit, cunctos diuerſa manere
Scilicet exilia extorres, paſſimque vagantes.
Promiſſis nec vana fides: adeò vſque malorum
Pullulat ex alia atque alia denſiſſima ſilua.
Vnius ferro tantùm caput excipit: vnum
(Quiſquis is eſt) placida clauſurum lumina morte.

Aſt alios cædes omneis inſtâre cruentas.
Noſtra iubet nos intereà contemnere, opesque
Partiri, atque inopi miſerorum in pendere turbæ,
Quos circumueniunt morbique, algorq; famesque,
Pauperiemque pati, rebusque aſſueſcere egenis.
Multi nos ideo viderunt ſæpe per agros
Aut ſilice in nuda proiectos ducere ſomnos,
Aut grauidas feſſos rerum decerpere ariſtas,
Indomitisque famem ſolari frugibus, vndamque
Alta haurire cauis pronos ad flumina palmis,
Aut ſiquos vſquam tellus dabat arrida fonteis.
Non mihi perpetuam ſi centum pectore aeno
Sufficiant vocem linguæ, percurrere poſſem,
Quantas quoq; modo ærumnas, quantosq; labores
Hoc ducente animis durantes hauſimus æquis.
Nam licet interdum penuria adaxit edendi
Exhauſtos, rerumq; inopes quas flagitat vſus
Regũ opibus tamẽ vſque animos æquanimus altos,
Et mens in paruis aderat ditiſſima cuique.
Nec minus ingentẽ huc comitũ aduentare nouorum
Cernere ſemper erat numerum, matresq; virosque,
Omnibus idẽ animus, quibus & mẽs certa ſequẽdi:
Haud ſecus ac bellum ſicui rex maximus vrbi
Indixit, iamque arma ciet, iamque agmina cogit,
Cladem oræ exitiumque ferens, populisque ruinas.
Non tantùm iurata manus, lectæque cohortes
Incedunt: ſed præterea quos dirus habendi
Duxit amor, varia cupidos diteſcere præda,
Agglomerant multi, atque iniuſſi caſtra ſequuntur.
Non ſat erant latæque viæ, campique patentes

Tot populis, iret quacunque, ſequentibus vltrò.
Sæpe Heros ſeſe ingenti ſubducere turbæ.
Et montes petere, & deſertos quærere ſaltus.
Atq; equidem memini, cũ propter ſtagna profectus
Ferret iter, paſſimque manus prætexeret ingens
Littora, & vrgeret ſupra denſiſſima morem,
Proripuit ſeſe ac cymbam, quæ fortè parata,
Inſilijt. ſubitoque iubens præcidere funem
Teli intra iactum liquidum proceſſit in æquor.
Conſtitit hinc, terramq; aſpectans, plenaq; circum
Littora, diuinis affari vocibus orſus,
Iuſtitiæq; aperire viam, & veſtigia recti,
Hic illic ſtabant arrectis auribus omnes
Interclusi vndis, inhiabantque agmine longo
Attoniti, miraque animos dulcedine capti.
Ipſe loquebatur, circùm ſedata ſilebant
Aequora, vbique modò ſpirantibus incita flabris,
Frondiferæque domus auium ſine murmure circùm
Stabant immotæ procuruo in littore ſiluæ.
Sed non intereà longæuæ parcere matres
Vocibus: illum omnes mirari inſueta loquentem.
Felicemque vteri matrem, felicia matris
Hubera clamabant, quæ talem enixa tuliſſet,
Et teneris immulſiſſet plena hubera labris.
Nanque docebat humi fœdè, in tenebriſq; volutas
Ad cœlum mortale genus ſuſtollere mentes,
Et lucem aſpicere, & vanis deſueſcere curis.
Tum pacem hortari, Placidam ſuper omnia mites
Pacem optate viri, tumidoſque remittite flatus,
Demiſſique animis, nil vanæ laudis egentes,

Mor-

Mortales contemnite opes, contemnite honores,
Et duris vitam aſſueti, paruoque beati
Pauperiem tolerate: breuis quæcunque voluptas
Iſta adeò, atque diu nihil eſt mortalibus ægris.
Vobis haud propriæ hic ſedes, conceſſaq; longùm
Regna, manent meliora, graues vbi ſoluerit artus
Mors anima, vos ſtelligera Pater optimus aula
Protinus excipiet lætos melioribus oris,
Pax vbi tranquilla, & cuncta rũ opulentia rerum,
Et ſecura quies, nunquam peritura voluptas.
Et dubitet tanta quiſquam mercede laborem
Ferre breuem, terriſque ſequi me ſponte relictis?
Ad veras emergere opes, emergere honores
Tendite, quos nulli caſus, nulla auferat ætas,
Eſte pij: inter vos mentem exercete benignam,
Inq; vicem placati animis miſereſcite veſtri.
Tum longè prohibete iras, odijsque ferendo
Parcite, rumoresque vagos contemnite vulgi.
Nulli fas ideo accepto pro vulnere vulnus
Reddere. præſtiterit verò pulſantibus vltrò
Seſe offerre, geniſque ictum expectare ſecundum.
Vana alij certent armis pro laude, nocensque
Ferrũ acuant, pulchraq; petant per vulnera mortẽ.
At tu mortales nullo diſcrimine amare
Diſce omnes, pacemq; inglorius hoſtibus opta,
Nec tibi ventoſæ ſint tanti murmura famæ.
Omnibus in primis ſit mens interrita lethi,
Nullaque vos animis duros vis auocet æquo.
Terrenos artus homines moribundaque membra
Interdum extinxiſſe queant & perdere ferro:

Tuta aĩa ipſa manet duræ haud obnoxoia morti.
Et vos omnipotens cœlo Pater aſpicit alto,
Auertitque malis, cuius ſine numine veſtrum
Haud hominum quiſquam valeat diuellere crinem
Summiſſos vos hunc vnum fas vſque vereri,
Huic ò rite preces huic digna piacula ferte,
Cui mare, cui tellus, campisque patentibus aer
Obſequitur, nitidique tremit plaga lucida cœli.
Huic procumbite humi, proſtrati huic pādite vota.
Vos ſiquidem æternis etiam poſt funera pœnis
Ipſe poteſt ſontes ſub tetro vrgere barathro.
Nec timor admiſſos cuiquam ſit adire leones,
Sæclaq; pictarum ſæuiſſima pantherarum.
Ite mei obiectu protecti nominis: ite
Aduerſum intrepidi manſueſcent protinus vrſi,
Veſtraque parcentes allambent vulnera lingua.
Quin humiles victus animis ſecludite curas.
Obſeruate genus pecudum, genus altiuolantum,
Nullæ illis artes, nulla illis cura futuri.
Non tamen aut tegimen, victus aut copia deſit.
Omnia diues alit rerum ſator, omnia curat.
Ille etiam iniuſſo tellurem gramine veſtit,
Floribus appingens ſata verſicoloribus arua,
Arboribusq; comas, atq; vmbras montibus addit.
Fraudes, inſidiæque abſint, ac fœda libido,
Neve modum ſupra menſis gaudete paratis,
Deſidiasque animis, atque otia pellite veſtris.
Nec vetitos thalamos inconceſſumque cubile
Affectate, ſitisque alieni deſinat auri.
Quiſque ſuis opibus contenti viuite, & vltrò

Spes interdictas,& inania ponite vota.
Neve autem ſcelerum facies nũc perſequar omneis,
Quid dicam,quibus eſt cordi fraus,atque libido
Dira iuuat,ficto ſimulant tamen ore latentes
Virtutem, ſubeuntq; dolis,& crimina obumbrant?
Ne iubeo,ne talem animi aſſueſcite peſtem.
Nil adeò latet,ipſa dies quin detegat vltrò
Prætereà cohibete oculos: ne querite veſtris
Vulnera ſpõte animis:fandi hinc cõpeſcite amorẽ;
Sæpe olim incautos non lingua coercita merſit.
Diſcite iamque ideo poſthac haud falſa profari,
Iamque nouos purgati animis inducite mores.
Siqua tamen veteris culpæ veſtigia reſtant,
Diluite,& ſacris contagia vincite lymphis.
Ipſe ego fons veluti liquidam puriſſimus vndam
Sufficiam: properate ad aquas: haurite liquentem
Matres atque viri ſitientes protinus amnem.
Ferte pedem huc omnes: nec opus potantibus auro
Argentove: mei fontis patet omnibus vnda.
Sic lethi vitate vias,ita ſidera aditur,
Sidereasque domos,mutari neſcia regna.
Hæc mihi prædixit: Genitor,quæ voce monerem
Veridica: ſunt fonte mihi verba omnia ab illo.
Talia dicta dabat,cœli ſuper omnia Regem
Placandum non viſceribus,non ſanguine cæſo,
Sed votis precibusque iubens expoſcere pacem.
Et modus orandi quiſnam foret ipſe canebat:
Omnipotens Genitor,ſedes cui lucidus æther,
Sic nomen laudesque tuæ celebrentur vbique,
Et promiſſa orbi incipiant procedere luſtra,

Cùm tua non minus in terris gens iuſſa faceſſat
Mortalis, quàm cœlicolæ tibi in æthere parent.
Nos diuina hodie cœlo dape reffice ab alto.
Parce dehinc bonus, vt noſtris ignoſcimus ipſi
Hoſtibus, ac nullis aduerſis obijce inermes
Tentando, prohibe à nobis ſed cuncta pericla.
Addidit &, ventura cauens, fore cùm vagus olim
Sol claram ſpeciem concreto lumine tectus
Exuàt, & ſubitò ſtellanti nocte perempta
Sufficiat nullam Luna orbis argentea lucem,
Sanguineis faciem maculis perfuſa nigrantem,
Præcipitensque polo paſſim turbata labanti
Sidera, quæ lapſu certo ſpatioue feruntur.
Visque ea quæ cœli irrequietos conciet orbes,
Deſinat, incerto rapiantur vt omnia motu,
Atque propè auulſo abſiliat de cardine mundus,
Dum terras veluti rapidum per inania fulmen
Ipſe iterum petat, & multis cum millibus idem
Adueniens hominum vitas & crimina quærat.
Vt res promiſſo ſimulac ſuccenderit igni
Flammarum totum tempeſtas ſparſa per orbem,
Continuò tellure noua, cœloq; recenti
Defunctas animas vita in ſua corpora rurſus
Euocet ad blandum lumen, populosque ſepulcris
Eliciat, ſecumque pios educat ad aſtra,
Quos Pater à prima præuidit origine rerum
Mente ſuos fore, & æthereo tranſcripſit Olympo.
Ibunt aligeri iuuenes, cœlumque profundum
Horrifico ſonitu implebunt, atque ære recuruo
Quattuor à ventis excibunt vndique gentes.

Iudicis ad ſolium properabitur æthere toto.
Ipſe altè effultus, montisque in vertice ſummo
Arbiter effulgens circumferet ora tremenda,
Secernetque pios, dextraque in parte locabit:
Læua autem coget ſontes, quæ plurima turba.
Qualis poſt hiemem exactam, cùm gramine molli
Paſcua læta vocant ſtabulis armenta recluſis,
Ipſe greges paſtor nitidos miſſurus in agros
Sortitur: placidas primò legit ille bidentes
Dinumerans, olidasque iubet procul eſſe capellas.
Cernere erit liquidas longè fulgere per auras
Corpora clara hominū, quibus atræ obnoxia morti
Abluet omnipotens Pater, æternumque manebunt
Amplius haud rerum ſubiecti caſibus vllis.
Nemo illam ante diem ſperet cum corpore ſedes
Aetheris, exceptis paucis, quos ipſe ſepulcro
Exurgens ſecum ſuperis Deus inuehet oris.
Solæ animæ intereà tali ſtatione fruentur.
Contrà autem ſontes tenebris ac nocte prementur
Aeterna, & meritas pendent per ſæcula pœnas,
Omnia quæ ſera nuper mihi nocte canebat;
Cùm caput ipſius in gremio mœrore grauatum
Vna eadem accumbens ſponda, admotusq; loquēti
Sæpe reclinarem, meſti ſolamen amoris.
Quid repetam, quæ ſæpe vagi Iordanis ad vndas
Ediderit? quæ Iudææ ſub montibus altis
Nunc cæcis vera inuoluens ambagibus vltrò,
Nunc manifeſta palàm claro ſermone loquutus,
Dum populi circumſiſtunt, ſtipantque frequentes?
Nunc ſe principium rerum finemque canebat,

Nunc veri fontem, atq; hominũ lucemq́, viamque.
Nos fortunatam prognatam hoc tempore prolem:
Nos felix tellus, nos ſæcula læta tulere.
Nobis diuinam vocem, diuina loquentis
Verba haurire Dei propius ſæpe obtigit vnis.
Scilicet hinc luſtris veniet labentibus ætas,
Cùm ſeri optabunt eadem vidiſſe nepotes.
Talia Ioannes cunctis mirantibus ore
Perſtabat memorans, cùm protinus ecce tumultu
Ingenti Solymum irrumpit manus impia, & vrbis
Rectorem appellant, pœnasque vno ore repoſcunt.
Diffugiunt ambo, & magnam ſtat adire parentem,
Ignaramque diu tantarum fallere rerum.

M. HIERONYMI VIDAE CHRISTIADOS.

LIBER V.

INſonti verò Romanus parcere capto
Toto corde petens, huc mentẽ diuidit atq; huc.
Fama viri, virtusque animo, egregijque recuſat
Oris honos, nec iam obſcurum genus eſſe Deorum.
Omnia reſpondent auditis. denique ad ipſos
Conuerſus Solymos fremitu tectũ omne replentes,
Ite, ait, & poſito mox huc certamine adeſte.
Sit qui pro cunctis numero delectus ab omni
Fando aliquis doceat, quo tandẽ is crimine morte
Multandus, quod tantũ obſtet ſcelus, ordine pãdat,
Inſon-

Inſonti. ſimul hæc ſimul illi abiere frementes,
Chriſto animis certi nunquam deſiſtere viuo.
Parte alia, regem qui fœdè prodidit hoſti,
Mutatus ſcelus agnoſcit periurus Iudas
Ah miſer, infectum quàm vellet poſſe reuerti?
Nulla quies animo: ſæuire in pectore diræ
Vltrices, cæcasque ob noxam ſumere pœnas.
Nec capit inſanos curarum pectore fluctus,
Hinc ſecũ æra manu ſceleris cauſam attulit amens,
Quæ Solymi magno dederant in munere pacta,
Atque ſacerdotum ſacrata ad limina venit
Vociferans: Veſtrũ hoc argẽtũ, hæc munera veſtra,
Accipite: en ſcelerum pretium exitiale repono.
Heu heu quid demens volui mihi? quo ſcelus ingẽs
Inductus pretio admiſi? vera Dei ille
Progenies, verusque Deus, nunc denique cerno,
Diſcuſſæq; abeũt tenebræ, & mihi reddita mẽs eſt.
Sic fatus, ſimul argentum coniecit in ipſos:
Olli autem flentem riſere, ac ſera videntem.
Infelix abit: hinc amens, cæcusque furore
Multa putat, curæ ingeminant, ſæuitque ſub imo
Corde dolor, cœlique piget connexa tueri,
Tum ſecum huc illum flammatia lamina torquens,
Hem quid agã infelix? quænam quæ ſæcula porrò
Sera adeò tantum ſcelus vnquàm oblita ſilebunt?
Accedamne iterum ſupplex, crimenque fatebor,
Atque auſim veniam ſceleri ſperare nefando?
Quo verò aſpiciam vultu, quove alloquar ore,
Quem ſemel indignum decepimus, inq; merentem?
Hinc igitur longè fugiam, quantum ire licebit,

Ignotusqus

Ignotusq; alijs agitabo in finibus æuum?
Hinc me præcipites me me hinc auferte procellæ,
Quò fugit vſque dies à nobis luce peracta.
At quis erit tutus tandem locus: omnia præſens
Aſpicit, ac terras Deus vndique fulmine terret.
Et me conſcia mens atque addita cura ſequetur,
Siue iter arripiam pedibus, ſeu puppe per vndas.
Quos? quibus? at moror, & ludũt inſomnia mentẽ.
Vos precor ò mihi vos magnæ nunc hiſcite terræ.
Quid dubito? nunc te tangunt ſcelera impia Iuda
Infelix. tunc debueras, tunc iſta decebant,
Cùm reuocare pedem, cùm fas occurrere peſti.
Nunc morere, atque nefas tu tantũ vlciſcere dextra
Sponte tua, lucemq́; volens hominesq; relinque.
Talia iactabat certus iam abrumpere vitam
Inuiſam, & ſæuum letho finire dolorem,
Curarum hanc vnam metam ratus atque laborum.
Fluctuat, atque ſibi ſemper tellure videtur
Ab ſumi, aut rapido de cœlo aflarier igni.
Vſque adeò ante oculos capti obuerſatur imago.
Pallor in ore, acies circunlita ſanguine, & artus
Algentes tremit, inſtantis veſtigia lethi,
Et nox multa caua faciem circunuolat vmbra.
Omnia nigreſcunt tenebris caliginis atræ.
Demens, qui potiùs veniam ſperare fatendo
Non auſus: neq; enim precibus non flectitur vllis
Rex ſuperum, & iuſtæ bonus obliui ſcitur iræ.
Ergo ille inceptis perſtans, & ſedibus hærens
Ijſdem abijt, ſiluæq́; tremens ſucceſſit opacæ,
Regia quæ propter frondebat plurima tecta.

Atque

Atq; ibi dum trepidat, qua tandem morte quieſcat
Incertus, latebraſne animæ ſcruletur acuto
Fortiter, & pectus procumbens induat enſe,
An ſe præcipiti iaciat de culmine ſaltu.
Ipſæ quæ attonitum mortiſq; cupidine captum
Ducebant ſemper furiæ, infenſæq; præibant,
Informem prona nectentes arbore nodum
Oſtendere viam: collo nanque inde pependit,
Vt meritus, laqueoq; infami extrema ſequutus
Spiramenta animæ eliſo gutture rupit,
Et totos ſubitò pendens extabuit artus.
Nondum picta nouo cœli plaga mane rubebat,
Iamque ſacerdotes concurſu cuncta replentes
Veſtibulum iuxtà aſtabant, longiſq; fremebant
Porticibus: nempe antiquo de more licebat
Nulli luce ſacra pollutum inſiſtere limen.
Tandem Romulides iuuenum ſtipente caterua
Faſcibus egreditur patrjs oſtroq; ſuperbus,
Et ſolio ante fores ſedit ſublimis eburno.
Conſedere patres pariter iuxtà ordine & ipſi,
Atque diu ſiluere. orſus dux denique fatur,
Dicite quo tandem demitti crimine morti
Peſcitis egregium iuuenem: quæſiuimus ipſi
Et genus & vitam: nil dignum morte repertum:
Sed potiùs factis fama illum ingentibus effert.
Vt propiùs vinctum vidi, audiuiq; loquentem,
Vt ſtupui? vt viſus mihi nil mortale ſonare,
Cuncta Deo ſimilis vultum, vocemq; oculoſq;,
Aut certè Deus ille, Dei aut certiſſima proles.
Cedite: ne regem veſtrum ignorate volentes.

His dictis, cunctis penitus dolor oſſibus arſit
Ingens: infremuere omnes, gemitumq; dedere
Tum ſenior ſurgit fandi doctiſſimus Annas
In medio, & dictis exorſus talibus infit,
Si tibi non alijs per ſe manifeſta pateret
Res ſignis, Romane, vel hîc dignoſcere promptum
Cuiq; foret, teq; in primis dux multa moueri
Conuenit, huc cùm tot collectos vndiq; ciues
Conueniſſe vides vnius crimina contra.
Hic auctor fandi multos ſermone feſellit,
Et facie (ne cede dolis) mentitur honeſta
Virtutem: ſcelerum tegit alto in pectore amorem.
Nonne vides, hæc relligio quò ſe noua vertat,
Orgia quò, cœtusq;, & nocturni comitatus?
Seditione potens Iudæas ſuſcitat vrbes,
Auſus ſe paſſim terrarum dicere regem,
Progeniemq; Patris ſummi, cui ſidera parent:
Atq; ideo veluti Deus vltrò crimina faſſis
Dat veniam, pœneq; metum poſt funera ſoluit:
Quod ſcel s haud aliter poterit q̃ morte piare:
Sic veteres ſanxere. ſed & vetera ipſe retractans
Iura, nouas figit ſimulato numine leges,
Inſtituitq; nouos ritus, noua ſacra per vrbes,
Quæ ſeruent ſeri ventura in ſecla nepotes.
Quin ipſas haud obſcura (prò) voce minatur
Deiecturum aras, ſeq; igni templa daturum,
Templa olim impenſis tantorum ſtructa laborum.
Et iam iam volet ipſum etiam reſtinguere Solem,
Sideraq; obſeſſo verbis deducere cœlo.
Haud ſcelu ille tamen fallaci pectore quiuit
Z1. Diſſimulare

Diſſimulare diu. neq; enim ſcelerata ſubire
Tecta horret, nec ſe vetitis conuentibus aufert
Admonitus, ſocijq́; epulis capiuntur opimis.
Quinetiam, interdum ſiqua tota impius vrbe
Inuentus fama ante alios ob crimina notus,
Continuò, paribus gaudens, adit impiger illum,
Nec requies donec ſibi conciliarit amicum.
Tantus amor ſcelerum, tantum illi fallere cordi.
Tum, feſtis cùm fas nihil exercere diebus.
Ipſe tamen pellit morbos, ægriſq; medetur.
Quid memorem, vt ſocij vetitis impunè per ædes
Veſcantur dapibus, Cereremq́; & pocula tractent
Haud prius ablutis manibus ſine more, ſine vllis
Legibus immundi, contactuq; omnia fœdent?
Scilicet omnipotens placitos tot ſæcula ritus
Retractet Pater, & mentem ſententia vertat.
Quæ noua tempeſtas? eane inconſtantia cœlo?
Dede neci, ne turicremas quibus imminet aras
Deſtruat, & poſthac non auſit talia quiſquam.
Dede neci: pœnas ſcelere impius hauriat æquas.
A ſacris prohibe infandos altaribus ignes.
Dixera: atq; omnes eadem ſimul ore fremebant.
Romulus at dictis nequicquam flectitur vllis,
Nec noua primũ audit nũc crimina: cũcta nefando
Scit fabricata odio, dum Chriſti gloria, & ingens
Sacrilegos ſtimulis virtus exercet amaris.
Atq; ait, Hæc coràm fama eſt vos ſæpius illi
Obiecifſe, quibus ſemper ſermone paratus
Reſtitit, & vera victor ratione refellit.
Nec ſe progeniem Superi negat ipſe Parentis,

Quem vos promiſſum cœlo diuinitus olim
Venturum tandem auxilio mortalibus ægris
Non latet, vt veteres Genitoris molliat iras,
Concilians generi veſtro, culpamq; parentum
Ipſe ſua virtute luat. ſic ferre priorum
Accepi monimenta, patres id prodere veſtros,
Et rebus probat ipſe: adeò circum oppida luſtrans
Arrexit totam monſtris ingentibus oram,
Quæ non vllæ artes hominum, non vlla poteſt vis.
Quinetiam in lucē quoſdam reuocauit ab vmbris,
Queis penitus iam mors totos immiſſa per artus
Soluerat harentes animæ de corpore nexus.
Quare agite ò odijs miſeri deſueſcite iniquis.
Ne fruſtrà pugnate, Deum ſed diſcite veſtrum.
Dixerat: at magis atque magis violentia gliſcit
Omnibus: ingenti clamore inſiſtere, & vna
Infræni ſæuire, humeriſq; abſcindere amictum.
Nec ſecus increuere animis ardentibus iræ.
Quā cū Ateſimve Padumve vndis læta arua parātē
Diluere agricolæ ſubiti compeſcere tendunt
Aggeris obiectu, præceps magis eſtuat amnis
Inſultans, victorq; altas ruit agmine moles.
Fortè autem rex, & ſoboles hoc tempore regum
Herodes ſtudio ſacrorum aduenerat vrbem.
Munere Romulidum pars huic amiſſa paterni
Reddita erat regni, Galilæq; oppida habebat.
Quem poſtquam accepit rector Romanus adeſſe.
Solueret ingrato quò ſeſe munere tandem.
Tranſmiſit Galilæum illi vinctum Galilæo,
Atque ipſum iuſſit, vitamq; & crimina, ſiqua,
Quærere,

Quærere, pro meritiſquè viro decernere pœnas.
Tum verò audito Chriſti rex nomine lætus,
Duci intro iubet, ingenti correptus amore
Compellare virum, ac propiùs vera ora tueri.
Quem dehinc aggreditur vario ſermone: ſed ille
Nil contrà, atq; oculos nuſquā auertebat Olympo.
Ergo illum nil ſupra hominem miratus, & vltrò
Irridens, iterum iubet ad prætoria duci,
Et rurſum haud lætho Romano redditur inſons.
Hic me deficiunt animi, mens labitur ægra,
Horreſco meminiſſe, Dei quæ vera propago
Pertulerit mala factus homo Deus, auctor Olympi,
Quem mare, quem tellus, vacuiq; patentia tractus
Atria, nec capit immenſi plaga lucida cœli.
Aura tuo omnipotens vires mihi reffice lapſu,
Aura polo demiſſa, tuo hic me numine firma.
Hæc animi victus quoties euoluere tento,
Omnia me circum nigreſcunt: pallida cerno
Aſtra, caputque atra roſeum ferrugine Solem
Occulere, & mæſtum in lacrymas ſe ſoluere cœlum.
Tantane te pietas miſerantem incommoda noſtra,
Tantus adegit amor, cœli ò lux clara sereni,
Vera Dei vt ſoboles, verus Deus æthere miſſus,
Tam grauia hæc velles, perpeſſuque aſpera ferre,
Diuinumque caput terrena mole grauatus
Subijceres tot ſponte malis? hæc præmia ferres,
Noſtra tua bonus vt deleres crimina morte?
Nos dulces vetita decerpſimus arbore fœtus.
Tu trunco infando pendens crudele luiſti
Supplicium, ò nimiùm noſtros miſerate labores.

Tu quanuis Deus,atque Dei indubitata propago,
Heu nunc hæc hominum,nunc cogeris illa ſubire
Arbitria in vinclis,& iudicis ora vereri,
Qui toti aduenies olim datus arbiter orbi.
Pontius vt vinctum ſua rurſum ad limina reddi
Conſpicit,arbitrio nec ſe ſubducere triſti
Poſſe videt, ſæuis curarum tunditur vndis,
Iamque his iamq; illis iterumq; iterumq; retentat
Crudeles animos,& parcere neſcia corda
Irritus,ac ſtudio fruſtrà diuerſatur inani.
Quàm magis ille animis tendit ſermone mederi
Nũc ſupplex,placidusq,, minis nunc aſper acerbis,
Tam magis accenſis crudeſcunt cordibus iræ.
Tandẽ ait, Hæc redeunt (veſtrorũ antiqua parentũ
Vana ſuperſtitio) certis cùm ſacra diebus,
Vnum ego de multis incluſis carcere ſueui
Reddere,& ex arctis impunè emittere vinclis.
Hunc igitur vobis ipſum ſoluine iubetis
Inſontem? (nam quem potiùs dimittere poſſim?)
Et iam pœnarum ſatis ac feritatis abundè eſt.
Aut ſoluo,aut porrò vos hinc abducite, & atræ,
Vt libet,immeritum ſine me demittite morti.
Non tulit, & medium ſermonem abrupit acerbans
Crimina falſa cohors,& pœnas ingrauat ore.
Fortè illis Barabas populo patribusque diebus
Inuiſus,quo non ſcelere vſquam immanior alter,
Iandudum in vinclis pœnam expectabat acerbam:
Nulla fugæ ſpes prorſus,ei via nulla ſalutis.
Huic igitur præſes vellentne,an parcere Chriſto
Scitatur ſperans ita tandem euadere poſſe.

Illi autem victique odijs, cæcique furore
Exolui Barabam poſcunt, veniamque precantur
Vni omnes, Chriſtumque abſumi funere tendunt,
Atque obſtant ſumma ſtudijs rectoris opum vi.
Ille autem loris cædi, virgisque ſalignisque
Diuinum mandat (viſu lacrimabile) corpus.
Fors, ait, innocui potero hac extinxe cruoris
Arte ſitim: ſic immitis miſerebitur hoſtis,
Et lacerum totos cernentes cominus artus,
Ipſi vltrò ſatiati animos à morte reducent.
Iam largo vndabat fœdatum ſanguine corpus,
Perfuſique artus tabo liuentia colla
Collaque, brachiaque, & detectæ verbere coſtæ,
Atque eiectabat craſſum roſeo ore cruorem,
Talem in conſpectu populi ſtatuere, cruentos
Nudũ humeros, pectusq;, ambasq; à poplite plãtas:
Nam medium texto velabat carbaſus albo.
Palluit aſpectu cœlum: conterrita fugit
Cornibus obtuſis ſub terram argentea Luna,
Nimboſoque diu latitans euanuit ore,
Et pariter viſa aſtra polo cecidiſſe ſereno.
Non tamen hoſtiles expleuit ſanguine pœnas,
Sed magis atq; magis crudeſcunt corda precando,
Quæ non vllæ artes, quæ vis non mitigat vlla.
Immerito lethum intendunt, extremaque poſcunt
Supplicia infenſi: reſonant clamoribus alta
Atria: certatim ſe cuncti hortantur in iras.
Eumenides, miſſique inferna è nocte miniſtri
Tartarei, tenues animæ, ſine corpore vitæ
Circumeunt, ſtimulosque acuunt ardentibus acres,

Et lucem eripiunt miſeris, agitantque furentes.
Romanum intereà monet ipſa exterrita viſis
Per ſomnum coniux, iuuenis ne ſanguine ſeſe
Polluat, obſtineat capto: portenta minari
Magna deùm in ſomnis. is erat, is candidus ille
Agnus, ait, (nunquam ludunt me ſomnia vana)
Quem circunfuſique canes, ſudibusque petebant
Paſtorum globus omnis: eum mox omnia adéptum
Paſcuáque, & notis flebant cum ſaltibus agri.
At Pater altitonans manifeſta percitus ira
Déſuper auctores cædis ſæuibat in ipſos.
Turbatum extemplò viſum ruere vndique cœlum.
Et campos latè, ac ſiluas quatere horrida grando.
Tum ſubitò audita ex altò, voxque acta per auras
Parce Deo Romane, hominum compeſce furorem.
Credo equidē hunc (non te fallit) genus eſſe deorū:
Parce manus ſcelerare, pio vir parce cruori.
Ipſi hæc cælicolæ placidi portenta refutent,
Iudæosque petant ſolos, generique minentur.
Talibus auditis, Solymos animo acrior vrget
Romulides, certus veſano obſtare furori.
Iamque minis agit, & dictis haud amplius arcet
Mollibus inſanos, & non toleranda frementes.
Iamque videbatur demptis dimittere vinclis
Velle virum, & tantis ſe tandem ſoluere curis.
Senſit atrox Erebo vmbrarum regnator in imo
Aeternam ſeruans memori ſub pectore curam.
Ingemuit, vincique animo indignatus amaro eſt.
Protinus horriferum latebroſa ab ſede Timorem
Euocat atrum, ingens & ineluctabile monſtrum.
Triſtior

Triſtior haud vlla eſt vmbroſis peſtis in oris
Scilicet,atq; hominũ egregijs magis ęmula cęptis.
Frigus ei omnes,& deiecto Ignauia vultu.
Extéplò hanc ſuperas torpenté aſcendere ad auras
Imperat,intonſi qua molli vertice ſurgunt
Phœnicum montes,Solymorumque alta ſubire
Mœnia,vt Auſonij flectat ducis aſpera corda
Deijciens,ſubigatque metu deſiſtere cœpto.
Iuſſa facit: ſibi nigranteis accommodat alas
Nocturnarum auium,inque atros ſe colligit artus.
Iamq; emenſa viæ tractus obſcœna volucris
Purpurei crebra ante oculos ſe præſidis ecce
Fertq; refertq; volans circùm importunæ, ſonanſq;
Nunc pectus, nunc ora nigris euerberat alis,
Immiſitque gelu,& præcordia frigore vinxit.
Diriguit viſu ſubitò,atque exalbuit ille,
Surrectæq; comæ ſteterunt,gelidusque per oſſa
Horror ijt, genua ægra labant: vox faucibus hæſit
Quem ſimulac ciues ſenſere inſueta timentem,
Pallentemque genas,& toto corpore verſum,
His ſubitò arrepto clamantes tempore dictis
Aggreſſi,Iſte auſus vulgo ſe fingere regem,
Aſpirat ſceptris,regisque affectat honores,
Quem ſi fortè neci mauis ſubducere,nec te
Crimina tanta mouent,Iudæas protinus vrbes
Seditione potens Romani legibus,omnemque
Artibus auertet Syriam ditione Quiritum.
Rex igitur tibi ſi curæ Romana,decusque
Cæſaris,hanc ſuperis peſtem citus aufer ab oris,
Hauriat vt meritas haud vno crimine pœnas,

Ne gentem repant contagia dira per omnem.
Talia perſtabant vno omnes ore frementes.
Dux verò expertus genus intractabile, regis
Palluit ad nomen (præcordia ad intima ſæuit
Subdita peſtis enim) nec iam ſuperantibus obſtat
Amplius, & ſeſe victus credensque remittit,
Haud vltra potis inſano pugnare furori:
Ceù cùm roſtratæ ſeſe oppoſuere triremi
Protinus aduerſi medijs in fluctibus Euri,
Luctatur primùm celſa de puppe magiſter,
Hortaturque viros validis inſurgere tonſis:
Demum vbi ſe niti contra intolerabile cœlum
Incaſſum vidit, ac ventos ſuperare furenteis,
Vertit iter, quocunque vocat fortuna per æquor
Multiuium, atque auris parens ſubremigat æger.
Haud tamen abſtinuit verbis, vocive pepercit.
Verùm, vincor, ait, nec habet veſtra ira regreſſum:
In me nulla mora eſt: moriatur crimine falſo
Damnatus: vos triſte manet, ſperoque propinquam
Supplicium: vos ſacrilego ſerique nepotes
O miſeri meritas pendetis ſanguine pœnas.
Sic effatus, aquam plena iubet ocyus vrna
Afferri, abſtergensque manus hæc addidit ore:
Vt nunc his manibus maculæ abſunt, ſic mihi nullũ
Hæc in cæde nefas, meque omni crimine ſoluo.
Dixit, & exurgens ſolio intra tecta receſſit.
Illi autem, Deus hæc nobis gnatisque reſeruet,
Inſtauretque graues pœnas, quaſcunque meremur.
Hæc dum porticibus populo ſpectante geruntur
Veſtibulum ante ipſum, famuli ducis ædibus intus
Arma-

Armati illudunt capto,irridentque ſilentem,
Quodque illum populi regem optauere per vrbes.
Purpureis ornant tunicis oſtroque rubenti,
Atque altè effultum ſublimi ſede locarunt.
Pro capitis crinali auro regumque corona
Sentibus obnubunt flauentia tempora acutis:
Pro ſceptro datur inſigni fluuialis arundo.
Tum populo læti portis bipatentibus omni
Oſtendunt plauſu magno regemque ſalutant.
Haud aliter ludo pueri cùm ex omnibus vnum
Delegere ducem,ſocijs qui ſponte ſubactis
Imperitet,læto cuncti ſtant agmine circùm
Condenſi,aſſurguntque omnes,regisque ſuperbi
Iuſſa obeunt ludicra,ingens it ad æthera clamor.
Tali intus famuli indulgent manus effera ludo.
Dehinc iuueni veſtis obtentu lumina inumbrant,
Diuinumque caput palmis & arundine pulſant.
Hic digitis vellit concretam ſanguine barbam,
Ille oculos in ſidereos ſpuit improbus ore
Immundo, & pulchrum deformat puluere corpus.
Nec mora,nec requies, verſantq; agitantq; ferentē
Omnia,nec verbis vllis indigna querentem,
Nec dare permittunt iam lumina feſſa ſopori.
O' dolor,heu ſpecies inhoneſta,indignaque viſu!
Non ſiluis auibus frondes,non montibus antra
Quadrupedum generi deſunt,vbi condere ſeſe
In noctem,atque ſuos poſſint educere fœtus
At rerum Auctori,cœli cui regia ſeruit,
Omnibus in terris deſit locus,omnibus oris,
Quo caput acclinet,feſſusque in morte quieſcat.

Tum verò Solymi victores cuncta parare
Supplicia, atq; omnes pœnarum exquirere formas
Perferat vt ſæuos crudeli morte dolores.
Iamque illum erecto properant diſtendere ligno
Affixum, & lenta paulatim perdere morte,
Nec mora, diffindunt malos: ſonat acta ſecuris,
Altaque quadrifidis fabricatur roboribus Crux,
Tormenti genus. hac olim ſcelera impia reges
Vrgebant pœna, ſonteſque hac morte necabant,
Difficiles miſerorum obitus, longiq; dolores.
Tum neq; honos erat, infami neque gloria trunco.
At nunc numen habet: ſanctū & venerabile lignum
Suppliciter cuncti colimus, ſacriſq; minores
Argento atque auro contectum imponimus ari.
Et latum ex illo memores celebramus honorem.
Illa etiam cœlo fulgebit lampadis inſtar
Aethereæ, & totum luſtrabit lumine mundum,
Cùm dabit exitio vna dies animalia cuncta,
Interitumque feret rebus mortalibus ignis.
Vix terris lux alma aderat, cùm iam vndique tota
Vrbe ruit ſtudio viſendi accita iuuentus,
Implenturque viæ, concurſuque omnia feruent.
Et iam purpureos habitus inſignia ludicra
Exutum, vinctumque manus clamore trahebant
Diruta ad ſupplicium magna ſectante caterua.
Per medios longis raptatus funibus ibat
Semianimiſq;, artuſq; tremens, plagiſque cruentus
Nocturnis, humeroq; trabem duplicem ipſe gerebat
Præciſis grauidam nodis, ac robore iniquos
Qua ſuper infando mortales linqueret auras
Sup-

Supplicio,& duros finiret morte labores.
Armati circunſiſtunt,clypeataque iuxtà
Agmina denſantur,collucent ſpicula longè,
Spiculaque,& rubris capitum caua tegmina criſtis,
Aereaque alterno conſpirant cornua cantu.
Pars pedes inſequitur: pars ſeſe lucidus altis
Fert in equis: reſonant colles clamore propinqui.
Multi autem quorum melior ſententia,flebant:
Præcipuè matresque piæ,miteſque puellæ,
Cernentes nudis pedibus per ſcrupea ſaxa
Tendere,& offendi crebrò ad ſalebroſa viarum,
Dum monte aduerſo protrudit robur iniquum,
Ad quas ſuſpirans Heros ſic ore loquutus,
Ne verò,ne me matres indigna ferentem
Flete piæ,vobis potius deflete propinquum
Exitium,& veſtris hinc debita præmia natis.
Sic fatus linquit non æquis paſſibus vrbem.
Intereà Superum Rex tanto in cardine rerum
Verticis ætherei ſublimem euaſit ad arcem.
Mortalis Nati lethum vt crudele videret
Ipſe ſui ſpectator. eum gens incola cœli
Aligeri ſtipant cunei,& comitantur euntem.
Eſt templum gemmis interlucentibus auro
E ſolido factum ſublimi in vertice Olympi,
Tectum immane, ingens,ſuperi penetrale Parentis,
Sidera deſpiciens ſubterlabentia mundi.
In medio cliuus duro ex adaman e tumeſcit
Paulatim exacuens inſtar faſtigia pinus:
Multiplices circùm ſedes ſubterque ſupraque
Diſpoſitæ,gradibusque nonē ſuper æthera ſurgunt.
Conueniunt

Conueniunt huc cælicolæ, Regemque canendo
Ingreſſi Thiaſis luſtrant: ſe ſedibus inde
Omnes compoſuere ſuis, tumulumque coruſci
Ter latè circùm terna cinxere corona
Secreti ordinibus certis: neque enim omnibus æqua
Conditio, viresq; pares, eademq; poteſtas.
Verùm, alijs alij vt præſtant, ita rite locantur,
Munere quiſque ſuo contenti, ac ſorte beati.
In medio Pater omnipotens ſolio aureus alto
Sceptra tenet, lateq; acie circùm omnia luſtrat
Totus collucens, totus circùm igne coruſco
Scintillans, radijsq; procul vibrantibus ardens.
Mox autem infauſtis Iudææ lumina tantùm
Defixit terris, triſtemq; ante omnia collem
Spectabat gens mæſta ſimul ſpectabat Olympi,
Collem infelicem, ſacram egredientibus vrbem
Qui prior occurrit humanis oſſibus albus.
Auctores ſcelerum pœnas ibi morte luebant
Informi circùm pendebant corpora paſſim
Arboribus truncis incocto lurida tabo.
Huc ſimul atque emenſus iter miſerabilis Heros
Peruenit, ſenſitq; ſibi crudele parari
Suppliciū, atq; trabem vidit iam ſtare nefandam,
Deiectos oculos porrò huc iactabat & illuc,
Omnia colluſtrans, comitum ſi forte ſuorum,
Siquem fortè acies inimicas cerneret inter.
Fidum in conſpecta nullum: videt agmina tantùm
Sæua virum, campisq; armis fulgentibus ardent.
Cari de ſeruere omnes diuerſa petentes,
Non aliter quàm cùm cœlo ſeu tactus ab alto

Paſtor,

Paſtor, ſiue feræ inſidijs in valle peremptus,
Continuò ſparguntur oues diuerſa per arua
Incuſtoditæ reſonant balatibus agri.
Iamq; trabē infandā ſcandēs, pendensq; per auras
Horruit, atque Deum veluti ſe oblitus, acerbi
Pertimuit dirum lethi genus, æſtuat intus,
Atque animum in curas labefactum diuidit acres,
Triſtia multa agitans animo, totasque per artus
Pallentes miſto fluit ater ſanguine ſudor,
Et patriam crebrò reminiſcitur ætheris aulam.
Tum cœlum aſpectans hæc imo pectore fatur,
Heu quianam extremis Genitor me ſumme periclis
Deſeris? aut Gnati quò iam tibi cura receſſit?
Audijt has ſummus voces Pater, audijt omnis
Cœleſtum chorus: ipſe (alta ſecum omnia mente
Verſabat Genitor, nutu haud oblitus agi rem
Nempe ſuo) ſtetit immotus, ſeſeque repreſſit.
At circunfuſos cœtus, gentem ætheris alti
Aligeram, iniuſſos potis eſt vis ſiſtere nulla.
Oomnibus exarſit ſubitò dolor: omnibns ingens
Aeſtuat ira: volunt Nato ſuccurrere herili,
Et prohibere nefas, duroque reſiſtere ferro,
Bella cient; arma ingeminant, arma acriùs omnes.
Hic puer haud volucri extremus de gente recuruo
Aere vocare acies, quo non magis vtilis alter,
Aſcenſus ſuperat celeri ardua culmina præpes,
Tum ſuper axe ſedens, roſeiq; in vertice cœli
Signa canit belli: latus diſſultat Olympus
Vndique, & inſolito tremuerunt ſidera motu.
Audijt & ſonitum, ſiquem procul orbe remoto

Diſtinet incedens humili Luna,humida greſſu.
Audiuere,quibus generis cuſtodia noſtri
In terris olim forti data,vaſtaq; tellus
Protinus ingenti tremuit concuſſa fragore.
Tum quos Rex Superum varias legarat in oras,
Aereos relegunt tractus,mandataque linquunt
Imperfecta,fugaq; poli ſuper ardua tendunt.
At velut in paſtus celſa quæ ſede columbæ
Exierant varios,cùm tempeſtate repentè
Vrgenti cæco miſceri murmure cœlum
Incipit,& nigræ cinxerunt æthera nubes,
Continuò linquunt arua vndique,& ardua pennis
Tecta petunt,celeresq; cauit ſe turribus abdunt.
Iam paſſim ingentis properatur vertice Olympi,
Et toto ancipitis ferri cœlo ingruit horror,
Aeratiq; ſonant currus.gemitusq; rotarum
Audiri,ſonitusq; armorum deſuper ingens,
Tam vaſtos motus axis miratur vterque,
Miranturq; ignes,cœliq; volubilis orbes,
Cùm tenues animæ,cùm ſint ſine corpore vitæ,
Senſibus à noſtris quibus eſt natura remota.
Sæpe autem,ſeu mortales mittantur ad oras,
Siue opus in fratres olim,capere arma rebelles.
Corporis afficti ſibi quiſque accomodat alas,
Aereosq; artus,ſimulacrumq; aptat habendo,
Spiritus vt queat humanos admittere viſus.
Ergo illi rapido circundant turbine denſa
Corpora ſub noſtros etiam venientia ſenſus,
Circundantq; humeris deſueta micantibus arma
Aetheris ærisono ſubitò de poſte refixa
Cœlicolum

Cœlicolum exuuias, belli monimenta nefandi,
Quod ſocios olim contra geſſere furentes.
Hic bonus armatur iaculis, haſtamq; trabalem
Criſpat agens, rapit ille facies, rapit ille ſagittas,
Suſpenditq; humeris lunatum ardentibus arcum:
Atque alius palmas inſertat cæſtibus ambas:
Pars tereti funda dextrã implicat: omnibus enſis
Aureus in morem vagina pendet eburna:
Infrænant alij cœli per cærula currus:
Cætera pars pictis librare celerrima pennis
Corpora: non eadem vis omnibus ipſa volandi:
Mobilitate vigent varia: pars remigat alis
Binis alternante humero, pars ordine ad auras
Tolunt ſe triplici pennatis vndique plantis,
Haud vnam in faciem: ſed nec color omnibus.
Nanque hos punicea cernas effulgere pluma
Flammipedes, igni aſſimiles rutilantia terga:
Herbarũ hoc ſpeciẽ, viridesq; referre ſmaragdos:
Terga illis croceo lucent circunlita luto:
Centum alijs alij pinxere coloribus alas.
Qualis vbi, exactos poſt æſtus arbore ab omni
Exornat pomis ſe verſi coloribus annus,
Et caput Autumnus circunfert pulcher honeſtum.
Et iam pennipotens liquidis exercitus ibat
Tractibus, ac volucri cingebant agmine cœlum,
Millia quot nunquam naſcentum ab origine rerum
Viſa hominum in terris coijſſe, ter agmina terna,
Terque duces terni: toto dux vertice ſupra eſt
Nuper Iapygij Gargani è vertice vectus
Armipotens, veteris quem quondam gloria pugnæ

Sublimem, longæq; alios ſuper extulit omneis,
In medio ibat ouans, galea chriſtiſq; ſuperbis
Aureus, & longè gemmis lucentibus ardens:
Nunc etiam ſpolia edomitti, fuluamq; draconis
Pellem oſtentabat ſpiris ingentibus, ipſumq;
Innixus tergo pedibusq; haſtaque premebat.
Arma procul radiant: vmbo vomit aureus ignes:
Stellantiq; procul micat enſis iaſpide fulgens.
Ventum erat ad cœli portas. Hic omnibus iræ
Incaluere magis, belli vt monimenta prioris
Sunt oculis oblata. vident nam turribus altis
Pendentes currus, ſuſpenſaq; poſtibus æra,
Spiculaq; & clypeos, victis de fratribus arma
Olim immane nefas cœlo crudeliter orſis,
Dum fruſtrà aſpirant ſceptris felicis Olympi
Immemores. victiq; animis, & vana tumentes,
Quos ipſi contra ſteterant meliora ſequuti,
Aethereque expulerant certamine debellatos.
Quam pugnã in foribus quondam celarat aenis
Artificium manus, atque operoſo impreſſerat auro.
Cernere erat liquidas cœli pendere per auras
Hinc acies, atque hinc acies certamen adortas,
Nunc huc, nunc illuc vltrò citroq; volare,
Aetheraque in medio venientibus obſcurari
Miſſilibus, iam iam certari cominus armis,
Miſcerique acies, & iam queis ſpicula deerant,
Crinibus implicuere manus hoſtilibus vncas,
Suſpenſosque comis circùm per inane rotabant.
Iamque hos paulatim concedere, deſuper illos
Vrgere aſpicias, donec toto æthere verſi,

Palan-

Palanteſque fugæ ſimul hoſtes terga dedere,
Præcipiti aſſimiles nimbo, atq; procacibus auſtris.
Nam pater omnipotens armatus fulmine dextram
Deturbabat agens, flammiſque ſequacibus arce
Siderea: excuſſos Erebi domus atra recepit.
Pugnæ igitur ſuperi admoniti, veteriſque trophæi
Aetheris ardebant fractis erumpere portis.
Iamque adeò euaſſent omnes, terriſque potiti
Sontem incendiſſent oram, iamque vrbibus igni
Correptis Iudæa nocens commiſſa luiſſes,
Ni Pater altitonans ſtellanti nixus Olympo
(Motus enim tanto ſubitò flagrante tumultu)
Cœpta redargueret, verbiſque inhiberet acerbis,
Bellum importunum cunctis haud mollia mādans.
Nam circunſpiciens ſibi centum aſtare miniſtras
Virgineas volucrum humana ſub imagine formas
Hinc atque hinc videt, & nutū obſeruare paratas.
Quarum quæ placido mitis Clementia vultu eſt,
Eligitur numero ex omni, cui talia mandet,
Vade, ait, volucri per cœlum labere curru:
Fratribus: hæc fer dicta tuis, non ætheris illis,
Non illis vaſti commiſſas orbis habenas,
Vt ferro iniuſtas meditantes edere pugnas
Omne auſint miſcere meo ſine numine cœlum,
Terramque, & tantos animis accendere motus.
Conſidant, poſitiſque adſint huc ocyus armis.
Dixerat: illa viam raptim ſecat alite curru,
Et Patris ingentes paſſim denuntiat iras,
Ni redeant, poſitiſque quieſcant protinus armis.
Addunt ſe comites Pietas Paxque aurea: it vnà

Speſque,

Speſq;,fideſque pijq; parens placidiſſima Amoris.
Omnibus in manibus rami canentis oliuæ,
Quæque egere viam,videas procul ilicet arma
Proijcere,& ſtudijs cunctos miteſcere verſis.
Iamque in conſpectu poſitis exercitus armis
Regis adeſt,dicto parentes,ſede locarunt
Ordine ſeſe quiſque ſua,pariterque quierunt.
Hic tum nimbipotens Genitor circuntulit ora
Ter torquens illuſtro caput,ter cardine moto
Terribilem increpuit ſonitum: de in farier infit,
Quæ ſuperi vetitum contra hæc inſania ferri?
Quo ruitis? quiane auxilio ſubſiſtere noſtro
Non queat ille,meæ aut ſint fractæ denique vires?
Ne ſæuite animis,atque hanc deponite curam,
Quādoq; dē haud fert hęc noſtro ſine numine natus!
Scitis enim vt moriens crimen commune refellat.
Sic generi humano clauſum ſtāt pandere Olympū.
Illum ideo duros volui exercere labores,
Atque agere interris ex trema per omnia vitam,
Finibus exactum cunctis,inopem,omnium agētem.
Iamque ad ſupremum ventum,manet exitus illum
Hic hodie grauis inſontem irreuocabile lethum.
Et morti caput ipſe ſua ſponte obuius offert.
Nunc autem ſubito viſu horruit,& timor illi
Confuſam eripuit lethi ipſo in limine mentem.
Quippe,Deum velut exutus, mortalis,inermis
Reſtitit,& tellis manſit violabile corpus.
Nil aliter vis diuinos valuiſſet in artus
Vlla hominū,& cūctis foret impenetrabilis armis.
Non adeo vires,non parua potentia noſtra,

Vt nequeam, ſi verſa retrò ſententia, natum
Eripere in medio verſantem turbine lethi.
Contra illum inſurgant omnes ab origine rerum
Quicquid vbiq; hominũ natũ extinctũq; per æuũ.
Nõ ita me experta eſt Babylõ, vbi ad aſtra gigãtes
Tentauere vias educta turre ſub auras:
Et poterant magnos manibus diuellere montes.
Nunc etiam fumant præfractæ fulmine turres,
Vt nimborum acies, tempeſtatumque quieſcant,
Quæ vaſtũ rapiant conuulſum à cardine mundum.
Ipſe manu terras quaterem, cœlum omne cœlum
Diluuio cuncta inuoluens, me me ignibus atris
Nunc nunc accinctum, teloq; tricuſpide dextram
Armatum mortale genus ſæuire videret, (ro.
Hũc difflare globũ, hæc paſſim metere agmina fer-
At finite, adueniet (neque enim mora longior) vrbi
Tẽpu ei, fruſtrà hunc cùm magno optauerit emptũ
Haud tetigiſſe, genus cui ducitur æthere ab alto.
Sic ait, & moto tremefecit vertice mundum,
Terrifico quatiens tonitru cœleſtia templa.
Continuò Superùm furor acer & ira quieuit.
Proſequitur tantùm votis chorus omnis amicis,
Atque Deum è ſummo taciti miſerantur Olympo.
Sicut vbi incluſi ſeptis vacuo æquore campi
Pro laude ac decore accenſi certamina miſcent
Inter ſe æquatis iuuenes duo cominus armis,
Hinc ſpectat procul, atque hinc circunfuſa iuuẽtus.
Tum ſi fortè alter minus ac minus vtilis, ore
Palluit, aut terra cecidit deceptus iniqua,
Conſurgant fidi æquales, ſtudijsque ſequantur,

Quàm vellent, niſi pacta vetent ſuccurrere amicó.
Stant ægri, & caſum longè execrantur acerbum:
Haud ſecus indefenſus, inermis reſtitit Heros,
Illum nudū Humeros, nudū omne á vertice corpus,
Directum longo malo applicuere furentes.
Nuda dehinc tendunt tranſuerſo brachia ligno,
Diuerſaq; ambas affigunt cuſpide palmas
Hinc atque hinc: mucrone pedes terebrantur eodem
Confixi: largum manat de ſtipite flumen.
Inſtant vi multa: ferro ardua robora adacto
Dant gemitum: reboat diro ſtridore ſupinus
Mons circùm ingeminans, ictusq; reſult at imago.
Tum ſupra caput & nomen, patriamq;, necisq;
Inſcripſere notis varijs in ſtipite cauſam.
Dextra autem læuaq; duos gemina arbore fixos
Addiderant ſocios, quos ob commiſſa merentes
Legi ſupplicium ad iuſtum pœnamq; vocabant.
Verùm ipſum amborū in medio longè altius arbos
Extulerat, veluti ſcelerum exhortator & auctor
Aut furtis foret ante alios immanior omnes.
Infelix Solyma. infelix Iudæa propago
Vltro infeſta pijs, non ipſis vatibus æqua,
Hæc digna hoſpitia, has ſedesq; torosq; paraſti
Cælicolum regi? hos ſocios, hunc addis honorem,
Qui mortale genus propter delapſus Olympo
Sponte ſub humana luſtrauit imagine terras?
Hic genus ipſe tuum Pharijs eduxit ab oris,
Et pedibus ſalſas dans ire impunè per vndas
Marmoreum tibi ſtrauit iter, pontumq; diremit.
Idem etiam te cæliſti dape pauit euntem

Per deſerta tuos miſeratus vaſta labores.
Huius ope hauſiſti dulcem de caute liquorem,
Cùm procul & fontes & liquidá flumina abeſſent.
Hic te poſthabitis alijs longè omnibus vnam
Gentibus elegit, meritis quam ad ſidera ferret,
Muneribusq́; ſuis ſublimi æquaret Olympo.
Promeritũ his cumulas donis?hæc digna rependis?
Non vatum vocem,non te miracula rerum
Vlla mouent,aut non præſentia numina ſentis?
Cui vnquam ſcelerum auctori tam dira paraſti
Supplicia?aut vſquam quis tam crudeliter hoſti
Acceptus tales luit alter corpore pœnas;
Iamq; trabi applicitur tergo altè hærrebat:in illũ
Verſi omnes obſeruabant,quæ funere in ipſo
Signa daret,quæ ſpes,aut quæ fiducia victo.
Ille autem tacitus iandudum cuncta ferebat
Immotusq́;:decor roſeo nondum omnis ab ore
Ceſſit:adhuc oculis diuinum eſt cernere honorem.
Tantùm reſperſusq; genas,pallentiaq;ora
Humecta cruor,& miſto cum puluere ſudor
Plurimus, infectiq; rubent in ſanguine dentes.
Qualis,qui modò cærulea perfuſus in vnda
Lucifer aſtri ſero radios ſpargebat Olympo,
Si mundi ſpecies violetur clara ſereni,
Et ſubita incipiat cœlum palleſcere nube,
Nondum omne occuluit iubar, obtuſaq; niteſcit
Pulcher adhuc facie, & nimbo tralucet in atro
Intereà matris quàm magnam nupér ad vrbem
Traxerat incertus rumor.certiſſimus aures
Nuntius impleuit Natum extra mœnia duci,

Ad mortemq; rapi captum, inſidijsq; ſubactum.
Palluit infelix, medijsque in vocibus artus
Diriguit: licet hæc Patris ſciat omnia certo
Conſilio fieri, atque ipſius numine Nati,
Altius ingenti tamen exuperante dolore
Cuncta oblita ruit: reſonant plangoribus ædes
Fœmineis: fruſtra lacrymantē, & acerba gementem
Solantur fidæ comites: iamque illa per vrbem
Atque huc atque illuc errat, triſtemque requirit
Indefeſſa locum, nunc hic nunc hæſitat illic
Veſtigians oculis, atque auribus omnia captans,
Sicubi concurſum, voces aut hauriat vllas,
Ac veluti paſtu rediens vbi veſpere cerua
Montibus ex altis ad nota cubilia fœtus
Iamdudum teneri memor, omnem ſanguine circum
Sparſam cernit humū, catulos nec cōſpicit vſquā:
Continuò luſtrans oculis nemus omne peragrat
Cum gemitu, tum ſiquà lupi, ſiquà illa leonis
Raptoris ſigna in triuijs conſpexerit illac,
Inſequitur tota obſeruans veſtigia ſilua,
Perque viam paſſim linquit pede ſigna biſulco.
Haud aliter, ſimulatque iugo proſpexit in alto
Collis oliuiferi, latè qui maximus vrbi
Incubat, ingentem concurſum, & lucida circum
Spiculaque, clypeosque, & fulgentes equitatus,
Per medios ruit, & curſum extra mœnia torquet.
Illam porticibus ſpectant, altisque feneſtris
Effuſæ matres, longè & miſerantur euntem.
Iamque hos, iamque ruens curſu præuertitur illos
Vngula crebra licet volucrum proculcet equorum
Addu

Addunt ſe flenti comites, pariterque ſequuntur
Fidus Ioannes cum matre,atque innuba Martha,
Et ſoror,& Salome, & coniux ægra Cleopæ,
Cunctæ atro pariter velatæ tempora amictu.
Ecce autem videt infando iam proxima monti
Erectamque trabem.& ſcalas,defixaque ſigna.
Quanuis neſcit adhuc quæ ſint ea robora porrò,
Horruit illa tamen metuens, & pectus honeſtum
Terq; quaterque manu tundens pectusque caputq;,
Hei mihi neſcio quid moles, atque illa minatur
Machina triſte(inquit)gentis ſcio acerba fruentis
Circunfuſa odia, & genus vndique Iudæorum
Iandudum nobis infenſum expoſcere pœnas.
Hoc erat,hoc tota inſomnis quod nocte videbar
Cernere ſignum, olim Iſacidæ quo ſumma notarũt
Limina,quiſque ſuum,fuſo agni ritè per ædes
Sanguine poſt longa exilia,indignosque labores
Niliacis moniti furtim decedere terris.
Hæc memorans ſimul ibat.eam ſine more ruentem,
Rumpentemque aditus per tela,per agmina denſa
Reijciunt clypeorum obiectu,& longius arcent.
Iam magis, atque magis non vani ſigna timoris
Clareſcunt,propiusq; in vertice conſpicitur Crux,
Ingens,infabricata,& iniquis aſpera nodis.
Vt verò informi mulctatum funere natum,
Affixumque trabi media iam in morte teneri
Aſpexit coràm infelix, vt vidit aena
Cuſpide traiectas palmas palmasque pedesque
Vulnificisque genas,fœdataque tempora ſertis,
Squalentẽ vt barbam, turpatũ vt ſanguine crinem,

Deiectoſq; oculos dura iam in morte natantes,
Inq; humerum lapſos vultus, morientiaq; ora,
Alpino ſtetit vt cautes in vertice ſurgens,
Quam neq; concutiunt venti, neq; ſæua triſulco
Fulmine vis cœli, aſſiduus neq; diluit imber,
Hiſpida, cana gelu, longoq; immobilis æuo.
Ipſi illam monte? ipſa illam flumina longè
Videre ingentem feſſæ miſerata dolorem,
Eq; ſacro aeræ lacrymarunt vertice cedri.
Filius at poſtquam pinu conſpexit ab alta
Dilectam genitricem, animi miſeratus in illa,
Vt potuit, ſubitò morientia lumina fixit
Semianimis, dulcemq; oculis reſpondit amorem,
Mox ſic exanguem viſu, victamq; dolore
Affari extremum, curaſq; auertere dictis:
Hactenus ò mulier ſtetimus: non te tamen ægram
Tantus edat tacitè dolor. haud ſinè mente parentis
Hæc fermus, ſolo qui temperat omnia nutu,
Hic tibi pro nato (admotum nam fortè parenti
Vidit Ioannem lacrymantem, & multa gementem)
Semper erit. iuuenem mox idem affatur amicum.
Hæc tibi erit genitrix, oro, tutare relictam
Tu ſaltem, & matris ſerua communis amorem.
His dictis lacrymas perculſis mentibus hoſtes
Non ipſi tenuere: feræ ingemuere cohortes,
Hic demum matri redijt vox faucibus ægræ,
Ingentemq; dedit gemitum. tum robora largo
Triſtis, inexpletum lacrymans lauit humida fletu,
Et tales amplexa trabem dabat ore querelas:
Nam quem te miſeræ matri pulcherrime rerum
Nate

Nate refers? talin'voluiſti accumbere letho?
Nec tibi noſter amor ſubijt,ne funera adires
Talia,ne culpam alterius hac morte piare,
Et lethale dares miſeræ ſub pectore vulnus?
Heu quem te,nate,aſpicio?tuane illa ſerena
Luce magis facies aſpectu grata? tuine
Illi oculi?quæ tam ſcelerata inſania tantum
Auſa nefas?heu quàm nato mutatus ab illo,
Cui nuper manus impubis, omniſq; iuuentus
Occurrit feſtam venienti læta per vrbem
Perq; viam vt regi velamina picturata,
Arboraſq; ſolo frondeis,& olentia ſerta
Sub pedibus ſtrauere,Deum omnes voce fatentes?
His exornatum gemmis, hoc murice cerno?
At non certè olim præpes demiſſus Olympo
Nuntius hæc pauidæ dederat promiſſa puelæ.
Sic vna ante alias felix ego?ſic ego cæli
Incedo regina?mea eſt hæc gloria magna?
Hic meus altus honos? quò reges munere opima
Obtulerunt mihi poſt partus? quò carmina læta
Cæleſtes cecinere chori,ſi me iſta manebat
Sors tamen, & vitam cladē hanc viſura trahebam?
Felices illæ, natos quibus impius hauſit
Inſontes regis furor ipſo in limine vitæ,
Dum tibi vana timens funus molitura cerbum
Vt cuperem te diluuio cecidiſſe ſub illo?
Hos hos horribili monitu trepidantia corda
Terrificans ſenior luctus ſperare iubebat,
Et cecinit fore,cùm pectus mihi figeret enſis.
Nunc altè mucro,nunc altè vulnus addactum.

Saltem huc ferte oculos vos ò quicunq; tenetis
Hac iter, & comitem dulci me reddite nato,
Quando nulla mihi ſuperant ſolatia vitæ,
Atq; meo maior nuſquam dolor. addite me me
Huic etiam, ſi qua eſt pietas, & figite trunco.
Aut vos ò monteſq; feri, quæq; ardua cerno
Me ſupra frondere cacumina, parcite quæſo
Vos ſaltem. vos ò noſtro exaturata dolore
Reſpicite, & miſeræ tandem ſuccurrite matri.
Nunc nunc præcipiti caſu conuulſa repentè
In me vnam ruite, & tanto finite labores
Hos virgo, atq; alios dabat ore miſerrima flet
Nec comites poſſunt flentem illam abducere fidæ,
Attamen armati morienti illudere pergunt.
Eſtq; hoſti duro in bello multo optimus hoſtis.
Crudeli quaſſant riſu caput: vndiq; circùm
Inſultant, tolluntq; has læti ad ſidera voces:
Et, qui ſe cœlo miſſum, ſuperique parentis
Progeniem iactat, temploque, vrbique minatus,
Seque Deum fictor fandi mentirier audet.
I, ſequere, illiuſq; pius nunc numen adora.
Qui multo lethi eripuit de faucibus olim,
Non potis ipſe ſibi tali in diſcrimine adeſſe.
Falſum abeſt illi longè, nec talia curat
Nunc Genitor. ſanè infami nunc liber ab orno
Deſiliat, ſi numen habet, vincla omnia rumpat:
His quoq; nos ſignis miſſum credemus Olympo.
Talia iactabant, mediaque in morte dolore
Semianimem hoc etiam cumulabãt. cuncta ferebat
Ille animi inuictus: ſæuis clementius æquo.

Hoſtibus

Hoſtibus orabat veniam, patremque rogabat,
Parceret ignaris rerum, cæciſque furore.
At verò inter ſe aduerſis decernere dictis
Audit, pœnas qui iuxtà ob furta luebant
Supplicio æquali iuuenes gemina arbore fixi.
Alter enim furijs, longiſque doloribus actus
Ipſe etiam verbis morientem Heroa ſuperbis
Stringebat miſer, ac tales dabat ore loquelas,
I nunc, & templi multa conſtructa virum vi
Demolire adyta, & poſt treis rurſum erige luces
Nunc tibi ſi genus è ſummo traheretur Olympo,
Eq; Deo genitore fores, vt te ipſe ferebas,
His te, nos pariterque malis prohibere liceret.
Verùm, omnes quando iectaſti vana per vrbes,
Nobis cum moriere, Dei mentita propago.
Nõ tulit hæc alter, dextra qui in parte propinquus
Iam morti pendebat, & hæc extrema profatus,
Infelix, quæ tanta animo dementia ſedit?
Nos ambo meritò luimus peccata: ſed inſons
Proditus hic odijs. quin nos commiſſa fatentes
AEquius hic fuerat veniam, pacemque precari.
Sic ait: hinc Diuum conuerſus lumina in ipſum
Talibus orabat, Superi tu certa parentis
Progenies (nam celſa manent te ſidera) ab alto
Reſpice me, & dexter morienti protinus adſis.
Annuit, & verbis Deus eſt dignatus amicis.
Tu partem laudis capies, tu gaudia mecum,
Quæ me cunq; hodie, vna eadem te regna beatum
Accipient, ait: aſtra alacri iam concipe mente.
Vix ea, nam vitæ labentis ſine ſub ipſo,

Dum luctante anima feſſos mors exuat artus,
AEſtuat: it toto ſemper de corpore ſudor
Largior, & ſiccas torret ſitis arida fauces.
Tum vix attollens oculos iam morte grauatos
Exiguum ſitiens laticem ſuprema popoſcit
Munera, vix tandem corrupti pocula Bacchi
Inficiunt felle, & triſti perfuſa veneno,
Ingratosq; hauſtu ſuccos, inamabile virus
Arenti admorunt morientis arundine linguæ:
Quæ, ſimul extremo libans tenus attigit ore
Reſpuit, atq; diu labris inſedit amaror.
Interea magno lis eſt exorta tumultu.
Dum tunicam, nato genitrix quam neuerat olim,
Partiri inter ſe famuli certamine tendunt,
Exuuiasq; petunt. ſed erat haud ſutilis ipſa
Veſtis, & in parteis ideo non apta ſecari.
Sorte trahunt igitur concordes. ſit fore quondam
Prædixere ſacri corda haud improuide vates.
Iamq; ferè medium curſu traiecera orbem
Cùm ſubitò ecce polo tenebris caput occulit ortis
Sol pallens, medioq; die (trepidabile uiſu)
Omnibus incubuit nox orta nigerrima terri,
Et clauſus latuit denſis in nubibus æther,
Proſpectum eripiens oculis mortalibus omnem.
Hic credam, niſi cælo abſint gemitusq; dolorque,
AEternum genitorem alto ingemuiſſe dolore,
Sidereosque oculos terra auertiſſe nefanda.
Signa quidem dedit, & luctum teſtatus ab alto eſt:
Emicuere ignes: diffuliſt conſcius æther,
Concuſſuque tonat vaſto domu ardua Olympi,
Et

Et cæca immenſum percurrunt murmura cælum.
Diſſiluiſſe putes diuulſi mœnia mundi.
Sub pedibus mugit tellus: ſola vaſta mouentur:
Tecta labant: nutant ſucculſæ vertice turres.
Obſtupuere humiles ſubita formidine gentes,
Et poſitæ extremis terrarum partibus vrbes.
Cauſa latet, cunctis magnum, ac mirabile viſum,
Et populi æternas mundo timuere tenebras
Attoniti, dum ſtare vident caligine cęlum.
Ipſam autem propior Solymorum perculit vrbem,
Ac trepidas ſtrauit mentes pauor. vndiq; clamor
Tollitur in cęlum, ſceleris mens conſcia cuique eſt.
Templa adeunt ſubitò caſtæ longo ordine matres:
Incedunt miſti pueri intactæque puellæ,
Perque aras pacem exquirunt, quas ture vaporant
Suppliciter, ſacriſque, adolent altaria donis.
Ecce aliud cælo ſignum præſentius alto
Dat Pater altitonans, & templum ſæuit in ipſum:
Velum latum, ingens, quod vulgi lumina ſacris
Arcet inacceſſis, in parte: finditur ambas.
Et templi ruptæ crepuere immanè columnæ.
Iamque Deus rumpens cum voce nouiſſima verba
Ingenti, horrendumque ſonans, en cuncta peracta,
Hanc in ſontem animam tecum Pater accipe, dixit,
Supremamque auram ponens caput expirauit.

M. HIE-

M. HIERONYMI VIDAE CHRISTIADOS.

LIBER VI.

IAmque nigreſcēti properabat veſper Olympo :
Corpora adhuc ſtabāt inhumata, infletaq; cano
Vertice, ſtipitibusq; etiam nunc fixa manebant.
Talia Ioſephus veniens Animathi ab ora.
Non tulit egregiu q; animi preſtansq; iuuenta,
Et bellis aſſuetus, agri ditiſſimus idem,
Atque auri. is Christi miratus maxima facta
Addiderat comitem modò ſe, quocunque vocaret.
Ergo dum ſiluis alij formidine turpi,
Speluncisque vagi paſſim conduntur in altis,
Protinus ipſe animi intrepidus, fretuque iuuentæ
Aggreditur gentis rectorem, ac tali fatur,
Optime Romulidùm te cari in cæde magiſtri,
Quem gens noſtra odijs letho mulctauit iniquis,
Fama pias ſeruaſſe manus cæcumque furorem
Aduerſus totis nequicquam viribus iſſe
Scis falſa exceptum ſub proditione, quòd illis
Obſtaret coràm ſcelera vrgens impia verbis.
Quod potes, exanimum terræ ſuccedere corpus
Da ſaltem, ſocijs caſus ſolamen acerbi.
Ipſe nouo condam, mihi quod de more paraui,
Funera mecum animo dum verſo incerta, ſepulcro.
Pontius hæc contra: Vt potius concedere viuum
Nunc corpus cuperem, vos veri conſcia teſtor

Numina,tentaui verſans mecum omnia, ſi quà
Inſontem morti excipere,ac dimittere poſſem.
Et nobis pietas colitur,ſanctiq; penates.
Sed nihil inuita tandem profecimus vrbe:
Crudelis vicit gentis furor.ite,ſepülchro,
Muneribusq̃ue pij exanimum decorate ſupremis.
Dixerat:ille gradus monteis contendit in altos,
Cui ſeſe comitem iungit Nicodemus, & ipſe
Multum animo cari concuſſus funere amici,
Iamque propinquabant paribus veſtigia curis
Figentes, vnde infauſtus de colle videri
Iam poterat locus: ecce autem fulgentia circùm
Arma vident,cinctumque armato milite cliuum.
Nam, ne luce ſacra pendentia corpora truncis
Solennem funeſtrarent lætæ vrbis honorem,
Primorum miſſu armate venere miniſtri,
Semineces qui ſtipitibus de more refixos
Hoc ipſo iniecta tumularent vertice arena.
Stabant, ſupplicium meritum qui hinc inde luebãt
Semianimes, & adhuc ſpirantes funere in ipſo
Optabant duros letho finire labores,
Et montem implebant lacrymoſis vocibus omnem.
Protinus hinc, atque hinc longis haſtilibus inſtant
Armati,franguntque viris tabentia crura
Et miſeris mortem properant, trabibusq; refigunt,
Deinde caua infodiunt proiecta cadauera terra.
At ſimul exanimem, qui noſtra ob crimina pœnas
Pendebat,videre,manum abſtinuere,nec vltrà
Sunt paſſi ſæuire in caſſum lumine corpus
Mirati properos obitus,collapſaque membra

Tam

Tam citò,& ora modis iam tum pallentia miris.
Quidam etiam vidiſſe ferunt perdere per auras
Cæliuagos iuuenes feralia robora circum
Plaudentes alis, niueaq; in veſte coruſcos
Diuinum multo ſtillantem è vulnere rorem
Suſcipere,& ſuperat pateris̃ perferre ſub auras.
Hic auſus ſolus,lato cui lancea ferro,
Longinus ſanctos violare ignobilis artus,
Irruit,& longa tranſuerberat abiete coſtas.
Intepuit ferrum, ſanctus ebibit haſta cruorem.
Vulnere quo perhibent bicoloris fluminis inſtar
Et purum laticem,& rorem exilijſſe rubentem.
Diluta eſt humus erubuerunt gramina circũm.
Huc ſeſe in medios Arimathes vrbis alumnus
Infert,conſcenditq; trabem, atq; exangue magiſtri
Detrahit,& denſis procul aufert corpus ab armis
Veſte tegens, modò quam talet mercatus in vſus.
Huc volucres pueri,neliq; effuſa iuuentus
Ferte pedem:æterni largeam date veris honorem
Pallentem violam calathis diffundite plenis,
Narciſſique comas,ac mœrentes hyacinthos,
Et florum nimbo diuinum inuoluite corpus.
Ecce autem latè reboant plangore propinqui
Fœmineo montes reſponſant flebile ſaltus.
Omnia flere putes ſola lamentabile lethum.
Ipſa ſedet viuo genitrix mæſtiſſima ſaxo
AEgro corde, comis paſſis,totoque cruentum
Heu natum complexa ſinu,miſerabile corpus.
Atq oculos fouet ore, patensq; in pectore vulnus.
Nec iam vllos gemitus, nec iam vllos amplius edit
Singultus:

Singultus magno ſed enim exanimata dolore
Frigida, muta ſilet, gelidoque ſimillima ſaxo,
Circumſtant aliæ tunſæ omnes pectora palmis.
Pars calidis corpusque lauant, & vulnera lymphis,
Textilibus membra inuoluunt pars ſqualida donis.
Hæc ſiccat fuſo rorantia genua capillo
Vulneribus ſuper accumbens, hærensq; cruentis,
Oſcula dat manibus, pedibusq; rigentibus illa.
Indulgent omnes lacrymis, triſtiq; vlulatu
Cuncta replent. vix inde viri diuellere poſſunt
Ipſi etiam guttis humentes gradibus ora.
Tum corpus miſerat ſolati exangue ſepulcro
Condunt marmoreo, atq; affati extrema recedunt,
Et magnam comites genitricem in tecta reportãt:
At Solymos penitus non dum omnis cura reliquit.
Sollicitos ſed adhuc timor acer corda premebat:
Sæpe etenim audierant ſocijs mœrentibus hoſtem
Seſe olim ſuperas rediturni lucis ad auras
Promiſiſſe, palamque ſacros id prodere vates.
Id veriti armatos ſubitò miſere viros qui
Noctes atque dies ſeruarent flebile buſtum,
Ne fortè auferret furto quis nocte ſepultum,
Et totam impleret falſis rumoribus vrbem,
Defunctum vita rediſſe ad luminis oras,
Vitalesque auras haurire, atque æthere veſci.
Aura veni afflanti patris omnipotentis ab ore:
Aura potens cœli numen, Superumque voluptas,
Quicquid adhuc ſuperat mihi dira è cæde dolorũ
Mente fuga lætosque animi nunc reffice ſenſus,
Et placidos per membra riga mihi numine motus.

Sit

Sit fas lætitiæ ſentire in pectore lapſus,
Lætitiæ, qua gens fruitur felicis Olympi,
Larga vbi latifluo paſſim torrente redundant
Gaudia, nec fines nouit diffuſa voluptas.
Vertitur hic rerum facies, hic gaudia noſtra
Incipiunt: longè in melius verſa omnia cerno,
Iam Deus, vt ſacros vates, ſancta piorum
Concilia educens tenebris inferret Olympo,
Corporeis liber vinclis conceſſerat imos
Spiritus ad manes, animatum regna ſilentum,
Per cæcos aditus, & præcipites anfractus
Solis inacceſſos radijs, loca nocte perenni
Obſita, terrficam cæcæ formidinis aulam.
Hic ſtabulant, viuisq; tenent imperuia regna.
Noctiuagi fratres, ſuperi quos ira Parentis
Cœlo immane nefas animis excuſſit adortos,
Tartareisq; genus miſerabile merſit in antris,
Quando illos tenuit regnandi tanta cupido.
Nunc miſeros pœnis manes miſeri magis ipſi
Exercent, vinctosq; tenent nigrantibus oris
Interiora habitant barathrum irremeabile clauſæ
Crudeles animæ, ad Superos dum vita manebat.
Nunc merita expendunt vaſta fornace ſepultæ
Supplicia, vndantemq; ferunt caligine fumum,
Ignis ibi æternus], ſemper noua flamma renaſcens.
Innocuæ circùm ſedes, ſecretaq; longè
Atria circuitu longo: hic incendia nulla,
Nullio obſunt penitus flammis vltricibus ignes:
Vmbrarum ſed inerus requies, penitusq; ſilentis
Mundi temperies; ſecretæ his ſedibus æuum
Inſont

Inſontes degunt animæ, quibus haud ſua damno
Admiſſa: at primi ſcelus exitiale parentis
Detinet hic clauſas, noſtræ nil lucis egentes,
Pœnarum prorſum expertes, niſi luce carerent
Iucunda, qua gens gaudet ſtellantis Olympi.
Hic patres ſanctum genus antiquiſſima proles,
Qui vitam vinclo nullo, non legibus vllis
Compoſitam incultos primi degere per agros
Inter oues patrio tantùm ſe more tenentes,
Iuſtitiæ memores vltrò, rectumque colentes.
Hic vateſque pij, qui quondam numine pleni
Ventura intrepidè magnas cecinere per vrbes,
Quique dedere orbi leges diuina reperta,
Quoſque datis olim iuuit parere volentes,
Matronæ atque viri, vitæque in limine rapti:
Omnibus vnus amor, cœlique arrecta cupido.
Et iam promiſſi memores tum fortè per vmbras
Sæcla recenſebant tacitis voluentia luſtris,
Ducebantque animis finem aduentare malorum.
Atque hæc inter ſe læti ſermone ferebant:
En tandem voluenda dies, en imminet illa,
Cùm lucem liceat ſupera & conuexa tueri.
Hanc claro Pater omnipotens manifeſtus Olympo
Oſtendit nobis diuino numine plenis.
Nos alijs ſubito mortalibus ore canentes
Optandam votis venienti liquimus æuo.
Iam iã aderit lux noſtra, Dei indubitata propago.
Ille erat, ille feri ſub imagine ſæpe leonis
Oſtenſus nobis oculos caligine preſſis,
Vnus pro multis qui ſeſe proderet vltro

Morti, defenſosque daret nos hoſte ſubacto.
Vicit io tandem leo magni à ſanguine Iudæ
Dauidæ genus: ò paſſim gaudete beati
Mortales, gaudete animæ iam corpore functæ.
Iam vos aſtra vocãt: nunc, quę tot clauditur annos,
Ianua ſiderei nobis aperitur Olympi.
Iamq; erit, vt, noſtris promiſſum vocibus olim,
Lætitia exiliant montes, collesq; reſultent
Pampineis vincti formoſa cacumina ſertis,
Quales creber agris aries, ouiumq; minores
Subſiliunt fœtus, molliq; in gramine ludunt,
Balatus matrum dum per iuga longa ſequuntur.
Ipſi iam fontes, ipſa & vaga flumina paſſim
Melle fluant, niueo paſſim vaga flumina lacte,
Lacte mero, & dulci diſtillent nectare rupes.
Talia perſtabant memorantes. cuncta fremebant
Intus lætitia ingenti plauſuque ſecundo.
Sicut vbi ciues longa obſidione tenentur
Vrbem intra, & vallum, portarumque obice tuti,
Dum circùm ſonat, atq; in muros arietat hoſtis,
Tum ſi fortè acies procul auxiliaribus armis
Aduentare vident ſocias è turribus altis,
Conſurgant, animosq; alacres ſpe ad ſidera tollãt.
Ecce autem foribus ſuccedens maximus vltor
Haud cunctatus adeſt diuina luce coruſcus,
Porta ingens aduerſa manet centum ærea vaſtis.
Veſtibus, æterni poſtes. hanc nulla neque igni
Vincere vis valeat, neque duri robore ferri.
Conſtitit hic Deus, ac dextra ſtridentia clauſtra
Impulit: intremuit quo latè exterrita tellus

Impul-

Impulſu, vaga contremuerunt ſidera mundi,
Regiaque vmbroſis immugijt atra cauernis.
Ad ſonitum horrifico aduentu de vallibus imis
Lucifugi raptim trepido adſunt agmine fratres
Humana facie crurum tenus, inde dracones.
Tum rudere inſuetum, dirumq; è faucibus ignem
Efflare, atque domum piceo omne inuoluere fumo.
Continuò patuere fores. procul ecce repentè
Sponte ſua abſiliunt conuulſi à cardine poſtes.
Apparet confuſa intus domus, altaq; circùm
Atria, rareſcunt tenebræ, & nox cæca receſſit.
Nam Deus haud ſecus obſcuris cōſpectus in antris
Perſtringens oculos diuina luce refulget,
Quàm cùm gemma ignes ſplēdore imitata coruſco
In noctem thalamis lucet regalibus, atrasque
Exuperat tenebras, largo & loca lumine veſtit
Purpurea circùm perfundens omnia luce.
Vt verò in medijs Diuum penetralibus hoſtes
Videre, & faciem inuiſam agnouere per vmbras
Ardentem radijs, ac mira luce coruſcam,
Protinus aſpectu ſubito terrentu, & imas
Conijciunt ſeſe in latebras, linguaque remulcent
Commiſſas vtero caudas, ſtratique tremendum
Nequicquam vmbroſis in ſpelæis vlularunt:
Quales, quæ celſis habitantes alpibus Euros
Semiferæ gentes ſemper patiuntur, & imbres,
Romanus ſi fortè procul fulgentibus armis
Ora exertantes antris videre phalangas,
Fumoſa extemplò palantes tecta relinquant,
Diſperſeq; iugis, ſi qua altius exit in auras,

Rupe ſedent,longeque duces mirantur euntes.
At caſti circùm manes fulgore repentè
Luſtrati paſſas tendunt ad ſidera palmas,
Lætitiaque fremunt ſubita,lacrymasque dedere,
Nec ſaturare queunt animos oculosque tuendo.
Tum læto vltorem propius clamore ſalutant
Vnà omnes: Vt te cœli lux clara sereni
Optatum aſpicimus, nec nos ſpes noſtra fefellit,
Qui reuehis mundo primo conceſſo parenti
Munera, & humanũ genus omne in priſtina reddis,
Ignotasque vias aperis ad ſidera cœli?
Veniſti: ætherea facies tua lampadis inſtar
Diffulſit,tandemque oculis lux reddita noſtris.
Sed quibus exhauſtum ærumnis, quantisq; procelli
Iactatum accipimus? (nigras ea fama ſub oras
Detulit) indigno quis ſanctum vulnere corpus
Fœdaui? quæ nam hauſta tuo intepuiſſe cruore,
Quod ferrum tulit? an tantum mortalibus vllis
In terris licuit ſcelus? ò quæ clauſa remotis
Aequora littoribus terrarum cingitis orbem,
Quæ vos,quæ tenuere moræ? q̃bus abdita clauſtris
Letho opifex tam crudeli cùm veſter obiret?
Vos tum diluuio mortalia cuncta decebat
Obruere, & terras penitus delere nocentes.
Nosne per hæc ſuperi ſoboles certiſſima regis
Vulnera ſeruamur? non ò non præmia tanti,
Non tanti ipſa ſalus erat olim noſtra, tua ingens
Hæc pietas,adeon' tibi cura incommoda noſtra
O hominum dulcis requies,ſuperumq; voluptas?
Nos patris auerſi noſtro iritauimus iras
Crimine,

Crimine, tu diras ſoluiſti ſanguine pœnas:
Valia per campos iactabant vndique inanes.
Tum læti obſcuro pariter ſe carcere promunt;
Vltoremque Deum ſupera ad conuexa ſequuntur,
Sedibus vt placidum degant ſtellantibus æuum.
Felices animæ gens iam defuncta pericli
Humani, ſecura operum, ſecreta laborum.
Primus it ipſe hominũ generis pater antè, nec ora
Conſcius antiquæ noxæ audet tollere cœlo:
Primores procerum inde alij non vana futuri
Pectora, queis niuea velantur tempora vitta.
Ingemuere illi, quos ob commiſſa cremandos
Sorbet in abruptum, fundoque exercet in imo
Tartarus, eructansque incendia dira caminus,
Vnde animis miſeris nullo patet exitus æuo.
Præcipuè rex ipſe aulæ illætabilis alto
Cum ſocijs mœrens duci ſuſpiri corde,
Et fortunatis ſedem, quam liquerat ipſe,
Inuidet æthercam furijs immanibus actus.
Illi iter ad cœli debentia regna tenebant
Aera per tenerum læti, regemque canebant
Felices animæ quibus eſt in ſæcula vitæ
Iam nunc parta quies, præcluſaque ianua lethi.
Applaudunt volucres purum tranantibus aura.
Subſidunt Euri. fugere ex æthere nimbi,
Arridetq; procul clari liquidiſſima mundi
Tempeſtas: cœlo arrident rutila aſtra ſereno.
Aſſurgit matutinis aurara volucrum
Cantibur: aſſurgit rubefacta Veſper ab æthra.
Atq; ea dum longè vaſtum per inane gerunt,

Iam lux Eois properabat tertia ab oris,
Et pater omnipotens nato immortalia membra
Illuſtrans penitus diuinum afflauit honorem,
Quodque fuit mortale modo,& violabile corpus,
Immortale dedit.non tanta luce ſereno
Sidera clara polo,non aureus ipſe nitet Sol.
Ceu qui per noctem impoſito cinere obrutus ignis
Delitet, & nuſquam tecto ſe lumine prodit,
Siquis eum flabris exuſcitet arida circum
Nutrimenta ferens, ſubitis ad tecta fauillis
Emicat, & totas luſtret ſplendoribus ædes.
Talis, vbi turpe irrepſit ſenium, vnicus ales,
Congeſſitq; ſibi ramis felicibus altum
Summo in colle rogũ poſuitq; in morte ſenectam,
Continuò nouus exoritur, nitidusq; iuuenta
Effulget criſtis, & verſicoloribus alis.
Innumeræ circùm volucres mirantur euntem.
Ille ſuos adit AEthiopas, Indosq; reuiſit.
Iamq; adeò in terris hominibus miranda pauentes
Terruerant animos viſa.vmbris orbe fugatis
Sole recens orto mæſtiſſima Magdalene
Amiſſi deſiderio perfixa magiſtri
Cum ſocijs ibant prima ſub luce ferentes
In gremijs molles patriæ felicis odores,
Myrrhamq;, & coſtum ſpicæq; vnguenta Ciliſſæ
Supremum tumulo munus, varioq; ferebant
Multa inter ſeſe triſtes ſermone per agros:
Nos miſeras, quas non ſecum lacrymabilis heros
Duxerit ad lethum: vigiles quis fallere nobis
Cuſtodes dabit? aut quis grandia ſaxa ſepulcro
Euolut

Euoluet clauſo, vt ſaltem fungamus inani
Munere deſerto ſoluentes debita buſto?
Talia fundentes tumulum venere ſub ipſum,
Iactantesq; oculos faciles huc plurima, & illuc
Milite conſpiciunt collem, & cuſtode vacare,
Clauſtraq; mirantur ſecum patefacta ſepulcri.
Accedunt: at vbi tumulum conſpexit inanem,
Naribus vnde ingens fluctus ſe euoluit odorum,
Hoſte putans clam ſublatum pulcherrima virgo
Flebat, inornatum vellensq; à vertice crinem
Et nemora, & mortes gemitu, ſiluasq; replebat:
Cui iuuenis ſubitò effulgens in veſtibus albis
Aligerum genus. & cœli de gente, Quid, inquit,
Quæritus o matres? longo iam parcite luctu,
Atque animis mæſtum tandem reuocate timorem.
Lætitiam certa iam ſpe præſumite veſtram,
Quãdoquidem quem vos adeò lugetis ademptum,
Funeſtæq; trabi fixum, vt ſcelus omne piaret,
Veſtraque ſponte ſua deleret crimina morte,
Vnus procunctis Erebi iam rege ſubacto
Manibus ex imis has rurſum lucis in oras
Victor ijt, ſuperaque etiam nunc veſcitur aura
Corporis ablutus, quacunque obnoxia morti.
Hæc ait, & nubi volucer ſe immiſcuit atræ.
Ipſa etiam res ecce oculis ablata r pentè
Firmauit dubiumque animum, tenebrasq; reſolu
Nanq; moræ impatiens, atque acri ſaucia amore
Dum virgo ſedet, ac miratur inane ſepulcrum, in
Artificumq; manus, videt ipſo in marmore fictu
Littus arenoſum, porrectum in littore piſcem,

Fluctiuomū, ingentum, nant æquore qualia in alto
Mole noua ignaros nautas terrentia cete,
Monſtrum turpe, atrum. ſpatioſi bellua ponti,
Cuius ab vndiuomo vates imperditus ore
Redditus aereas rurſum veniebat ad auras.
Tum ſecum: Superi nunc o nunc viſa ſecundent
Præſentes: veterum agnoſco non vana futuri
Signa, inquit: nempe, vt monſtri deformis in atro
Treis vates latuit luces, treis gutture noctes
Ingluuiem paſſus, vaſtæq; voraginis antrum.
Sicheros multm ad ſuperos defletus amicis,
Incluſusq; cauo ſaxo, terraq; ſepultus
Delituit, ſæpe vt (memini) prædixerat ipſe,
Ad cœlum redijt, ſaxumq; reliquit inane.
Talia verſanti ſubitò ſub imagine falſa
Ignoti agricolæ ſeſe Deus obtulit ipſe,
Et tumulum iuxta aſtabat, mox farier orſum
Virgo amens animi agnouit, conuerſaq; luce
Reſpicit ecce noua illuſtrem, radijsq; coruſcum,
Corruit, ac genua amplexans ſatis ora tueri
Clara nequit, corpusq; oculis obit omne volutis,
Et mœſtum aſpectu dulci ſaturauit amorem.
Continuò triſti penitus de pectore mœror
Omnis abit, redijtq; decor ſuus ilicet ori
Marmoreo: ſed adhuc turgentibus humida gemmis
Lumina, inornatiq; fluunt per colla capilli.
Sic vbi rore madēs pluuio roſa languida honeſtum
Demiſit caput, atq; comam largo imbre grauatam
Tum ſi purpureo Sol lumine veſtiat arua,
Et redeat madido facies innubila cœlo,

Protinus attollens ſeſe rurſum illa reſurgat,
Puniceique ſinus diuinum pandat honorem.
Talis erat poſito virgo pulcherrima luctu.
Ardet amans ipſum affari regemq; Deumq;,
Et croàm ſolitas haurire,ac promere voces.
Dum trepidat, quæ prima hærens exordia ſumat,
Mortales viſu adopertus nube reliquit.
Fama Palæſtinas ſubitò hæc impleuerat vrbes.
Iamq; ſacerdotes trepidare,& quærere, ſiquà
Multiplici vulgi ſermoni occurrere poſſint,
Rumoremq; aſtu premere,atq; extinguere famam.
Cuſtodes buſti in primis, qui cuncta canebant,
Muneribus ſuperāt,ſubiguntq; haud vera profari,
Sublatum furto intempeſta nocte cadauer.
Sed non vlla datur verùm exuperare facultas.
Quoq; magis tendunt ſerpentem ſiſtere famam,
Amplius hoc volat illa,omnemq; exuſcitat oram.
Sunt etiam, qui ſe ore canant vidiſſe patentes
Sponte ſua tumulos, multoſq; exiſſe ſepulcris,
Quorum iampridem tellus acceperat oſſa.
Intereà ſocij, quos in diuerſa pauentes
Iandudum terror longè diſiecerat omnes,
Tabeſcunt mæſti. cælo cecidiſſe videtur
Omnibus extinctum æterna caligine Solem,
Et penitus mundo iucundum lumen ademptum,
Tandem cōueniūt,& adhuc loca nota frequentant,
Tectaq;, quæ viuo ſibi quondam rege fuiſſent
Dulcia,ſed caſu nunc deſolata recenti.
Dux nuſquam: miſeris nuſquam datur illa tueri
Ora,illoſve oculos aſpectu luce ſerena

Iucundos magis,aut cælo radiantibus aſtris,
Et cunctis nomen dulce obſeruatur ad aures.
Aegreſcuut mæſti: ſqualent circùm omnia luctu.
Haud ſecus atque olim exemit cùm ſubere paſtor
Cerea dona cauo, vacuumq; alueare reliquit.
Tunc etiam, fumus quas longè diſpulit ater,
Hinc illinc glomerantùr apes,& anania fruſtrà
Tecta adeunt denſo volitantes agmine circùm,
Direptosq; fauos ægræ, populataq; paſſim
Mella vident nequicquam hiemi congeſta futuræ.
Ecce viros autem tali mœrore ſepulto
Attonitæ miris matres rumoribus impl ent,
Vidiſſe aligeros cœli de gente miniſtros,
Regem ipſum vidiſſe nouo fulgore micantem,
Et vacuum porrò tumulum, veſteſq; relictas.
Protinus ergo alij montis petere ardua curſu
Contendunt rapido feſtini, vbi inane ſepulcrum.
Aſt alijs incridibile,ac mirabile viſum,
Et primò ancipites deluſos credere matrum
Effigie pauitantum oculos, & imagine falſa:
Vt nobis ſæpe in ſomnis ſpectare videmur
Abſentum vultus,ſimulacraq; luce carentum,
Donec ſera illis ſub luce in tecta coactis
Ingrediens ſeſe oſtendit manifeſtius heros
Voce, habituq; Deus confeſſus imagine nota
Diuinum toto iaciens de corpore lumen.
Hinc Thomas aberat Didymus vicina pererrans
Oppida, quò metus impulerat duce nupē adempto
Iſq; vbi dein rediens eſt ſacra redditus vrbi,
Acceptusq; domo, ſocios videt ecce recenti
Attonitos

Attonitos caſu, ac cæco terrore ſilenteis,
Quales aut templum, domini aut vbi diuitis ædes
Marmoreas petijt ruptis de nubibus ignis,
Terrificisq; locum impleuit ſplendoribus omnem,
Stant intus pauidi ciues : quatit omnibus horror
Pectora : vix longò poſt tempore corda reſidunt.
Obſtupuit viſu ignarus, cauſamque requirit,
Et ſocios dictis Didymus demulcet amicis :
Quem ſenior Petrus amplexus, lacrymisq; profuſis
Menti canitiem humectans ſic denique fatur.
Vidimus (ò iam nos felices) vidimus ipſum,
Vt ſoliti, regem ſpirantem, auraſque trahentem
Cœlicolum regem, qui nos modò morte reliquit.
Hæc ait, exultanſque animo cœlum vſque tuetur.
Ille autem (neque enim narranti talia credit)
Ipſene rurſus, ait, cœli hoc ſpirabile lumen
Aſpicit? an potius ſimulacri apparuit vmbra,
Atque oculos fallax veſtros eluſit imago?
Immo, ait, illum ipſum diuino illa ipſa gerentem
Vulnera, & antiquam ſeruantem corpore formam
Vidimus, ac veros manibus tractauimus artus.
Vidi oculis, vidi ipſe meis, & vulnera noui.
Veſper erat, clauſæque fores, clauſæque feneſtræ:
Nos intus pauidi latitare, & corpora victu
Curare, ac poſitis mæſti diſcumbere menſis.
Ecce autem tecti in medijs penetralibus ipſe
Improuiſus adeſt, & inobſeruabilis Heros
Effulget clauſis ingreſſus limina portis,
Improuiſus adeſt, inopinaque gaudia portat.
Continuò ad lucem viſum tectum omne cremari.

Nos

Nos trepidare animis, ſubitoq; horreſcere viſu
Attoniti, Verùm ille metus, vanumque timorem
Increpitans vetuit trepidos exurgere menſis.
Ipſe ego ſum: pacem vnanimes agitate, metusque
Soluite: tentandosq; dabat ſimul omnibus artus,
Vulneraque inſigni quæ corpore quina gerebat.
Quinetiam parcis nobiſcum accumbere menſis
Non fugiens ſolito eſt coràm de more loquutus,
Ceu mortalis adhuc quæ verba nouiſſima nuper
Ad mortem properans nobis memoranda reliquit.
Tum demum liquidis abiens ſe immiſcuit auris.
Hæc ſenior, ſocijque eadem ſimul ore canebant.
Necdum finis erat verbis, cùm protinus ecce
Cum clamore ruit Cleophas fidiſſimus vnus
E' multis quos bis ſenis ſubiunxerat Heros,
Atque hæc dicta dabat, Vos ò iam ſoluite luctu:
Viuit adhuc, ſocij, lethi iam lege ſolutus,
Viuit adhuc, vidi his oculis, vidi ipſe, Deique
Auribus his hauſi vocem, conſuetaque verba.
Audijt hic etiam mecum, viditque loquentem,
(Atq; manu nutumq; propinquum Amaona ſignat)
Nā modò fotrè animis mæſti dū incedimus ambo,
Quà ſe demiſſi incipiunt ſubducere montes,
Extulit aereas Emaus vbi turribus arces,
Aduena in ignota nobiſcum veſte profectus,
Externosque gerens habitus comes aditur vltrò.
Tædia dumque viæ vario ſermone leuaret.
Interdum eruptis roramus fletibus ora,
Et gemitus imis dolor exprimit oſſibus ardens:
Ille ægros dictis ſolari, & quærere cauſas

Crebrà reſurgentis luctus. nos ordine cuncta
Pandimus, atque ducis lethum crudele profamur,
Quo moriente ſimul perierunt, gaudia noſtra.
Vt factis, verbisque animos ſpe arrexerit ingens
Ingenti: ſed dehinc nos morte fefelleri omnes.
Non tulit vlterius, contraque hæc reddidit ille:
Non pudet ò ſemper cæco, & lucis egentes?
Nonne ducis veſtri quondam crudelia vates
Funera prædixere omnes, caſusque nefandos
Tot veterū monimenta docēt haud credita vobis?
Sponte ſua letho caput obuius obtulit ipſe
Vnus pro multis, patrias quò flecteret iras,
Atque iter ipſe ſuo ſignaret ad aſtra cruore.
Haudita vos ille erudijt: nam ſæpe futura
Hæc eadem de ſe longè antè retexit amicis.
Atq; equidem, memini, nuper media vrbe canebat,
Obſcura ſed verborum rem ambage tegebat.
Nunc autem manifeſta patent, nunc omnia aperta
Nube palàm ablata, nec ſpes fouiſti inanes.
En rex, qui poſitas conſeuerat ordine vites
Prætendens ſæpem inſidijs hominumq; ferarumq;
Omnibus immiſſis incaſſum ex vrbe miniſtris,
Quos letho dedit inſontes manus effera agreſtum,
Demum infelices natum ipſum miſit in agros.
Nam pater omnipotens poſt tot fera funera vatum
Ipſe ſuum iuſſit natum deſcendere Olympo.
Ecce Palæſtini furijs immanibus acti
Natum etiam hauſerunt crudeli funere herilem.
Haud impunè tamen: rex vrbe vltricibus armis
Iam iam aderit, flammisq; feros agitabit agreſtes,
Et

Sic fatur : ſimul ecce Deus cum lumine largo
Improuiſus adeſt iterum , ſociosq; reuiſit ,
Et clauſæ manſere fores,manſere feneſtræ :
Non aliter vitri,quod tectis ſummouet auras ,
Lumine Sol penetrat ſplendentes aureus orbes
Inſertim radios iaciens in opaca domorum .
Nec tamen vlla viæ apparens veſtigia adactæ
Luce,ſed illæſo ſæpe itque,reditque metallo .
Sternunt ſeſe omnes terræ genibusque ſalutant .
Vt verò Didymus manifeſto in lumine vidit
Vulnera monſtrantem,& ſe nomine compellantem,
Horruit,& prono confeſtim corruit ore ,
Multaque ſe incuſans animo ſic denique fatur ,
Vera mihi facies,verus Deus,omnia noui .
Haud equidem,fateor,viuum te credere quibam
Poſt obitus cœli hoc iterum ſpirabile lumen ,
Has auras haurire : animo tua dicta labanti
Exciderant penitus,modò quæ ſuprema dediſti .
Demens,qui te obita non poſſe huc morte reuerti
Crediderim,cùm quarta alios iam luce ſepultos
Ad ſuperas cœli nuper reuocaueris oras ,
Et memini,atq; aderam:ſed me mens læua tenebat.
Forſan at hæc tamē haud veſtro ſine numine tanta
(Credo equidem) venit dementia . forſitan olim
Proderit hic ſeris hæſiſſe nepotibus vnum ,
Et manibus voluiſſe prius contingere corpus ,
Ne facies,aut vana oculos eluderet vmbra .
Talibus orantem Deus,& lux ipſa reliquit
Nunc hos,nunc adiens alios,& pectora firmans .
Nec prius euaſit mundi mortalibus oris ,

Quàm

Quàm quater exoriens dena Sol luce rediret.
Fortè igitur Petrus,& ſocij vada ſalſa ſecabant
Remigijs lembum ſubigentes, dum ſibi victum
Arte parant ſolita,piſceſque in gurgite captant.
Et iam per totam vano, qua longa,labore
Deffeſſi noctem,fruſtra,madefacta legebant
Retia,cùm iuuenem egregium videre liquenteis
Fluctifrago tractus è littore proſpectantem:
Nec primò agnouere Deum,diuinaq; membra,
Quandoquidem ſe mortali celauerat ore.
Ipſe dehinc tali compellans voce natantes:
Dextram,ait,affectate viri: huc appellite puppim.
Hàc dabitur vanum non effudiſſe laborem.
Nec mora,præceptis parent,extraq; per vndas
Detorquent alacres curſum nodoſaq; lina
Proijciunt: moti ſonuit plaga cærula ponti.
Iamq; ſenex tacito ſocijs Petrus innuit ore,
Auxilioque vocat nutuq;,manuq; ſilentes
Significas prædam innumeram.vix retia cuncti
Plena trahunt: capti ſaliunt per vincula piſces.
Senſit Ioannes hic numen,& heus prior,inquit,
O' ſocij,non fallor,adeſt Deus.ille magiſter,
Ille quidem: agnoſco diuinos oris honores.
Lætitiam vt iactat vultuq; oculiſq; decoris?
Quod ſimus accepit Petrus haud cunctatus,ab ipſa
Deſilij trate,& 'æquoreas ſe iecit in vndas,
Quò regem ſalſos per fluctus primus adiret,
Quanuis multa timens gliſcentibus æquore ventis.
Cætera deinde manus terræ aduertuntur, & omnes
Remiuaga ſiccum cupidi tennere carina.

Tum

Tum victu vt vires reuocent, cerealia menſis
Dona onerant iuſſi, viuoſque in littore piſces
Vnà omnes torrere parant, ſuccenſaque pruna
Suggeritur circùm: teter petit æthera nidor.
Vt compreſſa fames, ſurgit Rex optimus ipſe,
Confeſſuſque Deum ſocijs ita denique fatur:
Pacem optate, viri, pacem laudate quieti.
Saluete æternum ſocij, æternumque valete.
Eſte mei memores: ego claro poſcor Olympo.
Iamque adeò duris animos aptate ferendo
Omnia, nec propiùs ſæuos adijſſe tyrannos
Sit timor, atque duces affari, & vera monere.
Non vos maieſtas ſoliorum, aut ſceptra ſuperba
Terrificent regum lucis nihil huius egentes.
Haud longè tum quærendum, quæ tempora fandi,
Quis modus aptus: ego præſens adero omnib⁹, ora
Veſtra regens: dabitur verborum copia cuique.
Nec cœlo vires vos, & ſolamen ab alto
Deficient. cùm Sol decimo iubar aureus ortu
Extulerit, pater afflabit cœleſtibus auris,
Diffuſumque animis numen diuinitus addet,
Præſide quo freti reges, rerumque potentes
Nil veriti noſtrum vulgabitis vndique nomen.
Tum ſanctum ſeſe genus aurea tollet ad aſtra,
Denſus agens veluti laxis ſe palmes habenis
Luxuriat, ſolijsq; ſimul, fœtuq; graueſcit.
Denique, cùm ſuprema dies illuxerit orbi,
Omniaq; eliciam patefactis oſſa ſepulcris,
Atq; iterum in lucem emergens, quos terra tegebat
Hanc vallem, denſa hos implebunt agmina colles

Matres atque viri, vixque hauſta luce perempti,
Ipſe ego iura dabo, mediaque in valle ſedebo
Quæſitor, vitas populorum, & crimina pendens.
Vos etiam mecum bis ſenis ſedibus ipſi
Sublimes mortale genus cenſebitis vnà,
Bis ſenæq; tribus gentis tum veſtra ſubibunt
Arbitria, & veſtros mirabitur orbis honores.
Interea Petre te (nulli pietate ſecundum
Noui etenim) his rerũ ſummã, clauumq; tenentem
Præficimus cunctis, vltro qui noſtra ſequuti
Imperia: hoc te præcipuo inſignimus honore,
Tu regere, & populis parcens dare iura memento.
Summa tibi in gentes iam nunc conceſſa poteſtas.
Iamq; pios tege pace: voca ſub ſigna rebelles.
Quæcunque in terris ſcelus exitiale peroſus
Admonitum fruſtrà iuſta deuoueris ira
Colloquio abſterrens hominum, cœtuq; piorum,
Idem erit inuiſus cœlo: non ille beatis
Sedibus aſpiret, niſi tu placabilis idem
Dignatus venia meliorem in priſtina reddas.
Iamque adeò tibi conceſſum mortalibus ægris
Claudere ſiderei portas, ac pandere cœli.
Talia mandabat terras, hominesque relinquens.
Sic natis moriturus oues, & ouilia paſtor
Commendans caris furta, inſidiasque luporum
Edocet, & pecoris contraria paſcua monſtrat.
Sic ſocijs æuo iam feſſus nauta biremen
Credit, inexpertosque docet varias maris oras,
Et breuia, & ſyrtes, & naufragas ſirenas.
His animaduerſis totius lucida circùm

Pal-

Palmiferi nubes collis capita ardua texit,
Et curua æthereis fulſerunt littora flammis.
Intereà totum exercent noua gaudia cœlum
Alituum cœleſtum acies, ſanctiq; volucres
Dant manibus plauſus, & multicoloribus alis,
Inſtaurantq; choros, fremitu ætheris atria feruent.
Pars pendent ſpecula, & propugnacula læti
Cœli ſumma tenent, & mœnia celſa coronant.
Obuia pars portis parat ire patentibus, & ſe
Quiſque auris credũt, ac pennis æthera obumbrãt.
Hi plectro indulgent, fidibusque: his tibia cantus.
Dat biſores: alij caua cornua flatibus implent,
Rauciſonasq; tubas, & aenea cymbala iactant.
Atq; vbi ter patris ad ſolium pernice chorea
Indulſere choris, ter ludo lucida regna
Luſtrauere, polique è vertice decurrere,
Non aliter ſunt ingreſſi volucri agmine contrà
Concentu vario, & multiſono modulatu,
Quàm prolapſa Remi cùm nõdũ vrbs alta iaceret,
Tarpeiæque arces ſtarent, lateque ſubactis
Iura daret populis rerum pulcherrima Roma,
Conſul victor, ouans pugnatis vndique bellis,
Intrabat rediens, Capitoliaque alta ſubibat.
Talis nubiuago tendebat ad æthera greſſu
Vera Dei ſoboles. vt verò flectere quiret,
Iratus quoties Genitor mortale pararet
Exercere genus meritis ob crimina pœnis,
Omnia fert ſecum cædis monimenta nefandæ.
Imprimis duplicemq; trabẽ infandamq; colũnam,
Brachia cui vinctus tulit aſpera verbera, & acres

Virgarum faſces,infectaque ſanguine lora ,
Haſtamque,& calamo pendentia procula leui .
Treis deinde ingentes,& acuta cuſpide vectes
Cernere erat , quibus effoſſus palmasq;, pedesq; .
Sertaque nexilibus vepribus conſerta rigebant .
Illic & longo Romani ſigna ſenatus
Haſtili ſuſpenſa,cauoque latentia cornu
Lumina,quod ſuperas abies tollebat ad auras ,
Quamque manu rex pro ſceptro geſtauit arundo ,
Omnia quæ pueri cœleſtes antè gerebant ,
Singula quiſque,poliq; arcem per inane petebant .
Suſpexere viri attoniti,acieque ſequentes
Alituum nubem,ac regem videre per auras
Tollentemque manus, cœlique ſerena ſecantem ,
Cùm ſubitò rutila hęc venit vox reddita ab æthra:
Ne trepidate . quid hæretis ſupera alta tuentes ?
Cum genitore Deus regnãdum accepit Olympum ,
Nec maiora : carminibus cœli domus ardua longè
Auditur reſonare , modisq; per aſtra canoris ,
Contrà etiam plauſere,atq; hæc alterna canebant.
Læta viri,cœlumq; oculis animisq; petebant .
Omnes ò plauſu gentes,linguisq; fauete ,
Atq; Deum canite aſcenſu ſupera alta tenentem .
Quadrupedũ volucrumq; genus , mutæq; natantes
Exultent,tractus terrarum vbicunq; patentes .
Ipſi dent montes,ipſa & dent flumina vocem
Læta ſuam, & ſcatebris voluentes flumina fontes ,
Quodq; ambit longis terras anfractibus æquor .
Cuncta ſuũ agnoſcant auctoré, & carmina dicant ,
Semper vt idem ingens regnari originis expers .

Cum Genitore Deo Deus omnia numine complens,
Vt nullis mox principijs,aut ſemine nullo
Omnia condiderit, cœlum,terrasq;,fretumq;,
Quæq; vago paſſim ſubſunt animantia cœlo.
Vt terras ponto diſcluſerit,æthera terris,
Luciferis cœli luſtrauerit atria flammis,
Tellurisq; ſinum varijs appinxerit herbis,
Sufficiatq; ſatis fruges & vitibus almum
Humorum: tu cuncta moues: tibi maximus æther,
Quiq; ſuper latices concreſcunt æthere, parent:
Nubila te ventique timent: te veſper & ortus
Obſeruant,obeuntque tuo ſua munera nutu,
Et tibi monſtriferi obſequitur plaga cærula ponti.
Tu manibus validis terrarum pondera libras
Atque grauem vacuo ſuſpendis in aere molem,
Rerum elementa locans æterno fœdere,vt omnia
Concordi in medium tendant nitentia motu.
Tu liquidas per inane vias is nubibus actus,
Aurarumq; ſedens veheris pernicibus alis.
Non tibi tempus equis fugit irreuocabile adactis,
Semper idem ante tuos oculos præſensq; moratur,
Quodq; eſt quodq; fuit, ſimul & quod deinde ſeque
Ipſe etiam parens tibi cœli in vertice fixus (tur.
Sol ſtetit: ipſa etiam ſurgens incornua Luna,
Atque ſuos penitus requierunt ſidera curſus.
Te mandante ſuam vim ſæpe in noxius ignis
Dedicit: pueri in medijs fornacibus aſtant
Illæſi,iactantque tuas ad ſidera laudes.
Tu mare nauigerum concreta diuidis vnda,
Et populis medios das ire impunè per æſtus:

Tu rapidos flectis ripis mirantibus amnes:
Tu largam tactis è cautibus elicis vndam,
Idem largifluos fonteis & flumina ſiſtens.
Ipſa tuo tremit aſpectu conterrita tellus,
Quosq; procul tangis famant ad ſidera montes.
Aſſurgunt reges pauidi, tibi ſceptra tibi arma
Deponunt, longeq; tremunt, & numen adorant.
Tu ſurdis aures, oculos tu lumine raptis,
Et vocem mulis & vires ſufficis ægris.
Tu reuocas in vitam obita iam morte ſepultos,
Et rurſum potes amiſſos accendere ſenſus.
Non te vis crudi perterruit horrida lethi,
Non Erebi confuſa domus loca fœta timoris,
Te manes tremuere: plagæ regnator opacæ
Vmbrarum paſſim populantem immitia regna
Non tulit, atque imis trepidus ſe condidis antris,
Proſtrataq; metu procul Eumenides latitarunt,
Dum ſuperas præda ingenti vehereris ad arces:
Nunc vbi iam victor regnas, ſuperumq; beato
Concilio imperitas, prouiſaq; tempora longè
Diſpones reparas fugientia ſæcula mundo,
Ne requieſſe finis Solis voluentia luſtra,
Salue opifex rerum, vaſtiq; ſalutifer orbis,
Aſpice nos propius, propius genus aſpice noſtrum,
Morte tua patet ætherei cui ianua Olympi,
Et veteres tandem Pater obliuiſcitur iras
Talia littorea læti ſub rupe canebant
Vndeni proceres, omnisq; effuſſa iuuentus.
Non tamen exuerant vanum inter tanta timorem
Gaudia, nondum animos firmati numinis aura
Aetherea,

Aetherea, ſed adhuc latebras cauaq; antra petebãt.
Sicut vbi accipiter celſa de ſede columbæm
Suſtulit appræhenſam, quam roſtro euiſceret vnco,
Diffugiunt aliæ huc illuc: mox turribus imis
Condunt ſe celeres, & inania murmura miſcent.
Haud illi ſecus attoniti poſt funera regis
Incluſi tecto ſtabant promiſſa magiſtri
Cœlo expectantes venturum numen ab alto.
Iamq; aderat promiſſa dies, deciesq; tenebras
Flammifera Sol exoriens face ab orbe fugarat
Cùm Pater omnipotens cœli regione ſerena,
Sidera purpureo reficit quà purior æther
Lumine, cœlicolùm in medio media arce ſederet
Tempora diſpenſans, ſecretaq; fœdera mundo.
Cui ſe tum exutus moribundos Filius artus
Diffulgens radijs, ac mira luce coruſcus
Obtulit, & magno Genitorem affatus amore eſt,
O pater & ſocijs tandem ſuccurrere noſtris
Tempus, ait, quos amiſſo duce protinus omnes
Acer agit timor huc illuc, atque omnia terrent
Imbelles, quoniam mortali corpore creti.
Diſcute terrorem hunc animis, & pectora firma,
Ne caſus nequeant alacres procurrere in omnes.
Illis me propter Solyme, Iudæaq; paſſim
Inſidias infenſa odijs molitur iniquis.
Tu tamen hos olim fore qui præſtantibus auſis
Per gentes canerent noſtrum indelebile nomen,
Quacunque Oceano terrarum clauditur orbis,
Et populos noua conuerſos ad ſacra vocarent,
Pollicitus Genitor, tibi nec ſententia nutat.

Hos (quando cœli demum non abnuis arcem)
Ipſe ego ſæpe tua fretus pietate labantes
Firmaui impleuiq; animis : ſiquidē affore Olymp
Promiſi auxilium ſubitò,& tutamen ab arce,
Quo freti reges,regumque minacia iuſſa
Contemnant,alacresq; ruant in funera lethi
Sponte ſua veræ pro relligionis amore.
Sic fatus,palmas ferro oſtentabat acuto,
Traiectosq; pedes,& hians in pectore vulnus,
Sertaq; & hamatos vepres,quos hoſtia geſſit.
Annuit oranti,delibansq; oſcula Nato
Reddidit hæc pater æterno deuinctus amore,
Iam conceſſa petis : dabitur tibi Nate,quod optas.
Promiſſa (ne tende manus) afflabibus aura,
Quos vis, atque viros noſtro flammabimus igni,
Vt pro te blandæ proiecto lucis amore
Non ferrum, aut flāmas metuant, morſusve ferarū.
Aut crinita rotis circùm laniantibus hauſtra.
Quiq; reformidant nuuc omnes aeris auras,
Obijcient certis alacres ſe ſponte periclis
Pugnando,& claras animas de corpore reddent
Contemptu necis, & vera virtute ſuperbi.
Non illos æſtus,non illos frigora ſiſtent,
Lethiferum aut campos cùm ſidus findit hiulcos,
Cærula aut glacie cùm nectit flumina bruna.
Verùm vltra Gāgem auditi,Bactra vltima ſupra,
Iſmara,Biſtoniasq; plagas,Serasq; remotos
Gadibus, & virides penetrabunt voce Britannos.
Implebunt terras monitis,& cuncta nouantes,
Templa pererrato ſtatuent tibi maxima mundo:

Ad tua mutatæ properabunt nomina gentes,
Diuiſæ penitus toto orbe per æquora gentes.,
Sæclaq; conuerſis procedunt aurea rebus:
Quæ tibi ſæpe ego pollicitus,ſcisq; omnia mecum.
Nec tantum tua,Nate,pijs hæc vulnera Olympum
Nunc pandi meruere,nigra quos nocte premebat
Inſontes primi ſcelus exitiale parentis.
Verùm alios mox atque alios per ſæcula cœlo
Efficient dignos,ſua quos commiſſa piacla
Sidereis procul arcebant à ſedibus olim.
Tanta tuæ merces,ea vis gratia mortis.
Atque adeò quodcunq; homines ab origine rerum
Admiſere,alijs quicquid peccabitur annis,
Huc coeat,ſatis illa tui pars parua,ſuperque
Omnia diluere,prorſusq; abolere cruoris.
Quinetiam mox tenpus erit,cùm ſcilicet olim
Ter centum propè luſtra peregerit æthereus Sol,
Tum veri Graium obliti mendacia vatos
Funera pergentes referent tua carmine verſo,
At tuis omnes reſonabunt laudibus vrbes,
Præſertim lætam Italiæ felicis ad oram,
Addua vbi vagus & muſcoſo Serius amne
Purior electro,tortoque ſimillimus angui,
Quà rex fluuiorum Eridanus ſe turbidus infert
Mœnia turrigeræ ſtringens malè tuta Cremonæ,
Vt ſibi iam tectis vix temperet vnda caducis.
Illic tum niuei,velut inter nubila Cygni,
Omnibus in ripis pueri,inuptæque puellæ
Carmina caſta canent,miſtique in gramine molli
Laudibus incipient certatim aſſueſcere noſtris,

Et teneri prima cœtus te voce ſonabunt.
Hæc tibi certa manent, hæc vis mouet ordine nulla.
Sic fatus dulcem Nato inſpirauit amorem.
Interea ſcelus infandum pellacis Iudæ
Multâ execrantes ſocij ſe ad iuſſa parabant
Munera diuerſas ſortiti protinus oras,
Quas peterẽt, moresq; nouos, noua ſacra docerent.
Quove autem patribus bis ſenis cætera, vt antè.
Pareret pubes, numerum, ſanctumq; ſenatum,
Quod ſupereſt, ſupplent ſocijsq; ex omnibus vnus
Sortitu gaudes tanto prælatus honore
Matthia, obſcurum genus, & ſine luce propago.
Tum cuncti, inter ſe mæſti ſic ore precari
Si nunc, ſi nobis aurai cœlitus almæ
Halitus omnipotens patefacto aſpiret Olympo,
Quandoquidem toties nobis Deus omnibus illum
Auxilio fore pollicitus. ſanè omnia vera
Prædixit: deſit veris hoc hactenus vnum.
Talia ſupenſi ſecum ægra mente ferebant.
Ecce autem cœli ruere ardua viſa repentè,
Et Superum tonat ingenti domus alta fràgore.
Suſpiciunt: noua lux oculis diffulſit, & ingens
Viſus ab æthereo deſcendere vertice nimbus
Lucis inardeſcens maculis, tectumq; per omne
Diuerſi rumpunt radij: tum innoxius ignis
Omnibus extemplò ſupra caput aſtitit ingens,
Et circùm rutilis incanduit aura fauillis:
Stricturis veluti crebræ crepitantibus olim
Diſſiliunt ſcintillæ, acres dum incudibus ictus
Alternant Chalybes, robuſtaque brachia tollunt,

Candentem curua verſantes forcipe maſſum.
Nam Pater omnipotens, ſuperaq; æquæuus ab arce
Filius aſpirant vnà omnipotentibus auris,
Infunduntque viris numen. Deus ecce repentè,
Ecce Deus, cunctis diuinitus algida corda
Incipiunt afflata caleſcere, numine tacti
Implentur propiore viri, ſacrumque furorem
Concepere, Deumque imis hauſere medullis.
Nec mora, nec requies: ter ſcintillantibus ignis
Terrificor radijs fulgore, ter alitis aura
Turbine correpti blando flammantur amore,
Igneſcuntque animis, atque exultantia cunctis
Exercent acres ſtimulis præcordia motus.
Diffugiunt animis terrores: mira loquuntur,
Mira canunt, eadem varijs (mirabile dictu)
Gentibus accipitur vox haud obſcura, ſibique
Quiſque videbatur patrias haurire loquelas.
Multi vt tunc ierant varijs huc partibus orbis
Sacrorum ſtudio, viſendæque vrbis amore,
Solennem quæ luce illa celebrabat honorem
Quinquaginta actis poſt orgia prima diebus,
Orgia, cùm menſis epulandum apponimus agnum.
Hic ſua verba audit tellure Libyſſide cretus,
Hic Galli ſua, Romulidæ, Parthique, Scythæque,
Necnon ſubiecti glaciali ſidere Thraces,
Afrique, Creteſque, Phrygumque è gente profecti,
Atq; Indi, atq; Arabes, & areniuagi Garamantes.
Mirantur cuncti circùm mirantur & ipſi.
Nanq; hominem velut exuti moribũdaq; membra,
Mente domos cœli peragrant atq; æthera apertum
Intenti,

Intenti, & Superum taciti ſermone fruuntur.
Iamq; canunt ventura: animis Deus expulit atram
Luſtrans corda intus nubem: quæ corpora circum
Caligatque, hebetatque humanas humida mentes.
Quóſque modò duræ mortis formidine turpi
Speluncis atris terebant omnia clauſos,
Liberiùs nunc luce palàm atque licentiùs audent
Terrorum expertes, nec iam mortalia curant.
Non ferrum aut flãmas metuunt, morſusve ferarũ,
Sed regem vulgò teſtantur morte peremptum
Immerita, genus æthereo deducere Olympo.
Iamque pudet metuiſſe omnes, animoſaque lethi
Spes magis atq; magis viget acris numinis hauſtu.
Haud ſecus ac crebris cùm rimis terra dehiſcit,
Cùm ſitit omnis ager, tum quæ morientia languent
Gramina, cæruleus ſi cœlo venerit imber,
Cnntinuò attollant rurſus capita, aruaque ponant
Squalorem, redeatque decor ſuus omnibus agris.
Ergo abeunt varias longè lateque per oras
Diuerſi, laudesque canunt, atque inclyta vulgo
Facta ducis, iamque (vt vates cecinere futurum
Antiqui) illorum vox fines exit in omnes.
Audijt & ſiquem medio ardens æthere iniquo
Sidere deſertis plaga diuidit inuia terris,
Quiq; orbem extremo circunſonat æquore pontus:
Continuò ponunt leges moremque ſacrorum
Vrbibus. infectum genti luſtralibus vndis
Eluitur ſcelus, & veteris contagia culpæ,
Relligioque nouas paſſim exuſcitat aras,
Protinus hinc populos Chriſti de nomine dicunt
Chriſti-

Chriſtiadas. toto ſurgit gens aurea mundo,
Sæclorumque oritur longe pulcherrimus ordo.

FINIS.

SIQVID HIC FACTVM
DICTVM VE
CONTRA SANCTOR. PATRVM
SCITA: INFECTVM
INDICTVMVE ESTO.

QVISQVIS ES,

AVCTOR TE ADMONITVM VVLT, SE NON LAVDIS ERGO OPVS ADEO PERICVLOSVM CVPIDE AGGRESSVM, VERVM EI HONESTIS PROPOSITIS PRAEMEIIS A' DVOBVS SVMMIS PONTT. DEMANDATVM SCITO LEONE X. PRIVS, MOX CLEM. VII. AMBOBVS EX ETRVSCOR. MEDYCVM CLARISS. FAMILIA: CVIVS LIBERALITATI ATQVE INDVSTRIAE HAEC AETAS LITERAS AC BONAS ARTEIS, QVAE PLANE EXTINCTAE ERANT, EXCITATAS, ATQVE REVIVISCENTES DEBET. ID VOLEBAM NESCIVS NE ESSES.

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONENSIS POETICOR.

AD FRANCISCVM, Franciſci Regis Franciæ filium, Delphinum.

LIBER I.

SIT fas veſtra mihi vulgare arcana per orbem
Pierides, penitusque ſacros recludere fontes,
Dum vatem egregium teneris edu cere ab annis,
Heroum qui facta canat laudesve deorum,
Mente agito, veſtrique in vertice ſiſtere montis.
Ecquis erit iuuenum ſegni qui plebe relicta
Subpedibus pulcræ laudis ſuccenſus amore
Auſit inacceſſæ mecum ſe credere rupi,
Lætæ vbi Pierides, cithara dum pulcher Apollo
Perſonat, indulgent choreis, & carmina dicunt?
Primus ades Franciſce, ſacrasve deſpice Muſas
Regia progenies, cui regum debita ſceptra

Gallorum, cùm firma annis acceſſerit ætas.
Hæc tibi parua ferunt iam nunc ſolatia dulces,
Dum procul à patria raptum, amplexusq; tuorum,
(Ah dolor) Hiſpanis ſors impia detinet oris
Errico cum fratre, patris ſic fata tulerunt
Magnanimi dum fortuna luctatur iniqua.
Parce tamen puero lacrymis, fata aſpera forſan
Miteſcent, aderitque dies lætiſſima tandem,
Poſt triſte exilium patrijs cùm redditus oris
Lætitiam ingentem populorũ, omneisque per vrbes
Accipies plauſus & lætas vndique voces,
Votaque pro reditu perſoluent debita matres.
Intereà te Pierides comitentur. in altos
Iam te Parnaſſi mecum aude attollere lucos.
Iamque adeò in primis ne te non carminis vnum
Prætereat genus eſſe: licet celebranda reperti
Ad ſacra ſint tantùm verſus, laudesve Deorum
Dicendas, ne relligio ſine honore iaceret.
Nam traxere etiam paulatim ad cætera Muſas,
Verſibus & varijs cecinerunt omnia vates.
Sed nullum è numero carmen præſtantius omni,
Quàm quo poſt diuos heroum facta recenſent,
Verſibus vnde etiam nomen fecere minores,
Munere conceſſum Phœbi venerabile donum
Phœmonoes, quæ prima dedit (ſi vera vetuſtas)
Ex adyto haud alijs numeris reſponſa per orbem.
Tu verò ipſe humeros explorans conſule primùm,
Atque tuis prudens genus elige viribus aptum.
Nam licet hic diuos, ac dijs genitos heroas
In primis doceam canere, & res dicere geſtas,

Hæc

Hæc tamen interdum mea te præcepta iuuabunt,
Seu ſcenam ingrediens populo ſpectacula præbes,
Siue eligis iuuenũ lacrymas, quibus igne medullas
Vrit amor,ſeu paſtorum de more querelas,
Et lites Siculi vatis modularis auena,
Siue aliud quodcunque canis quo carmine cunque,
Nunquã hinc(ne dubita)prorſum incõſultus abibis.
Atque ideo quodcunque audes,quodcunq; paratus
Aggrederis,tibi ſit placitum, atque arriſerit vltrò
Antè animo: nec iuſſa canas, niſi fortè coactus
Magnorum imperio regum, ſiquis tamẽ vſquam eſt
Primores inter noſtros qui talia curet.
Omnia ſponte ſua,quæ nos elegimus ipſi,
Proueniunt,duro aſſequimur vix iuſſa labore.
Sed neq; cum primùm tibi mentem inopina cupido
Atq; repens calor attigerit,ſubitò aggrediendũ eſt
Magnum opus. adde morã, tecumq; impenſius antè
Conſule,quicquid id eſt,parteiſq; expẽde per oẽs
Mente diu verſans,donec noua cura ſeneſcat.
Antè etiam pelago quàm pandas vela patenti,
Incumbaſque operi incipiens, tibi digna ſupellex
Verborum,rerumque paranda eſt,proq; videnda
Inſtant multa prius,quorum vatum indiget vſus.
Illiş tempus erit mox cùm lætabere partis.
Sponte ſua,dum fortè etiam nil tale putamus,
In mentem quædam veniunt,quæ forſitan vltrò,
Si ſemel exciderint,nunquàm reuocata redibunt,
Atque eadem ſtudio fruſtrà expectabis inani.
Nec mihi non placeant qui fundamenta laborum
Cùm iaciunt, veterũ explorant opera inclyta vatũ,

Noctes atque dies, paſſimq; accommoda cogunt
Auxilia, intentique aciem per cuncta volutant.
Quinetiam prius effigiem formare ſolutis,
Totiusque operis ſimulacrum fugere verbis
Proderit, atque omneis ex ordine nectere partes,
Et ſeriem rerum, & certos tibi ponere fines,
Per quos tuta regens veſtigia tendere pergas.
Iamq; hic tempus erat dare vela vocantibus Euris,
Condendique operis primas perſcribere leges:
At prius ætati teneræ quæ cura colendæ
Dicendum, quantus puero labor impendendus.
Nulli etenim inſignem dabitur geſtare coronam,
Pieridum choreas teneris niſi norit ab annis.
Poſtquam igitur primas fandi puer hauſerit artes,
Iam tunc incipiat riguos accedere fonteis,
Et Phœbum, & dulces Muſas aſſueſcat amare.
Ille autem, paruum qui primis artibus antè
Imbuit, atque modos docuit legesque loquendi,
Syncerus vocis cuperem ac puriſſimus oris
Contigerit fundi ne ſors puer atque nefandi
Neſcius imbiberit male gratæ ſemina lingua,
Quæ poſt infecto ex animo radicitus vlla
Non valeas meliora docens euellere cura.
Iccirco mihi ne quiſquam perſuadeat oro,
Vt placeant qui, dum capiunt ſe numine læuo
Tollere humo, & penitus iactant ſe ignota docere,
Conuentu in medio, ſeptique impube corona
Inſolito penitus fandi de more magiſtri,
Obſcuras gaudent in vulgum ſpargere voces
Irriſi, fœdam illuuiem, atque immania monſtra.
Non

Non minus a recta mentis ratione feruntur
Decepti, quàm qui, liquidi cùm pocula fontes
Sufficiant, malint graue olentem haurire paludem.
Ne mihi ne teneræ talis ſe admouerit auri,
Sed procul ò procul iſta ferat, natosq́ue Getarum
Imbuat, aut ſiqua eſt gens toto obtuſior orbe.
Iamq; igitur mea cura puer penetralia vatum
Ingrediatur, & Aonia ſe proluat vnda.
Iamq; ſacrum teneris vatem veneretur ab annis,
Quem Muſæ Minci herboſis aluere ſub antris,
Atque olim ſimilem poſcat ſibi numina verſum,
Admirans artem, admirans præclara reperta.
Nec mora: iam fauet Aſcanio, tactusq́ue dolore
Impubes legit æquales, quos impius hauſit
Ante diem Mauors, & acerbo funere merſit.
Multa ſuper Lauſo, ſupor & Pallante perempto
Multa rogat, lacrymas inter quoq; ſingula fundit
Carmina, crudeli cùm raptum morte parenti
Ah miſeræ legit Euryalum, pulchrosq́ue per artus
Purpureum, letho dum voluitur, ire cruorem.
Necnon intereà Graios accedere vates
Audeat, & linguam teneris aſſueſcat vtranque
Auribus exercens nunc hanc, nunc impiger illam.
Nulla mora eſt: noſtro Aeneæ iam conferet igneis:
Aeacidē flagrantem animis, Ithacumq; vagantem,
Atque ambos ſæpe impellet concurrere vates.
Nunc geminas puer huc aures, huc dirige mentem.
Nam quia non paucos parte ex vtraque poetas
Noſtrosq́ue, Graiosq́ue tibi ſe offerre videbis,
Quos hic euites, quibus idem fidere tutus.

Eualeas,dicam,nequis te fallere poſſit.
Haud multus labor auctores tibi prodere Graios,
Quos inter potitur ſceptris inſignis Homerus.
Hunc omnes alij obſeruant,hinc pectore numen
Concipiunt vates, blandumq; Heliconis amorem.
Felices quos illa ætas, quos protulit illi
Proxima: diuino quantò quiſque ortus Homero
Vicinus magis,eſt tantò præſtantior omnis.
Degenerant adeò magis ac magis vſque minores,
Obliti veterum præclara inuenta parentum.
Iamque ferè Inachiæ reſtincta eſt gloria linguæ
Omnis, & Argolici iuſſi concedere auitis
Sunt pulſi reges ſolijs,ciuesq; coacti
Diuerſa exilia atque alienas quærere terras:
Huc illuc inopes errant.habet omnia victor
Barbarus,& verſus nunc luget Græcia fatis.
Noſtri autem vt ſanctum diuas Helicona colentes
Cœperunt primùm in Latium transferre,fluebant
Verſu incompoſito informes,artisque Pelaſgæ
Indociles Muſa fundebant carmina agreſti
Siluicolas inter Faunos.tunc omne ſonabat
Arbuſtum fremitu ſiluai frondoſai.
Nondum acies, nondũ arma rudi pater Ennius ore
Tentarat,qui mox Graio de vertice primus
Eſt auſus viridem in Latio ſperare coronam.
Tum rerum cauſas naturæ arcana latenteis
Explorare auſi,cecinerunt carmine dulci
Omnia Pierio ſpargentes nectare vaces.
Atque ita deinde rudes paulatim ſumere verſus
Cœperunt formam inſignem,penitusque Latini
Agreſtem

Agreſtem exuerunt morem, liquidiſſima donec.
Tempeſtas veluti cœli poſt nubila, & imbres
Extulio ſacrum ſoboles certiſſima Phœbi
Virgilius, qui mox veterum ſqualore ſituque
Deterſo in melius mira omnia rettulit arte,
Vocem animumque Deo ſimilis, datæ lilia plenis
Pierides calathis, tantoque aſſurgite alumno.
Vnus hic ingenio præſtanti gentis Achiuæ
Diuinus vates longè ſuperauit & arte,
Aureus, immortale ſonans, ſtupet ipſa cauetq;.
Quamuis ingentem miretur Græcia Homerum,
Haud alio Latium tantùm ſe tempore iactat.
Tunc linguæ Auſoniæ potuit, quæ maxima virtus
Eſſe fuit cæloque ingens ſe gloria vexit
Italiæ, ſperare nefas ſit vatibus vltra.
Nulla mora, ex illo in peius ruere omnia viſa,
Degenerare animi, atque retrò res lapſa referri.
Hic nanque ingenio confiſus poſthabet artem,
Ille furit ſtrepitu, tenditque æquare tubarum
Voce ſonos, verſuſq; tonat ſine more per omnes.
Dant alij cantus vacuos, & inania verba
Incaſſum, ſola capti dulcedine vocis,
Pierides docec Romam, & Tiberina fluenta
Deſeruere Italis expulſæ protinus oris:
Tanti cauſa mali Latio gens aſpera aperto
Sæpius irrumpens. ſunt iuſſi vertere morem
Auſonidæ victi, victoris vocibus vſi.
Ceſſit amor Muſarum. artes ſubire repentè
Indignæ, atque opibus cuncti incubuere parandis.
Iampridem tamen Auſonios inuiſere rurſus

Cœperunt Medycum reuocatæ munere Muſæ
Tuſcorum Medycum quos tandem protulit ætas
Europæ in tantis ſolamen dulce ruinis.
Illi etiam Graiæ miſerati incommoda gentis,
Ne Danaum penitus caderet cum nomine virtus,
In Latiū aduectos iuuenes, iuuenumque magiſtros,
Argolicas arteis quibus eſſet cura tueri,
Securos Muſas iuſſere atque otia amare.
Illi etiam captas latè miſere per vrbes,
Qui doctas tabulas veterum monimenta virorum
Mercati pretio aduecherent, quæ barbarus igni
Tradebat, Danaum regnis opibusque potitus.
Et tentamus adhuc ſceptris imponere noſtris
Externum, nec dum ciuiles condimus enſes.
Hæc ætas omnis, vatum hæc fortuna priorum.
Ergo ipſum ante alios animo venerare Maronem,
Atque unum ſequere, vtq; potes, veſtigia ſerua:
Qui ſi fortè tibi non ſufficit vnus,
Adde illi nates eodem quoque tempore vates.
Parce dehinc puer, atque alios ne quære doceri.
Nec te diſcendi capiat tam dira cupido.
Tempus erit, tibi mox cùm firma aduenerit ætas,
Spectatum vt cunctos impunè accedere detur.
Intereà moniti vos hic audite parentes.
Quærendus rector de millibus, eque legendus
Sicubi Muſarum ſtudijs, inſignis & arte,
Qui curas dulces, carique parentis amorem
Induat, atque velit blandum perferre laborem.
Illa ſuis niti nondum auſit viribus ætas,
Externæ ſed opis alienæque indiga curæ eſt.

Nam

Nam puerum, ni præſentis vis fida regentis
Adſit,& huic dulcem ſtudiorum infundat amorem,
Illecebræ ſacris auertant mille camœnis,
Deceptum falſa melioris imagine curæ.
Sic quoque vbi cultis plantas defodit in hortis
Agricola, & teneras telluri credidit almæ
Fraxineas,contos ſubitò erigit,& ſua cuique
Robora,vt innixæ ventos cœlique ruinam
Contemnant, ſurgantq; leues impune per auras,
Ille autem pueri cui credita cura colendi
Artibus egregijs, in primis optet amari,
Atque odium cari ſuper omnia vitet alumni.
Ne fortè & ſacras ſimul oderit ille camœnas
Imprudens,& adhuc tantæ dulcedinis expers,
Deficiantque animi ſtudiorum in limine primo.
Ponite crudeles iras,& flagra magiſtri
Fœda miniſteria,atque minis abſiſtere acerbis.
Ne mihi,ne, puerum quis verbera cogat
Dura pati:neque.n.lacrymas, aut dulcis alumni
Ferre queunt Muſæ gemitus, ægreque recedunt,
Illiſusque cadunt animi, nec iam amplius audet
Sponte ſua quicquam egregiũ,ingratumque laborẽ
Inuitus trahit ægrè,animoq; ad verbera durat.
Vidi ego qui ſemper leuia ob commiſſa vocabat
Ad pœnam pueros, furijs inſurgere & ira
Terribilem,inuiſos veluti ſæuiret in hoſtes.
Hinc ſemper gemitus,hinc verbera dira ſonabant.
Atque equidem memini cùm formidatus iniquis
Vrgeret pœnis, ſolitoque immanior ille
Terreret turbam inualidam(miſerabile viſu)

Fortè puer prima ſignans nondum ora iuuenta
Inſignis facie ante alios exegerat omnem
Cum ſocijs ludens lucem, oblitusque timoris
Poſthabuit ludo iuſſos edeſcere verſus.
Ecce furens animis multa increpat ille, minusque
Inſurgens ſæuo pauitantem territat ore
Horrendum, & loris dextram crudelibus artem
Quo ſubito terrore puer miſerabilis acri
Corripitur morbo. paruo is pòſt tempore vitam
Creſcentem blanda cœli ſub luce reliquit.
Illum populifer Padus, illum Serius imis
Sariadesque diu Nymphæ fleuere ſub vndis.
Tempore iam ex illo, vatem cùm dura iubentem
Phœbigenàm Alcides animo indignante peremit
Vocali inuiſam feriens teſtudine frontem.
Debuerat ſæuos factum monuiſſe magiſtros.
Vos tamen, ò iuſſi iuuenes, parete regentum
Imperijs, vltroq; animos ſummittite veſtros.
Siquem igitur clari formandi gloria vatis
Digna manet, verbis puerum compellat amicis
Sæpe rogans, laudisque animum pretentat amore,
Quandoquidē hūc imis poſtquā ſemel oſſib⁹ ignem
Implicuit, labor inde leuis, ſeſe excitat ardens
Sponte ſua, durosque volens fert ille labores,
Et tacito viuens creſcit ſub pectore flamma.
Quid memorem (ſocium nam mos æqualibus annis
Iungere, cui paribus ſtudijs contendat alumnus)
Aemula cùm virtus ſtimulis agitarit honeſtis?
Præſertim ſi victori ſua præmia rector
Pollicitus celerem ve canem pictamve pharetrā.

Continuò videas ſtudio geſtire legendi
Ardentem,ac ſera ſub nocte vrgere laborem,
Dum timet alterius capiti ſpectare coronam.
Aſt vbi ſponte ſua ſtudia hæc aſſuerit amare,
Iam non laudis amore,non illum gloria tantùm
Sillicitat,ſed mira operum dulcedine captus
Muſarum nequit auelli complexibus arctis.
Nonne vides duri natos vbi ſæpe parentes
Dulcibus armorum ſtudijs,& diſcere auaras
Iuſſerunt arteis, mentem ſiquando libido
Nota ſubit,ſolitaq; animum dulcedine mouit,
Vt læti rurſum irriguos accedere fontes
Ardeſcant ſtudijs,& nota reuiſere Tempe?
Exultant animis cupidi, pugnantq; parentum
Imperijs nequit ardentes vis vlla morari.
Sic aſſuetus equus iam duris ora lupatis
Fortè procul uotis ſi armata aſpexit in aruis,
Huc veterum ferri cupit haud oblitus amorum,
Atq; hic atq; illic hæret frænisque repugnat:
Quo ve magis ſtimulis inſtas,hoc acrius ille
Perfurit it tandem molto vix verbere victus
Cœptũ iter.ipſa tamen reſpectans crebra moratur
Paſcua,& hinnitu latè loca complet acuto.
Ah quoties aliquis ſacros reminiſcitum æger
Fontes incaſſum,& lucos ſuſpirat amatos
Dulcibus ereptus Muſis puer,atria vt alta
Incoleret regum rebus præfectus agendis?
Tybure quã mallet gelido aut ſub Tuſculo iniquã
Pauperemq; pati,& ventos perferre niuales?
Contrà autem vanum multi effudere laborem,

Quos

Quos fruſtrà excoluiſſe ſolum malè pinguis arenæ
Pœnituit,ventisq́; viam tentaſſe negatis.
Quòd ne cui ſerò contingat fortè docenti,
Continuò poterit certis præſciſſere ſignis.
Nanq; puer nullis rectorum hortatibus ipſe
Sponte ſua exercetur,amatq́; rogatque docentes
Primus,inardeſcitque ingenti laudis amore,
Prouocat hinc ſocios pulchra ad certamina prim⁹,
Exultaque animo victor,ſuperatus amaris
Mordetur curis, latebrasque & ſola requirit
Infelix loca ad æquales pudet ire,grauesque
Vultus ferre nequit cari rectoris inultus.
Nec lacrymis penitus caruerunt ora decoris.
Hic mihi ſe diuis fatisque volentibus affert.
Huic Muſæ indulgent omnes,hunc poſcit Apollo
At nullam prorſus tibi ſpem fruſtrà excitet ille,
Quem non vlla mouet prædulcis gloria famæ,
Et præcepta negat duras dimittere in aures
Immemor auditi,cui turpis inertia mentem
Deijcit, atque hebetes torpent in corpore ſenſus.
Huic curam moneo ne quiſquam impēdat inanem.
Nec placet ante annos vates puer.omnia iuſto
Tempore proueniant.ah ne mihi olentia poma
Miteſcant prius, autumnus bicoloribus vuis
Quàm redeat,ſpumetq́; cadis vindemia plenis
Ante diem nam lapſa cadent,ramosq́; relinquent
Maternos, calcabit humi proiecta viator.
Nec ludos puero abnuimus,ſubducere mentem
Interdum ſtudijs liceat.defeſſus amœna
Rura petat,ſæpe & mores obſeruet agreſtum,

Et venator agat de vertice Tyburtino
Veloces capreas, aut tendat retia ceruis.
Non ille intereà penitus patietur inanem
Ire diem: comitum cœtu ſe ſubtrahet vltrò
Intendum, & ſola ſecum meditabitur vmbra
Agreſtem Faunis laudem, Muſasq; ſub alta
Couſulet Aibunea vitreas Anienis ad vndas.
Nempe etiam alternis requieſcere fœtibus arua
Permittunt ſponte agricolæ, & ceſſare nouales.
Interea vires tellus inarata reſumit,
Quiq; ſubit largis reſpondet frugibus annus.
Verùm non eadem tamen omnibus eſſe memento
Ingenia inuentus ſæpe eſt cui carmina curæ,
Cui placeant Muſæ, cui ſit non læua voluntas
Nititur ille tamen fruſtrà, & contendit inani
Deluſus ſtudio, vetitisq; accingitur auſis.
Numina læua obſtant, precibusq; vocatus Apollo.
Orabit melius cauſas fors ille, animoque
Naturam, & cæcos rerum ſcrutabitur ortus.
Sæpe tamen cultusq; frequens, & cura docentum
Imperat ingenijs, naturaq; flectitur arte.
Nec labor ille quidem rectoribus vltimus, acres
Incauto iuueni ſtimulos auertere amoris,
Donec creſcentem doceat maturior ætas
Ferre iugum, atque faces, ſæuiq; Cupidinis iras.
Sæpe etenim tectos immitis in oſſibus ignes
Verſat amor, mollesque eſt intus cura medullas,
Nec miſerum patitur vatum meminiſſe, nec vndæ
Caſtaliæ: tantùm ſuſpirat vulnere cæco.
Ante oculos ſimulacra volant noctesque diesque,

Nuntia

Nuntia virginei vultus, quem perditus ardet.
Nec potis eſt aliò fixam traducere mentem
Saucius: ignari fruſtrà miſcere parentes
Pæonios ſuccos, medicasq; Machaonis artes
Conſulere. intereà penitus calor ille reliquit
Pierius: torquent alij cor molle calores.
Cùm verò iam pubeſcens mente altius hauſit
Muſarum dulcem, ſanctiq; Heliconis amorem,
Et ſeſe Phœbo addixit, propriumq; ſacrauit,
Haud tantùm exploret vatum monimēta, ſed idem
Conſulat, atque alios auctores diſcat, vt acri
Nulla ſit ingenio quam non libauerit artem.
Proderit in primis linguam Ciceronis ad vnguem
Fingere,, & eloquij per campos ire patentes.
Ille decus Latij, magnæ lux altera Romæ
Ore effundi opes fandi certiſſimus auctor,
Tantum omnes ſuperant præclaræ munere linguæ,
Quantum ijt ante alios Romana potentia gentes.
Profuit & verios mores hominumq; locorumq;
Exploraſſe ſitus, multas terraque marique
Aut vidiſſe ipſum vrbes, aut narrantibus illas
Ex alijs nouiſſe, & pictum in pariete mundum.
Quid referam qui, vt ſæua queant æquare canendo
Prælia, non horrent certamina Martis adire,
Per mediasq; acies vadunt, & bella laceſſunt?
At quia dura vetant longum nos fata morari
In cunctis, reuocatq; anguſti terminus æui,
Vos faterit pueri tantum omneis iſte per artes,
Quarum ſumma ſequi ſaltem faſtigia oportet.
Nec refert rate qui varias legit æquoris oras,
Mercis

Mercis vt in patriam referat ſe diues opimæ,
Si non cuncta oculis luſtrauerit oppida paſſim,
Et circunfuſis longum terat otia terris.
Sat fuerit portus, extremaque littora tantùm
Exploraſſe, ſecus toto vagus exulet æuo,
Et ſerus natos dulces, patriamque reuiſet.
Nulla dies tamen intereà, tibi nulla abeat nox,
Quin aliquid vatum ſacrorum è fontibus almis
Hauſeris, ac dulcem labris admoueris amnem.
Sed tibi præſertim princeps tunc hæreat illa
Cura animo, noctem atque diem tete excitet vna,
Omnem quam propter libuit perferre laborem.
Non hic te quibus aut pedibus, ſpatijsve monebo
Tendantur ducti verſus. labor iſte regentum
Poſtulat haud multum curæ, qui ſæpe morando
Ipſa minutatim metiri carmina ſectis
In parteis membris, & tempora certa docebunt.
Continuò edico iam tunc animoſus alumnus
In numerum incipiat ſub leges cogere verba.
Iam tunc ſummiſſa meditetur carmina voce
Sermonum memor, antiquis quos vatibus hauſit.
Tum votis ſibi centum aures, tum lumina centum
Exoptat dubius rerum, metuenſque pericli,
Diuidit huc illuc animum, cunctamque pererrat
Naturam rerum, verſatque per omnia mentem,
Quis rebus dexter modus, aut quæ mollia fandi
Tempora vertuntur ſpecies in pectore mille.
Nec mora, nec requies, dubio ſententia ſurgit
Multa animo, variatq; : omnes conuertitur anceps
In facies, neſcitque etiam notiſſima, & hæret

Atto-

Attonitus. nunc multa animum, nũc conſulit aures
Secum mente agitans ſiqua olim audita recurſent
Sponte ſua, & memorem mentem excitat, atque re
Theſauris depromit opes, lætusq; laboris (poſtas
Ipſe ſui parto fruitur. multa ecce repentè
Fors inopina aperit cunctanti, aliudq; putanti.
Iamque hæc, iamque illa attentat, texitq; retexitq;,
Et varijs indefeſſus conatibus inſtat.
Sæpe etenim occurrũt haud dictu mollia, vbi hæret
Cura diu, multoq; exercita corda labore.
Nunc hos, nunc illos aditus veſtigat, & omnia
Attentans ſcopulo longum luctatur iniquo,
Dum ſe quã oſtendat facilis via, denique multa
Aut vi, aut cœli, & fortunæ munere victor
Exultat, domitoque animis it ad æthera monſtro.
Aſt vbi nulla viam nec vis, nec dextra aperit fors,
Nec prodeſt vires feſſas renouare, nec aptum
Nunc hic, nunc illic captare ad carmina tempus,
Inuitus cura abſiſtit, triſtisque relinquit
Cœpta infecta, pedem referens: ceu fortè viator
Siquis tendat iter campis, cui ſe amnis abundans
Ecce viæ in medio obijciat ſpumisque fragoſos
Poſt imbrem voluens montis de vertice fluctus
Horreſcit, ripaque moratus obambulat anceps,
Tum demum metuens retro redit æger, iterque
Aut alia tenet, aut, cedant dum flumina, differt.
Sed neque inexpertus rerum iam texer longas
Audeat Iliadas: paulatim aſſueſcat, & antè
Incipiat graciles paſtorum inflare cicutas.
Iam poterit culicis numeris fera dicere fata,

Aut quanta ediderit certamine fulmineus mus
Funera in argutas,& amantes humida turmas,
Ordirive dolos,& retia tenuis aranei.
Conſilijs etiam hic noſtris,vobisque docentes
Eſt monitis opus,ingenijs nam parcere multa
Fas teneris,donec paulatim attollere ſeſe
Incipiant animi,videantque in carmine labem
Per ſe ipſi,& tacito rubeant vltro ora pudore.
Nam maculas ſi fortè omnes per carmina monſtret
Quæſitor ſorus, abijciant ſpem protinus omnem,
Atque alias animo potius vertantur ad arteis.
Noſtrum igitur ſi fortè adeat puer indole limen
Egregia,vt conſulta petat parere paratus,
Quique velit ſeſe arbitrio ſupponere noſtro.
Excipiam placidus,nec me iuuenile pigebit
Ad cœlum vultu ſimulato extollere carmen
Laudibus,& ſimulos acres ſua pectore figam.
Poſt tamen vt multa ſpe mentem arrexerit ardens,
Si quis fortè inter veluti de vulnere claudus
Tardus eat verſus,quem non videt inſcius ipſe,
Deluſusque ſonis teneras fallacibus aures,
Haud medicas afferre manus,ægroque mederi
Addubitem, & ſemper meliora oſtendere pergam.
Quod ſupereſt,etiam moneo,creberq; monebo,
Ne quiſquam niſi curarum,liberq; laborum
Inchoet egregium quicquam, verùm procul vrbis
Attonita fugiat ſtrepitus,& amœna ſilentis
Accedat loca ruris,vbi Dryadesq; puellæ,
Panesque,Faunique,& montiuagi Syluani.
Hic læti haud magnis opibus,non diuite cultu
Vitam

Vitam agitant vates, procul eſt ſceleratus habendi
Hinc amor, inſanæ ſpes longè atque impia vota
Et nunquàm diræ ſubeunt ea limina curæ,
Dulcis & alma quies, ac paucis nota voluptas.
At nimium trux ille, feriſque è cautibus ortus,
Qui ſanctos, genus innocuum, populumq; deorum
Aut armis audet vates, aut lædere dictis.
Vidi ego, qui ad ſummos Muſarũ munere honores
Euecti, mox ingratos contemnere Muſas,
Nec vates ſaltem alloquio dignarier ipſos.
Parcite mortales ſacros vexare poetas.
Vltores ſperate Deos, ſubnumine quorum
Semper vita fuit vatum defenſa piorum.
Illi omnes ſibi fortunas poſuere volentes
Sub pedibus, regumque & opes, & ſceptra ſuperba
Ingenti vincunt animo, ac mortalia rident.
Non illis vſquàm ſcelerum mens conſcia cæcos
Horreſcit cœli crepitus, ignemve coruſcum,
Cùm Pater omnipotens præruptas fulmine turres
Ingeminans quatit, ac monte diuerberat altos.
Securi terrorum hilares ad ſidera mentes
Arrexere, Deumque agitant ſine crimine vitam.
Dona deum Muſæ: vulgus procnl eſte profanum.
Has magni natas Iouis olim duxit ab aſtris
Callidus in terras inſigni fraude Prometheus,
Cùm liquidos etiam mortalibus attulit ignes,
Quippe rudes hominum mentes, & pectora dura
Ipſe ſagax animo miſeratus, vbi aſtra per aurea
Ire datum, ac Superum lætis accumbere menſis,
Mira-

Miratus ſonitum circumuoluentes Olympi
Ingentem,magniq́ue argutos ætheris orbes
Quos,ſua quenq;,cient vario diſcrimine Muſæ.
Continuò vtilius ratus eſt mortalibus addi
Poſt ignem nil poſſe, animumq́ue ad callida mouit
Furta vigil. Dij mox cæleſtia dona volentes
Conceſſere,doli licet audentiſſimus ipſe
Auctor Caucaſeo ſæuas det vertice pœnas.
Quo terrore niſi multo pòſt tempore inertes
Non auſi dias homines accerſere Muſas.
Sed ventura prius pandebant carmine ſoli
Cœlicolæ,dubijsq́ue dabant oracula rebus.
Ipſe pater diuum Dodonæ carmina primus
Et Lybicis cecinit lucis,mox Phocidis antro
Inſonuit Themis alma, ſuos quoq; pulcher Apollo
Reſponſis monuit Delphos,nec deſuit olim
Antiquis Faunus caneret qui fata Latinis.
Tum Solymum priſci vates,tum ſacra Sibyllæ
Nomina diuinas cœli in penetralia mentes
Arripuere,Deumq; animis hauſere furentes.
Nec mora,quæ primùm Fauni vatesq; canebant,
Carmina mortales paſſim didicere per vrbes,
Poſt epulas laudes heroum & facta canentes.
Quid mirandum homini cœli diuinitus æquè
Conceſſum? mortale genus tua numina ſentit
Quiſquis es ille,Deus certè qui pectora vatum
Incolis,afflatasq; raptis ſuper æthera mentes.
Te ſine nil nobis lætum,nec amabile quicquam.
Ipſe etiam volucres vario tua numina cantu
Teſtantur,pecudesq; feræ,mutæq́ue natantes,

Ad tua iuſſa citæ properant. tua munera ſaxa
Dura mouent, ſiluasq; trahunt hinc inde ſequentes.
Te quoq; ſenſerunt olim impia Tartara, & vmbræ
Pallentes ſtupuere. minas tibi ianitor orci
Oblitus, ſæuas poſuere & Erinnyes iras.
Tu Iouis ambroſijs das nos accumbere menſis,
Tu nos dijs aquas ſuperis, tu blanda laborum
Sufficis, & duræ præſens ſolatia vitæ.
Salue hominum dulcis requies, diuumq́; voluptas.
Ipſe tuæ egregios audax nunc claudis honores
Ingredio vates idem, ſuperumque ſacerdos,
Sacraque dona fero teneris comitatus alumnis.

M. HIERONYMI VIDAE POETICOR.

LIBER II.

PErgite Pierides natæ Iouis: en mihi totum
Nunc fas venturis Helicona recludere ſeclis.
Inſpirate animũ, tẽpla ipſe in veſtra ſacerdos
Sacra ferens iuuenes florentes mollibus annis
Duco audens durum per iter. vos mollia Diuæ
Siqua latent, vobis tantùm diuortia nota,
Præſentes monſtrate, nouosq; oſtendite calles,
Quos teneam. Vos en omnis, vos Itala pubes,
Quæ iuga ſub noſtris nunc tendit ad ardua ſignis,
Supplicibus poſcit votis, facilesq; precatur. (dum
Nam mihi nunc reperire apta, atq; reperta docen-

Digerere,atq; ſuo quæq; ordine ritè locare.
Durus vterq; labor: ſed quos Deus aſpicit æquus,
Sæpe ſuis ſubitò inuenient ac commoda votis.
Altera nempe arti tantum eſt obnoxia cura,
Vnde ſolent laudem in primis optare poetæ
Veſtibulum ante ipſum,primoque in limine ſemper
Prudentes leuiter rerum faſtigia ſumma
Libant,& parcis attingunt omnia dictis,
Quæ canere ſtatuere,ſimul cœleſtia Diuum
Auxilia implorant proprijs nil viribus auſi.
Quos ores autem non magni denique refert,
Dum memor auſpicijs cuiuſquam cuncta deorum
Aggrediare. Iouis neque enim niſi ritè vocato
Numine fas quicquam ordiri mortalibus altum:
Nec ſat opem implorare ſemel,muſaſque ciere.
Sed quoties veluti ſcopuli duriſſima dictu
Obijcient ſeſe tibi non ſuperanda labore
Mortali, diuos toties orare licebit.
Incipiens odium fugito,facileſque legentum
Nil tumidus demulce animos,nec grandia iam tum
Conuenit,aut nimium cultum oſtentantia fari:
Omnia ſed nudis propè erit fas promere verbis.
Ne ſi magna ſones,cùm nondum ad prælia ventum,
Deficias medio irriſus certamine,cùm res
Poſtulat ingentes animos,vireſque valentes.
Principijs potius ſemper maiora ſequantur.
Protinus illectas ſuccende cupidine mentes.
Et ſtudium lectorum animis innecte legendi.
Iam verò cùm rem propones,nomine nunquam
Prodere conueniet manifeſto,ſemper opertis

Indicijs; longè & verborum ambage petita
Significant, vmbraque obducunt. inde tamen ceu
Sublustri è nebula rerum tralucet imago
Clarius, & certis datur omnia cernere ſignis.
Hinc ſi dura mihi paſſus dicendus Vlyſſes,
Non illum verò memorabo nomine, ſed qui
Et mores hominum multorum vidit & vrbes
Naufragus euerſæ poſt ſæua incendia Troiæ.
Addam alia anguſtis complectens omnia dictis.
Ergo age quæ vates ſeruandi cura fatiget
Ordinis intentos operi, cùm carmine aperto
Rem tempus narrare, loco vt diſpoſta decenti
Omnia ſint opere in toto, nec meta laborum
Vſquam diſſideat ingreſſibus vltima primis
Principio inuigilant non expectata legenti
Promere, ſuſpenſosq; animos nouitate tenere,
Atque per ambages ſeriem deducere rerum.
Nec, quacunque viam ſuadet res geſta, ſequuntur.
Plerunque à medijs arrepto tempore fari
Incipiunt, vbi facta vident iam carmine digna.
Inde minutatim geſtarum ad limina rerum
Tendentes prima repenti ab origine factum.
Hoc faciunt, operum primo ne in limine lector
Hæreat, ignarusque viæ, incertusq; laborum.
Nanq; vbi eum metam iam tum ſtatuere ſub ipſam,
Lætior ingreditur ſpe mentem arrectus inani,
Dum putat exigui finem propè adeſſe laboris
Sed portus, quos ante oculos habet vſq; ꝓpinquos
Approperans, iam iamq; tenet, ſimilisq; tenenti eſt.
Longè procul longo via diuidit inuia tractu.

Flectendi retro curſus, via plurima eunti
Reſtat adhuc, multumq; illi maris æquor arandum.
Haud ſapiens quiſquam, annales ceu congerat, Ilij
Inchoet excidium veteri paſtoris ab vſque
Iudicio memorans ex ordine ſingula, quicquid
Ad Troiam Argolicis ceſſatum eſt Hectore duro.
Conueniet potius prope finem prælia tanta
Ordiri, atq; graues iras de virgine rapta
Auerſi Aecidæ præmittere; tum fera bella
Conſurgunt, tũ pleni amnes Danaumq;, Phrygũque
Xanthusq; Simoisq;, & inundant ſanguine foſſæ.
Haud tamen interea quæ præceſſere ſilendum,
Aulide iurantes Danaos, veſtasq; per æquor
Mille rates, raptusq; Helenes & coniugis iras,
Quæq; nouem Troia eſt annos perpeſſa priores.
Atque etiam in patriam ſiquis deducere adortus
Errantem Laertiadem poſt Pergama capta,
Non illum Idæo ſoluentem è littore claſſem
Cum ſocijs primum memoret, Ciconesq; ſubactos,
Sed iam tum Ogygiam delatum ſiſtat ad alta
Virginis amiſſis ſocijs Atlantidos antra.
Ex in poſt varios Phæacum in regna labores
Inferat: hic poſitis demum ipſe miſerrima menſis
Erroresque ſuos narret caſusque ſuorum.
Antè tamen ſi geſta canunt, ab origine cauſas
Expedinnt, quis dehinc ſtatus, aut quę tẽpora rerũ.
Primus at ille labor verſu tenuiſſe legentem
Suſpenſum, incertumque diu, qui denique rerum
Euentus maneant, quo tandem durus Achilles
Munere placatus regi, rurſum induat arma

In Teucros,cuiusve dei Laertius heros
Auxilio,Polypheme,tuis euadat ab antris,
Lectores cupidi expectant,durantque volentes,
Nec perferre negant ſupereſt quodcunq; laborum,
Inde licet feſſos ſomnus grauis auocet artus.
Aut epulis placanda fames, Cererisque libido.
Hoc ſtudium, hanc operam ſerò dimittimus ægri.
Nonne vides vt ſæpe aliquis nimis arte ſuperbit,
Improbus,& captis animis illudere gaudet,
Et nunc huc,deinde huc mentes deducit hiantes.
Suſpenditque diu miſeros,torquetque legentes?
Ille quidem ſi te magnum certamen Atridæ,
Et Paridis multo promiſſum carmine nuper
Expectare auidum,ſæuaque cupidine captum
Senſerit vſq; moras trahet vltrò, & differet arma.
Dum celſa Priamo patribusque è turre Lacæna
Nomine quenque ſuo reges oſtendit Achiuos.
Ipſa precos etiam vt iuſſit certare ſagittis
Penelope optatas promittens callida tedas
Victori,per quanta moræ diſpendia mentes
Suſpenſas trahet antè viri quàm proferet arcum
Theſauris clauſum antiquis,penitusque repoſtum?
Haud tamen omnino incertũ metã vſque ſub ipſam
Exactorum operum lectorem in nube relinquunt.
Sed rerum euentus nonnullis ſæpe canendo
Indicijs porrò oſtendunt in luce maligna,
Sublustriq; aliquid dant cernere noctis in vmbra.
Hinc pater Aeneam,multique inſtantia vates
Fata docent Latio bella,horrida bella manere,
Atque alium partum Troianis rebus Achillem.

Spem

Spem tamen incendunt animo, firmantq; labantem
Spondentes meliora,& res in fine quietas.
Ipſe quoque agnouit per ſe,cùm in limine belli
Nauibus egreſſus turmas inuaſit agreſtes,
Atque (omen pugnæ) proſtrauit marte Latinos,
Occiſo ante alios qui ſeſe obiecerat hoſte.
Fata Menœtiades etiam prædixerat olim
Victori moriens maiori inſtare ſub hoſte,
Quanuis haud fuerit res credita tu quoque Turne
Præuidiſſe tuos poteras heu perdite caſus
Longè ante exitium, cùm crebrò obſcæna volucris
Per clypeum, perque ora volans ſtridentibus alis
Omnem turbauit mentem,admonuitque futuri.
Hinc tibi tempus erit magno cùm optaueris emptū
Intactum Pallanta,& cùm ſpolia aurea baltei
Oderis,atque tibi haud ſtabit victoria paruo
Nam iuuat hæc ipſos inter præſciſſe legentes,
Quanuis ſint & adhuc confuſa & nubila porrò.
Haud aliter longinqua petit qui fortè viator
Mœnia,ſi poſitas altis in collibus arces
Nunc etiam dubias oculis videt, incipit vltrò
Lætior ire viam,placidumque vrgere laborem,
Quàm cùm nuſquā vllæ cernuntur quas adit arces,
Obſcurum ſed iter tendit conuallibus imis.
Tuque ideo niſi mente prius,niſi pectore toto
Crebrà agites quodcunq; canis,tecumq; premendo
Totum opus ædifices, iterūque iterūque retractes,
Laudatum alterius fruſtrà mirabere carmen:
Nec te fors inopina regat caſuſque labantem.
Omnia conſilijs prouiſa,animoque volenti

Certus age,ac ſemper nutu rationis eant res.
Quandoquidem ſæpe incerti huc illucq; vagamur,
Inq; alia ex alijs inuiti illabimur orſa ,
Dum multa ac varians animis ſententia ſurgit.
Sæpe vides primis vt quidam longius orſis
Digrediuntur,& obliti quaſi cœpta priora
Longè alijs hærent nulla ſermonibus arte ,
Et longos peragrant tractus aliena canentes .
Ac velut in patriam peregrina ſiquis ab ora
Ire cupit poſt exilium durosq; labores ,
Ille tamen recto non qua via tramite ducit ,
Carpit iter,ſed nunc vagus hàc,nunc errat & illac,
Vndiq; dum ſtudio fontes inuiſit inani ,
Fontesque fluuiore,& amœnos frigore lucos.
Nam quid opus gemmis armatos pingere currus ,
Multá ſuperque rotas,ſuper axes multa morari
Tūc,cū bella man⁹ poſcūt,atq; arma fremit Mars?
Nec ſiquem indecoremq; animi,pugnasq; peroſum
Egregios inter memoras heroas in armis
Caſtra ſequi,cupidi expectant audire legentes
Quá facie, quibus ille humeris,qualive capillo
Incedat,captusne oculo, an pes claudicet alter ,
Aut longo vertex ductu conſurgat acutus ,
Ordine cuncta,aliud quaſi nil tibi reſtet agendum.
Aptior Auſonius Drances,cui frigida bello
Dextra quidem,ſed conſilijs non futilis auctor ,
Diues opum, pollens lingua & popularibus auris.
Multa tamen Graiæ fert indulgentia linguæ ,
Quæ noſtros minus addeceant grauiora ſequentes
Quid tibi nonnullas arteis ſtudiumq; minorum
Indignum

Indignum referam? ſunt qui vt ſe plurima noſſe
Oſtentent,pateatque ſuarum opulentia rerum,
Quicquid opum congeſſerunt,ſine more,ſine arte
Irriſi effundunt,& verſibus omnia aceruant,
Præcipuè ſiquid ſummotum,ſiquid opertum,
Atque parum vulgi notum auribus,aut radiantis
De cœli arcana ratione,Deumve remota
Natura,aut animæ obſcuro impenetrabilis ortu.
Sæpe etiam accumulant antiqua exempla virorum
(Carminis ingratum genus) hinc atq; inde petita,
Quanuis ſæpe illis tempusque locusque repugnet.
Ne pueri ne talem animis inducite morem,
Nec vos decipiat laudis tam dira cupido.
Haud ſum animi dubius magnos memorare poetas
Interdum Solisque vias,Lunæque labores,
Aſtrorumque ortus,qua vi tumida æquora ſurgant,
Vnde tremor terris,quanuis illi orſa ſequantur
Longè alia,aut duri cantantes prælia Martis,
Aut terræ mores varios cultusque docentes.
At prius inuenere locum,dein tempore capto
Talia ſubijciunt parci,nec ſponte videntur
Fari ea: rem credas hoc ipſam poſcere,ita aſtum
Diſſimulant,aditusque petunt ſuper omnia molles.
Cur pater Anchiſes natum opportuna rogantem
Non doceat,rurſusne animæ ſemel æthere caſſæ
Aſt cœlum redeant,blandique ad luminis auras?
Igneusanne ollis vigor,& cœleſtis origo
seminibus,quantùm non noxia corpora tardant?
Quãdoquidẽ vt variũ ſit opus(nanq; inde voluptas
Grata venit) rebus non vſque hærebis in ijſdem.

Verùm vbi vis animis varius ſuccurrere feſſis,
Ingrederisque nouas facies, rerumque figuras,
Paulatim capto primis delabere cœptis
Tempore, nec poſitis inſit violentia rebus.
Omnia ſponte ſua veniant, lateatque vagandi
Dulcis amor, cũctamq; potens labor occulat artẽ.
Sic olim Aeneæ venturi haud inſcius æui
Res Italum in clypeo, Romanorumque triumphos
Fecerat ignipotens, pugnataque in ordine bella,
Stirpis ab Aſcanio quondam genus omne futurum.
Tum ſiquis Latio cretus de ſanguine vates
Proſequitur varias oras, moresque locorum,
Medosque, Aethiopasque, & dites arboris Indos,
Immemor ille nimis patriæ, oblitusve ſuorum,
Si non Italiæ laudes æquauerit aſtris,
Cui neq; Medorum ſiluæ, neque Bactra, neque Indi,
Totaq; turiferis Panchaia certet arenis.
Quare etiam egregij vates ego carmina veſtra
Haud equidem arguerim, qui pectora feſſa legentũ
Interdum atque aures recreatis carmine dulci.
Non ego poſt Celei crates, poſt tribula dicta,
Raſtraq;, plauſtraq;, & inflexo cum vomere aratra
Addubitem flere extincti miſerabile funus
Romani ducis, aut ruris laudare quietem
Poſt vites dictas Bacchi, & ſilueſtria dona.
Vidi etiam qui iam perfecto munere longam
Subiecere moram, extremo ſub fine vagantes
Exactorum operum, vacua dum carmina muſa
In longum traherent, cuius dulcedine mira
Feſſi animi cuperent iterumque iterumque redire.

Me nulla idcirco quiret vis ſiſtere, quin poſt
Naturas & apum dictas, & liquida mella
Triſtis Ariſtæi quæſtus, monitusque parentis
Proſequerer dulci ſermone, & Protea vinctum;
Addam Threicij carmen miſerabile vatis,
Qualis populea queritur Philomela ſub vmbra,
Vt Rhodope, vt Pangæa fleãt, Rhœſi vt domus alta,
Atque Getæ, atque Hebrus, & Actias Orithia.
Non aliam ob cauſam reges qui in prælia euntes
Dinumerant, populosque, moram traxere canentes
Aut Ligurum regi, ob caſum Phaethontis amati
Dum gemit, & mæſtum muſa ſolatur amorem,
In ſiluis cano natas in corpore plumas,
Aut rurſum Hippolytum ſuperas veniſſe ſub auras
Pæonijs reuocatum herbis, & amore Dianæ.
Nec verò interea quæ cuique inſignia, quæ arma
Prætereunt: pingunt clypeos, atq; Hercule pulchro
Pulcher Auentinus ſatus olim inſigne paternum
Centum angues, cinctãq; gerit ſerpentibus Hydrã.
Sæpe etiam loca amœna canunt & frigida Tempe.
Nunc varijs pingunt cum floribus auricomum ver,
Nunc virides liquidis inducunt fontibus vmbras,
Crebraque fluuiorum in ripis ſpatiantur opacis
Aut Veneti Eridani, aut Aetoli Acheloi:
Addunt & Panas, Faunos, Dryadasque puellas,
Et centum æquoreas Nereo genitore ſorores.
Sæpe tamen memorandum inter ludicra memento
Permiſcere aliquid, breuiter mortalia corda
Quod moueat, tangens humanæ commoda vitæ,
Quodque olim iubeant natos meminiſſe parentes.

At non exiguo etiam te inſiſtere rebus
Abnuerim ſi magna voles componere paruis,
Aut apibus Tyrios, aut Troia ex vrbe profectos
Formices, Libycum properant dum linquere litus.
Sed non Auſonij rectè fœdiſſima muſca
Militis æquarit numerum, cùm plurima mulctaram
Peruolitat: neq; enim in Latio magno ore ſonantē
Arma, ducesque decet tam viles decidere in res.
Nec dictis erit vllus honos, ſi cùm actus ab vrbe
Daunius hoſtili Teucris vrgentibus heros
Vix pugna abſiſtit, ſimilis dicetur aſello.
Quem pueri læto paſcentem pinguia in agro
Hordea ſtipitibus duris detrudere tendunt
Inſtantes, quatiuntque ſudes per terga, per armos,
Ille autem campo vix cedere, & inter eundum
Sæpe hic atque illic auidis inſiſtere malis.
Omnia conueniunt, rerumque ſimillima imago eſt,
Credo equidē, ſed turpe pecus, nec turnus aſellum
Turnus auis, atauisque potens dignabitur heros.
Aptius hanc ſpeciem referat leo, quem neque terga
Ira dare, aut virtus patitur, neque ſufficit vnus
Tendere tot contrà, tellisque obſtare ſequentum.
Hoc quoqne non ſtudijs nobis leuioribus inſtat
Curandum, vt, quando non ſemper vera profamur
Fingentes, ſaltem ſint illa ſimillima veris.
Vidi aliquos qui, cum Glauco medio æquore belli
Tydides ferus occurrit, vix credere poſſunt
Tot traxiſſe moras, longis ſermonibus vſos
Inter ſeſe ambos. dum feruent omnia cæde.
Alter enim diri narrat fera fata Lycurgi,
Crimine

Crimine damnati falſo alter Bellerophontis
Facta refert,magna domitam virtute Chimæram;
Et victos pariter Solymos,& Amazonas armis.
Nam quæ multa canunt ficta,& non credita vates,
Dulcia quò vacuas teneant mendacia mentes,
Illis nulla fides, quam nec ſibi denique aperti
Expoſcunt,nec diſſimulant,licet omnia obumbrent
Relligione Deum,quæ non credenda profantur..
Idcirco ſolis perhibent armenta locuta
Mortua,& in verubus Vulcano toſta colurnis,
Vt minus acris equos itidem miremur Achillis,
Verbaque veliferas roſtris fudiſſe carinas,
Omnia quæ porta veniunt inſomnia eburna.
Diſce etiam,pulchri tibi ſi cura ordinis vlla eſt,
Res tantùm ſemel effari. repetita bis aures
Ferre negant,ſubeunt feſſas faſtidia mentes.
Quanquã etiã hic noſtris cernes differre Pelaſgos.
Nam tibi non referent ſemel illi ſomnia Atridæ:
Nec ſat erit ſi rettulerint quid fortis Achilles
Mente dolens Danaum ſeſe ſubduxerit armis
Ipſe iterum Aeacides niſi ſolo in littore ponti
Flens eadem æquoreæ narrauerit omnia matri.
Quinetiam reges cùm dant mandata ferenda,
Cuncta canunt prius ipſi,eadem mox carmine eodẽ
Miſſi oratores repetunt nihil ordine verſo,
Non ſic Auſonius Venulus,legatus ab Arpis
Cùm redit Aetoli referens reſponſa tyranni.
Altum Alijs aſſurgat opus, tu nocte dieque
Exiguum meditator,vbi ſint omnia culta,
Et viſenda nouis iterumque iterumque figuris.
Quòd

Quòd ſi longarum cordi magis ampla viarum
Sunt ſpatia, anguſtis cùm res tibi finibus arcta,
In longum trahito arte. viæ tibi mille trahendi,
Mille modi. nam ficta potes multa addere veris,
Et petere hinc illinc variarum ſemina rerum.
Nonne vides vt noſtra deos in prælia ducant,
Hos Teucris, alios Danais ſocia arma ferentes,
Certanteſque inter ſe odijs, donec Pater ipſe
Concilium vocet, atque ingentes molliat iras?
Cùm ſecura tamen penitus natura deorum
Degat, & aſpectu noſtro ſummota quieſcat,
Addunt infernaſque domos, regna inuia viuis,
Tartareoſque lacus, Ditemque, & Erinnyas atras.
Tum volucrum captant cantus, atque omina pœnæ.
Sæpe etiam hoſpitibus conuiuia læta receptis,
Regaleſque canunt epulas, vbi multa repoſtis
Narrantur dapibus vario ſermone viciſſim,
Nunc ludos celebrant magnorũ ad buſta virorum,
Annua nunc patrijs peragunt dijs ſacra periclo
Serrati quondam, laudeſque ad ſidera tollunt
Aut Phœbi, monſtro ingenti Pythone perempto:
Aut magni Alcidæ, Cacum vt videre iacentem.
Rege ſub Euryſtheo tulerit quos ille labores
Alterni repetunt cantu. ſuper omnia Caci
Speluncam adijciunt, ſpirantemque ignibus ipſum.
An memorem, quandoque omnes intendere neruos
Cùm libuit, verbiſque ipſam rem æquare canendo,
Seu dicenda feri tempeſtas horrida ponti.
Ventorum & rabies, fractæque ad ſaxa carinæ
Aut Siculo anguſto, aut impacato Euxino?

Siue

Siue coorta repente lues, cùm multa ferarum
Corpora, multa hominum letho data, ſiue Sicana
Dicendum quantis terra tonet Aetna ruinis,
Prorumpens atram cœli vſque ad ſidera nubem
Turbine fumantem piceo & candente fauilla.
Vidiſti cùm bella canunt horrentia, & arma,
Arma fremunt, miſcentq; equitũ peditumq; ruinas,
Ante oculos Martis ſeſe offert triſtis imago,
Non tantùm vt dici videantur, ſed fieri res,
Vnde ipſis nomen Graij fecere poetis.
Armorum fragor audiri gemitusque cadentum,
Cædentumque ictus, & inania vota precantum.
Quis quoq;, cùm captas euoluunt hoſtibus vrbes.
Temperet à lacrymis? tectorum ad culmina ſæuas
Ire faces, paſſimque domos inuoluere flammas
Cernere erit, trepidosque ſenes, puerosque parentes
Amplexos, flentesque ipſas ad ſidera matres,
Tollentes clamorem hoſtes interque ſuosque,
Abſtractasque nurus aditis, arisque deorum
Et crimine laniare, & pectora tundere palmis:
Hos fugere, aſt illos ingentem abducere prædam,
Perque domos, perque alta ruunt delubra deorum,
Atque huc atque illuc tota diſcurritur vrbe.
Quid cũ aĩs facer eſt furor addit⁹, atq; potens vis?
Nam variant ſpecies animorum, & pectora noſtra
Nunc hos, nunc illos multo diſcrimine motus
Concipiunt, ſeu quot cœli mutatur in oras
Tempeſtas, hominũq; ſimul quque pectora mutant.
Seu quia non ijſdem reſpondent ſæpe labore
Senſus effœti, atque animus cum corpore languet.

Seu

Seu quia curarum interdum vacuiq́ue doloris,
Interdum triſtes cæco intus tundimur æſtu.
Dij potius noſtris ardorē hūc mentibus addunt.
Dij potius, felixq́ue ideo qui tempora quiuit,
Aduentumq́ue Dei, & ſacrum expectare calorem,
Pauliſperq́ue operi poſito ſubducere mentem
Mutati donec redeat clementia cœli.
Sponte ſua veniet iuſtum (ne accerſite) tempus.
Interdum & ſiluis frondes, & fontibus humor
Deſunt, nec victis ſemper caua flumina ripis
Plena fluunt, nec ſemper agros ver pingit apricos.
Sors eadem incertis contingit ſæpe poetis.
Interdum exhauſtæ languent ad carmina vires,
Abſumptusq; vigor, ſtudiorūq; immemor eſt mēs.
Torpeſcunt ſenſus, circum præcordia ſanguis
Stat gelidus: credas penitus migraſſe camœnas,
Notaq; nunquā ipsū rediturū in pectora Phœbum.
Nil adeò Muſæ, nil ſubuenit auctor Apollo.
Ah quoties aliquis fruſtrà conſueta retentat
Munera, nec cernit cœlum ſe tendere contrà,
Aduerſosq́ue deos, atque implacabile numen?
Quidam autem iuuentus, qui ſæpe reduceret auras
Optatas veterum cantando carmina vatum,
Paulatimq́ue animo blandum inuitare amorem,
Donec collectæ vires animiq́ue refecti,
Et redijt vigor ille, velut. poſt nubila & imbres
Sol micat æthereus vnde hæc tam clara repentè
Tempeſtas? Deus ecce Deus iam corda fatigat,
Altius inſinuat venis, penitusq́ue per artus
Diditur, atque faces ſæuas ſub pectore verſat.

Nec

Nec ſe iam capit acer agens calor, igneáque intus
Vis ſæuit, totoque agitat ſe corpore numen.
Ille autem exultans iactat iam non ſua verba,
Oblitusq; hominē, mirum ſonat, haud potis ignem
Excutere. inuitum miratur ſe ire, rabique
Præcipitem te Phœbe vocans te Phœbe prementem
Vociferans, plenusque Deo ſtimulisque ſubactus
Haud placidis. non ille dapum ille quietis
Aut ſomni memor hanc potis eſt deponere curam.
Sæpe etiam in ſomnis memores Phœbata verſant
Munera, & inuenti quidam qui ſæpe ſopore
In medio Muſis cecinere & Apolline digna.
Tantus amor famæ, præſentis tanta Dei vis.
Ne tamen ah nimiùm puer ò ne fide calori.
Non te fortuna ſemper permittimus vti,
Præſentique aura ſæuum dum pectore numen
Inſidet: at potius ratioque & cura reſiſtat.
Fræno ſiſte furentem animum, & ſub ſigna vocato,
Et premere, & laxas ſcito dare cautus habenas,
Atque ideo ſemper tunc expectare iubemus
Dum fuerint placati animi, compreſſus & omnis
Impetus. hic recolens ſe dato corde reuiſe
Omnia, quæ cæcus menti ſubiecerit ardor.
Præterà haud lateat te nil conarier artem,
Naturam niſi vt aſſimulet, propiusque ſequatur
Hanc vnam vates ſibi propoſuere magiſtram:
Quicquid agunt, huius ſemper veſtigia ſeruant.
Hinc varios moresq; hominũ moresq; animantum,
Aut ſtudia imparibus diuiſa ætatibus apta
Effingunt facie verborum, & imagine reddunt

Quæ tardoſque ſenes deceant iuuenesque virentes,
Fœmineumque genus, quantũ quoque rura colenti,
Aut famulo diſtet regum alto è ſanguine cretus.
Nam mihi non placeat, teneros ſi ſit grauis annos
Telemachus ſupra, ſenior ſi Neſtor inani
Gaudeat & ludó, & canibus, pictisve pharetris.
Et quoniam in noſtro multi per ſæpe loquuntur
Carmine verba illis pro conditione virorum.
Aut rerum damus, & proprij tribuuntur honores,
Cuique ſuus, ſeu mas, ſeu fœmina, ſiue Deus ſit.
Semper enim ſummus diuũ pater, atq; hominũ rex
Ipſe in concilio fatur, ſi fortè coorta
Seditio, paucis. at non Venus aurea contra
Pauca refert Teucrum indignos miſerata labores.
Ingreditur furijs, atque alia ſilentia rumpit
Acta furore graui Iuno, ac fœta vſque querelis.
Cumque etiam iuueni gliſcat violentia maior,
Ardens cui virtus, animusque in pectore præſens,
Nulla mora in Turno, nec dicta animoſa retractat.
Stat conferre manũ & certamine prouocat hoſtem
Deſertorem Aſiæ, verùm quantum ille feroci
Virtute exuperat, tantò eſt impenſius æquum
Et pietate grauem, & ſedato corde Latinum
Conſulere, atq; omnes metuentẽ expendere caſus.
Multum etiam intererit, Didone irata loquatur,
An pacato animo. Libycas ſi linquere terras
Troianus paret, & deſertum fallere amorem,
Sæuiet, ac tota paſſim bacchabitur vrbe
Mentis inops, immanis, atrox verba aſpera rũpet,
Confuſasque dabit voces, incertaque, & anceps
Quæ

Quæ quibus anteferat. quantum ah diſtabit ab illa
Didone, excepit Teucros quæ nuper egentes,
Soluere corde metum, atq; iubens ſecludere curas,
Inuitansque ſuis vellent conſidere regni?
Nec te oratores pigeat, artisque magiſtros
Conſuluiſſe, Sinon Phrygios quò fallere poſſit
Arte, dolis quocunque animos impellere doctus,
Quove tenere queat Graios fandi auctor Vlyſſes
Stante domum Troia tandem diſcedere certos.
Quid tibi nunc dulcem pręcunctis Neſtora dicam,
Quo toties inter primores Argiuorum
Ingentes potuit verbis componere lites,
Et mulcere animos, & mollia fingere corda?
Artibus his certè Cytherea inſtructa, dolisque
Arma rogat nato genitrix, & adultera læſum
Vulcanum alloquitur, dictisque aſpirat amorem.
Nam cauſas petit ex alto indeprenſa, virique
Circuit occulta verborum indagine mentem.
Diſcitur hinc etenim ſenſus mentesque legentum
Flectere, diuerſosque animis motus dare, vt illis
Imperet arte potens (dictu mirabile) vates.
Nam ſemper ſeu læta canat, ſeu triſtia mærens,
Affectas implet tacita dulcedine montes.
Quem non Threicij quondam ſors aſpera vatis
Molliat, amiſſam dum ſolo in littore ſecum
Eurydice ſolans ægrum teſtudine amorem
Te veniente die, te decedente vocaret?
Quid? puer Eurialus cùm pulchros voluitur artus,
Ah dolor, inque humeros lapſa ceruice recumbens
Langueſcit moriens, ceu flos ſucciſus aratro,

Ardet adire animus lectori,& currere in ipſum
Volſcentem,puerique manum ſupponere mento
Labenti,ac largum fruſtrà prohibere cruorem
Purpureo niueum ſignantem flumine pectus.
Poſtremò,tibi ſiqua inſtant dicenda,ruborem
Quæ tenerum incuterent Muſis adaperta,chorisq;
Virgineis,molli vel præterlabere tactu
Diſſimulans,vel verte aliò, & rem ſuffice fictam.
Si pater omnipotens tonitru cœlum omne ciebit,
Speluncam Dido,dux & Troianus eandem
Deueniant,pudor vlterius nihil addere curet.
Nam ſat erit,tellus quod prima,& conſcius æther
Connubij dent ſignũ,vlulentq; in vertice Nymphę.
Neve alijs impar nimium,ne Troilus armis
Ah puer infelix facito concurſat Achilli,
Quàm quibus in Libyco conſpexit littore pictum
Illum Anchiſiades heros,dum victus anhelis
Fertur equis, curuque hæret reſupinus inani,
Nec pueri veros congreſſus dicere cures.
Quid deceat,quid nõ,tibi noſtri oſtendere poſſunt.
Inuenta ex alijs diſce,& te plurima Achiuos
Conſulere hortamur veteres,Argiuaque regna
Explorare oculis,& opimam auertere gazam
In Latiũ,atq; domum lætum ſpolia ampla referre.
Haud minor eſt adeò virtus,ſi te audit Apollo,
Inuenta argiuum in patriam conuertere vocem,
Quàm ſi tute aliquid intactum inueneris antè.
Aſpice vt inſignis peregrino incedat in auro
Fatidicæ Mantus,& Minci filius amnis,
Fulgeat vt magni exuuias indutus Homeri:

Nec

Nec pudet. egregias arteis oſtenderit eſto
Græcia, tradiderit Latio præclara reperta,
Dum pòſt in melius aliunde accepta Latini
Omnia rettulerint, dum longè maxima Roma
Vt belli ſtudijs, ita doctis artibus omnes,
Quod Sol cunq; videt terrarum, anteiuerit vrbes.
Dij Romæ indigetes, Troiæ tuque auctor Apollo,
Vnde genus noſtrum cœli ſe tollit ad aſtra,
Hanc ſaltem auferri laudem prohibete Latinis.
Artibus emineat ſemper ſtudijsque Mineruæ
Italia, & gentes doceat pulcherrima Roma,
Quandoquidem armorũ penitus fortuna receſſit,
Tanta Italos inter creuit diſcordia reges.
Ipſi nos inter ſæuos diſtringimus enſes,
Nec patriam pudet externis aperire tyrannis.
Spes tamen Italiæ poſtratæ affulſerat ingens
Nuper, & egregijs animos erexerat auſis.
Heu fruſtra, inuidit laudi fors læua Latinæ,
Nec dum fata malis Italum exaturata quierunt.
Iam gentes longè poſitæ trepidare, ducesque
Externi. iam diues Arabs, iam Nilus, & Indus
Audierant longè Tuſci decora alta Leonis,
Audierant Medycumq; genus, ſtirpemq, deorum.
Iam tum ille egregias curas accinxerat ardens
Pro patriæ decore, pro libertate ſepulta
Antiquæ Auſoniæ germano fretus Iulo,
Qui cum partitus curarum ingantia ſemper
Pondera commiſſas rerum tractabat habenas
Idem regnatorque hominum, diuumq; ſacerdos.
Iamque illum Europæ reges, gensq; omnis in vnum

Conuerſique oculos, conuerſique ora tenebant.
Iamq; duces animis illum concordibus omnes
Velle ſequi trepidos in Turcas arma parantem.
Illum quadrijugo inuectum per mœnia curru
Roma triumphato vidiſſes protinus orbe.
Illum Tibri pater lætanti ſpumeus alueo
Exciperes Tuſcus Tuſcum, veheresque per vndas
Miratus habitusq; nouos, hominumq; figuras.
Iſſent poſt currus capti longo ordine reges,
Oblitusque minas minor iret barbarus hoſtis,
Qui victis Solymis nunc, atque oriente ſubacto
Exultat fidens, orbisque affectat habenas
Efferus atque Italæ iam iam (ſcelus) imminet oræ.
Viſendi ſtudio paſſim Romana iuuentus
Per fora, perque vias feſta diſcurreret vrbe.
Ipſe ſuos ſolio fulgens pater aureus alto
Aſpiceret ciues longo pòſt tempore viſos,
Barbaricumq; aurum, prædæque iuberet aceruos
Sacratis adytis, penitusque alta arce reponi.
Verùm heu (dij veſtrum crimen) ſpes tanta repente
Italiæ abſumpta, ac penitus fiducia ceſſit.
Egregiis moriens heros ſecum omnia vertit.

M. HIERONYMI VIDAE POETICOR.

LIBER III.

NVNC autē linguæ ſtudiū, moremq; loquēdi,
Quē vates Muſæq; ꝓbēt, atq; auctor Apollo,
Expe-

Expediam, curam extremam finemque laborum
Diſcendum indicia, & verborum lumina quæ ſint
Munere Pieridum luſtrandis addita rebus.
Ne te opere incœpto deterreat ardua meta,
Adendum puer, atque inuicto pectore agendum.
Iam te Pierides ſumma en de rupe propinquum
Voce vocant, viridique oſtentant fronde coronam
Victori atque animo ſtimulos hortatibus addunt.
Iamque roſas calathis ſpargunt per nubila plenis
Deſuper, & florum placido te plurima nimbo
Tempeſtas operit, gratumque effuſus odorem
Ambroſiæ liquor aſpirat diuina voluptas.
Verborum in primis tenebras fuge nubilaque atra:
Nam neque (ſi tantum fas credere) defuit olim
Qui lumen iucundum vltrò lucemque peroſus
Obſcuro nebulæ ſe circunfudit amictus.
Tantus amor noctis, latebræ tam dira cupido.
Ille ego ſim cui Pierides dent carmina, Muſæ
Lumine clara ſuo, externæ nihil indiga lucis.
Nec tamen id votis optandum denique magnis.
Ipſe volens per te poteris, vis dædala fandi
Tot ſe adeò in facies, tot ſe conuertit in ora,
Mille trahens varia ſecum ratione colores.
Mille modis aperire datur mentiſque latebras,
Quique latent tacito arcani ſub pectore motus.
Si tibi dum trepidas non hac ſucceſſerit, & lux
Non datur hinc, te verte aliò, lumenque require
Nunc hàc nunc illà, donec diffulſerit vltrò,
Claraque tempeſtas cœlo radiarit aperto.
Quinetiam anguſtis ſi non vrgebere rebus,

Cùm fandi tibi mille viæ tibi mille figuræ
Occurrent, tu mille vias, tu mille figuras
Nunc hanc, nũc aliã ingredere, & mutare memẽto,
Iamq; hos iamq; alios haud ſegnis ſumere vultus.
Nempe inde illectas aures immenſa voluptas
Detinet, & dulci pertentat pectora motu.
Ergo omnem curã impendunt, vt cernere nuſquam
Sit forma ſimiles naturæ exempla ſequuti,
Diſſimili quòd ſint facie quæcunque ſub aſtris
Vitales carpunt auras, genus omne ferarum,
Atque hominum, pictæ volucres, mutæq; natantes,
Nonne vides verbis vt veris ſæpe relictis
Accerſant ſimulata, aliundeq; nomina porrò
Tranſportent, aptentq; alijs ea rebus, vt ipſæ
Exuuiasque nouas, res, inſolitosque colores
Indutæ ſæpe externi mirentur amictus
Vnde illi, lætæque aliena luce fruantur,
Mutatoque habitu, nec iam ſua nomina mallent?
Sæpe ideo cùm bella canunt, incendia credas
Cernere, diluuiumque ingens ſurgentibus vndis.
Contrà etiam Martis pugnas imitabitur ignis,
Cùm furit accenſis acies Vulcania campis.
Nec turbato oritur quondã minor æquore pugna.
Confligunt animoſi Euri certamine vaſto
Inter ſe, pugnantque aduerſis molibus vndæ.
Vſqueadeo paſſim ſua res inſignia lætæ
Permutantque, iuuantq; viciſſim, & mutua ſeſe
Altera in alterius transformat protinus ora.
Tum ſpecie capti gaudent ſpectare legentes.
Nam diuerſa ſimul datur è re cernere eadem
Mul-

Multarum ſimulacra animo ſubeuntia rerum.
Ceu cùm fortè olim placidi liquidiſſima ponti
Aequora vicina ſpectat de rupte viator:
Tantum illi ſubiecta oculis eſt mobilis vnda,
Ille tamen ſiluas, interque virentia prata
Inſpiciens miratur, aquæ quæ purior humor
Cuncta refert, captos eludit imagine viſus.
Non aliter vates nunc huc traducere mentes,
Nunc illuc, animiſq; legentum apponere gaudet
Diuerſas rerum ſpecies, dum tædia vitat.
Res humiles ille intereà non ſecius effert
Splendore illuſtrans alieno, & lumina veſtit,
Verborumque ſimul vitat diſpendia parcus.
Hunc fandi morem (ſi vera audiuimus) ipſi
Cælicolæ exercent cœli in penetralibus altis,
Pieridum chorus in terras quem detulit olim,
Atque homines docuere, deum præclara reperta,
Illæ etenim Iouis ætherea dicuntur in aula
Immiſtæ ſuperis feſtas agitare choreas,
Et ſemper canere alternæ, Phœbique fruuntur
Colloquio, vatumque inſpirant pectora ab alto.
Nec tamen haud ſolis fugit hæc me nota poetis,
Verumetiam auctores alij experiuntur, & audent,
Præcipuè orantes cauſas, fandique magiſtri,
Seu fontes tendant legum compeſcere habenis,
Seu caros cupiant atris è mortis amicos
Faucibus eripere, & defletos reddere luci.
Quinetiam agricolas ea fandi nota voluptas
Exercet, dum læta ſeges, dum trudere gemmas
Incipiunt vites, ſitientiaque ætheris imbrem

Prata

Prata bibunt, ridentque ſatis ſurgentibus agri.
Hanc vulgo ſp ciem propriæ penuria vocis
Intulit, indictisque vrgens in rebus egeſtas.
Quippe vbi ſe vera oſtendebant nomina, nuſquam
Fas erat hinc atq; hinc transferre ſimillima veris.
Paulatim accreuere artes, hominumque libido,
Quodq; olim vſus inops reperit, nũc ipſa voluptas
Poſtulat, hunc addens verborum rebus honorem.
Sic homines primùm venti vis aſpera adegit,
Vitandiq; imbres ſtipulis horrentia tecta
Ponere, & informi ſedem arctam claudere limo,
Nunc altæ æratis trabibus, Parijsque columnis
Regifico ſurgunt ædes ad ſidera luxu.
Parcius iſta tamen delibant, & minus audent
Arifices alij, nec tanta licentia fandi
Cuique datur ſolijs vulgò conceſſa poetis.
Nempe pedum hi duris cohibentur legibus, & ſe
Sponte ſua ſpatijs anguſti temporis arctant:
Liberius fas campum alijs decurrere apertum.
Sacri igitur vates facta atque infecta canentes,
Libertate palàm gaudent maiore loquendi,
Quæſitique decent cultus magis, atque colores
Inſoliti, nec erit tanto ars deprenſa pudori.
Crebrius hi fando gaudent ſuper æthera miris
Tollere res (nec ſit fas tantùm credere) dictis.
It cœlo clamor, tremit omnis murmure Olmypus.
Nec mora, bis vocem ingeminant, vrbisque ruinas,
Fataque, præliaque, & ſortem execratur iniquam,
O pater, ò patria, ò Priami domus inclyta quõdã.
Clamantes cecidit prò Iuppiter Ilion ingens.
Quid

Quid cùm Neptunum dicunt mare, vina Lyæum,
Et Cererem frumenta patrumque è nomine natos
Significant, memorantque vrbes pro ciuibus ipſis?
Atque ideo timor attonitos cùm inuaſerit Afros,
Africa terribili tremet horrida terra tumultu.
Nec deerit, tibi pro fluuijs, proque omnibus vndis
Pocula qui preſſis Acheloia miſceat vuis.
Ecce autem ſubitis conuerſi vocibus vltrò
Sæpe aliquem longè abſentem, deſertaq; & antra,
Et ſolos monteis affantur: ſæpe ſalutant
Siluasque, fluuiosque, & agros ſenſuque carentes
Speluncas, velut hæc ſint reſponſura vocata:
Et vos ò vacui compellant nomine ſaltus.
Præterea verbis inimicos addere ſenſus
Oppoſitis, dum diſſimulant. aliudque videbis
Sæpe loqui, atque aliud ſimulata condere mente.
Egregia intereà coniux ita nocte ſuprema
Deiphobo fidum capiti ſubduxerat enſem.
Nec minus inſignis Drances, cùm ſtragis aceruos
Tot dedit, & claris inſignijt arua tropæis.
Quid ſequar vlterius, quanta dulcedine captas
Detineant aures, vocem cùm rurſus eandem
Ingeminant, modò non verborum cogat egeſtas?
Pan etiam Arcadia neges hoc ſi iudice præſens,
Pan etiam Arcadia dicam te iudice vanum.
Hæc adeò cùm ſint, cùm fas audere poetis
Multa modis multis, tamen obſeruare memento
Si quando haud propijs rem mauis dicere verbis,
Tranſlatisque aliunde notis, longeque petitis,
Ne nimiam oſtendas, quærendo talia, curam
Nanque

Nanq; aliqui exercent vim duram, & rebus iniqui
Natiuam eripiunt formam indignantibus ipſis.
Inuitiaſque iubent alienos ſumere vultus.
Haud magis improdēs mihi erit,& luminis expers
Qui puero ingentes habitus det ferre gigantis,
Quàm ſiqui ſtabula alta,lares appellet equinos,
Aut crines magnæ genitricis gramina dicat.
Præſtiterit verò faciem,ſpolia & ſua cuique
Linquere, & interdū proprijs rem prodere verbis;
Indicijſque ſuis,ea ſint modò digna Camœnis.
Res etiam poteris rebus conferre viciſſim,
Nominibuſque ambas veriſq;, ſuiſq; vocare.
Quod faciens,fuge verborum diſpendia,paucisque
Includas numeris,vnde illa ſimillima imago
Ducitur,& breuiter confer,ne fortè priorum
Oblitus ſermonum aliò traducere mentem,
Inque alia ex alijs videare exordia labi.
Iamque age verborum qui ſit delectus habendus,
Quæ ratio: nam nec ſunt omnia verſibus apta,
Omnia nec pariter tibi ſunt vno ordine habenda.
Verſibus ipſa etiam diuiſa,& carmina quantum
Carminibus diſtant,tantum diſtantia verba
Sunt etiam inter ſe, quanuis communia multa
Interdum inuenies verſus diffuſa per omnes.
Multa decent ſcenam,quæ ſunt fugienda canenti
Aut diuum laudes,aut herorum inclyta facta:
Ergo altè veſtigia oculis,aciemque voluta
Verborum ſilua in magna, tum accommoda Muſis
Selige,& inſignes vocum depaſcere honores.
Vt nitidus puro verſus tibi fulgeat auro.

Reijce

Reijce degenerem turbam nil lucis habentem,
Indecoresque notas, ne ſit non digna ſupplex.
Qui fieri id poſſit, veterum te ſemita vatum
Obſeruata docebit. adi monimenta priorum
Crebra oculis, animoque legens, & multa voluta.
Tum quanuis, longè ſiquis ſupereminet omnes,
Virtutem ex illo ac rationem diſcere fandi
Te iubeam, cui contendas te reddere ſemper
Aſſimilem, atq; habitus greſſusq; effingere euntis.
Quantum fata ſinunt, & non auerſus Apollo,
Haud tamen intereà reliquum explorare labores
Abſtiteris vatum moneo, ſuſpectaque dicta
Sublegere, & variam ex cunctis abducere gazam.
Nec dubitem verſus hirſuti ſæpe poetæ
Suſpenſus luſtrare, & veſtigare legendo,
Sicubi ſe quædam fortè inter commoda verſu
Dicta meo oſtendant, quæ mox melioribus i le
Auſpicijs proprios paſſim mihi vertere in vſ us,
Deterſa prorſus priſcæ rubigine ſcabra.
Flumina ſæpe vides immundo turbida limo:
Haurit aquã tamẽ inde frequens concurſus, & altis
Important puteis ad pocula. deſuper illa
Occultis diffuſa canalibus influit, omnemque
Illabens bibulas labem exuit inter arenas.
Nil adeò incultum quod non ſplendeſcere poſſit,
Præcipuè ſi cura vigil non deſit, & vſque
Mente premas, multumq; animo tecũ ipſe volutes.
Atque ideo ex priſcis ſemper quo more loquamur
Diſcendum, quorum depaſcimur aurea dicta,
Præcipuumque auidi rerum populamus honorem.

Aſpice

Aſpice vt exuuias, veterum inſignia nobis
Aptemus: rerum accipimus nunc clara reperta,
Nunc ſeriē atq; animum verborū, verba quoq; ipſa.
Nec pudet interdum alterius nos ore loquutos.
Cum verò cultis moliris furta poetis,
Cautius ingredere, & raptus memor occule verſis
Verborum indicijs, atque ordine falle legentes
Mutato. noua ſit facies, noua prorſus imago.
Munere (nec longum tempus) vix ipſe peracto
Dicta recognoſces veteris mutata poetæ.
Sæpe palàm quidam rapiunt, cupiuntque videri
Omnibus intrepidi, ac furto lætantur in ipſo
Deprenſi, ſeu cùm dictis nihil ordine verſo
Longè alios ijſdem ſenſus mira arte dedere,
Exueruntque animos verborum impunè priores:
Seu cùm certandi priſcis ſuccenſa libido,
Et poſſeſſa diu, ſed enim malè condita victis
Extorquere manu iuuat, in meliusque referre:
Ceu ſata, mutatoque ſolo felicius olim
Cernimus ad cœlum tranſlatas ſurgere plantas.
Poma quoque vtilius ſuccos oblita priores
Proueniunt: ſic regna Aſiæ, Troiæque penates
Tranſtulit, auſpicijs Phrygius melioribus heros
In latium, quanuis (nam diuum fata vocabant)
Inuitus Phœniſſa tuo de littore ceſſit,
Nec connubia læta, nec incœpti Hymenæi
Flexerant immitem animum. tu victa dolore
Occidis, & curæ vix ipſa in morte relinquunt.
Nunquàm ò Dardaniæ tetigiſſent veſtra carinæ
Littora, fors nulli poteras ſuccumbere culpæ.

Ergo

Ergo agite ò mecum ſecuri accingite furtis
Vnà omnes pueri, paſſimque auertite prædam.
Infelix autem (quidam nam ſæpe reperti)
Viribus ipſe ſuis temerè qui fiſus & arti,
Externæ quaſi opis nihil dignus abnegat audax
Fida ſequi veterum veſtigia, dum ſibi præda
Tẽperat heu nimiùm, atque alienis parcere creuit,
Vana ſuperſtitio, Phœbi ſine numine cura.
Haud longum tales ideo lætantur, & ipſi
Sæpe ſuis ſuperant monimentis, illaudatique
Extremum ante diem fœtus fleuere caducos,
Viuentesque ſuæ viderunt funera famæ.
Quàm cuperent vanò potiùs caruiſſe labore,
Eque ſuis alias didiciſſe parentibus arteis!
Sæpe mihi placet antiquis alludere dictis
Atque aliud longè verbis proferre ſub iiſdem.
Nec mea tam ſapiens per ſeſe prodita quiſquam
Furta redarguerit, quæ mox manifeſta probabunt
Et nati natorum, & qui naſcentur ab illis.
Tantum abſit pœnæ metuens infamis vt ipſe
Furta velim tegere, atque meas celare rapinas.
Non tamen omnia te priſcis fas fidere, qui non
Omnia ſufficient. querenti pauca labore
Attentanda tuo nondum vlli audita ſuperſunt.
Nos etiam quædam iccirco noua condere nulla
Relligio vetat, indictasq; effundere voces.
Ne verò hæc penitus fuerint ignota, ſuumque
Agnoſcant genus, & cognatam oſtendere gentem
Poſſint, ac ſtirpis nitantur origine certæ.
Vſqueadeo patriæ tibi ſi penuria vocis

Obſtabit, fas Graiugenum felicibus oris
Deuehere informem maſſam, quam incude Latina
Informans patrium iubeas dediſcere morem.
Sic quondam Auſoniæ ſuccreuit copia linguæ.
Sic auctum Latium, quo plurima tranſtulit Argis
Vſus, & exhauſtis Itali potiuntur Athenis.
Nonne vides medijs vt multa erepta Mycenis
Graia genus fulgent noſtris immiſſa, nec vllum
Apparet diſcrimen: eunt inſignibus æquis
Vndique per Latios & ciuis & aduena tractus.
Iandudum noſtri ceſſit ſermone egeſtas.
Rarò vber patriæ, tibi rarò opulentia deerit.
Ipſe ſuis Cicero theſauris omnia promet,
Auctoreſque alij nati felicibus annis
Omnia ſufficient, nec ſolis crede poetis.
Sæpe etiam vidi veterum inter carmina vatum
Barbarico verſus cultu, gazaq; ſuperbos,
Belgicaque immiſit trans alpes eſſeda Gallus
In Latium, & longæ Macedum venere ſariſſæ.
Et metuam ne deficiat me larga ſuppellex
Verborum anguſtiq; premat ſermonis egeſtas?
Quin & victa ſitu, ſi me penuria adaxit,
Verba licet renouare, licet tua ſancta vetuſtas
Vatibus indugredi ſacraria. ſæpius olli
Aetatis gaudent inſignibus antiquai,
Et veterum ornatus induti incedere auorum.
Non tamen ille veter ſqualor fuat vndique, & ater
Verborum ſitus. hic modus adſit denique, quando
Copia non deſit, quorum nunc peruius vſus.
Tum quoque ſi deerunt rebus ſua nomina certa,
Fas

Fas illas apta verborum ambire corona,
Et latè circunfuſis comprendere dictis.
Verba etiam tum bina iuuat coniungere in vnum
Molliter inter ſe vinclo ſociata iugali.
Verùm plura nefas vulgò congeſta coire,
Ipſaque quadrifidis ſubniti carmina membris.
Itala nec paſſim fert monſtra tricorpora tellus.
Horreſco diros ſonitus, ac leuia fundo
Inuitus per terricrepas per carmina voces.
Argolici quos iſta decet conceſſa libido,
Talia connubiæ, & tales celebrent Hymenæos,
Tergeminas immane ſtruant ad ſidera moles
Pelion addentes Oſſæ, & Pelio Olympum.
At verbis etiam partes ingentia in ambas
Verba interpoſitis proſcindere, ſeque parare,
Deterere interdum licet, atque abſtraxe ſecando
Exiguam partem, & ſtrinxiſſe fluentia membra.
Iccirco ſiquando ducum referenda, virumque
Nomina dura nimis dictu, atque aſperrima cultis,
Illa aliqui, nunc addentes, nunc inde putantes
Pauca minutatim leuant, ac mollia reddunt,
Sichæumque vocant mutata parte, Sicarbam.
Hinc mihi Titanum pugnas, & ſæua gigantum
Bella magis libeat canere, Enceladique tumultus,
Quàm populos Itala quondam virtute ſubactos,
Atque triumphatas diuerſo à littore gentes.
Sed neque verborum cauſa vis vlla canentem,
Conſilium præter, cogat res addere inanes,
Nomina ſed rebus ſemper ſeruire iubeto
Omnia perpendens verſus reſonantia membra.

Verba etenim quædam ignarum te fallere poſſunt,
Ni vigiles, mandatum & munus obire recuſent,
Furenturque operi clam ſeſe, & inertia ceſſent,
Cætera dum labor exercet concordia iuſſus
Quæq; ſuus: tantũ illa dabunt numerũq; ſonumq;.
Atque ideo quid ferre queant, quid quæq; recuſent
Explorare prius labor eſto, & munera iuſta
Mandato ac proprium cunctis partire laborem.
Obſcuros aliter crepitus, & murmura vana
Miſcebis, ludesque ſonis fallacibus aures.
Nec tamen interdum vacuas, animoque carentes
Addubitem ipſe volens incaſſum fundere voces,
Verbaque, quæ nullo fungantur munere ſenſus,
Diues vt egregio tantùm, & conſpectus amictu
Verſus eat, dulcique ſono demulceat aures.
Atque adeò quæ ſint, ne verò quære, profectò
Illa tibi ſe ſponte dabunt per ſe obuia paſſim.
Sæpe autem ruptis vinclis exempta volutes
Membra, & compactum quæſitor diſijce verſum
Pòſt iterum refice, & partes in priſtina redde
Partibus auulſas: nunquam te libera vinclis
Incautum fallent reſoluto carmine verba.
Huc ades, hic penitus tibi totũ Helicona recludã.
Te Muſæ puer hic faciles penetralibus imis
Admittunt, ſacrisque adytis inuitat Apollo.
Principio quoniam magni commercia cœli
Numina conceſſere homini, cui carmina curæ,
Ipſe deum genitor diuinam noluit artem
Omnibus expoſitam vulgò immeritisque patere.
Atque ideo, turbam quò longè arceret inertem,
Augu-

Auguſtam eſſe viam voluit paucisque licerere.
Multa adeò incumbunt doctis vigilanda poetis.
Haud ſatis eſt illis vtcunque claudere verſum,
Et res verborum propria vi reddere claras:
Omnia ſed numeris vocum concordibus aptant,
Atque ſono quæcunq;,canunt imitantur,& apta
Verborum facie,& quæſito carminis ore.
Nam diuerſa opus eſt veluti dare verſibus ora,
Diuerſosque habitus,ne qualis primus & alter,
Talis & inde alter,vultuque incedat eodem.
Hic melior motusque pedum & pernicibus alis
Molle viam tacito lapſu per leuia radit:
Ille autem membris,ac mole ignauius ingens
Incedit tardo molimine ſubſidendo.
Ecce aliquis ſubit egregio pulcherrimus ore,
Cui læthũ mẽbris Venus omnibus afflat honorem
Contrà alius rudis informes oſtendit & artus,
Hirſutumque ſupercilium,ac caudam ſinuoſam
Ingratus viſu,ſonitu illætabilis ipſo.
Nec verò hæ ſine lege datæ,ſine mente figuræ,
Sed facies ſua pro meritis, habitusque, ſonusque
Cunctis,cuique ſuus,vocum diſcrimine certo.
Ergo vbi iam nautæ ſpumas ſalis ære ruentes
Incubuere mari,videas ſpumare reductis
Conuulſum remis,roſtrisque tridentibus æquor.
Tunc longè ſale ſaxa ſonant,tunc & freta ventis
Incipiunt agitata tumeſcere: littore fluctus
Illidunt rauco, atque refracta remurmurat vnda
Ad ſcopulos,cumulo inſequitũ pruptus aquæ mons.
Nec mora,Trinacriã cernas pcul intremere omnẽ

Funditus, & montes concurrere montibus altos.
Cùm verò ex alto ſpeculatus cærula Nereus
Lenijt in morem ſtagni, placidæque paludis,
Labitur vncta vadis abies, natat vncta carina.
Hinc etiam ſolers mirabere ſæpe legendo,
Sicubi Vulcanus ſiluis incendia miſit,
Aut agro, ſtipulas flamma crepitante cremari.
Nec minus exultant latices, cùm teda ſonorè
Virgea ſuggeritur coſtis vndantis aeni.
Carmine nec leui dicenda eſt ſcabra crepido.
Tum, ſi læta canuat, hilari quoque carmina vultu
Incedunt, lætumque ſonant haud ſegnia verba,
Seu cùm vere nouo redent prata humida, ſeu cum
Panditur intereà domus omnipotentis Olympi.
Contrà autem ſeſe triſtes inamabile carmen
Induit in vultus, ſi fortè inuiſa volucris
Nocte ſedens ſeruum canit importuna per vmbras,
Vt quondam in buſtis aut culminibus deſertis.
Verba etiam res exiguas anguſta ſequuntur,
Ingenteſque iuuant ingentia, cuncta gigantem:
Vaſta decent, vultus immanes, pectora lata,
Et magni mẽbrorum artus, magna oſſa, lacertique,
Atque ideo, ſiquid geritur molimine magno,
Adde moram, & pariter tecũ quoq; verba laborẽt
Segnia, ſeu quando vi multa gleba coactis
Aeternùm frangenda bidentibus, æquore ſeu cùm
Cornua velatarum obuertimus antennarum.
At mora ſi fuerit damno, properare iubebo.
Si ſe fortè caua extulerit mala vipera terra:
Tolle moras, cape ſaxa manu, cape robora paſtor.

Ferte

Ferte citi flammas, date tela, repellite peſtem.
Ipſe etiam verſus ruat, in præcepsq; feratur,
Immenſo cùm præcipitans ruit Oceano nox,
Aut cùm perculſus grauiter procumbit humi bos:
Cumq; etiam requies rebus datur ipſa quoq; vltrò
Carmina pauliſper curſu ceſſare videbis
In medio interrupta: quierunt cùm freta ponti,
Poſtquam auræ poſeuere, quieſcere protinus ipſum
Cernere erit, medijsq; incœptis ſiſtere verſum.
Quid dicam, ſenior cùm telum imbelle ſine ictu
Inualidus iacit, & defectis viribus æger?
Nam quoq; tum verſus ſegni pariter pede languet.
Sanguis hebet, frigent effœtæ in corpore vires.
Fortem autem iuuenē deceat prorumpere in arces,
Euertiſſe domos, præfractaq; quadrupedantum
Pectora pectoribus perrumpere, ſternere turres
Ingentes, totoq; ferum dare funera campo.
Nulla adeò vatum maior prudentia, quàm ſe
Aut premere, aut rerum pro maieſtate canendo
Tollere, nunc illos animum ſummittere cernas
Verborum parcos, humiliq; obrepere greſſu,
Textaq; vix gracili deducere carmina filo.
Nunc illos verbis opulentos, diuite vena
Cernere erit fluere, ac laxis decurrere habenis
Fluxosq; ingentesq;. redundat copia læta
Vbere felici, verborumq; ingruit agmen
Hibernarum inſtar niuium, cùm Iuppiter alpes
Frigidus aereas, atque alta cacumina veſtit.
Interdum verò cohibent vndantia lora,
Non humiles, non ſublimes, media inter vtrunque

Littus arant veluti ſpatia,& confinia radunt.
Sic demum portu læti conduntur in alto.
Quod ſupereſt,quæ poſtremò peragenda poetæ
Expediam,poſtquàm caſus euaſerit omnes,
Signaq; perpetuum deduxit ad vltima carmen,
Exultans animo victor,lætusq; laborum
Non totam ſubitò præceps ſecura per vrbem
Carmina vulgabit.ah ne ſit gloria tanti,
Et dulcis famæ quondam maleſuada cupido.
At patiens operum ſemper,metuensq; pericli
Expectet,donec ſedata mente calorem
Paulatim exuerit,fœtusq; aboleret amorem
Ipſe ſui,curamque aliò traduxerit omnem,
Interea fidos adit haud ſecurus amicos,
Vtq; velint inimicum animum,frontisq; ſeueræ.
Dura ſupercilia induere, & non parcere culpæ
Hoc iterum atq; iterum rogat,admonitusq; latẽtis
Grates letus agit vitij,& peccata fatetur
Sponte ſua,quanuis etiam damnetur iniquo
Iudicio,& falſum queat ore refellere crimen.
Tum demum redit,& poſt longa obliuia per ſe
Incipit hic illic veterem explorare laborem.
Ecce autem ante oculos noua ſe fert vndiq; imago,
Longè alia heu facies rerum,mutataq; ab illis
Carmina,quæ tãtùm antè recens confecta placebãt.
Miratus tacitus,nec ſe cognoſcit in illis
Immemor,atq; operum piget,ac ſeſe increpat vltrò
Tum retractat opus commiſſa piacula doctæ
Palladis arte luens.nunc hæc,nunc reijcit illa,
Omnia tuta timens,melioraq; ſufficit illis,
Attondetque

Attondetq; comas ſtringens,ſiluamq; fluentem,
Luxuriemq; minutatim depaſcit in anem
Exercens durum imperium,dum funditus omnem
Nocturnis inſtans operis,operiſq; diurnis
Verſibus eluerit labem,& commiſſa piaris,
Arduus hic labor.hic autem durate poetæ,
Gloria quos mouet æternæ pulcherrima famæ.
Tum ſiqua eſt etiam pars imperfecta relicta,
Olim dum properat furor,ingenijque morari
Tempeſtas renuit,ſuppletq;,& verſibus affert
Inualigis miſeratus opem,claudiſq; medetur.
Nec ſemel attrectare ſatis,verùm omne quotannis
Terque quaterq; opus euoluendum,verbaq; verſis
AEternum immutanda coloribus,omne frequenti
Sæpe reuiſendum ſtudio per ſingula carmen.
Quod non vna dies,fors afferet altera,& vltrò
Nullo olim ſtudio,nulla olim in carmine cura
Teprenſæ per ſe prodentur tempore culpæ:
Quæq; latent variæ denſa inter nubila peſtes
Quinetiam doctum multum iuuet ille laborem,
Qui varias cœli creber mutauerit oras
Namq; etiam mutant animi,genioq; locorum
Diuerſas ſpecies,diuerſos pectora motus
Concipiunt,noſtriſq; nouæ ſe mentibus offert
Vltrò aliquid ſemper lucis,tenebræq; recedunt,
Atq; nouos operi ſemper fas addere flores.
Verùm eſto hic etiam modus,huic imponere curæ
Neſciuere aliqui finem,medicaſq; ſecandis
Morbis abſtinuiſſe manus,& parcere tandem
Immites,donec macie confectus,& æger

Aruit exhauſto velut omnis ſanguine fœtus,
Natiumq́; decus poſuit, dum plurima vbiq́;
Deformat ſectos artus inhoneſta cicatrix.
Tuq́; ideo vitæ vſq; mamor breuioris, vbi annos
Poſt aliquot (neq; enim numerũ, neq; tẽpora pono
Certa tibi) addideris decoris ſatis atq; nitoris,
Rumpe moras, opus ingentem dimitte per orbem,
Perq́; manus, perq́; ora virum permitte vagari.
Continuò læto te dulces vndiq; amici
Gratantes plauſu excipient. tua gloria cœlo
Succedet, nomenq́; tuum ſinus vltimus orbis
Audiet, ac nullo diffuſum abolebitur æuo,
Et dubitamus opes animo contemnere auari,
Nec potius ſequimur dulces ante omnia muſas?
O' fortunati, quibus olim hæc numina dextra
Annuerint præcepta ſequi, quæve ipſe canendo
Iuſſa dedi plenus Phœbo, attonitusq́; furore?
Quando non artes ſatis vllæ, hominumq́; labores,
Et mea dicta parum proſint, ni deſuper adſit
Auxilium, ac præſens fauor omnipotentis Olympi.
Ipſe viam tantùm potui docuiſſe repertam
Aonas ad montes, longeq; oſtendere Muſes
Plaudentes celſæ choreas in vertice rupis,
Quò me haud ire ſinunt vnquã fata inuida, & vſq;
Ab ſterrẽtq́; arcẽtq́; procul, nec ſumma iugi vnquã
Fas prenſare manu faſtigia. ſat mihi, ſiquem,
Siquem olim longè aſpiciam mea fida ſequutum
Indicia exuperaſſe viam, ſummoque recertum
Vertice, & hærentes ſocios iuga ad alta vocantem.
Sed nonnulla tamen noſtri quoq; gratia facti

Forſan

Forſan erit,me fida olim præcepta canentem
Stipabunt iuuenes denſo circùm agmine fuſi.
Et vocem excipient intenti ſenſibus omnes.
Tum vitæ ſi iuſta meæ procedere luſtra
Fata ſinent,nec me viridi ſucciderit æuo
Impia mors: olli gelida tardante ſenecta
Languentem,& ſera defeſſum ætate magiſtrum
Certatim prenſa ſuper alta cacumina dextra
Sæpe trahent,vltroq; ferent per amœna locorum,
Et ſummi inualidum ſiſtent ad limina Phœbi
Cantantem Muſas,vatumque inuenta piorum.
Virgilij ante omnes læti hic ſuper aſtra feremus
Carminibus patrijs laudes,decus vnde Latinum;
Vnde mihi vires, animus mihi ducitur vnde.
Primus vt Aonijs Muſas deduxerit oris
Argolicum reſonas Romana per oppida carmen.
Vt iuuenis Siculas ſiluis inflarit auenas,
Vtq; idem Auſonios animi miſeratus agreſtes
Extulerit ſacros ruris ſuper æthera honores
Triptolemi inuectus volucri per ſide a curru:
Res demum ingreſſus Romanæ laudis ad arma
Excierit Latium omne,Phrygumq; inſtruxerit alas.
Verba Deo ſimilis,decus à te principe noſtrum
Omne pater.tibi Graiugenum de gente tropæa
Suſpendunt Itali vates tua ſigna ſequuti.
Omnis in Elyſijs vnum te Græcia campis
Miraturq; ,auditq; vltrò,aſſurgitque canenti.
Te ſine nil nobis pulchrum.omnes ora Latini
In te oculoſq; ferunt verſi: tua maxima virtus
Omnibus auxilio eſt: tua libant carmina paſſim
Aſſidui,

Aſſidui, primis & te venerantur ab annis.
Ne tibi quis vatum certauerit: omnia cedant
Sæcla, nec inuideant primos tibi laudis honores.
Fortunate operum, tua præſtans gloria fama,
Quò quenquam aſpirare nefas, ſeſe extulit alis,
Nil adeò mortale ſonas. tibi captus amore
Ipſe ſuos animos, ſua munera lætus Apollo
Addidit, ac multa præſtantem inſignijt arte.
Quodcunque hoc opis atque artis, noſtriq; reperti
Vni grata tibi debet præclara iuuentus,
Quam docui, & rupis ſacræ ſuper ardua duxi,
Dum tua fida lego veſtigia, te ſequor vnum
O' decus Italiæ, lux ò clariſſima vatum.
Te colimus, tibi ſerta damus, tibi tura, tibi aras,
Et tibi rite ſacrum ſemper dicemus honorem
Carminibus memores. ſalue ſanctiſſime vates:
Laudibus augeri tua gloria nil potis vltrà,
Et noſtræ nil vocis eget. nos aſpice præſens,
Pectoribusque tuos caſtis infunde calores
Adueniens pater, atq; animis te te inſere noſtris.

FINIS.

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONENSIS, BOMBYCVM.

LIBER I.

QVOS mores, quas aut paruis reptantibus artes
Iuppiter addiderit, quæ fila tenacia Serum
Ore vomunt ſaturæ, vos mecũ euoluite Nymphæ
Seriades. vos lanifici gregis aurea noſtis
Munera, quæ pater Italiæ prior intulit olim
Serius huc patrijs Serum deuectus ab oris.
Tuq; ades, & noſtro ſuccurre Iſabella labori
Nympha Padi in ripa magnis è regibus orta,
Quæ gentem pulchra auxiſti pulcherrima prole
Gonſagam, exiguis ades huc non aſpera cœptis.
Et vos ô placidæ properate, vbi quæque puelle.
Veſtrũ opus hoc, veſtros faciles hic diſcite cultus.
Id tineæ in ſiluis multis voluentibus annis
Gentibus ignotum vixit genus. aurea fruſtrà
Edebant opera vmbriferis pendentia ramis.
Nam pluuiæ, lateque immites omnia venti
Vaſtabant, tenui nec honos, nec gloria filo

Vlla erat, in ſiluis ceu quondam more ferarum
Degebant homines antiquo robore nati.
Nondum vrbes, nondum certos gens dura penates
Nouerat, aut vllas vitam excoluiſſe per arteis.
Verùm poſtquam homini diuina eſt muneris vſus
Traditus, in tectis, atque intra ſepta domorum
Silueſtres tineas alere, atque impendere curam
Cœpit, opes multi hinc ad ſummas emerſere.
Quanuis eſſe aliquas etiam nunc fertur in oris
Longè alijs gentes, quæ nondum in tecta relatas
Per lucos errare ſinunt, nulloque labore
Fila ſuo carpunt oneratis mollia ramis.
Nanque malo aſſuetæ arboribus frondentibus illæ
Pubentes ſiluas, & quæque tenerrima carpunt,
Iniuſſæque inſtant operi, non horrida multum
Flabra nocent, neque prouiſi prudentibus imbres.
Quippe, vbi ſenſerunt in nubes aera cogi,
Diffugiunt trepidæ folijsque ſub omnibus hærent,
Securæque hiemis velut alta ex arce ſonantes
Accipiunt Auſtros, pulſataque robora nimbis.
Sed tu ne, moneo, in ſiluis permitte vagari
Incuſtoditas, nec curam adhibere recuſa
In tectis: huius non gratia parua laboris.
Haud longum tempus fluet, & iam ſtamine multo
Diues eris, filoque ibis ſpectabilis aureo.
Principio ne te lateat quæ tradita agendæ
Sint illis vitæ ſpatia. breuis omnibus ætas,
Vix vlli Lunæ completur tertius orbis,
Et nunquam ex ſeſe prolem videre creatam.
Intereunt omnes, pecus occidit omne quotannis,
Et

Et cunctam euertunt fera fata ab origine gentem.
Immortale tamen reſtat genus his, neque morti
Eſt penitus locus, æternùm nam ſemina durant.
Ceu quondam ſiluæ ſi fortè aut frigore diro,
Aut æſtu areſcant ſummæ, tamen abdita quædam
Vitalis ſuperat vis in radicibus imis,
Et trunco exciſo noua vere repullulat arbos.
Non ſecus extinctis bombycibus annuus ortus:
Vſquè noua in regnis proles ſuccedit auitis.
Ne verò ante diem, ſed tempeſtiua creata
Sit ſoboles, veto ne reuoces in luminis oras
Progeniem extinctã, attonſis cùm gramina campis
Nondum vlla, aut frondes apparent arbore nullæ.
Antè noua incipiat morus reuireſcere ſilua,
Neve fames teneris, neve obſint frigora alumnis:
Ipſi etiam morum agricolæ, ne tempora fallant,
Obſeruare ſolent. nam cùm ſeſe illa virentem
Induit in frondem, noſtris tum protinus oris
Exceſſiſſe hiemem, & manes abijſſe ſub imos
Nil dubitant, nec ſæua vltrà pecorive ſatisve
Frigorave glaciemve timent, canamve pruinam.
Præterea tibi Lunai gelidæ incrementa
Sunt ſeruanda. ſeneſcentis fuge tempora læua.
Nec tum etiam liquidis cùm ſeſe nuper ab vndis
Extulit Oceani, pallentesque humida vultus
Oſtendit gracili incedens per inania cornu,
Vtile erit teneros ouis excludere fœtus.
Expecta cùm plena animis, cùm lumine largo
Solis ab igne tumens, altumque per æthera vecta
Carpit iter, fratremque audet ſe attollere contra.

Tum fas fæturæ, tum iuſtum incumbere tempus,
Quandoquidem validas creſcenti à lumine vires
Semina concipiunt genitalia. tum fauet æther,
Maioremque trahunt naſcentia mēbra vigorem.
Quo foueas autem pacto, mos ipſe fouendi
Haud ſimplex. ſunt quæ calido ſub Sole relinquūt
Oua, recens donec fœtus in luminis auras
Prodierit. tu conde ſinu velamine tecta,
Nec pudeat roſeas inter fouiſſe papillas,
Si te tangit honos, & flaui gloria fili.
Cumque dies alterque dies proceſſerit, ecce
Cernere erit formis animantia feruere miris.
Ante opus omne tamen pete matutina deorum
Limina, ferque preces ſupplex, diuisque litato.
Auſpicibus cūctorum operum, cùm mane ſacerdos
Synceram Cererem & Lenæum libat honorem.
Nec non lanicij florem velamina prima
Suſpendes templis, auertunt omnia fœtu
Munere placati ſuperi mala, frigora & æſtus,
Et quæ multa ſolent bombyci inſtare pericla.
Intereà populis ſedes, & tecta futuris
Ipſa nouare iube, tabulataque victa ſenecta.
Non aptæ ſine ſole domus, ſine luce penates.
Sed duplices recta lumen regione feneſtræ
Admittant, quarum ſurgentes altera Phœbi
Spectet equos feſſos contra altera, iamque cadētes,
Tum vitri pellucentes opponere quadras
Hinc atque hinc iubeo, lini aut firmiſſima texta,
Vt neque concutient venti, neque nubila nimbis
Conſpergant, obſitque intus penetrabile frigus.

Nec

Nec poſtrema fuit cautis prætendere cura
Retia rara, auium inſidias, & callida furta
Auerte: illudit paſſer cuſtodibus olim
Improbus illudit chortis criſtata volucris.
Dant ſtragem paſſim roſtris immitibus, implentq;
Ingluuiem, ac viuo viua abdunt corpora buſto.
Nec, quibus eſt tineæ felicis copia multa,
Parietibus ſedem affignnt, ſed quatuor æquis
Tectorum in medio erectis hinc inde columnis
Plurima ſuſpendunt tabulata, aulæque per altos
Surgunt mille gradus, digeſtæque ordine ſedes.
Tuque etiam, variæ vt nequeant irrepere peſtes,
Parietis antiqui vitium ne neglige ſegnis:
Sed calce aut creta linito, atque anguſta viarum
Quæque timemus ſæpe cauis ſeſe abdidit imis
Luce latens, at cùm in tenebris cinis occulit ignem
Sopitum, indulgetque graui cuſtodia ſomno,
Improbus egreditur tutis ad furta latebris,
Et citus irreptat tabulis, ſæuitque per omnes
Cæde madens aulas, prædamque auertit ab altis
Porticibus ſatur, atque cauis epulatur in antris.
Molire inſidias, deceptum carcere claude,
Ignarusque doli ipſe ſibimet vincula nectat,
Dum petit oſtenſam confidentiſſimus eſcam,
Quædã etiã trabibus, quibus omnis machina rectis
Nititur, auxiliantur, & imas ſentibus armant,
Sentibus & tribulis, ac iuniperi hirſutæ
Vulnificos addũt gladios, circùm vndiq; vt hoſtis
Indeprenſus erat ſaltem per vulnera mille,
Nec referat captam multo niſi ſanguine prædam,

Verùm

Verùm age vix tenebras pepulit lux tertia rebus,
Ecce ſinu incipiunt tepido calefacta moueri
Semina, iam viſenda nouis animalia formis
Irrepunt, paſſimque albis mantilibus errant.
Ne verò iam tum hæc thalamis ſublimibus infer,
Exiguus primùm capiet ſobolem locus omnem,
Corpora deinde auctæ cunabula prima relinquent:
Tum cunctam in populos, in vicos diuide gentem:
Diuiſasque dabis ſedes, ſecretaque regna.
Nec ſatis hoc ſemel: at quoties his arcta videbis
Eſſe domus ſpatia, augentur dum corpora cuique,
Has toties legere, inque nouas diducere ſedes
Ne dubita, donec tabulas impleueris omnes.
Nec tamen intereà paruas non paſcere oportet.
Vt primùm hauſerunt cœli auras, pabula poſcunt,
Aſſueſcunt iam tum dapibus, menſasque requirunt.
Sed prodeſt, nondum thalamos experta puella
Prima manu tenera teneras ſi paſcat alumnas.
Primam aũt mori pubem, atque tenerrima ſemper
Quæque legunt, dũ grex tener eſt, atq; inſcius æui.
Continuò veterùm veluti memor ille parentum
Agnoſcit veſcas frondeis, ipſasque recentes
Depoſcit. nam ſi plenis ſeruentur in horreis
Heſternæ, dulcis ſucci corrumpitur aura,
Et ſapor ingratus ſubit, atque inamabalis hauſtu.
Mane petunt igitur ſiluas, & quaque reportant,
Pabula lecta die famulæ, gratumque laborem,
Sortitæ inter ſe folia illibata caniſtris
Expediunt, legit illa, domum fert altera lecta,
Inſtaurant aliæ menſas, epulasque miniſtrant,

Pabula

Pabula larga ſuperiaciunt pecus omne tegentes.
Protinus emergunt tineæ,folioque iacenti
Victrices ſuper aſſiſtunt,omniſque iuuentus
Veſcitur,atq; auidæ dapibus implentur opimis.
Fit ſtrepitus,longè qualem olim ſæpe ſolemus
Cùm pluit, in tecto clauſis audire feneſtris.
Nec mora,nec requies,properant,& grandia morſu
Attondent folia emenſæ, redeuntq; iterumque
Incumbunt,longam nequeunt explerier aluum,
Dum ſuperant frondes,& plenæ pabula menſæ.
Tuque ideo parcis epulas moderare caniſtris,
Terque die tantùm paſces: nam prodiga cunctam
Si frondem ſimul effundas,ſine more,dapeſque
Accumules,menſaſq; oneres,auertitur vltrò
Ingratam ſaturum morum pecus,atq; repentè
Ipſa parit largi faſtidia copia victus.
Paulatim inuita,metuant ſibi pabula ſemper
Deficere,expectentq; dapes.prius inijce ludens
Frõdem vnam,ac certare ſine, illæ protinus omnes
Arrexere animos cupidæ,prædamq; capeſſunt
Certatim, pariterq; ingens ſubit ardor edendi.
Tum demum ſolitas epulas effunde caniſtris,
Dum dapis optatæ fuerit compreſſa libido.
Sed ne longa fames noceat tamen aſpice prudens,
Dum nimium differs epulas,& gaudia menſæ.
Nam ſoliti impaſtis ſi deſit copia victus,
Nulla mora eſt miſeras macies deformat iniqua:
Pabula deinde parum exhauſtis duplicare iuuabit,
Et vix longa dies lapſas in priſtina reddet.
Dira fames adeò nocet,ac penuria edendi.

Quinetiam haud parui mutari pabula refert,
Eſt bicolor morus, bombyx veſcetur vtraque.
Vtraque grata illi, cui verò alluerit eandem,
Nigra, albensve fuat, nullo diſcrimine amabit,
Quanuis Auſonijs laudetur nigra puellis.
Fortè etiam ſi deficiant folia omnia mori,
Et ſubitò ſiluæ (dij talem auertite caſum)
Thisbææ areſcant nimio æſtu, aut frigore, quæris
Quas nam tum pereāt ne res tibi funditus omnes,
Bombyci iubeam legere, & ſummittere frondes.
Orandi ſuperi eueniant ne talia nobis:
Si tamen vrgeris, conſcendat robora paſtor
Vlmea per ſiluas, & ſumma cacumina carpat,
His etenim arboribus multum eſt affinis origo,
Iamq; ideo agricolæ morum didicere per agros
Inſerere vmbroſæ ramis ingentibus vlmi,
Et ſteriles ſiluæ nunc dant bicoloria mora.
Sunt aliæ, quæ, ſi fætus ſibi naſcitur antè,
Quàm Thisbæa nouis adoleſcat frondibus arbos,
Vrticamq; rubosq; legunt, dum plurimus humor
Vere ſubeſt. at tu teneris nunc parce puellis,
Crura manuſq; erment facito, nec robora dura
Aſcendat permitte in ſiluis innuba virgo:
Verùm operum patiens anus, & cui durior annis
Sit cutis (ingratæ facilis iactura ſenectæ)
Munere fungatur tali, ne fortè quis altis
Egreſſus ſiluis Satyrorum è gente procaci
Suſpiciat, teneræq; pudor notet ora puellæ.
Illa quoque in primis cura eſt, vt pabula ſemper
Sicca legant, nullaq; fluant aſpergine ſiluæ.

Aut

Aut pluuiæ,aut roris nocturni : quippe venenum
Sæpe fuit quanuis tenuis bombycibus humor.
Nunquàm igitur,cùm nox horis ſilet intempeſtis,
Accedant ſiluam.Expectent dum gurgite Eoæ
Tethyos exierit, ſurſumq; eduxerit omnem
Collectum noctis humorem purpureus Sol,
Et iam treis ſcandens ſupra alta peregerit horas.
Quòd ſi fortè etiam fuerit tunc humida ſilua,
Vt potes,è folijs ſtillantem decute rorem,
Profuit &, ſiquando matutina pruina
Perſtrinxit teneras frondes,oſtendere Soli
Cratibus impoſitas,& frigora vincere flammis.
Cumq; tibi fuerint ſuſpecti denique nimbi,
Appropera,calathos cape,moros ſcande,miniſtras
Voce voca mitte in ſiluas,ſine lege legunto
Obuia quæque,penum folijs atque horrea comple,
Ne,dum ſæuit hiems,perdant ieiunia pubem
Laniuomam,at parta ſecuræ fronde fruantur.
Quòd ſi adeò ſubitū citò non præuideris imbrem,
Ne turpi rigeat macieq;,fameq; ſeneſcat
Omne pecus, validos in ſiluas mitte colonos,
Qui tibi vtraque manu nūc huc,nūc robora & illuc
Crebra agitēt, frondē patulis tu impone caniſtris
Rorantem,quando fatis vrgemur acerbis.
At labor intereà famulas exerceat alter.
Cura ſit heſternæ ſemeſas tollere menſæ
Relliquias,tabuliſque immundam auertere ventris
Proluuiem.mane antè pecus quàm pabula guſtet,
Tergendæ ſedes,& gramine peruerrendæ.
Tum Bacchi irrorāt gratum bene olentis odorem,

Purgatiſque abigunt tabulis triſtē omnibus aurā.
Hinc leuiter digito medicatis ſedibus omnes
Traducunt cœtus lætos melioribus auris,
Nec ſuper extremas errare licentius oras
Permittunt. ſemper media ad penetralia cogunt,
Præcipiteſque timent lapſus altasque ruinas.
Huic generi facilis lethi via: protinus ægras
Delapſæ effundunt animas, lucemque relinquunt,
Siqua tamen ſupereſt, & cœli veſcitur aura
Poſt caſum, inſpicito. nam ſi pars corporis vlla eſt
Læſa tibi deprenſa, aliarum ſedibus vltrò
Proijce, nec fruſtrà libeat tibi paſcere inertem.
Nullam operam omnino, nullum expectabis ab illa
Certa opus. ignauum deducet inutilis æuum,
Et conuitum egregias tantùm mirabitur arteis.
Sæpe etiam impaſtas auerti pabula cernes,
Sopitasque graui veluti torpere veterno
In tabulis. hic parce metu, ne corpora morbus
Fortè aliquis, gentemque lues inuaſerit ægram.
Hunc illis morem, natura hunc ipſa ſoporem
Addidit, indulgent ſomno, ſtratiſq; quieſcunt,
Sopitiſque dies alter tranſibit & alter.
Cùm verò expulerit noctem lux tertia rebus,
Conſurgent, lætæque ad pabula nota redibunt.
Ergo illas tumidas iubeo obſeruare: nec ingens
Noſſe labor, ne improuiſus ſopor occupet. vltrò
Signa dabunt ipſæ. cœlo capita ardua tollent
Arrectæ, ſpernentque dapes. tum pigra notabis
Corda, animos reſides, inſueta ſilentia menſis.
Non tamen aduenict ſomnus ſimul omnibus idem.

Inſomnes

Inſomnes aliquæ vigilant, dum turba quieſcit
Cætera, nondum aptæ, teneros quibus alliget artus
Irrepens ſopor. aduenient ſua tempora & illis,
Atque omnes tandem demittent lumina ſomno.
Cura ſit intereà inſomnes legere atque vagantes,
Secretasque alijs aliam citò transfer in aulam.
Sopitæ ſtabulent ſimul. his par omnibus ætas.
Vnà operi incumbent, & eodem tempore ſeſe
Artubus exoluent ſupera ad conuexa volantes.
Dumque Deus ſtratis thalamisve ſilentibus ales
Regnat lethæo perſundens corpora rore,
Pabula ſubtrahito ſolita frondemque negato.
Nam tumidæ intereà renouant torpentia alumnæ
Corpora, & exuias veteres, ac tegmina ponunt,
Et nitidam induitur pubes renouata iuuentam.
Ceu fodere domos ſerpentum vbi lubrica turba
Sub terram veniente hieme, ſtant frigore inertes,
Dum redeat terris tepidi clementia veris:
Tum demum egreſſi, ad Solem ſqualentia terga
Conuoluunt poſita turpi cum pelle ſenecta.
Annuus hic illis mos, at bombycibus ipſis
Ter pigra, dum viuent, renouabit corpore ſomnus.
Iamque age, iam grandes fœtus, iam ducitur ætas
Vltima, turgenti filum tralucet in aluo
Omnibus, accingunt alacres, operiq; parant ſe.
Pabula iam ſaturæ fugiunt noua quærere regna
Ardor agit. tollunt oculos arrectaque terga.
Omnia veſtigant latè loca, ſicubi rami
Arbutei, per quos ſua poſſint tendere fila,
Atque nouis priſcos cupiunt mutare penates,

Et tabulæ extremis pendentes ſedibus hærent.
Tum famulæ properare, omnes prouiſa parare
Sarmenta,& ſteriles tectis inferre geniſtas.
Iamq; illæ antiquas ſedes, ſupera ardua linquant.
Atq; noua hoſpitia inuadant per vimina lenta
Demiſſæ, niſi ſuccurrat nuruum ocyus omnis
Hinc atq; inde manus durum miſerata laborem.
Ipſæ nam manibus ſecernunt grandia natu
Corpora iam matura operi, iamq; apta labori,
Per ramoſque locant arentes agmina denſa.
Summotas alias arcent, dum funditus omnes
Corporeæ excedant labes, ac temporis orbe
Perfecto ſua cuique dies exemerit omnem
Alui inſyncerae illuuiem, purumque relinquat
Lanicium,& fili tralucens ſimplicis aurum.
Sic vbi miteſcut pendentes vitibus vuæ,
Paulatim liquor ille intus rareſcit,& aureus
Accedit color, elucent puriſſima muſta.
Tum demum tabulis paſſim ſarmenta relictis
Complerunt omnes, perq; atria virgea lætæ
Exercentur,& effundunt quæſita per æuum
Stamina ditis opes vteri, ſuſpenſaque denſos
Fila regunt inter ramos, atque ordine ducunt.
Mille legunt releguntque vias, atq; orbibus orbes
Agglomerant cæco donec ſe carcere claudant
Sponte ſua. tanta eſt edendi gloria fili.
Mox autem clauſæ interius circùm vndiq; lecta
Stamina condenſant, teretiſq; oui inſtar opus fit.
Nullæ operum immunes. eſt omneis cernere paſſim
Noctes atque dies niti præſtante labore,

Et

Et quaſi de palma ſummas contendere vires.
Aſpicias quaſdam incipere, primumque laborem
Tendere adhuc, quaſdã obſcuro iã carcere clauſas.
Aſt aliæ velut in nebula, fumoque nigranti
Nunc etiam apparent properantes intus, & omnes
Fas oculis ſpectare viàs, variumque laborem.
Quin & nonnullæ paribus communia curis
Aſſociant opera, & nebula clauduntur eadem.
Quædam adeò (viſu miſerabile) ſæpæ repertæ,
Dum tendunt ſuperare alias, inſtantque labori,
Vitam òpere in medio clauſæ ſub nocte dediſſe
Ante diem ah miſeræ. iacuit labor interruptus.
Parua mora eſt tamen. vt ſe aliæ incluſere latebris,
Extremoque manum ſummam impoſuere labori,
Exhauſtæ intereunt omnes, terraſque relinquunt.
Ite animæ egregiæ, fortunatæque laborum
Vltrò in fata alacres. vobis nempe altera fato
Corpora debentur, vobis miſerata priorem
Eripiet formam Venus, atque ad dulcia reddet
Lumina, & aereas rurſum reuocabit in auras.
Prima Venus docuit bombycem in tecta referre
Eductam ſiluis, atque hanc impendere curam.
Antè homines nati durum genus ilice rupta
In ſiluis nudi degebant more ferarum,
Necdum vllus lini, necdum vllus velleris vſus.
Verùm dura hiemis pellebant frigora, noctiſque
Humorem fruticum ſe frondibus inuoluentes,
Et liquidos imbres vitabant arbore tecti,
Per noctemque cauis latitabant rupibus hirti,
Hic illic miſti latos impunè per agros

Cum nudis nudi iuuenes errare puellis.
Aſt vbi creſcenti paulatim cognitus orbi
Irrepſit pudor, exuuijs cœpere ferarum
Aut tergo bouis, aut villoſi pelle leonis
Se tegere, & corijs inuoluere mollibus artus.
Ipſi etiam nudi degebant æthere in alto
Cœlicolæ, cœlique nurus diſcrimine nullo.
Prima deum Pallas docuit committere campo
Enodis lini ſegetem, & tondere bidentem
Lanigeram, ac tenui telas intendere filo.
Illa quidem primùm vario ſe ornauit amictu
Egregiam picto pallam circundata limbo.
Mox alias etiam texit ditiſſima diuas.
Nec mora, deinde nouam oſtẽdit mortalibus artẽ.
Tantùm nuda Venus mærebat muneris expers
Egregij, ob formam textrici inuiſa Mineruæ,
Atque irriſa diu ſupèr Idalium frondoſum
Se natosq; ſuos in ſiluis còndidit atris,
Cui pòſt optanti Fors & Deus attulit olim
Auxilium. nam Peliacis te in montibus altis
Phyllira Nympharum pulcherrima montanarum,
Saturnus captus forma & florentibus annis
Viderat errantemque, & gramina certa legentem.
Ah quoties precibus Nympham Deus aſpernantem
Tentauit ſupplex, ingrataque munera verbis
Addidit! ah quoties nimboſis montibus errans
Matutinus iter tulit, & monſtrauit in agris
Præſentes morbis herbas, vſumque medendi!
Illa auerſa Deum ſemper fugiebat amantem.
Quid faceret? Venerem ſupplex, adit ipſe, rogatq;
Auxilium,

Auxilium,& meriti promittit præmia tanti.
Diua monet duræ fruſtra præcordia Nymphæ
Tentari,nulli pectus penetrabile amori,
Nec precibus,nec muneribus mutarier vllis,
Fallendamq; dolis tantùm,furtiſque domandam.
Ergo ſe in faciem ſubitò transformet equinam
Imperat,& paſcat qua gramina ſueuerat illa
Quærere,vt ignaram furto aggrediatur opertus.
Nec mora præceptis,hinnitu Pelion altum
Clauſus equo Deus impleuit,votoque potitus
Vi tenuit fruſtrà pugnantem, & multa recuſantem.
Exin promeritæ Veneri pro munere magno
Semina clauſa dedit niueo tenuiſſima linteo,
Et meriti memor,His(Inquit) pulcherrima texis
Diua tibi inſignes tunicas nihil indiga lanæ,
Aut lini,quæ dona negat tibi iniqua Minerua.
Hinc præcepta dedit,diuinam,& prodidit artem,
Quam primus,nati fugeret cùm protinus iras,
Deprendit ſolis meditando in montibus olim.
Inſuper admonuit venturi præſcius æui
Quondã aliquos(ſed enim multò pòſt)affore vates,
Qui totum canerent præclara inuenta per orbem
Gratum opus Auſonijs,dum voluent fila,puellis.

M. HIE.

M. HIERONYMI VIDAE

BOMBYCVM.

LIBER II.

RVrſus ades Nympha,incœptū iā ꝑfice munus.
O' decus Italidum fortunatiſſima matrum,
Quæ vaſtas feſſæ Italiæ miſerata ruinas
Haud dubias pulchra ſpes nobis prole tuliſti
Tu iam læta tuos natos præſtantibus auſis
Cælicolas ipſos ſupra ſe ferre videbis.
Aſpice iam quantas oſtentet corpore vires
Federicus puer,vt vultu decora alta parentum
Spondeat, vt veniant ſcintillæ ardentis ab ore,
Flagranteſque micent oculi, vtq; horrentia emper
Bella ſonet,puerique agitet ſe pectore Mauors,
Iamq; adeò nunc arma placent,iam feruidus acri
Gaudet equo,indomituſq;animi,cupiduſq; pericli.
Hunc iam regna Aſiæ metuunt orienſq; ſubactus,
Gangeſque,Tigriſq; tremūt, atq; Indus Hydaſpes.
Sæpe hunc Euphratæ propter vaga flumina Eoæ
Bellantem aſpicient multa inter millia matres,
Horreſcentq; animis hoſtem,pariterq; timebunt
Egregio iuueni, cæcoque vrentur amore
Præſtanti captæ forma,& iuuenilibus annis,
Gaudia mox trepidæ referet tibi quanta reuertens
Vltus auos Graium, Solymorumque eruta templa?

Tunc

Tunc illum Minci in ripis facta ampla canentes
Carminibus tollent ſublimem ad ſidera vates.
Lanificas nos intereà reuocamur ad artes.
Frondoſæ inuitant rurſus ſub tegmine mori
Seriades, grataque legunt è fronde coronam,
Quando nondum auſim laurum ſperare ſuperbam,
Aut caput intonſis hæredarum innectere ramis.
Ergo age, ſarmentis dum ſe ſuper aurea bombyx
Exercet, nitidumque edit de pectore filum,
Nempe tuæ intereà prorſus nihil indiga curæ eſt,
Dum nouies roſeus ſe lauerit æquora Titan,
Diſce laboranti pecori non pigra mederi,
Triſtibus & morbis occurrere. vos quoque noſtri
Paruæ animæ exercent per tot diſcrimina caſus,
Veſtraque pallentes infeſtant corpora morbi.
Corrupta ſiue illa lues cœli influit aura,
Seu vitio infectæ frondis, gens labitur ægra,
Et cœtus ſubitò ſerpunt contagia in omnes.
Inuadit mors, intereunt data corpora letho,
Et thalamis paſſim tetro manantia tabo
Euſa iacent: perit omne pecus, ſpes irrita fili.
Dij teneros, dij vos fœtus arcete periclis,
Cùm nondum morbis præſentes omnibus herbas
Monſtrarit natura, hominumve induſtria ſolers.
Nondum morborum cauſas deprenderit omnes.
Multa tamen, longo quæ nos inuenimus vſu,
Quæq; alij docuere, tibi nunc dicere pergam.
Nil adeò tineis fuerit præſentius ægris,
Quàm ſubitò è medio iucundo lumine caſſas
Tollere, ne totam perfuſa cadauera tabo

Latius

Latius inceſtant miſerando funere gentem:
Nec minus inde tibi triſtis contagia cœli
Sit ſtudium vitare, iuuat cùm lucidus æther,
Cùm noctis gelidum Sol rorem ſuſtulit, & cùm
Inter ſe alpinus Boreas, atque rumidus Auſter
Pacem agitant, vitro detracto aperire feneſtras,
Quove almam lucẽ aſpiciãt, quove æthera purum
Aurarumque leues animas, & frigora captent.
Nempe intrò venies Zephyris variantibus aer
Aera diſpellit pigrum nouu',& graue olentes
Luſtrat, agens ſeſe, thalamos, variatque ſaluber,
Qui niſi mutetur crebrò, corrumpitur, hauſtuſque
Inducit varios reptantum in corpora morbos.
Ceu puteis pigros latices niſi ſæpius vrna
Hauſeris, vt ſubitò inde locũ nouus occupet humor
Continuò ſapor immotæ vitiatur aquai,
Oraq; potantum triſtis perturbat amaror.
Tum verò ad Solem, blandique ad luminis auras
Exultare pecus videas, & corpora luci
Pandere. non tamen immiſſo ſub Sole iacere
Securum fuit, aſpiciant ſed lumina longe.
Si verò fuerit gelidis Aquilonibus aer
Frigidus, aut nimbos ſpirantibus humidus Auſtris,
Protinus in thalamos inferri profuit ignes.
Ne tamen infeſtet lacrymoſus lumina fumus,
Ipſos occuluere cauis fornacibus ignes,
Vnde aditus fumo ſit nuſquam in tecta, ſed extra
Reſpirans Vulcanus in aera fumet apertum.
At calor intereà placidus diffunditur intus
Paulatim, & tepidi calida è fornace vapores.

Sunt

Sunt etiam quæ,cùm nigreſcit fœtibus arbos,
Incipiunt cum mora rubeſcere,pabula lecta
Retibus imponunt raris,in perq; foratis
Pellibus,in gyrumq; agitant, iactantq; per auras.
Nanq; cadunt veluti per lata foramina grando
Nigrantes baccæ,vel quicquid inutile menſis,
Et tantùm folia ipſa manent,quòd ſoluere mollem
Aluum mora ferunt,triſtesq; inducere morbos,
Præterea liquido reſpergi corpora oliuo
Mors erit extemplò ah miſeris, lucemq; relinquẽt.
Ergo vbi nocte gregẽ famulæ, & ſtabula alta reui-
Edico procul ardentem deponere teſtam, (ſent,
In tenebris vbi pingue oleum depaſcitur ignis,
Ne ſuper incautis gutta ſtillantis oliui
Decidat,ac totos deformet peſte penates.
Vſqueadeò in Venerem longas exercuit iras
Infenſam inuentrix ſemper frondentis oliuæ.
Exin cùm liquor officiat bombycibus omnis,
Præcipuè ſale qui fuerit vitiatus amaro.
Cum ſedem attigerit, miſeris erit acre venenum,
Protinus elucet languentibus aurea pellis,
Deinde tument,turpisq; animis ignauia venit
Deſidibus,tandem rumpuntur, & omnia tetro
Inficiunt tabo: ſanies fluit vndique membris,
Nec quicquã ſalſo Venerem æquore profuit ortam
Quædam ideo ſiluas ſeruant noctesq; diesque.
Quandoquidem inuentæ ſalſo quæ pabula rore
Inuidia infecere(ſcelus prohibete nefandum
Dijq; deæq; omnes)cæcum & liquere venenum
In ſiluis,quod mox folijs bibit inſcia bombyx.

Arce

Arce etiam ſtrepitus: cantu caua cornua rauco,
Fiſtulaq; horribili procul abſit aenea bombo,
Tympanaq;,& voces ludentis comprime pubis.
Inualidas ſæpe exanimat leue murmur alumnas.
Sed neque tum pueri vaſtantes irrequieta
Cuncta manu hic illic, ſtragemq; impunè ferentes,
Iamq; has iamq; illas digitis dum tangere gaudẽt,
Intrò ducantur,quos longè arcebis,& vltrò
Abſiſtent,ætas ſi improuida ludificetur.
Verbis fallę illos. tineas finge acre venenum
Inſpirare anima, vel ſpicula linquere caudis,
Atq; angues,colubroſq; voca, dirosve chelydros,
Obſeruabis item,ne qui guſtauerit allij,
Aut cæpæ,aut acris porri illætabile virus
Introeat,ne res pereat tibi funditus omnis.
Bombycem exanimem vidi ſæpe ipſe iacere
Afflatam famulæ grauiter ſpirantis odore.
Continuò vis illa ſubit,nareſque laceſſit,
Intimaque infeſtum venit ad præcordia virus.
Non igitur cunctis aditus permiſeris,illas
Spectatum quicunque adeunt,quis ſpiritus ollis,
Quis vultus,vocisq; ſonus,quis euntibus vltrò
Sit greſſus,qui oculi ve,notes.diſcrimine nullo
Limine anus omnis monſtra infelicia longè
Pelle: nocent cautu triſtes oculisq; malignis.
Intrò autem tantùm iuuenes pulchræq; puellæ
Ducendæ,queis forma,ætasq; ignara nocendi eſt.
Hic impunè choros agit,alternaque læti
Idaliæ Veneri,ac Saturno carmina dicant.
Quandoquidem memini Tuſci alta in rupe Viterbi
Ipſe

Ipſe ſenem vidiſſe ferum, cui dira rigebant
Ora, grauesque oculi ſuffecti ſanguine circum,
Fronsq; obſcœna ſitu, hirtique in vertice cani.
Ille truci (ſcelus) obtutu genus omne necabat
Reptantum, tenueis animas, paruasque volantes.
Quinetiam ſiquando hortos ingreſſus, vbi annus
Exuit expleto turpem nouus orbe ſenectam,
Floribus & paſſim per agros incanuit arbor,
Ille hortis ſtragem dedit, arboribusque ruinam,
Spemq; anni agricolæ mæſti fleuere caducam.
Nam quocũq; aciã horribilẽ intẽdiſſet, ibi omneis
Cernere erat ſubitò afflatos langueſcere flores,
Mox album latè nimbum volitare per auras,
Nec tantum noceat raptor ferus Orithyiæ,
Siquando iratus malè tutis incubet hortis.
Noſtram igitur ſi fortè domum prætermeet olim
Peſtis, & ira deum talis, cùm plurima reptans
Compleuit ſedes omneis, atque atria circum,
Non illum affari libeat, longumque morari.
Sed properate fores famulæ, properate feneſtras
Claudere, peſtiferamque auertite lumine cladem.
Iam promiſſa dies terris lucem intulit almam,
Iam, licet, ingredere, artificum mirare laborem
Egregium, mirare artes, vt pendula ramis
Omnibus hæſerunt varij glomeramina fili:
Qualiter autumni primo cum frigore in hortis
Arboribus pendent haud vno poma colore,
Sic hærent nitidi vario diſcrimine ramis
Folliculi, ſunt quæ viridem traxere colorem
E folijs, quæ depaſta eſt Saturnia bombyx,

Fila,

Fila, auri quædam electrique ſimillima puri.
Omnibus eſt reliquis color albi velleris inſtar.
Ergo vbi per ramos iam perfeciſſe laborem
Clauſas quanque ſuum, vigili exploraueris aure:
Atq; vbi nec ſtrepitus, nec vim datur amplius vllâ
Audiri, ſed iam motus requieuerit omnis,
Pelle moras, exonerare ramos, impone caniſtris.
Carpe vtraque manu, & famulas properare iubeto.
Primus deinde labos extrema, & inutile quicquid
Lanicij detraxe, & luxuriantia circùm
Vellera, quæ ſtuppæ veluti nodoſa puellæ
Ruris penſa trahunt torquentes pollice fila,
Vnde ſibi intexant feſtis geſtanda diebus
Tegmina, cùm lætas agitant per prata choreas.
Hinc triplex delectus, meliora deorum
Imponunt aris, aliqua in ſpem gentis, & anni
Venturi ad ſobolem ſeruant de more creandam.
Cætera dein varios deuoluunt veſtis in vſus.
Quæ verò in generis ſpem vis ſeruare caduci,
Deligito ex omni numero neglecta quot annis!
Degenerant proles magis ac magis, atque propago
Deterior tibi ſemper erit labentibus annis.
Sed non ob ſobolem multos ſeruare neceſſe eſt
Folliculos: capitum multorum ſemina partu
Vna dabit mater, centum quæque ora relinquet.
Quos igitur fæturæ habiles prouideris omneis
Connectes ducto per acus veſtigia filo.
Sed parcens leuiter terebrato, extremaque tantùm
Tangito acu tenui, ne incluſa cadauera ferro
Ah violes, & res euertas funditur omnes

Poſt

Poſt hinc conſertos ita frigida ſub loca conde,
Aut Bacchi in cella ſub terram, aut ſicubi montis
Exeſi ſpecus ardenti impenetrabile Phœbo,
Ne calor abſumat defuncta cadauera vita.
Fata dabunt quibus ad iucundum ſurgere lumen
Rurſus, & in paruas volucrum ſe vertere formas,
Cùm primum cœlo ſtellas Aurora fugarit,
Et decies roſeos Sol lauerit æquore currus.
Nam quondã (vt perhibent) cũ primos aurea fœtus
Nutriret Venus vmbroſis in vallibus Idæ,
Nuda cohors tenerum circùm ludebat amorum,
Et nunc hic manibus temere dare pabula blandis,
Nunc illic tractare leui reptantia tactu
Corpora, Acidalioſque toris diffundere flores
Dum verò incauti nunc huc, nunc protinus illuc
(Fortè parens aberat) ſtudijs puerilibus errant,
Impliciti inter ſeſe altis in cratibus vrgent.
Fit ſtrepitus: pontes vaſtam traxere ruinam,
Lanifici ſtabula alta gregis: iacet vndiq; bombyx
Fuſa ſolo, exanimum ingentes (miſerabile) acerui.
Quam cladẽ accepit rediens vbi mater, & omnem
Cæde madere locum vidit procul, & genus omne
Funditus extinctum, totamque ab origine gentem,
Et famulas nuſquam ſibi, nuſquã occurrere natos,
Qui ſeſe abdiderant ſiluis, taciti que latebant,
Infelix ſtetit ingenti perculſa dolore.
Tum furijs acta huc illuc clamore ſupremum
Idalium impleuit, natos famulaſque requirens.
Nulla quies animo, noctesque dieſque vagatur,
Incaſſumque gemens ſolos interrogat agros.

Infernas etiam ſedes,atque atria Ditis
Aegra adijt,quò mæſtæ animæ poſt fata feruntur
Squamigerũ pecudũ,atq; hominũ,vitæq; volantũ,
Si fortè ipſe ſibi patruus rex maximus Orci
Annueret paucas animas in tarda reuerti
Corpora, vt inde nouã ſobolẽ reuocaret in auras.
Iamque ibant vmbræ tenues Styga circunfuſæ
Obſcuram,nigroſque lacus,& rauca fluenta.
Tum dominæ aduentu lætæ circum ora volantes
Nondum oblitæ alis plauſere,& ſigna dederunt
Læticiæ nondum trans liuida flumina vectæ.
Agnouit Venus,& ſecum eſt lætata repertis.
Quam Saturnius horrentis regnator Auerni
Vt procul aſpexit,multo eſt dignatus honore,
Permiſitque animas in corpora tarda reuerti
Rurſus,vt extinctam ſobolem reuocaret in auras,
Seminaque his generis penitus repararet adempti.
Vtque ſequi poſſent dominam ſupera alta petentẽ,
Corporibus geminas renouatis addidit alas.
Hanc legem poſuit tamẽ, vt genus omne quotannis
Alitis in faciem ſe poſt,opera atque labores
Verteret,& nigros Orci bis viſeret amnes.
Vt quoſdam populos in Hyperborea Pallene
Eſſe ferunt,qui, ſe vt nouies Tritonide in vnda
Merſerunt, natis tollantur in aera pennis.
Nonne vides,cùm carceribus exire recluſis
Inſtant ardentes,quanta nitantur opum vi?
Clauſa abſtat domus,& fili denſiſſimus ordo.
Nec mora,nec requies veſtibant omnia circùm,
Explorantque aditus omneis,ſiqua potis extrà
Rumpere,

Rumpere,& optatæ rurſum ſe reddere luci.
Ecce autem vt roſtro follent terebrauit acuto,
Protinus erumpit (viſum mirabile monſtrum)
Alitis in paruæ bombyx collecta figuram,
Et noua ſe rerum facies mirantibus offert.
Nam quæ longa fuit tinea olim,fit leuis alis
Papilio,tineæ pallentes concolor artus.
Ergo carceribus cùm rupit multa viam vis,
Et ſeſe cæcis populi eripuere tenebris
Aligeri,atque iterum lucis venere ſub auras,
Hærent attoniti rerum nouitate,neque audent
Remigio alarum ſe aperto credere cœlo,
Diſſimilesque ſui tacitè noua corpora ſecum
Mirari forma nec ſeſe agnoſcere in illa.
Cornua mirantur fronti,mirantur & alas.
Et vires nil ſupra audent tentare priores
Diffiſi,memoresque ſui: ſed tum neque guſtant
Pabula,nec vitæ quærunt alimenta prioris:
Tantus adhuc memores timor atri detinet Orci.
Nũc etiam ante oculos Styx liuida, nigraq; regna,
Tartareique canis tria guttura,monſtraque Ditis
Impacatas,breuis ne vitæ gaudia quærant.
Idcirco aligere neque frondem ſuffice genti
Incaſſum neque potandos admoueris amnes.
Carpe manu reſides,& funibns inſidentes,
In tabulamque refer ſtratam velamine molli.
Quippe vbi ſubracto ſe rurſum ad fata vocari
Senſerunt victu, turbantur. tum ſimul omnes
Excidium veluti cœlo terriſque propinquum
Immineat,cùm ſupremo mortalia cuncta

Vna dies dabit exitio, multoſque per annos
Suſtentata ruet perituri machina mundi,
Attoniti dubijs properant ſuccurrere rebus.
Concubitu indulgent omnes, vt ſemina gentis
Munere defuncti vitæ poſt fata relinquant,
Et ſeruare genus valeant, ſtirpemque tueri.
Nec verò, velut in ſiluis genus omne ferarum,
Alituumque vagos paſſim furantur amores,
Sed connubia certa, ſed electi hymenæi.
Ille ſuam tenet illa ſuum, dulcique fruuntur
Amplexu, caudis ambo per mutua nexis.
Inſtant, & validis iuncti compagibus hærent.
Nec Veneris breuis vſus erit, videre reuincti
Quartam ſæpe diem: nec quas legere relinquent,
Donec vterq; cadat, neq; enim, ſi viribus hauſtus
Mas prior occiderit, longum tamen ipſa ſuperſtes
Fœmina erit: ſed vbi conceptа effuderit oua,
Nulla mora, amplexu nondum diuulſa ſequetur.
Idem omni interitus generi, fata omnibus æqua.
Aſpicies miſerans confuſa cadauera paſſim
Procubuiſſe toris genialibus. omnia primùm
Sedibus exportato, & triſtia funera ducito.
Illis nanque operum eſt cunctorum finis & æui.
At verò quæ infuſa vides mantilibus albis
Semina, ceu milij exigui tenuiſſima coge.
Hæc tibi poſt annum ſobolis ſpes certa creandæ.
His etenim ſeſe reparat moribunda quotannis
Seminibus, ſobolesq; venit noua ſemper ad auras,
Ab de domo his aptam ſuper omnia delige ſedem,
Quo neque ſint aditus torrenti æſtate calori,

Nec Boreæ bruma in media, contraria vis eſt
Vtraque ſeminibus ſeruandis: frigora dira
Vim genitalem omnem perimunt, fruſtraq; fouebis
Semen inane: calor verò ſi admiſſus in oua
Paulatim ſeſe inſinuet, parua eſt mora, proles
Ante diem ſuperas incaſſum rumpet in auras,
Cùm frondes iam conſumptæ, cùm pabula ſiluæ
Deficiunt, & tonſa comam Thisbeia nudos
Oſtentat ramos populatis frondibus arbor.
Quòd ſi ſpes generis defecerit omnis vbique,
Seminaque aruerint Iouis implacabilis ira,
Sicut apes, teneri reparantur cæde iuuenci.
Hic ſuper accedit tantùm labor. antè iuuencus
Bis denoſque dies, bis denasque ordine noctes
Graminis arcendus paſtu, prohibendus ab vndis.
Intereà in ſtabulis tantùm illi pinguia mori
Sufficiunt folia, & lactenti cortice ramus
Viſcera vbi cæſi fuerint liquefacta, videbis
Bombycem fractis condenſam erumpere coſtis,
Atque globos toto tinearum efferuere tergo,
Et veluti putres paſſim concreſcere fungos.
Quod ſupereſt moneo generis tibi ſemina ſunto
Annua: degenerant ſupra annum condita, & inde
Omnis abit vigor, atque intus vitalis hebet vis.
Tum verò lætas exercent fila puellas,
Haud breuis hic labor, exhauſti cui nil ſatis vnquã,
Dum redeat moro attonſæ noua vere iuuentus.
Folliculos primùm domitant feruentibus vndis,
Filaque deuoluunt nigris fumantia aenis.
Tum currente rota torquent, eademq; retorquent;

Staminæque implicito cura eſt diſſoluere nodos.
Hinc vocat extremum tandem textura laborem,
Intenduntque nurus diſcretas pectine telas
Multifido, radijsque ſonantibus inter texunt
Iactantes dextra, læuaque ſequentia fila,
Alternisque ſuus pedibus labor additus, atque
Deſuper acta gemit tereti rota garrula neruo.
Nec mora, certantes properant, falluntque laborē
Aut cantu, aut Veneris curæ narrantur inanes.
Nec modus eſt ſimplex texendi, nec genus vnum
Telarum, nunc raſa vides, & læuia texta,
Nunc pexis, leuiterque attonſis mollia villis.
Quinetiam varios tenui ſub tegmine pingunt
Nexilibus flores ederis ſiluasque virentes,
Pomaque graminaq;, & ceruos, capreasq; fugaces
Adde velut nebulas tenues velamina textu
Rara, quibus matres crines, & tempora velant,
In templisque deum prohibent à puluere vultus.
Vidi etiam varium quæ mutant texta colorem,
Eluduntque oculos, vt diſcolor aura refulſit.
Quid ſequar vlteruis? nil vis humana reliquit
Intactum filum tunicis includitur aureis,
Indutæque rigent fuluo ſub tegmine veſtes:
Vt quondam Phryxi de finibus AEeteis
Vecta ouis aurato fulgebat pectora villo,
Pectoraque, & pexo pallentia terga metallo:
Et dubitāt matres pinguem ſerere vndique morum,
Aut inter teneras bombycem ferre papillas?
Quid mirum, ſi iam totum diffuſa per orbem
Saturni, & Veneris paſcunt pecora aurea gentes?

Mollia nec ſoli nouerunt ſtamina Seres.
Laniuomum ipſa genus Saturni munere magno
Iandudum ſuper Idalium ſuper alta Cythera
Tranſtulit & Venus,& noſtras penetrauit ad oras.
Quippe olim (ſed fama annis obſcura) regebat
Felices Seras læti ditiſſimus agri
Serius,antiquo patriæ de nomine dictus.
Mox acri infelix Phaethuſæ incenſus amore
Italiam petijt. poſtquàm illam ad flumina magni
Audijt Eridani correptum fulmine fratrem
Flere diem,noctemq;,Iouis fera tela querentem.
Sed vix Auſonios fines,Oenotriaque arua
Attigerat,nouus ecce illi cùm perculit aures
Rumor,virgineam formam amiſiſſe puellam,
Protinus &,longos ad cœlum tendere ramo
Pro manibus,duroque includi pectora libro,
Ah miſeram,ſubitò ſtetit acri corda dolore
Saucius,inſignemque à pectore rupit amictum,
Pictus acu molles tunicas opera aurea Serum.
Tum viridi in ripa,caræ ſub virginis vmbra
Impleuit cœlum queſtu,dilectaque fruſtra
Robora complexus tereti dabat oſcula ligno,
Et tenero ereptos in cortice flebat amores.
Infelix: non ſceptra animum,non regna parentum
Alta mouere queunt,nec opimæ copia gazæ.
In patriam negat ire,placet tantùm Itala tellus
Nec procul Eridani ripis abſiſtit,& omnem
Vitam agit in lacrymis. biſſenos. ordine menſes
Illum adeò perhibent ſolos fleuiſſe per agros,
Et tandem ſuperos extrema voce precatum,

Neue oculis lacrymæ,neu deeſſet luctibus humor
Perpetuus,ſuperis quæ vota audita repentè.
Perſtat in incœpto: gemitu nemora omnia cõplet.
Non oculis lacrymæ,non deſit luctibus humor.
Soluunt ſe in lacrymas artus,& corpore toto
Liquitur humor,abitq; omnis conuerſus in vndas.
Fit fluuius,curſuq; breuiſſimus exit in alueum
Addua magne tuum,& tecũ in vada ſoluitur alti
Eridani,atque pedes Phaethuſe humectat amatæ
Flumine turrigeræ radens ſata culta Cremonæ.
Manſit amor,veteres amni manſere calores.
Sæpe illum fama eſt clauſam ſub ortice Nympham
Tentaſſe,optatum mox aſcendiſſe cubile.
Tandem iuncta Dryas fluuio eſt,licitisq; hymenæis
Egreſſam rupta diuam deus arbore duxit,
Cui picturatas vario ſubtegmine veſtes,
Illuſasque auro tunicas,& tenuia lætæ
Texta dedit miſſa à patrijs ſibi munera terris.
Paucaque præterea bombycis ſemina donis
Addidit,oſtendens huius quis muneris vſus.
Ipſa eadem egregias longo pòſt tempore natas
Seriadas docuit patris de nomine dictas.
Mox illæ Auſonias paſſim ſparſere per vrbes,
Et morum vmbroſam latos ſeuere per agros,
Vnde ſacri viridem vates petiere coronam,
Et meritis gratas ſibi deuinxere puellas.

FINIS.

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONENSIS, SCACCHIA LVDVS.

LVDIMVS effigiem belli, ſimulataque veris
Prælia, buxo acies fictas, & ludicra regna,
Vt gemini inter ſe reges albusque, nigerque
Pro laude oppoſiti certen: bicoloribus armis.
Dicite Seriades Nymphæ certamina tanta
Carminibus prorſus vatum illibata priorum.
Nulla via eſt: tamen ire iuuat, quò me rapit ardor,
Inuiaque audaci propero tentare iuuenta,
Vos per inaceſſas rupes, & inhoſpita euntem
Saxa deæ regite. ac ſecretum oſtendite callem.
Vos huius ludi in primis meminiſſe neceſſe eſt.
Vos primæ ſtudia hæc Italis monſtraſtis in oris
Scacchidis egregiæ monimentum inſigne ſororis.
Iuppiter Aethiopum ſedes, & Memnonis arua
Inerat, Oceani menſas dignatus amici,
Qui ſibi tum optatis iunxit Tellurem hymenæis.
Affuit vnà omnis Superùm chorus: omnia feſto
Aequoris immenſi reſonabant littora plauſu.
Vt dapibus compreſſa fames, menſæque remotæ,
Quò ſuperum mentes ludo mulceret inani,

Ocea-

Oceanus tabulam afferri iubet interpictam.
Sexaginta inſunt & quattuor ordine ſedes,
Octono parte ex omni via limite quadrat
Ordinibus paribus, necnon forma omnibus vna
Sedibus, æquale & ſpatium, ſed non color vnus.
Alternant ſemper variæ, ſubeuntique viciſſim
Albentes nigris, teſtudo picta ſupernè
Qualia deuexo geſtat diſcrimina tergo.
Tum Superis tacitè ſecum mirantibus inquit:
Marti aptam ſedem, ludicraq; caſtra videris.
Hoc campo aduerſas acies ſpectare licebit
Oppoſitis ſignis belli ſimulacra ciere,
Quæ quondam ſub aquis gaudent ſpectacla tueri
Nereides, vaſtique omnis gens accola ponti,
Siquãdo placidũ mare, & humida regna quierunt.
En verò ſimulata adſunt qui prælia ludant.
Sic ait, & verſa in tabulam deprompſit ab vrna
Arte laboratam buxum, ſimulataque noſtris
Corpora, torno acies fictas albaſque nigraſque,
Agmina bina pari numeroque & viribus æquis,
Bis niuea cum veſte octo, totidemque nigranti.
Vt variæ facies, pariter ſunt & ſua cuique
Nomina. diuerſum munus, non æqua poteſtas:
Illic & reges paribus capita alta coronis,
Et regum pariter nuptas in bella paratas
Cernere erat. ſunt qui pedibus certamina inire
Sueti, ſunt & equis qui malint, quique ſagitis,
Nec deeſt quæ ferat armatas in prælia tures.
Bellua. vtrinq; Indos credas ſpectare Elephantes.
Iamq; aciem in verſum ſtatuunt, ſtructeq; cohortes
Pro-

Procedunt campo,caſtriſque locantur vtriſque.
Linea principio ſublimes vltima reges
Parte vtraque capit,quartis in ſedibus ambos
Tractu eodem aduerſos inter ſe,ſex tamen æquis
In medio ſedes ſpatijs hinc inde relictæ.
Sede albus ſeſe nigra tenet,ater in alba.
Proxima reginas capit orbita. regibus amba
Hærent quæque ſuo,dextrum latus altera,læuum
Altera lege datis tangunt ſtationibus,atrumque
Atra tenet campum,ſpatio ſtat candida in albo,
Et proprium ſeruant prima ſtatione colorem.
Inde ſagittiferi iuuenes de gente nigranti
Stant gemini,totidem pariter candore niuali,
Nomen Areiphilos Graij fecere vocantes,
Quòd Marti ante alios cari fera bella laceſſant.
Continuò hos inter rex,necnon regia coniux
Clauduntur medij: duo dehinc vtrinque coruſci
Auratis equites ſagulis,criſtiſq; decori
Cornipedes in aperta parant certamina Martis.
Tum geminæ velut extremis in cornibus arces
Hinc atque hinc altis ſtant propugnacula muris
Quas dorſo immanes geſtant in bella Elephanti.
Poſtremò ſubeunt octo hinc atque inde ſecundis
Ordinibus pedites,caſtriſque armantur vtriſque
Armigeri partim regis partimque miniſtræ
Virginis armiſonæ,quæ prima pericula belli,
Congreſſusque ineant primos,pugnamq; laceſſant.
Non aliter campis legio ſe buxea vtrinque
Compoſuit duplici digeſtis ordine turmis,
Aduerſiſque ambæ fulſere coloribus alæ,

Quàm

Quàm Gallorum acies alpino frigore lactea
Corpora ſi tendant albis in prælia ſignis
Auroræ populos contra,& Phaethonte peruſtos
Inſano Aethiopas,& nigri Memnonis alas.
Tum pater Oceanus rurſus ſic ore locutus,
Cœlicolæ iam quænam acies,quæ caſtra videtis
Diſcite nũc (neq; enim ſunt hæc ſine legibus arma)
Certandi leges,nequeant quas tendere contra.
Principio alterni reges in prælia mittunt
Quem pugnæ numero ex omni elegere ſuorum.
Si niger arma ferens primus proceſſit in æquor,
Continuò aduerſum ſemper ſe candidus offert,
Nec plures licet ire ſimul facto agmine in oſtem.
Propoſitum cunctis vnum ſtudium omnibus vnum
Obſeſſos reges inimicæ claudere gentis,
Ne quò impune queant fugere, atque inſtantia fata
Euitare: etenim capiunt ita prælia finem.
Haud tamen intereà cuneis obſtantibus vltrò
Parcunt,ſed citius quo regem ſternere letho
Deſertum eualeant,cadunt ferro obuia paſſim
Agmina. rareſcunt hic illic funere ſemper
Vtraque caſtra nouo,magis ac magis area belli
Picturata patet,ſternuntq; caduntque viciſſim.
Sed cædentem opus eſt ſublati protinus hoſtis
Succeſſiſſe loco,& conatus vindicis alæ
Suſtinuiſſe ſemel. mox ſi vitauerit ictum,
Inde referre licet ſe in tutum præpete planta.
At pedites prohibent leges certaminis vnos,
Cùm ſemel exierint (facilis iactura) reuerti.
Nec verò inceſſus cunctis bellantibus idem,

Pugnandi'ue modus. pedites in prælia euntes
Eualeant vnam tantum tranſmittere ſedem,
Inq; hoſtem tendunt aduerſi & limite recto.
Congreſſu tamen in primo fas longius ire,
Et duplicare gradus conceſſum. at cōminus hoſtem
Cùm feriunt, ictum obliquant, & vulnera furtim
Intentant ſemper lateri, cauaq; ilia cædunt.
Sed gemini claudunt aciē qui hinc inde Elephanti,
Cùm turres in bella gerunt, ac prælia miſcent,
Recta fronte valent dextra, læuaq; retroq;
Ferre aditum contra, campumque impune per omne
Proruere, ac totis paſſim dare funera caſtris.
Ne tamen obliquis occultent nixibus ictum,
Qui tantum mos conceſſus pugnantibus arcu
Dilectis Marti ante alios nam ſemper vterque
Fertur in obliquum ſpatijs nigrantibus alter,
Alter cadenti ſemper ſe limite verſat,
Directiſque ineunt ambo fera bella ſagittis,
Nec variare licet, quanuis, fas ire per omnem
Hinc atq; hinc cāpū, atq; omnes percurrere ſedes.
Inſultat ſonipes ferus, atq; repugnat habenis.
Nunquam continuò ſtipata per agmina ductu
Procurrit. tantum ſurſum ſeſe arduus effert
Semper, & in gyrum greſſus magno impete lunat
Curuatos, duplicemq; datur tranſmittere ſedem.
Si nigrante prius campo expectauerit, album
Mox petere, & ſedis ſemper mutare colorem
Lex iubet, ac certo ſemper ſe ſiſtere ſaltu.
At regina furens animis pars optima belli
In frontem, in terga, ac dextram leuamq; mouetur,
Itque

Itque iter obliquum, ſed ſemper tramite recto
Procedit: neque enim curuato inſurgere ſaltu
Cornipedum de more licet. non terminus olli,
Nec curſus meta vlla datur. quocunq; libido
Impulerit, licet ire, modò ne ex agmine quiſquam
Hoſtilive, ſuove aditus occludat eunti.
Nulli etenim ſuper educto fas agmina ſaltu
Tranſilijſſe. equiti tantùm hæc conceſſa poteſtas.
Cautius arma mouent gentis regnator vterque,
In quibus eſt omnis ſpes, ac fiducia belli.
Omnibus incolumi rege ſtat cernere fero,
Sublato pugna excedunt, & caſtra relinquunt.
Ille adeò in bello captus ſecum omnia vertit.
Ergo hærens cunctatur, eum venerantur, & omnes
Agmine circunſtant denſo, mediumque tuentur.
Vtq; armis ſæpe eripiant, ſua corpora bello
Obijciunt, mortemque optant pro rege paciſci.
Non illi ſtudium feriendi, aut arma ciendi:
Se tegere eſt ſatis, atque inſtantia fata cauere.
Haud tamē obtulerit ſe quiſquā impune propinquū
Obuius, ex omni nam ſummum parte nocendi
Ius habet. ille quidē haud procurrere lōgius auſit,
Sed poſtquam auſpicijs primis progreſſus ab aula
Mutauit ſedes proprias, non amplius vno
Vlterius fas ire gradu, ſeu vulneret hoſtem,
Ceu vim tela ferant nullam, atque innoxius erret.
Hic mos certandi, hæc belli antiquiſſima iura:
Nunc aciem inter ſe certantes cernite vtranque.
Sic ait. at quoniam, quoties fera bella fatigant
Mortales; ſuperi ſtudijs diuerſa fouentes

Ipſi

Ipſi etiam inter ſeſe odijs bellantur iniquis,
Maximaque interdum toto ardent prælia cœlo,
Iuppiter omnipotens ſolio rex fatus ab alto
Omneis abſtinuiſſe iubet mortalibus armis,
Aque minis, nequem foueant, perterret acerbis:
Tum Phœbũ vocat intonſum, Atlantisq́; nepotem
Egregium furto peperit quem candida Maia,
Inſignes ambos facie, & florentibus annis.
Nondum Mercurius leuibus talaria plantis
Addiderat: nondum Titania lumina agebat
Per liquidum curru gemmato Phœbus Olympum,
Tãtũ humeros pharetra inſignis, & crinib9 aureis.
Hos pater aduerſis ſolos decernere iuſſit
Inter ſe ſtudijs, & ludicra bella fouere,
Ac partes tutari ambas, quas vellet vterque.
Nec non propoſuit victori præmia digna.
Dij magni ſedere. deum ſtat turba minorum
Circunfuſa: cauent ſed lege & fœdere pacto
Ne quiſquam voce, aut nutu ludentibus auſit
Præmiſos monſtrare ictus, quem denique primum
Sors inferre aciem vocet, atque inuadere Martem,
Quæſitum, primumq́; locum certaminis albo
Ductori tulit, vt quem vellet primus in hoſtem
Mitteret. id ſanè magni referre putabant.
Tum tacitus ſecum verſat quem ducere contra
Conueniat, peditemq́ue iubet procedere campum
In medium, qui reginam dirimebat ab hoſte.
Ille gradus duplices ſuperat. cui tum arbiter âter
Ipſe etiam aduerſam recto de gente nigranti
Tramite agit peditem, atq; iubet ſubſiſtere contra
Adue-

Aduenie͂tem hoſtem,paribusq́; occurrere in armis.
Stant ergo aduerſis inter ſe frontibus ambo
In medijs campi ſpatijs,ac mutua tentant
Vulnera nequicqua͂. neq; enim vis vlla nocendi eſt
Armigeris,tractu dum miſcent prælia eodem.
Subſidio ſocij dextra,leuaq; frequentes
Hinc atq; hinc ſubeunt, latè & loca milite co͂ple͂t.
Alternantq́; vices. necdum tamen horrida miſcent
Prælia,ſed placidus medijs Mars ludit in armis,
Excurſusq́; breues tentant,tutique tenent ſe.
Iamq́; pedes nigri rectoris,qui prior hoſtem
Contra ijt, obliquum læua clàm ſtrinxerat enſem,
Atq; album è medijs peditem citus abſtulit armis,
Illiusque locum arripuit præſtantibus auſis:
Ah miſer,inſtantem lateri non viderat hoſtem.
Ipſe etiam cadit,& pugnas in morte relinquit.
Tum cautus fuſcæ regnator gentis ab aula
Subduxit ſeſe media,penitusque repoſtis
Caſtrorum latebris extrema in fauce recondit,
Et peditum cuneis ſtipantibus abditus hæſit.
Nec mora,ſurgit eques bellator læuus vtrinque,
Et medijs hinc inde inſultant cœtibus ambo,
Alternique ruunt,& ſpargunt fata per hoſtes.
Sternuntur pedites paſſim miſeranda iuuentus,
Quòd nequea͂t reuocare gradu͂, ſonat vngula ca͂po
In medio,& totis miſcentur funera caſtris.
Dum verò peditum intentus Latonius heros
Cædibus inſtat atrox,equitemq́; per agmina verſat
Vaſtatorem alæ piceæ,longè Arcada maior
Ardor agit tacitis iandudum inuadere furtis
Magnum

Magnũ aliquid, peditumq; vltra ſæpe obuia tranſit
Agmina, cornipedem ducens in prælia læuum.
Qui regi inſidias tendens huc vertitur atque huc,
Per mediosque hoſtes impune infrænis oberrat.
Conſtitit, optataque diu ſtatione potitus
Lethum intentabat pariter regique Elephantique,
Alæ qui dextro cornu turritus in auras
Attollens caput ingenti ſe mole tenebat.
Delius ingemuit clauſo ſuccurrere regi
Admonitus: nãq; indefenſum in morte Elephãtem
Linquere ſe videt, atque ambos non poſſe periclo
Eripere, & fatis vrgeri cernit iniquis.
Cura prior ſed enim eſt trepidum defendere regẽ,
Quem rapit dextrum latus: at niger emicat enſe
Stricto eques & magnis Elehantẽ intercipit auſis,
Dãnũ ingẽs: neq; enim eſt ſæuæ poſt virginis arma
Bellantum numero ex omni magis vtilis alter.
Non tamen impune euades ait acer Apollo,
Et peditum cuneis denſaque indagine cingit.
Ille igitur trepidare metu, certique pericli
Fruſtrà velle fugã: nã hinc fata minatur Amazon,
Inde obſtat conſerta phalanx, tandem alius acto
Virginis enſe cadit, pulchræ ſolatia mortis.
Aeſtuat alba cohors latere heu minus vtilis vno,
Et magis atque magis furit acri accenſa dolore.
Sicut vbi dextrum taurus certamine cornu
Amiſit, dum ſe aduerſo fert pectore in hoſtem,
Sæuior in pugnam ruit armos ſanguine & altè
Colla animoſa leuãs: gemitu omnis ſilua remugit,
Talis erat facies, cæſi poſt fata Elephantis,

Candentis turmæ. hinc furijs maioribus ardet
Phœbus,& vltrices hortatur in arma cohortes.
In ferrum,& cædes pronus,cupiduſque nocendi,
Incautuſque ambas perdit ſine lege phalangas.
Dumque hoſtes pariter cernat procumbere victos,
Ipſe ſuos morti indefenſos obijcit vltro.
Mercurius melior furto cunctatur,& hærens
Vſque alium ex alio ſpectando præuidet ictum.
Sæpe ille ex longo meditatus fata ſuperbæ
Reginæ peditem perdendum cominus offert,
Diſſimulatque dolos,mox pœnitet,& trahit alto
Improbus,errorem fingens,ſuſpiria corde.
Iamque ſagittiferi è dextro ſpicula cornu
Virginis in latus albentis tendebat. id hoſtis
Haud primùm ſenſit, peditemq́, trahebat in atram
Læua acië,rerum ignarus. verùm improba cladem
Et tantas Erycina Venus miſerata ruinas
Incauto iuueni furtim tacito innuit ore,
Atque oculis (Phœbo nam fortè aduerſa ſedebat)
Nulla mora,adnutus diuæ tremefactus Apollo
Conſtitit,atque oculis latè agmina circunſpexit,
Et ſubito inſidias ſenſit,peditemque retraxit,
Quē contra impulerat dextra impiger.atq; periclo
Reginam eripuit. tum Maia Atlantide cretus
Littoreum caueæ conceſſum vocibus implet,
Reginam captam ingeminans, fremit vndiq; turba
Cœlicolum ſtudijs varijs,ſeſeq; tuetur
Phœbus,& his alto fatur de littore verbis,
Quæ porrò inuidia eſt dextram ludicra petenti
Præmia corrigere incautam,in meliuſque referre,
Cùm

Cùm nec pacta vetent? Quòd ſi maia ſate poſthac
Id ſedet omnino prohiberi: lege caueto,
Quique prior fuerit digitis impulſus in hoſtem,
Siue albus, piceusve fuat, diſcrimine nullo
Ille eat, & dubij ſubeat diſcrimina Martis.
Dixit, & hæc toto placuit ſententia circo
Cœlicolis Venerem obtu clam verſus acerbo
Iuppiter increpuit, nec ſenſit filius Arcas.
Sed puer ingemuit labefactus corda dolore
Ingenti. vix ſe tenuit quin ludicra caſtra,
Iniectiſque acies manibus confunderet ambas.
Tum ſecum ſtatuit furtis certare doliſque
Omnibus, ac totis fraudes innectere caſtris.
Iam tum igitur iuuenē pharetratū in prælia ducens
Cornipedis ſimulare gradus iubet. ocyus ille
Emicat, atque albæ reginæ fata minatur.
Non Phœbum latuere doli. ſubriſit, & ore
Verſus ad aſtantes, Quanuis accommoda furtis
Mercurio ſit dextra, inquit fraudiq́ue doliſque
Callide Atlantiada inuigiles, haud me tamen vltrà
Fallere erit: iamq; improbe iniquā corrige dextrā.
Spectantum cunei ingenti riſere theatro,
Atque Arcas, veluti deceptus imagine falſa,
Summiſit buxum conceſſo in prælia greſſu
Arcum intendentem, vigilat iam cautus Apollo
Fraudeſque inſidiaſque timens, occultaque furta.
Ille etenim per ſæpe, manu dum ducit in hoſtes
Alternam buxum, ius contra, & fœdere pacta
Implicitans celeres digites duo corpora bello
Obijciat ſimul, obſeruet niſi prouidus hoſtis.

Iamq; equitem contra nigrantem candidus arcum
Intendens ſeſe oppoſuit pharetratus,& arcet
Reginæ iugulo intentum . tum dexter oberat
Huc atque huc Elephas , niueisq; exultat in armis .
Hæſerat in medio,dominæ regique minatus
Albus eques ratus impune,& iam ſorte ſuperbus
Nequicquam ſpoliorum animum paſcebat amore .
Non tulit hanc ſpeciẽ iuuenis pharetratus , & arcu
Contendit calamum ſeſeque immitit in hoſtem ,
Fata licet pedes intentet,moriturus in armis
Inſigni pro laude,aluo mediæ hæſit arundo
Stridula, & ima chalybs deſcendit in ilia adactus .
Voluitur ille excuſſus humique,& calcibus auras
Verberat in ventos vita indignata receſſit .
Inde ſagittiferum ſternit pedes : hunc pedes aliter
Hoſtili de plebe necat : pugna aſpera ſurgit .
Turribus occurrunt ingenti mole Elephanti ,
Sæua pharetrigeri contendunt ſpicula neruis ,
Quadrupedũq; gemit bicolor ſub verbere campus.
Incaluere animi parte ex vtraque,& in armis
Concurrunt denſi,ſimul omnis copia gentis
Albæque,piceæque duces,ambæque phalanges ,
Confuſæque acies magno certamine totis
Denſantur campis,virtus fortunaque in vnum
Conueniunt . hi nunc victores agmina verſa
Aequore agunt toto, verſis referuntur habenis
Nunc ijdem,variantque vices,& fluctuat omnis
Area bellorum : vaſti velut æquoris vndæ
Siquando inter ſe recluſo carcere ſæua
Bella cient animoſi Euri,vertuntque profundum

Ionio in magno, aut vndiſono Atlanteo,
Alternos voluunt procurua ad littora fluctus.
At medias acies inter crudeſcit Amazon
Candida plena animis, multisq; in millibus ardet.
Nanq; ſagittiferũ incurſans, rediensq; Elephantem
Nigrantes ſternit. dextra læuaque per alas
Fulminat, atque manu ſpargens haſtilia ſæuit.
Bellanti dant tela locum, retroque reſidunt
Hinc atque hinc inimicæ acies: per tela, per hoſtes
Illa ruit pulchram in mortem, ſimul vltima tentat
Caſtra fugæ fidens, animosque in bella viriles
Sæua gerit: penetrat cuneos, aperitque viam vi.
Tandem fuſca cohors, nigrantisque arbiter alæ
Ipſe etiam arma ſuæ trepidus, viresque animosque
Virginis implorat. nulla eſt mora, feruida Amazon
Emicat, atque ardens paribus ſe ſiſtit in armis.
Quem primũ haſta, aut quẽ poſtremũ bellica virgo
Demetis, aut quot humi cadentia corpora linquis?
Semianimes voluuntur equi niueique nigrique,
Et peditum cunei, dilectaque pecora Marti
Aligera iuuenes ineuntes bella ſagitta.
Quis cladem fando illius, quis funera pugnæ,
Proſtratosque duces ſperet ſe æquare canendo?
Sternitur omne ſolum buxo, atque miſerrima cędes
Exoritur, confuſa inter ſeſe agmina cædunt,
Implicitæque ruunt albæ nigræque phalanges.
Sternuntur pedites, & corpora quadrupedantum.
Nam verſæ inter ſe iactantes mutua tela
Fœmineis ambæ nituntur Amazones armis
Vſqueadeò certæ non cedere, donec in auras

Aut hæc,aut illa effundat cum ſanguine multo
Sæuam animam, ſola linquentes prælia morte.
Intereà amborum populorum rector vterque
Captiuos hoſtes, & victa cadauera bello
Carcere ſeruabant caſtris vicina, cauentes
Ne capti ſemel,aut obita iam morte iacentes
In vitam reuocati iterum certamina inirent.
At lateri innixus Phœbeo Threicius Mars
Iunctus amicitia puero Arcadi,ſiquid amico
Fata ſinant prodeſſe, animum per cuncta volutat,
Obſeruatque omnes caſus,tum corpora bina
Capta,pharetratum iuuenem, peditemq; nigrantes
Cœtibus è functis iam vita,atque æthere caſſis
Surripit. & caſtris rurſum clam immittit apertis.
Ergo iterum gemini captiui prælia inibant,
Miſcebantq; manus animoſi,atque arma ferebant.
Haud ſecus(vt perhibēt)cū Colchis nacta cadauer,
Aut virgo Maſſilla recens,cantuq; triformem
Sæpe ciens Hecatén,ac magni numina Ditis,
Falſam animā inſinuat membris,auraſq; loquaces,
Continuò erigitur corpus,loquiturq;, videntque,
Et viuos inter fruitur cœleſtibus auris.
Non tulit indignum facinus Iunonia proles
Mulciber (ille dolum ſolus deprendit) & ore
Inclamat,Phœbumq; monet. Thrax palluit heros
Deprenſus. Phœbo exarſit dolor oſſibus ingens.
Tum Marti pater omnipotens iratus iniqua
Præſidia abduci,atque indebita corpora bello
Protinus è caſtris iubet,atque retexere falſos
Hinc atque inde ictus, & cuncta in priſtina reddit,
Iamq;

Iamque duces furijs ambo maioribus inſtant,
Reginasque ambas conuerſa per agmina mittunt.
Cæde madent illæ,toto æquore fata ferentes.
Conſidunt tandem obuerſæ,regesque tuentur,
Quæq; ſuum. ecce autem bellatrix agminis albi
A' tergo ferro inuaſit,ſtrauitque nigrantem
Ignaram. verum ipſa etiam cadit icta ſagitta
Ah miſera,& ſpolijs haud longum exultat opimis.
Conuertere oculos ambæ hinc atq; inde cohortes,
Atque acies lacrymis,& fœmineo vlulatu
Ambas incubuiſſe putes,dum funera ducunt.
Tum reges mæſtos ipſa ad prætoria denſi
Agglomerant ſeſe circùm: timor omnibus idem
Incumbit: par tempeſtas,par hauſit vtroſque
Diluuium populos,& ſunt ſua funera cuique.
Haud prorſus tamen ambobus defecerat omne
Robur opes reſtant,& adhuc intacta iuuentus,
Tres pedites tibi Phœbe,ſagittifer alter, & ingens
Bellua turrito dorſo,totidemque tibi Arcas,
Excepto Elephante,alta qui nuper in aula
Pace fruens cecidit poſitis inglorius armis,
Eminus aligera percuſſus arundine pectus.
Sed dexter tibi reſtat eques imperditus. hauſit
Cætera bellantum Mars impius agmina,belliq;ue
Alea,florentes & deſolauerat aulas.
At Cyllenæo iuueni ſpes occidit omnis.
Aeſtuat amiſſæ gentis memor,& ſuſpirat
Heroas magnos tot fato corpora functa.
Non tamen excedit pugna. fracta agmina bello
Relliquias tenues immitis Apollinis aſtu

Cautior in pugnam mittit, poſt funera tanta
Siqua fata ſinant gentis ſarcire ruinas.
It nigrum campis agmen, ſtat vbique morari,
Fortunamque omnem tentare, aditusque nocendi.
Exultant contra non æquo prælia motu
Cynthius inuadens. facies indigna cohortum,
Heu facies miſeranda ducum, raro agmine aperta
Caſtra patent latè, viduatæ & ciuibus aulæ.
Mærebant vacuis thalamis regnator vterque
Iandudum exoſi ſine coniuge tædia lecti.
Primus amor maneat quanuis immotus vtriſque,
Sors tamē ad noua coniugia, atq; nouos hymenæos
Flectit iniqua. igitur primùm rex agminis albi
Reginæ comites olim, fidasque miniſtras
Regali inuitat thalamo, quæ funera mæſta
Poſt fera bellatricis heræ tela irrita bello
Iactabant acies inter cuneosque nigrantes
Oppetere amiſſæ dominæ pro cæde paratæ.
Sed prius explorare auſus ſedet, atque viriles
Cunctarum ſpectare animos, vt digna cubile
Intret. in hoſtiles ſedes, atque vltima caſtra
Hortaturq;, iubetq; ſupremam apprendere metam.
Nulli fas etenim regis ſperare cubile
(Pacta vetant) niſi quæ per tela inuecta, per hoſtes
Tranſactis ſpatijs cunctis impune ſuprema
Attigerit prius aduerſi ſi penetralia regis.
Arrexere animos famulæ, pariterque per hoſtes
Limitibus properant rectis. tamen ocyor antè it
Tertia, quam dextro ducebat ſemita cornu,
Exultatque agitatque animo connubia regis.

Nam

Nam comites ſpe ſublapſa ceſſere volentes.
Illa volat cœptis immanibus, addidit alas
Gloria præpetibus plantis, & plurima merces.
Nulla obſtat mora, nec facinus prohibere tyranno
Cura nigro eſt, nouaq; ipſe etiam connubia tentat,
Et vacuis thalamis alias inducere nuptas.
Ergo iter alternæ accelerant, famulamq; ſiniſtram
Quarto limite agit, ſaltu ſed tardior vno
Parrhaſius iuuenis. iamque imperterrita virgo
Candida, facta potens voti penetrauerat omnes
Sedes, atque alacris meta conſederat alta.
Tum rector iubet afferri ſellamque tiaramque,
Extinctæ ornatus, necnon fulgentia ſceptra,
Dignaturque thoro meritam, optatisq; hymenæis.
Gaudet cana cohors, inſultatq; eminus atræ.
Haud lacrymas cohibet Maia ſatus æthera voce
Incenſens, pictosque à pectore rupit amictus.
Nigranti famulæ tantùm gradus vnus ad ipſam
Reſtabat metam ah miſeræ, ſed limite recto
Turritus fera fata Elephas impune minatur
Inſurgens, ſi ſupremam contingere ſedem
Audeat, & toto caſtra obſidet vltima tractu,
Et pauidam obſeruans extremis ſedibus arcet.
Intereà noua regali dignata virago
Connubio exultans, toto dat funera campo.
Illam tollit honos nouus, & fortuna tumentem.
Fulminis in morem ruit, atque nigrantia ſæuit
Caſtra per & ſedes, ac ſidera territat armis.
Horreſcunt faciem inuiſam nigra agmina crudæ
Virginis, atque imæ exoptant telluris hiatus.

Diffu-

Diffugiunt trepidi vaſto irrumpente fragore
Hoſte,metuque omnes acti glomerantur in vnum
Aulai in medio iuxta latera ardua regis.
Haud ſecus alta boues ſparſæ per paſcua quōdam,
Vt ſenſere lupum venientem,protinus omnes
Conueniūt trepidæ,& fortem facto agmine taurum
Ductorem armenti implorant,ipſique propinquant
Certatim inter ſe trudentes cornua rauco
Murmure: mugitu longè nemora alta reſultant.
At regina furens trepidos toto agmine viſtrix
Impingens in terga,ipſique ante omnia regi
Fata parans,pugnas alta ad prætoria miſcet,
Nunc ruit huc,nunc huc,tunc &,niſi læua fuiſſet
Mens illi,poterat candentem inuadere ſedem
Limite in obliquum quarto, & concludere fauces.
Vltimus ille labor regi,gentique fuiſſet
Nigranti,& fatis Arcas lugeret iniquis.
Nempe erat hinc lethi facilis via in ilia regis,
Nec poterat quiſquam ſe tantæ opponere cladi.
Senſit Atlantiades tacitus dubioque tremebant
Corda metu: accelerare hoſtē iubet improbus,ictū
Ne videat,verbisque rapit per inania mentem,
Caſtigatque moras. Adeòn,iuuat ipſe morari,
Nec pudor eſt? quæ tanta animis ignauia? ſic nos
Increpitas ſemper cunctantes impiger ipſe?
Scilicet expectas dum nox certamina tollat?
His actus peditem inprudens dum captat Apollo
Præterijt fortunam: alacer vocem extulit aſtris
Lætitiam exiliens Cyllenius. inde periclo
Regem ipſum eripiens opponit Amazonis armis

Haud

Haud inuitum equitem, qui ſæuos arceat ictus.
Tum ſecum meditans candenti lethum Elephanti,
Qui meta arcebat famulam, ne regis iniret
Conceſſo thalamos, curuato perculit arcu.
Concidit, atque ictu tellurem bellua vaſto
Pulſauit moriens, dum regi intentat Apollo
Nequicquam exitium. tum metā impune miniſtra
Nigra tenet (nec Phœbus obeſt) iam regia coniux.
Iamque alacres paribus certamina viribus ambo
Rurſum ineunt, nuptasq; ferunt in bella ſecundas,
Tum, quanquam ambiguæ ſpes ſint, incertaq; belli
Alea adhuc, tamen, ac ſi palmæ certus, & omne
Diſcrimen poſitus ſit ſupra, gaudia ficto
Ore puer Maiæ ſimulat, verbiſque ſuperbit
Improbus inſultans, aſtus genus, & ſua creber
Vocibus extollens, albæ premit arma cohortis.
Quem ſic deprenſa iuuenis Latonius arte
Increpitat: nondum extremā dubio vltima bello
Impoſuit fortuna manum & iam voce ſuperbis.
Proinde mihi inſulta, & tumidis reple oīa verbis
Certa tuum annuerit tibi cùm victoria Martem.
Sed iam nulla mora eſt. tua nunc nunc irrita faxo
Dicta manu. hæc fatus reginam hortatur in hoſtes.
Continuò exoritur magnum certamen, & ingens
Hinc atq; hinc rabies, dum fixum vincere vtriſque.
Audentes in tela ruunt. ſtat multus vbique
Terror, vbique pauor, mortisq; ſimillima imago.
Nituntur cuncti aduerſi, ſeſeque viro vir
Obtulit. inuigilant caſtris auertere peſtem
Quiſque ſuis, hoſtemque fugant, hoſtiliaque ipſi
Caſtra

Caſtra petunt, variantque vices, fortunaque ludit
Spe cupidos, & corda moræ impatientia torquet.
Funera ſpargebat fuſcæ regina cohortis
Per medias animoſa acies. non æmula contra
Oppoſuit ſeſe virgo, ſed alle per hoſtes
Secreto intereà regis tendebat ad alta
Limina. de in ſubitò captis cuſtodibus arcis
Irruit, atque aditus irrumpens obſidet aulam,
Intentatque necem regi. tum nigra virago,
Poſtquam altis vidit canā in penetralibus hoſtem,
Cæde madens ſtrages citò linquit, & imperfecta
Funera, & acta pedem retrò ex animata repreſſit,
Nec, timuit mediam ſe certæ opponere morti,
Et patriæ, & trepido properans ſuccurere regi.
Hic aliud maius Phœbo grauiusque dolendum
Obijcitur. nam cornipedem Cyllenius atrum
Huc illuc agitans campo inſultabat aperto.
Ardet equus ſaltuque furit. nec deſtitit auſis,
Donec reginæ pariter regique minatus
Optatam tenuit ſedem, exitioque futurus
Aut huic, aut illi nigrantibus obſtitit armis.
Vt vidit, triſti turbatus pectus Apollo
Ingemuit, largusque genis non defuit humor.
Et iam iam labi, atque retro ſublapſa referri
Spes omnis fluxæ vires, auerſa deum mens.
Arcas ſucceſſu exultans, ac munere diuum
Lætus, ouansque, animum vocemq; ad ſidera tollit
Et tandem redijt vigor in præcordia victo
Protinus incluſam feriens ſub tartara mittit
Reginam, & ſpolijs potitur non ſegnis opimis.
Tantum

Tantum olli bellator equus cadit illa foſſus
Vitoris ferro regis. nondum tamen expes
Phœbus abit, ſed pugnat adhuc, atq; agminis albi
Relliquiæ pedites duo, & arcu inſignis eburno
Martis amor iuuenis nequicquam bella laceſſunt.
Audente facit amiſſæ ſpes lapſa ſalutis,
Succuruntque duci labenti in funera: ſed non
Talibus auxilijs, nec defenſoribus iſtis
Tempus eget. toto Maia ſatus æquore ſæuit.
Inſtat vi multa nigra virgo, ſeptaque regis
Circuit excidium intentas, hac perfurit, atque hàc:
Nec requieuit enim, donec certamine iniquo
Relliquias gentis candentis, & vltima bello
Auxilia abſumpſit. medio rex æquore inermis
Conſtitit amicis ſocijs, velut æthere in alto
Expulit ardentes flamas vbi lutea bigis
Luciferis aurora, tuus pulcherrimus ignis
Lucet adhuc Venus, & cœlo mox vltimus exit.
Nulla ſalus illi ſuperat ſpes nulla ſalutis,
Non tamen excedit victus, ſed claudere ſeſe
Hoſtiles inter cuneos impune, per enſes
Actus auet, donec nuſquam ſpatia vlla ſuperſint
Effugijs. nam ſi nemo illi fata minetur,
Nec ſuperet ſedes, quam impune capeſſere poſſit,
Nil tantorũ operum impẽſis foret omnibus actum,
Sed labor effuſus fruſtra, vireſque fuiſſent,
Nec titulos quiſquam, aut victoris nomen haberet.
Ergo per vacuas ſedes, deſertaque caſtra
Nunc huc, rurſum illuc, incertos implicat orbes
Diffugiens, niger inſequitur rex æquore toto.

Atque

Tum bicolorem illi buxum dedit, atque pudoris
Amiſſi pretium vario ordine picturatam
Argentiq; aurisq; grauem tabulã addidit, vſumque
Edocuit. Nymphæque etiam nunc ſeruat honorem,
Et nomen ludus, celebrat quem maxima Roma,
Extremæque hominum diuerſa ad littora gentes.
Omnia quæ puero quondam mihi ferre ſolebant
Seriades, patrij canerem dum ad flumina Serij.

FINIS.

HIERONYMI VIDAE CREMONENSIS, BVCOLICA.

ECLOGA I.

DAPHNIS.

Lycidas. Amyntas.

ABSENTEM Daphnim Lycidas, & pulcher Amyntas
Paſtores ambo,pueri ambo,ad Tybridis vndam
Flebant,& querulo mulcebant flumina cantu.
Dicite vos Muſæ,& iuuenum memorate querelas.
Dicite. nam motas ipſas ad carmina cautes,
Et requieſſe ſuos perhibent vaga flumina curſus
Incœpit Lycidas,Lycidæ nam cedit Amyntas:
Has ò qui ſaltem voces tibi ventus ad aures
Daphni ferat,noſtrũ Daphni abſens noſce dolorem,
Nunc ſeu te immemorem noſtri,pecorisq; relicti
Oblitum patria arua iuuant,& paſcua tantùm
Tuſca tibi cordi Latij pro pinguibus agris
Antiqui Latij,& pro flauo Tyberrino
Dilecti ripas formoſas Accolis Arni:
Seu tibi (quando vrgent ſic diuum triſtia iuſſa)

Sæpe

Sæpe animo occurrit quàm pinguia liqueris arua,
Dumque acrem fruſtrà quærens lenire dolorem
Secretos lucos ſolus, ſecreta pererras
Littora, ad hos cœli conuertis lumina tractus,
Et tacitus tecum dicis, Mea gaudia tellus
Illa habet. illa meos longè plaga ſeruat amores.
Daphni tuos abitus noſtris in montibus vrſi
Informes gemuere: feræ luſtra alta tenentes
Auditæ aereis in verticibus vlulaſſe.
His paſſim audiri læta olim carmina in oris,
Carminaq;, & dulces paſtorum ſemper amores.
Nunc circùm ſilet omnis ager, nunc paſcua muta.
Hæc ſubitò liquit tecum omnis rora voluptas.
Hic aderas, aderant ſimul & fluuialia Nymphæ
Numina, Nympharumque timor per littora Fauni.
Hinc abes, hinc abſunt ſimul & fluuialia Nymphæ
Numina, Nympharumque timor per littora Fauni.
Formoſi hic tecum montes, formoſaq; prata.
Te ſine deformes montes, deformia prata.
Non horti flores apibus, non ſidera rorem
Sufficiunt, gelidæ non linquunt arua pruinæ.
Vix paucas æger deſerto in littore Amyntas
Ducit oues, paucas deſerta in rupe capellas,
Horrentique rubo, & carice, paſcit acuta.
Ah puer infelix, cui tu dum paſcua cara
Commendas, & oues fido, atque armenta recedens
Et triſtis, dilecte vale, vix inquis, Amynta,
Nil potuit contra præ largo reddere fletu.
Illum, ſingultus dum non compeſcere longos,
Aut lacrymas valet, aprico de colle iuuencæ

Fluminis immemores, & graminis admiratæ
Indigno flentis pueri doluere dolore
Sic Lycidas ſubitò, ſic deinde ſequutus Amyntas.
Illa luce & oues, fluuios ac pabula læta
Fugere, & ſaturis ipſi præſepibus vltrò
Abſtinuere boues clauſi fænilibus, & vos
Tardius ah miſeræ redijſtis monte capellæ
Vt fonte ſine aquis, vario vt ſine gramine prata,
Vt ſine Sole dies, Lunæ vt ſine lumine noctes,
Hæc ita mæſta ſuo ſqualet ſine Daphnide tellus.
Daphni decus ruris, paſtorum Daphni voluptas,
Quæ modò ſurgebāt tuguri tua culmina ad auras,
Tibridis in ripa nunc ſemiſtructa videntur,
Ipſe etiam abſentem dominum de ſepta morari.
Illàc prætcriens ſubſiſtit ſæpe viator,
Siue viam carpit pedibus, ſeu puppe per vndas,
Et ſecum admirans, quondam hæc felicia tecta,
Felices, inquit, horti cùm Daphnis adeſſet:
Nunc infelices horti, infelicia tecta.
Parcite cuſtodes pecoris, cohibete capellas,
O vos, ò cohibete & oues, hædosve per ulcos,
Ne vites carpant immiti dente nouellas,
Quas poſuit modò diſcedēs hinc ordine Daphnis.
Et dixit, Tamen iſta mei monimenta manebunt.
Creſcetis vites: vobiſcum conſita creſcet
Vlmus, & exilij noſtri numerabitis annos.
Sic ait, & dulci ſeſe diuellit ab ora
Inuitus, triſtiſq; tamen ſubſiſtit: & hæret.
Hic illic, colles & reſpiciebat amatos,
Optabatq; oculos in cara linquere terra.

Paſtores

Paſtores adorant,omnes de collibus illum
Spectabant mæſti procul,ac diſcedere flebant.
At tu viue memor ſaltem pulcherrime noſtri,
Viue tui memor, ò Lycidæ pulcherrime Daphni.
Forſitan &,ſiquis cœlo Deus aſpicit alto
Paſtorum curas,noſtri miſerebitur olim
Mitior,& caris reddet te protinus oris.
Sic pueri paribus ſe dum ſolantur auenis,
Illorum ſera Tibris ſub nocte querelas
Miratus flauum vitreis caput extulit antris:
Et vos ex imo gemuiſtis Naides amne.]

CORYDON
ECLOGA II.

HOc mihi vos etiā Nymphæ cōcedite carmen
Seriades,veſtris veniens quod nuper ab oris
Cantabat Corydon,grata dō texit in vmbra.
Fiſcellam,amiſſi gregis immemor.ilicet illum
Cantantem noſtri denſa cinxere corona
Paſtores admirati, Fauniq; ſecuti
Et vos vicinis Dryades properaſtis ab antris.
Nam Satyrum bifores audentem inflare cicutas,
Ipſum dum cantu vocat in certamina Phœbum
Nunc canit,& dempta viuos cute detegit artus.
Cernenti ſparſæ rorabant ſanguine ſiluæ.
Narciſſi nunc formoſi meditatur amorem,
Ah puer infelix,quis te nouus error adegit?
Aut nihil eſt quod amas,& fallax ludit imago,
Aut tibi tute ignis,teq; ardes neſcius ipſum.

Tu tamen haud tenero malè ſanus pectore curam
Noctes atq; dies verſas. tibi flamma medullis
Altius inſedit, ſeq; oſſibus implicat ignis.
Parcite fallaces puero iam parcite lymphæ.
Ipſæ etiam parcunt Nymphæ, quas luſit amantes.
Ipſi etiam parcunt iuuenes, quos torſit amantes
Durus, communis diuum puer atq; hominum fax.
Illum etiam montesq; feri, deſertaq; latè
Fleuernnt nemora, vmbroſisq; in vallibus amnes,
Dum iacet in ripis, nec fonte recedit amato,
Et moriens cura extremum tabeſcit inani.
Hæc felix Corydon. dehinc addit Ariona cantu
Inſignem. reſonant omnes & Ariona ſaltus,
Et nemora, & montes, atq; vmbroſæ conualles.
Vos quoq; muſcoſi meminiſtis Arionis amnes.
Quæ vos Nereides tenuit mora? nam properarunt
AEquoris excitum pecus omne, armentaq; Protei,
Et curuam phocæ informes cinxere carinam,
Cùm nautæ inſidijs ſibi fata inſtantia cernens
Extremum caneret triſtis ſolatia lethi:
Qualis Mæandri quæritur moriturus ad vndam
Canus olor, qualis rauci per ſtagna Cayſtri.
Vos tamen ò tandem traxerunt carmina Nymphæ
Nereides, tutam cùm per vada ſalſa ſecaret
Suppoſito delphine viam, in patriamq; rediret,
Dulce etiam nunc fila mouens teſtudinis aureæ.
Quid caneret niſi cæruleos per cærula diuos?
Oceanum in primis, cuius ſanctiſſima vbiq;
Iura tremunt vndæ, tumidiq; ſub æquore fluctus,
A quo principium deducunt omnia paſſim

Flumina ſub terram occulto labentia tractu,
Mox eadem longo redeunt exercita curſu.
Addit vt cœlum, cœliq; nitentia tecta
Contemnat,liquidasq; domos præponat Olympo,
Detentus,blandi amplexibus Amphitrites.
Intereà vitrea auricomus depaſcitur igni
Aura dei,vitreo Sol nocte expectat in antro
Hoſpitis Oceani menſis exceptus amicis.
Intereà roſeis ſatura ad præſepia glaucæ
Sufficiunt,& flumen equis & pabula Nymphæ
Diuina,ambroſiamq;,& Pæoniam panaceam.
Cætera dehinc etiam canit alti numina ponti,
Cum Nereo,Glaucoq; tridentiferum Neptunum.
Addit Nereidas centum,centum addit amores
Nereidum.toto reſponſant æquora ponto.
Huc ades ò Galatea : ades huc Piſæa Arethuſa,
Nerine Galatea,argentea Neptunine.
Reſtabat, nautam infandum quæ pœna ſequuta
Dicere,quos laqueo tulerit,quos perfidus ignes:
Pargebatq; canens Corydon dum cuncta referret:
Sed non Sicanium, non ille oblitus Amyntam,
Omnes quem puerum paſtores protinus,omnes
Depereunt Nymphæ,Nympharum ſemper amores
Ille habet,ille ipſas vrit ſæuo igne Napæas.
Huc ades ò formoſe puer,tibi carmina amantes
Grata canunt Muſæ.tibi magno captus amore
Ipſe ſuos numeros addit ſua munera Apollo,
Eq; ſua viridem texit tibi fronde coronam.
Hæc Corydon Tiberi nuper mirante canebat.
Cætera paſtores meminere ad flumina Mellæ.

NICE.

ECLOGA III.

COniugis amiſſi funus pulcherrima Nice
Flebat,& in ſolis errabat montibus ægra,
Atq; homines fugiens mæſto ſolatia amori
Nulla dabat,luctu ſed cuncta implebat amaro,
Flens noctem,flens lucem. ipſi iam funera montes
Lugebant Dauali: Daualum omnia reſpondebant.
Intereà Nymphæ Damon correptus amore,
Vicina vt paucas ſeruabat rupe capellas,
Omnibus ah demens ſiluis errabat & agris,
Atq; hæc nequicquam vacuas iactabat ad auras,
O' quis te noſtris oculis pulcherrima virgo
Obiecit deus,& viſam te protinus idem
Eripuit nobis,ſæuo vt conſumerer igni?
Siue dea es nemorum, (certè dea)ſiue tibi alta
Vndarũ dominæ parent maris æquora & amnes,
Illa meo nunquam facies de pectore abibit.
Illam vos etiam mecum diſcetis amare
Intonſi montes,vos vmbriferæ conualles.
Siue greges inter captabo frigus & auram,
Flumina ſeu propter ſalices in valle putabo,
Aut agitans inſtabo aliud quodcunq; tibi antè
Carmina pauca canam,& te pectore ſuſpirabo,
Toto vnam te corde. prius dediſſet amare
Gramina ouis,nemora altà feræ, vaga flumina piſces,
Quàm tua de noſtris vellatur cura medullis.
Si nec erunt Fauni, ſi nec mihi Oreades vlæ,

Montibus,

Montibus,& ſolis dicam mea carmina ſiluis.
Ardebunt ſiluæ,montes ardebitis alti.
Quò fugis ah? Daualus non hæc poſt funera curat.
Siſte gradũ,atq; oculis rurſum dea reddere noſtris.
O tibi ſi tantùm hæ ſiluæ,ſi mollia prata
Hæc placeant,libeatq; his mecum in vallibue eſſe,
O has felices ſiluas,felicia prata,
Formoſas nimiùm ſiluas,formoſaq; prata,
Formoſas valles,ſed tu formoſior illis.
Coniugis,hic mecum,dum carpent grata capellæ
Gramina,facta canes ingentia,vt hoſtibus vnus
Obſtiterit ſæpe,& proſtratas ceperit vrbes,
Vtq; duces victos tot magnis ceperit auſis
Vna eademq; die,tecum omnia quæ modò montes
Cantabant: ipſi Daualum omnia reſpondebant.
Alma ſuum hic tecum non dedignetur Adonim
Flere Venus,tecumq; ſuas ſociare querelas,
Ipſe autem intereà iuxta proiectus in herba
Inſignem calathum tibi iunco & vimine texam,
Et totum miris pergam variare figuris.
Primus erit labor hic,primũ hic tamen argumentũ
Coniugis extincti funus miſerabile ſuns,
Dum queritur ſe non bello,non fortibus armis
Oppetere,at lento paulatim cedere morbo.
Pallor erit gelido iuuenis morientis in ore.
Et ſenſim placida claudentur lumina morte.
Addua aquas iuxta fundet mœſtiſſimus vrna,
Et circunfuſæ tundent ſua pectora Nymphæ,
Spargentes ſtratis violam,mœſtumq; Hyacinthum.
Exanimum circunſtabunt regesq; ducesq;

Mærentes, largoq; vndabunt omnia fletu.
Parte alia heroum multis comitantibus addam
Longum iter ingreſſam te, ſiquod numen eunti
Coniugis annueret cari producere fata.
Quos non intereà diuos in vota vocabis?
Quas non muneribus cumulabis grandibus aras?
Omnes, ſed fruſtra diuos in vota vocabis:
Muneribus fruſtra cumulabis grandibus aras:
Ibis multa metu ſuſpenſa. è montibus altis
Occurrent Dryades, & Oreades admiratæ,
Nympharumque tibi paſſim chorus omnis eunti
Floribus è varijs, viridique è fronde coronas
Intexent ſæui ſolatia vana doloris.
Cùm verò extinctum Daualum ſæuiſſimus aures
Nuntius implebit. votis nihil omnibus actum,
Pallentem heu ſubitò faciam, ingentique dolore
Exanimem labi ſtabunt circum ilicet omnes
Collapſam famulæ, gelidamq; à flumine lympham
Rorabunt, gelida vix tu reuocabere lympha.
Quos ah dein gemitus, quæ tum lamenta referrem.
Si poſſent gemitus iunco aut lamenta referri?
Crudeles diuos, crudelia fata vocares,
Crudelem terras, quòd non ſponte hiſceret, & non
Te ſubitò orantem miſerata hauriret hiatu,
Haud aliter tantum finiri poſſe dolorem.
Etruſci montes, teſtes vos omnia ſcitis.
Omnia vos mæſte lamenta audiſtis, & ipſi,
Dum miſeret, & celſis de verticibus vlulaſtis.
Nam mihi cuncta ſenex puero prædixerat olim,
Dum moriens teneros commendat Tityrus agnos.

Sic Damon, ſimul ibat. eum videre vagantem,
Atque hæc nequicquam ſera ſub nocte canentem
Carmina nimboſis ſtabulantes montibus vrſi,
Montibus, & ſiluis, ac littoribus deſertis.
Illa autem prærupta legens atque in uia ſaxa
Nunc hàc nunc illac fugere indepreſ̄a, nec vſquam
Apparere, freti hiberna ſurdior vnda.
Illam vos amnes, vos ò, genus amnibus vnde,
Siſtite, correptamque domum deducite Nymphæ,
Sola dies poterit tantum lenire dolorem.

FINIS.

MARCI HIERONYMI VIDAE CARMINA DIVERSI GENERIS.

IO. MATTHAEO GIBERTO.

ME me rura iuuant mea ,
  Optatoque diu perfruor ocio,
Per te quod peperi mihi
  Giberte,ò animi ſola quies mei,
Pro quo mille adeam neces.
  Nūc æſtus vacuū glādifera iuuat
Euitare ſub ilice ,
  Nunc audire Noti murmura garruli
Denſas per nemorum comas ,
  Haud longè ſcatebris fontis ab algidi.
Nec me deſidiæ tamen ,
  Aut tu me argueris turpis inertiæ .
Canto nam modò carmina :
  Ad præſcripta modò me ſapientium
Emendans animum colo.
  Princeps te intereà detinet vrbium
Roma,principibus viris
  Gratum,inter proceres nobilem honoribus .
Suſpiras tamen & doles,

Fortunam

Fortunam cupiens perſimilem meæ,
Mecum vt ſæpe negotia
Vrbana,ac varias ſollicitudines
Deteſtaris,& angeris,
Felicemque vocas me ter & amplius.
Vt verum fatear tibi,
Permutare negem. tu tamen hæc cape
Hæc ſolatia amiculi,
Sortem æqua vt leuius mente feras tuam.
Sunt mortalibus omnia
Diuiſa ſtudia,& munera diſparis
Vitæ,vt quiſque humeris valet,
Diuis cuique ſuum diſtribuentibus
Aequo iudicio omnibus.
Non foſſorve, ouiumve arbiter horridus
Clauum temperet vrbium.
Non quem templa iuuant,curiave, aut forum,
Sulcet diuite mercium
Mutator pelagus Carpathium ratè.
His tu temporibus datus,
Eſſes vt patriæ præſidium ac bonis.
Has natura tibi dedit
Arteis: hoc dederunt dij ſtudium tibi.
Ten' dices miſerum rogo?
Nec contentus eris ſorte tua dolens?
Vrbs te magna Quiritium
Mirata eſt puerum, publica munera
Tractantem grauiter, diu:
Vix nunc quarta tibi condita Olympias.
Regum conſilijs tamen

Iandu-

Iandudum grauibus conſcius interes.
Omnes Italiæ angulos
Feciſti meritis iam memores tui.
Omnis iam tibi Gallia,
Germanusque ferox funera nil pauens
Debet: atrox Geta,
Debent Sauromatæque & Morini vltimi,
Debent inſtabiles Scythæ,
Et tellus vbicunque eſt habitabilis.
Sed nil eſt quoque, ſi ſapis,
Quod noſtra hæc inhies vſqueadeo ocia.
pſi quærimus in dies
Doctrina ſtudioque hanc ſapientiam,
Quam nec forſitan aſſequi
Vnquam fata dabunt, aut labor irrirus.
Huius tu nihil indiges.
Fers tecum puer hanc matris ab hubere
Raro munere cœlitum,
Externaque tibi nulla opus eſt ope.

LEONI X. PONT. MAX.

ECquis ò lætam Leo gratus vrbem
Erigit rumor fera te parare
Barbaræ iam iam Latio imminenti
Funera genti?
Macte qui tantos animos ſuperbus
Concipis, magnis noua te triumphis
Gloria inuitat, noua laurus, ò ter
Maxime regum.

O' diem illam, qua redies in vrbem
Arduis figes ſpolia ampla templis,
Quem duces omnes ſacra Vaticani ad
Limina ducent.
Ante deiecti capita alta reges
Efferi incedent. minor ibit ille,
Qui modò deuicto oriente Romæ
Dira minatur.
O' vbi hic captas numerabis vrbes,
Et ducum vita exuuias carentum,
O' tuum quæ tunc meritò laceſſent
Gaudia pectus?
Ergo age arrectam Auſoniam, & paratos
Publica Europæ voca ad arma reges,
Iamque ſpumoſum videam latere
Claſſibus æquor.
Hoc auent omnes Itali exterique.
Geſtiunt cunctis animi. paratur
Martis ad præclara opera & labores
Pulchra iuuentus.
Ipſe ego, quanuis alta nitere
Mens erat lauro ardeo nunc amore
Martis armorumque: tui relinquunt
Phœbe calores.
Nunc vocant artes aliæ. iuuet me
Iam grauem ferri ſtrepitum, tubasque
Horridas audire. iuuet ruenteis
Cernere turmas.
Iam mihi denſum videor per agmen
Caſſide incluſus caput inſuetum

Funera horrendum fera fulminanti
Spargere dextra.
Non ego pro te,laribusque,& aris
Horream extremos penetrare ad Afros,
Non ego Xanthum galea caua potare,nec Indum.
Pulueris multum patiensque Solis
Ibo quò Bellona vocabit,& Mars,
Hoſtium irrumpens cuneos aena
Luce coruſcus.
Et mihi pectus,mihi ſanguis, & vis
Viuida,eſt præſens animus. trementi
Barbari tellure cadent mea ſub
Cuſpide reges.
Ante me haud alter vacuus timoris
Audeat muros ſuperare capti
Oppidi,nemo prior obſtinatas
Rumpere in arces.
Forſan & veſtros aliquis triumphos
Dum canet vates Aſiam Africamque
Cedere,& victum iuga veſtra ferre
Protinus orbem,
Me quoque heroas memorabit inter
Maximos.noſcent animæ in periclis
Prodigum, expertemque metus futura
Sæcula Vidam.

IO. MATTHAEO GIBERTO.

HOc eſt olorum,dulcius vt canant
Giberte ſemper,quos ſenium premit,
Illisque ſolis eſt ſenectus.

Vſque-

Vſqueadeò potior iuuenta.
Non id ſacratis vatibus accidit,
Placere cantu Muſa quibus dedit.
His obſtat vſque obliuioſa
Conſilijs melior ſenectus.
Vbi ligatus ſangis habet gelis,
Languentque vires, mentem aliæ ilico
Curæ fatigant, ſuntque ſemper
Poſtera deteriora primis.
Natura rebus cuique ſuum, dedit
Tempus, quod vltra non bene progredi eſt.
Non ſemper idem floret annus,
Aut folijs ſiluæ vireſcunt.
Lætis nitorem triſtis hiems agris
Aufert procellis atque gelu potens.
Nec ſe recognoſcit ſepulta, &
Sub niuibus ſtupet alma tellus.
Quid? qui ruenti non ſemel obſtitit
Hoſti, vt trementem deſtituit vigor,
Sedet ſacramento ſolutus,
Et pueris ſua facta narrat.
Tu me tamen vis verſibus immori
Aeuo reclamante, & iuueni aptius
Subire diſcrimen, meamque
Sollicitans hiemem fatigas.
Ne coge, ſiqua fortè niteſcimus,
Luci priori inſpergere nubila.
Iam fas Camœnis abdicato
Sit mihi ponere plectra & artem.
Vos ò, quibus vis & vigor integer,

Dum feruet intus laudis adhuc amor,
Perſtate, certatimq; læti
Vela date egregio labori.
Mollem ſenectam me deceat magis
Traducere intra Socraticam domum,
Dum cogito quæ ſit beatis
Poſt cineres animis voluptas.

IO. MATTHAEO GIBERTO.

Scilicet hæc etiam noſtrorum ſumma malorum
Defuerat Giberte, mea vt tu ſola voluptas
Eripere mihi longinquas miſſus in oras?
Saltem ego ſi tecum conſors ſociusq; laborum
Veniſſem, non infelix mihi, dijsq; viderer
Inuiſus penitus. tibi ſi non vtilis eſſem
Conſilijs. quando ante alios te maxima Pallas
Edocuit, mentemque aſpirat Iuppiter altam,
Attamen hæſiſſem lateri fidiſſimus vnus
Vſq; tuo, quaſcunq; oras tecum ire paratus.
Ipſe ego prima viæ tentare pericula poſſem,
Perque niues altas veſtigia figere primus,
Quæ tutò mox tu quires ſeruare ſequendo.
I, tamen, & magis de rebus cominus altos
Pro patria intrepidè reges affare, decusq;
Tutare Italiæ, libertatemque tuorum,
Teq; adeò egregijs clarum fer ad æthera factis.
Intereà ſolis agitans in montibus æuum
Infelix ægrum Muſis ſolabor amorem,
Si te abſente tamen venient ad carmina Muſæ,
Nec mihi longè abijt tecum irreuocatus Apollo.

Nempe canam ſemper Medycũ facta ampla tuorũ,
Præclaræ decora alta domus, qua ſoſpite nunquam
Italiam amiſſam libertatemque fatebor,
Fata licet ſemper cœptis ingentibus obſtent.
Atque ideo Leo mortales modò liquerit auras
Ereptus medijs (ſic Dij voluere) triumphis,
Inuidit libertatem ſors læua ruenti
Italiæ, inuidit partum decus. omnis in illo
Spes penè extincta, & moriens ſecum omnia vertit.
Tu tamen intereà tanto Giberte dolori,
Tam iuſto parce ò gemitu, & mortalia tecum
Verſa animo, cautusque viæ te crede periclis,
Nec tibi tam vilis vitæ ſit ſacta cupido.
Forſitan & ſiqua eſt benefactis gratia, & vſquam
Præmia ſunt laudi ſua, reges aduena amicos
Inuenies, tua magna quibus notiſſima virtus.
Ne tamen ò dulcem Auſoniam regionibus virtus.
Poſt habeas, caram neue obliuiſcere Romam.
Rumpe moras omneis, & caris reddere amicis.
Ipſe tuum expectans reditum his in montibus aras
Muneribus cumulo magnis, Nymphasque precatus
Omnibus intacto voueo de flore coronas.
O' illum mihi ſi concedant cernere amica
Aſtra diem, cùm tu extremis mihi redditus oris
Narrabis moresque hominum, diuerſa locorumque
Ingenia, atque exhauſta viæ quæcunque pericla!
Si verò ante tuos reditus me corpore fata
Exoluent iſto, fert vt præſaga mihi mens,
Dum deſiderio, magnoque abſentis amore
Tabeſcens longum nequeo perferre dolorem,

Tecum erit hæc anima,& paſſim te amica ſequetur
Perque niues altas,perque aſpera frigora Rheni:
Sic ſaltem tua me tunc cernere facta iuuabit.
Tu demum rediens noſtrum ſi fortè ſepulcrum
Aſpicies,præter penitus non immemor ibis.
Non lacrymas (neq; enim tanti mea funera) poſco,
Mi ſat erit,tacito tecum ſi pectore dices,
Et noſtri non eſt expers hic puluis amoris.
Tũ mihi terra leuis,placida tũ in morte quieſcam.

GELELMI VIDAE ET LEONAE OSCASALAE PARENTVM MANIB.

HIc tñ vmbroſum nactus nemus,hic loca ſola,
Ne mea qs carpſit nimiùm lamẽta ſeuerus,
Et nimiùm teneros fletus irriſerit aſper:
Mecum indulgebo luctu ſub Thuſculo alto,
Et lacrymis oculos explebo,& pectora planctu.
Luce querar,noctemque meis ploratibus addam.
Quod ſolum reputans præſaga mente verebar,
Vnde meis poſſet fortuna illudere rebus,
Accidit. Acta ratis prope iam mea tuta tenebat
Tot pelagi è ſcopulis victrix,portuque ſubibat.
Non ego Palladias nequicquam induſtrius arteis
Tentáram abſtruſas iam rerum accedere cauſas,
Iam poteram varios cœli deprendere motus,
Et liquidos radio mundi deſcribere tractus,
Iamq; canebam animis ſuperans,audaxq; iuuenta,
Quæ nulli cecinere. Leo iam carmina noſtra

Ipſe libens relegebat, ego illi carus, & auctus
Muneribusque opibusq;, & honoribus inſignitus.
Omnia erant mihi læta. animo nil amplius vltra
Optabam, cunctis ſat erat factum vndiq; votis,
Et digito cœli contingere ſumma videbar.
Ecce repentè autem ſtridens inſibilat Eurus.
Aequora turbantur, portuq; auellor ab ipſo.
Ecce repentè ruens mihi acerbus vulnerat aures
Nuntius, atque ambos docet amiſiſſe parentes,
Antè quidē genitorem, agrā ſubitò inde parentem.
Fulmine quo duplici afflatꝰ iaceo. omnis abit mēs,
Omnis & exanimi fugit de corpore ſenſus.
Heu genitor mihi adēpte, repēs, heu mater adēpta.
Non ego vos poſthac, non amplius ora videbo
Cara ſemel ſaltem ah licuiſſe vtrunque tueri
Ante obitus, veſtraq; oculos ſaturare figura,
Congreſſuq; frui, fariq; nouiſſima verba.
Ah dolor, ah pietas, non flens morientia preſſi
Lumina, funereum non ſum comitatus honorem.
Non potui veſtro vobis in tempore adeſſe
Gratus luce magis, vita iucundior ipſa.
Non potui vobis ſpectabilis affulſiſſe,
Cùm mihi mutato curſu fortuna veniret
Lætior, & nunquam optatos afferret honores,
Quos adij veſtri tantùm memor haud mihi parcēs,
Cui placitam muſis potius traducere vitam
Fixum erat, atque humilē rerū altas diſcere cauſas.
Vobis conſpicuos vnis ingreſſum honores,
Subdere colla iugo potui male ſueta manuſque
Victus ſponte dedi haud onus auerſatur iniquum,

Quæ mihi cūcta olim (tibi enim cōmercia diuum)
Prædixti toties venturi præciſa mater.
Vos vnos agitabam animo, veſtraque fruebar
Lætitia exultans, & gaudia veſtra fouebam,
Mecum animo verſans quàm vobis illa futura
Læta dies, qua me veſtris amplexibus vrgens
Irruerem improuiſus ad oſcula vix bene vtrique
Agnitus, inſolitis titulis & honoribus auctus
Scilicet, & longo tandem poſt tempore viſus,
Dum tenuit me Roma, humili vos ſede Cremona.
Vna erat hæc merces tantorum digna laborum.
Mens erat in gremijs ſtudio iacere omnia veſtris
Parta meo, & tantùm veſtros exponere in vſus,
Vt fuerat par. vos claras me ſcilicet arteis,
Re licet anguſta, potius voluiſtis adire
Quàm genere indignis ſtudijs incumbere noſtro.
Atq; ideo doctas docilem miſiſtis ad vrbes,
Quanuis in noſtris luſiſſet lubrica rebus
Iampridem fortuna, & opes vertiſſet auitas,
Et res fluxa alias potius reuocaret ad artes.
Quicquid opū hinc, q̄cquid nobis acceſſit honorū
Veſtrum eſt iure. fuiſſet ſat mihi cernere coram
Lætos, atque meis gaudere laboribus ambos,
Vt volucrem perhibent inimicam fontibus hydris
Eſſe piam, memoremq; parentibus indulgere,
Inualidisq; ſuo venatu tendere vitam.
In tota nihil eſſe domo me dulce fuiſſet,
Et nutus ſeruare, & iuſſa capeſſere veſtra
Subiectum, ac poſitis famulari faſcibus vltro.
Nil vnquam niſi quæ veſtris placitura fuiſſent

Auribus,

Auribus, effari potuiſſem. ſæpe ego ficto
Triſtia celaſſem mentitus gaudia vultu,
Ne vos afficeret, ſiquid me carperet intus.
Quicquid amarũ in me latuiſſet, quicquid acerbũ,
Ad vos arte pia tranſiſſent dulcia tantùm.
Tædia me veſtræ capiſſent nulla ſenectæ,
Nec quæ multa ſolent vitia atq; incommoda in illa
Eſſe ætate, meos poterant auertere ſenſus.
Cùm ſpueret veſtrum alteruter grauis, exq; crearet
Plurimus, & rauca conſpergeret omnia tuſſi,
Nulla horreſcentis vultu aſper ſigna dediſſem
Cuncta ferens, vos ætatis nanque ante tuliſtis
Plura imunda meæ, cùm cultus neſcius infans
Fœdarem toties in cunis humida ſtrata.
Siqua autem vobis caſſa atque incondita verba
Exciderent, quando rerum illa eſt immemor ætas,
Riderem mecum. omnia pro puerilibus eſſent
Luſibus illa mihi, ceu vos riſiſtis & ipſi
Ad teneros luſus nati, imperfectaq́; verba,
Cùm primas vix inciperem rudis edere voces.
Et quando mihi relligio ſobolem abnuit, ambo
Cara fuiſſetis mihi pignora, dulcis vterque
Ceu puer, in noſtra qui paruus luderet aula.
Cuncta, vtcunq; forent, mihi dulcia veſtra fuiſſent,
Infelix, caris quicunqne parentibus audet
Dura loqui, aut aliud furijs immanius actus
Moliri, extremas in mundi protinus oras
Ferte nefas, noſtro nuſquam memoretur in orbe.
Quod mare, quæ tellus portentum tale feretis?
Ferte procul nulla vnquam relligione piandum.

Scilicet ijs per quos iucunda luce fruaris,
Lucem adimas ingratus,& almi luminis vſum
Eripias,per quos almum tibi lumen obortum eſt?
Ah mihi ne tantum ſit credere. barbara corda
Vix capiunt Graijs per ludum inuenta poetis,
In gnatos cùm tantus amor,cùm tanta parentum
Sit pietas,quibus vt proferrent fata,ſubirent
Ipſi mille neces,nec quicquam eſt dulce peremptis
Pignoribus,mærent orbi,vitamq; morantur
Inuiſam,nil debentes cœleſtibus auris.
Icc irco vt duram natis auertere poſſint
Pauperiem,miſeramq; famem,tot adire labores
Cernimus,& certis vltrò ſe offerre periclis.
Non me adeò fugit quantis Pater optime curis
Anxius,aut quanto indulgebas ſponte labori,
Vt mihi res tenues per tot diſcrimina rerum
Eriperes tantis bellorum fluctibus,vt nil
Detractum,licet irent tempora dura,periret.
Tu quoque ſancta parens varijs exercita curis
Pro gnato quas non aras,quæ non ſacra adibas
Templa ? quibus non tunc onerabas æthera votis,
Caro cuncta timens capiti,bona cuncta precata ?
Vt mihi ad ingenuas nitenti deſuper arteis
Auxilium foret,& fauor Omnipotentis Olympi,
Et ſors vſque comes creſcenti innexa veniret
Virtuti,quæ nos ad opes efferret auitas.
Præcipuè mihi ne maculæ ob contagia turpes,
Aut animi peſtes , commerciave vlla nocerent.
Sed mihi mens puro foret vſque in corpore pura ,
Ductaq; ad extremum inculpata adoleſceret ætas ,

Omnibus

Omnibus ornatum dum vis excellere rebus.
Quæ vobis meritis pro tantis mutua contra
Perſoluam infelix? quæ vobis digna rependam?
Cũ mihi ſint & opes, anim⁹quoq; & ampla volũtas,
Idq́; vnum affectarem. aſt ò mortalia nunquam
Gaudia plena ſatis, nunquam ſecura voluptas.
Aut aliquid cumulo ſemper deeſt, aut reuocat ſe
Fors infida repentè, oculosq́; auertit amicos.
Fallaces hominum ſpes, heu noſtra irrita vota.
Nil firmum ſatis, aut ſtabili munimine tutum,
Omnia in humanis rebus dubia, omnia nutant.
Vos mihi, læta forent cùm cætera fata tulerunt,
Queis ſine dulce mihi nihil eſt, nec amabile q̃cquã.
Accipite has ſaltem lacrymas, hæc carmina mœſta,
Quæ longum nati abſentis teſtentur amorem.
Saluete æternùm cari, atq; valete parentes.
Vida Gelelme vale, vale Oſcaſala Leona.
Sit precoro vobis requies æterna ſepultis.
Sit lux, quæ veſtris æternùm affulgeat vmbris.

CLEMENTI VII. PONT. MAX.

CLemens iniquis temporibus date
Tu ſemper alto pectore maxima
Verſas, & vrges regendo
Sollicitis ſuper orbe curis.
Clades recepæ nunc etiam tibi
Fruſtrà recurſant, nec requieſcere
Sinunt moleſtæ, dum periclus
Mente caues vigili in futurum.

Quieſce tandem, & cuncta videntibus
Hæc linque diuis, viue, nec omnibus
Angare defraudans querentem
Vſqueadeo genium diebus.
Res ipſe ſummus cœlicolum Arbiter
Noſtras profundo numine temperat,
Cauſiſque cauſas vſque nectit
Perpetua in ſeriem catena,
Quam nulla poſſit vis hominum aut deum
Loco mouere. hinc dura neceſſitas
Illa illa non æquos labores,
Aut homini bona fert inempta.
An tu illa, noſtris quæ modò vidimus
Bacchata terris bella, tot vrbium
Graues ruinas, tot virorum
Funera, perpetuaſque clades,
Præſentes quanuis conſilio potens
Solo Latino auertere quiueris?
Deique decretum refringas
Duro adamante tot ante ſæclis
Inciſum? auorum hæc parturijt ſcelus,
Dilecta patrum. his nos agitant malis
Noſtro & merentes crimine, illi hæc
Semina poſt obitus relinquunt.
Tu morte prius militiæ ſciens
Bellum horruiſti ſemper, & aleam
Periculoſam pace certus
Cuncta pati potius manente.
Te bella circum te tamen vndique
Venere, (ineuitabile erat malum)

Longeque

Longeque deductæ haud volentem his
Motibus implicuere cauſæ.
Peiora multò nunc quoque plurima
Nobis minantur ſidera, ni Deus
Ille ipſe placatus reflectat
Conſilia in melius ſeuera.
Orandus ille eſt. ipſe potens enim
Vnus morari quæ properant mala,
Solusque, quam præfixit olim,
Ipſe poteſt abolere legem.
Noſtris rogatus forſitan annuet
Votis. ab alto plurimus æthere
In noſtra dilapſus benigno
Pectora numine ſe refundet.
Sed antè mens eſt cuique latentibus
Purganda morbis. ſunt quoque luridi
Mores retractandi nec vltrà
Progrediendum iter inſtitutum.
Tu ſacra verò, tu pater, vt decet,
Ttractabis aris præficiens bonos,
Proculque ſacris inquinatum
Vulgus honoribus amouebis.

PACI.

PAX alma, dulce vbique nomen gentibus,
Inter deos pulcherrima
Pulcherrimos, quàm me tui expectatio
Torquet morantis ah nimis.
Tuumne diua viuus aduentum amplius,
Tempus videbone aureum?

Qu
H
A
V
Res
Nc
Ca
Per
Quan
Loc
Illa
Aut
An tu i
, Bacc
Grau
Funer
Præſent
Solo I
Deiqu
Duro
Inciſum ?
Dilecta
Noſtro
Semina
Tu morte
Bellum
Periculo
Cuncta p
Te bella cir
Venere,

Tu,ſiquid eſt mortalibus boni vſpiam,
Id vna nobis comparas.
Tu ſanitatem gentibus,ſacraque,& opes,
Et victum,& annonam,& merum,
Securitatem,literas,& otium,
Et nuptias,& liberos,
Vitamque tandem affers amica cantibus,
Aduerſa verò luctibus.
Tui ſimul Mars hauſerit pedis ſonum,
Faceſſet hinc celerimus.
imul quieſcent furta,cædes,vulnera,
Strages,ruinæ,incendia,
ot orbitates,liberorum tot ſtupra,
Crebrique raptus virginum.
ec audietur amplius clangor tubæ
Viros cientis ad necem,
uenemque vellentis tenello ab coniugis
Gremio metu inſperſum genas.
uæ,pluraque viri ſi viderent principes
Cùm bella initio cogitant,
l abſtinerent,vel quibuſuis ponerent
Mox cœpta conditionibus,
que eos libido,neque adeò ageret gloria,
Vt perderent cæci omnia.
s ſi ego ab malis procul tandem
Tranquillitati raditus.
leamque pendentes aceruos arduis
Scutorum vbique poſtibus,
neorum fila quos obduxerint
Nigros vetuſto in puluere,

Enſesque

Iandudum grauibus conſcius interes.
Omnes Italiæ angulos
Feciſti meritis iam memores tui.
Omnis iam tibi Gallia,
Germanusque ferox funera nil pauens
Debet: atrox Geta,
Debent Sauromatæque & Morini vltimi,
Debent inſtabiles Scythæ,
Et tellus vbicunque eſt habitabilis.
Sed nil eſt quoque, ſi ſapis,
Quod noſtra hæc inhies vſqueadeo ocia.
pſi quærimus in dies
Doctrina ſtudioque hanc ſapientiam,
Quam nec forſitan aſſequi
Vnquam fata dabunt, aut labor irritus.
Huius tu nihil indiges.
Fers tecum puer hanc matris ab hubere
Raro munere cœlitum,
Externaque tibi nulla opus eſt ope.

LEONI X. PONT. MAX.

ECquis ò lætam Leo gratus vrbem
Erigit rumor fera te parare
Barbaræ iam iam Latio imminenti
Funera genti?
Macte qui tantos animos ſuperbus
Concipis, magnis noua te triumphis
Gloria inuitat, noua laurus, ò ter
Maxime regum.

O' diem

O' diem illam, qua redies in vrbem
Arduis figes ſpolia ampla templis,
Quem duces omnes ſacra Vaticani ad
Limina ducent.
Ante deiecti capita alta reges
Efferi incedent. minor ibit ille,
Qui modò deuicto oriente Romæ
Dira minatur.
O' vbi hic captas numerabis vrbes,
Et ducum vita exuuias carentum,
O' tuum quæ tunc meritò laceſſent
Gaudia pectus?
Ergo age arrectam Auſoniam, & paratos
Publica Europæ voca ad arma reges,
Iamque ſpumoſum videam latere
Claſſibus æquor.
Hoc auent omnes Itali exterique.
Geſtiunt cunctis animi. paratur
Martis ad præclara opera & labores
Pulchra iuuentus.
Ipſe ego, quamuis alta nitere
Mens erat lauro ardeo nunc amore
Martis armorumque: tui relinquunt
Phœbe calores.
Nunc vocant artes aliæ. iuuet me
Iam grauem ferri ſtrepitum, tubasque
Horridas audire. iuuet ruenteis
Cernere turmas.
Iam mihi denſum videor per agmen
Caſſide incluſus caput inſuetum

Funera

Fnnera horrendum fera fulminanti
Spargere dextra.
Non ego pro te,laribusque,& aris
Horream extremos penetrare ad Afros,
Non ego Xanthum galea caua potare,nec Indum.
Pulueris multum patiensque Solis
Ibo quò Bellona vocabit.& Mars,
Hoſtium irrumpens cuneos aena
Luce coruſcus.
Et mihi pectus,mihi ſanguis, & vis
Viuida,eſt præſens animus. trementi
Barbari tellure cadent mea ſub
Cuſpide reges.
Ante me haud alter vacuus timoris
Audeat muros ſuperare capti
Oppidi,nemo prior obſtinatas
Rumpere in arces.
Forſan & veſtros aliquis triumphos
Dum canet vates Aſiam Africamque
Cedere,& victum iuga veſtra ferre.
Protinus orbem,
Me quoque heroas memorabit inter
Maximos.noſcent animæ in periclis
Prodigum, expertemque metus futura
Sæcula Vidam.

IO. MATTHAEO GIBERTO.

HOc eſt olorum,dulcius vt canant
Giberte ſemper,quos ſenium premit,
Illisque ſolis eſt ſenectus.

Vſque-

Vſqueadeò potior iuuenta.
Non id ſacratis vatibus accidit,
Placere cantu Muſa quibus dedit.
His obſtat vſque obliuioſa
Conſilijs melior ſenectus.
Vbi ligatus ſangis habet gelis,
Languentque vires, mentem aliæ ilico
Curæ fatigant, ſuntque ſemper
Poſtera deteriora primis.
Natura rebus cuique ſuum, dedit
Tempus, quod vltra non bene progredi eſt.
Non ſemper idem floret annus,
Aut folijs ſiluæ vireſcunt.
Lætis nitorem triſtis hiems agris
Aufert procellis atque gelu potens.
Nec ſe recognoſcit ſepulta, &
Sub niuibus ſtupet alma tellus.
Quid? qui ruenti non ſemel obſtitit
Hoſti, vt trementem deſtituit vigor,
Sedet ſacramento ſolutus,
Et pueris ſua facta narrat.
Tu me tamen vis verſibus immori
Aeuo reclamante, & iuueni aptius
Subire diſcrimen, meamque
Sollicitans hiemem fatigas.
Ne coge, ſiqua fortè niteſcimus,
Luci priori inſpergere nubila.
Iam fas Camœnis abdicato
Sit mihi ponere plectra & artem.
Vos ò, quibus vis & vigor integer,

Dum

Dum feruet intus laudis adhuc amor,
Perſtate, certatimq; læti
Vela date egregio labori.
Mollem ſenectam me deceat magis
Traducere intra Socraticam domum,
Dum cogito quæ ſit beatis
Poſt cineres animis voluptas.

IO. MATTHAEO GIBERTO.

SScilicet hæc etiam noſtrorum ſumma malorum
Defuerat Giberte, mea vt tu ſola voluptas
Eripere mihi longinquas miſſus in oras?
Saltem ego ſi tecum conſors ſociusq; laborum
Veniſſem, non infelix mihi, dijsq; viderer
Inuiſus penitus. tibi ſi non vtilis eſſem
Conſilijs. quando ante alios te maxima Pallas
Edocuit, mentemque aſpirat Iuppiter altam,
Attamen hæſiſſem lateri fidiſſimus vnus
Vſq; tuo, quaſcunq; oras tecum ire paratus.
Ipſe ego prima viæ tentare pericula poſſem,
Perque niues altas veſtigia figere primus,
Quæ tutò mox tu quires ſeruare ſequendo.
I, tamen, & magis de rebus cominus altos
Pro patria intrepidè reges affare, decusq;
Tutare Italiæ, libertatemque tuorum,
Teq; adeò egregijs clarum fer ad æthera factis.
Intereà ſolis agitans in montibus æuum
Infelix ægrum Muſis ſolabor amorem,
Si te abſente tamen venient ad carmina Muſæ,
Nec mihi longè abijt tecum irreuocatus Apollo.
Nempe

Nempe canam ſemper Medycũ facta ampla tuorũ,
Præclaræ decora alta domus,qua ſoſpite nunquam
Italiam amiſſam libertatemque fatebor,
Fata licet ſemper cœptis ingentibus obſtent.
Atque ideo Leo mortales modò liquerit auras
Ereptus medijs (ſic Dij voluere) triumphis,
Inuidit libertatem ſors læua ruenti
Italiæ,inuidit partum decus. omnis in illo
Spes penè extincta,& moriens ſecum omnia vertit.
Tu tamen intereà tanto Giberte dolori,
Tam iuſto parce ò gemitu,& mortalia tecum
Verſa animo,cautuſque viæ te crede periclis,
Nec tibi tam vilis vitæ ſit ſacta cupido.
Forſitan & ſiqua eſt benefactis gratia,& vſquam
Præmia ſunt laudi ſua,reges aduena amicos
Inuenies,tua magna quibus notiſſima virtus.
Ne tamen ò dulcem Auſoniam regionibus virtus.
Poſt habeas,caram neue obliuiſcere Romam.
Rumpe moras omneis,& caris reddere amicis.
Ipſe tuum expectans reditum his in montibus aras
Muneribus cumulo magnis, Nymphaſque precatus
Omnibus intacto voueo de flore coronas.
O' illum mihi ſi concedant cernere amica
Aſtra diem,cùm tu extremis mihi redditus oris
Narrabis moreſque hominum,diuerſa locorumque
Ingenia,atque exhauſta viæ quæcunque pericla!
Si verò ante tuos reditus me corpore fata
Exoluent iſto,fert vt præſaga mihi mens,
Dum deſiderio,magnoque abſentis amore
Tabeſcens longum nequeo perferre dolorem,

Tecum erit hæc anima,& paſſim te amica ſequetur
Perque niues altas,perque aſpera frigora Rheni:
Sic ſaltem tua me tunc cernere facta iuuabit.
Tu demum rediens noſtrum ſi fortè ſepulcrum
Aſpicies,præter penitus non immemor ibis.
Non lacrymas (neq; enim tanti mea funera) poſco,
Mi ſat erit,tacito tecum ſi pectore dices,
Et noſtri non eſt expers hic puluis amoris.
Tũ mihi terra leuis,placida tũ in morte quieſcam.

GELELMI VIDAE ET LEONAE OSCASALAE PARENTVM MANIB.

HIc tñ vmbroſum nactus nemus,hic loca ſola,
Ne mea q̨s carpſit nimiùm lamẽta ſeuerus,
Et nimiùm teneros fletus irriſerit aſper:
Mecum indulgebo luctu ſub Thuſculo alto,
Et lacrymis oculos explebo,& pectora planctu.
Luce querar,noctemque meis ploratibus addam.
Quod ſolum reputans præſaga mente verebar,
Vnde meis poſſet fortuna illudere rebus,
Accidit. Acta ratis prope iam mea tuta tenebat
Tot pelagi è ſcopulis victrix,portuque ſubibat.
Non ego Palladias nequicquam induſtrius arteis
Tentâram abſtruſas iam rerum accedere cauſas,
Iam poteram varios cœli deprendere motus,
Et liquidos radio mundi deſcribere tractus,
Iamq; canebam animis ſuperans,audaxq; iuuenta,
Quæ nulli cecinere. Leo iam carmina noſtra

Ipſe

Ipſe libens relegebat, ego illi carus, & auctus
Muneribusque opibusq;, & honoribus inſignitus.
Omnia erant mihi læta. animo nil amplius vltra
Optabam, cunctis ſat erat factum vndiq; votis,
Et digito cœli contingere ſumma videbar.
Ecce repentè autem ſtridens inſibilat Eurus.
Aequora turbantur, portuq; auellor ab ipſo.
Ecce repentè ruens mihi acerbus vulnerat aures
Nuntius, atque ambos docet amiſiſſe parentes,
Antè quidē genitorem, agrā ſubitò inde parentem.
Fulmine quo duplici afflatꝰ iaceo. omnis abit mēs,
Omnis & exanimi fugit de corpore ſenſus.
Heu genitor mihi adēpte, repēs, heu mater adēpta.
Non ego vos poſthac, non amplius ora videbo
Cara ſemel ſaltem ah licuiſſe vtrunque tueri
Ante obitus, veſtraq; oculos ſaturare figura,
Congreſſuq; frui, fariq; nouiſſima verba.
Ah dolor, ah pietas, non flens morientia preſſi
Lumina, funereum non ſum comitatus honorem.
Non potui veſtro vobis in tempore adeſſe
Gratus luce magis, vita iucundior ipſa.
Non potui vobis ſpectabilis affulſiſſe,
Cùm mihi mutato curſu fortuna veniret
Lætior, & nunquam optatos afferret honores,
Quos adij veſtri tantùm memor haud mihi parcēs,
Cui placitam muſis potius traducere vitam
Fixum erat, atque humilē rerū altas diſcere cauſas.
Vobis conſpicuos vnis ingreſſum honores,
Subdere colla iugo potui male ſueta manuſque
Victus ſponte dedi haud onus auerſatur iniquum,

Quæ mihi cũcta olim (tibi enim cõmercia diuum)
Prædixti toties venturi præciſa mater.
Vos vnos agitabam animo, veſtraque fruebar
Lætitia exultans, & gaudia veſtra fouebam,
Mecum animo verſans quàm vobis illa futura
Læta dies, qua me veſtris amplexibus vrgens
Irruerem improuiſus ad oſcula vix bene vtrique
Agnitus, inſolitis titulis & honoribus auctus
Scilicet, & longo tandem poſt tempore viſus,
Dum tenuit me Roma, humili vos ſede Cremona.
Vna erat hæc merces tantorum digna laborum.
Mens erat in gremijs ſtudio iacere omnia veſtris
Parta meo, & tantùm veſtros exponere in vſus,
Vt fuerat par. vos claras me ſcilicet arteis,
Re licet anguſta, potius voluiſtis adire
Quàm genere indignis ſtudijs incumbere noſtro.
Atq; ideo doctas docilem miſiſtis ad vrbes,
Quanuis in noſtris luſiſſet lubrica rebus
Iampridem fortuna, & opes vertiſſet auitas,
Et res fluxa alias potius reuocaret ad artes.
Quicquid opũ hinc, ꝗcquid nobis acceſſit honorũ
Veſtrum eſt iure. fuiſſet ſat mihi cernere coram
Lætos, atque meis gaudere laboribus ambos,
Vt volucrem perhibent inimicam fontibus hydris
Eſſe piam, memoremq; parentibus indulgere,
Inualidisq; ſuo venatu tendere vitam.
In tota nihil eſſe domo me dulce fuiſſet,
Et nutus ſeruare, & iuſſa capeſſere veſtra
Subiectum, ac poſitis famulari faſcibus vltro.
Nil vnquam niſi quæ veſtris placitura fuiſſent

Auribus,

Auribus, effari potuiſſem. ſæpe ego ficto
Triſtia celaſſem mentitus gaudia vultu,
Ne vos afficeret, ſiquid me carperet intus.
Quicquid amarũ in me latuiſſet, quicquid acerbũ,
Ad vos arte pia tranſiiſſent dulcia tantùm.
Tædia me veſtræ capiſſent nulla ſenectæ,
Nec quæ multa ſolent vitia atq; incommoda in illa
Eſſe ætate, meos poterant auertere ſenſus.
Cùm ſpueret veſtrum alteruter grauis, exq; crearet
Plurimus, & rauca conſpergeret omnia tuſſi,
Nulla horreſcentis vultu aſper ſigna dediſſem
Cuncta ferens, vos ætatis nanque ante tuliſtis
Plura imunda meæ, cùm cultus neſcius infans
Fœdarem toties in cunis humida ſtrata.
Siqua autem vobis caſſa atque incondita verba
Exciderent, quando rerum illa eſt immemor ætas,
Riderem mecum. omnia pro puerilibus eſſent
Luſibus illa mihi, ceu vos riſiſtis & ipſi
Ad teneros luſus nati, imperfectaq; verba,
Cùm primas vix inciperem rudis edere voces.
Et quando mihi relligio ſobolem abnuit, ambo
Cara fuiſſetis mihi pignora, dulcis vterque
Ceu puer, in noſtra qui paruus luderet aula.
Cuncta, vtcunq; forent, mihi dulcia veſtra fuiſſent,
Infelix, caris quicunque parentibus audet
Dura loqui, aut aliud furijs immanius actus
Moliri, extremas in mundi protinus oras
Ferte nefas, noſtro nuſquam memoretur in orbe.
Quod mare, quæ tellus portentum tale feretis?
Ferte procul nulla vnquam relligione piandum.

Scilicet ijs per quos iucunda luce fruaris,
Lucem adimas ingratus,& almi luminis vſum
Eripias,per quos almum tibi lumen obortum eſt?
Ah mihi ne tantum ſit credere. barbara corda
Vix capiunt Graijs per ludum inuenta poetis,
In gnatos cùm tantus ámor,cùm tanta parentum
Sit pietas,quibus vt proferrent fata,ſubirent
Ipſi mille neces,nec quicquam eſt dulce peremptis
Pignoribus,mærent orbi,vitamq; morantur
Inuiſam,nil debentes cœleſtibus auris.
Iccirco vt duram natis auertere poſſint
Pauperiem,miſeramq; famem,tot adire labores
Cernimus,& certis vltrò ſe offerre periclis.
Non me adeò fugit quantis Pater optime curis
Anxius,aut quanto indulgebas ſponte labori,
Vt mihi res tenues per tot diſcrimina rerum
Eriperes tantis bellorum fluctibus,vt nil
Detractum,licet irent tempora dura,periret.
Tu quoque ſancta parens varijs exercita curis
Pro gnato quas non aras,quæ non ſacra adibas
Templa ? quibus non tunc onerabas æthera votis,
Caro cuncta timens capiti,bona cuncta precata ?
Vt mihi ad ingenuas nitenti deſuper arteis
Auxilium foret,& fauor Omnipotentis Olympi,
Et ſors vſque comes creſcenti innexa veniret
Virtuti,quæ nos ad opes efferret auitas.
Præcipuè mihi ne maculæ ob contagia turpes,
Aut animi peſtes , commerciave vlla nocerent.
Sed mihi mens puro foret vſque in corpore pura ,
Ductaq; ad extremum inculpata adoleſceret ætas ,
Omnibus

Omnibus ornatum dum vis excellere rebus.
Quæ vobis meritis pro tantis mutua contra
Perſoluam infelix? quæ vobis digna rependam?
Cũ mihi ſint & opes, anim⁹quoq; & ampla volũtas,
Idq́; vnum affectarem. aſt ò mortalia nunquam
Gaudia plena ſatis, nunquam ſecura voluptas.
Aut aliquid cumulo ſemper deeſt, aut reuocat ſe
Fors infida repentè, oculosq́; auertit amicos.
Fallaces hominum ſpes, heu noſtra irrita vota.
Nil firmum ſatis, aut ſtabili munimine tutum,
Omnia in humanis rebus dubia, omnia nutant.
Vos mihi, læta forent cùm cætera fata tulerunt,
Queis ſine dulce mihi nihil eſt, nec amabile qcquã.
Accipite has ſaltem lacrymas, hæc carmina mœſta,
Quæ longum nati abſentis teſtentur amorem.
Saluete æternùm cari, atq; valete parentes.
Vida Gelelme vale, vale Oſcaſala Leona.
Sit precoro vobis requies æterna ſepultis.
Sit lux, quæ veſtris æternùm affulgeat vmbris.

CLEMENTI VII. PONT. MAX.

CLemens iniquis temporibus date
Tu ſemper alto pectore maxima
Verſas, & vrges regendo
Sollicitis ſuper orbe curis.
Clades recepæ nunc etiam tibi
Fruſtrà recurſant, nec requieſcere
Sinunt moleſtæ, dum periclus
Mente caues vigili in futurum.

Quieſce tandem, & cuncta videntibus
Hæc linque diuis, viue, nec omnibus
Angare defraudans querentem
Vſqueadeo genium diebus.
Res ipſe ſummus cœlicolum Arbiter
Noſtras profundo numine temperat,
Cauſiſque cauſas vſque nectit
Perpetua in ſeriem catena,
Quam nulla poſſit vis hominum aut deum
Loco mouere. hinc dura neceſſitas
Illa illa non æquos labores,
Aut homini bona fert inempta.
An tu illa, noſtris quæ modò vidimus
Bacchata terris bella, tot vrbium
Graues ruinas, tot virorum
Funera, perpetuasque clades,
Præſentes quamuis conſilio potens
Solo Latino auertere quiueris?
Deique decretum refringas
Duro adamante tot ante ſæclis
Inciſum? auorum hæc parturijt ſcelus,
Dilecta patrum. his nos agitant malis
Noſtro & merentes crimine, illi hæc
Semina poſt obitus relinquunt.
Tu morte prius militiæ ſciens
Bellum horruiſti ſemper, & aleam
Periculoſam pace certus
Cuncta pati potius manente.
Te bella circum te tamen vndique
Venere, (ineuitabile erat malum)

Longeque

Longeque deductæ haud volentem his
Motibus implicuere cauſæ.
Peiora multò nunc quoque plurima
Nobis minantur ſidera, ni Deus
Ille ipſe placatus reflectat
Conſilia in melius ſeuera.
Orandus ille eſt. ipſe potens enim
Vnus morari quæ properant mala,
Solusque, quam præfixit olim,
Ipſe poteſt abolere legem.
Noſtris rogatus forſitan annuet
Votis. ab alto plurimus æthere
In noſtra dilapſus benigno
Pectora numine ſe refundet.
Sed antè mens eſt cuique latentibus
Purganda morbis. ſunt quoque luridi
Mores retractandi nec vltrà
Progrediendum iter inſtitutum.
Tu ſacra verò, tu pater, vt decet,
Tractabis aris præficiens bonos,
Proculque ſacris inquinatum
Vulgus honoribus amouebis.

PACI.

PAX alma, dulce vbique nomen gentibus,
Inter deos pulcherrima
Pulcherrimos, quàm me tui expectatio
Torquet morantis ah nimis.
Tuumne diua viuus aduentum amplius,
Tempus videbone aureum?

Vnquamne

Vnquamne erit, mundum his tenebris obſitum
Tuo vt ſerenes lumine?
Quando expetentem me dea ſpe id irrita
Tanto beabis munere?
Vereor, laborioſa ne longè prius
Vincat ſenectus languidum,
Quàm rurſus vrbes diuites conuinijs
Ludisque diſtinerier,
Quàm rura videam cantibus lætiſſimis
Omni ſonare ab angulo,
Vnisque ventorum duellis æquora
Metuenda. non Martis dolis.
Vt omne telum pereat, vt chalybum genus
Haud nominetur amplius.
Vt regum auarities, & ambitio impotens
Sepulta ſit ſub æquore.
Abſente te, vix huberes alunt agri
Nunquam colonum deſidem,
Præſente verò, nuda ſaxa qui colit,
Vel dormiens bonis fluit.
Tu grata Muſis, tu in foro verſantibus
Places, & vrbi præſides.
Tu merce tranſmarina opes parantibus
Voto inuocaris publico.
Te diuetes, te vbique pauperum greges
Laborioſi prædicant.
Tibi viri, tibi pudicæ mulieres
Prægeſtientes ſupplicant.
Tui ſenes, tui pueri amantiſſimi,
Tui omnis ætas appetens.

Tu,

Tu,ſiquid eſt mortalibus boni vſpiam,
Id vna nobis comparas.
Tu ſanitatem gentibus,ſacraque,& opes,
Et victum,& annonam,& merum,
Securitatem,literas,& otium,
Et nuptias,& liberos,
Vitamque tandem affers amica cantibus,
Aduerſa verò luctibus.
Tui ſimul Mars hauſerit pedis ſonum,
Faceſſet hinc celerimus.
Simul quieſcent furta,cædes,vulnera,
Strages,ruinæ,incendia,
Tot orbitates,liberorum tot ſtupra,
Crebrique raptus virginum.
Nec audietur amplius clangor tubæ
Viros cientis ad necem,
Iuuenemque vellentis tenello ab coniugis
Gremio metu inſperſum genas.
Quæ,pluraque viri ſi viderent principes
Cùm bella initio cogitant,
Vel abſtinerent,vel quibuſuis ponerent
Mox cœpta conditionibus,
Neque eos libido,neque adeò ageret gloria,
Vt perderent cæci omnia.
Iſtis ſi ego ab malis procul tandem
Tranquillitati raditus.
Videamque pendentes aceruos arduis
Scutorum vbique poſtibus,
Araneorum fila quos obduxerint
Nigros vetuſto in puluere,

Enſesque

Enſesque rurſus, ferreasque cuſpides
In vomerem conflarier,
Vitam haud recuſem pauperem traducere
Fodiens agrum incuruus manu,
Saltem animus ablatis mihi his terroribus
Quieſceret liberrimus.
Poſſem laborem verſibus ſolarier
Cinctus olea canum caput.
Et Nocte pauculos reuoluerem libros
Vel imbre detentus die,
O' diua largitrix bonorum vna omnium,
Quo te vocabo nomine?
Quibus te honeſtis efferam præconijs?
Dignum vnde te verbum exprimam?
Opulenta ſalue. iam recurrere huc aurea,
Et nos tuo vultu bea.

TELLVRI.

HAs tibi terra fabas Albæ contermina muris
Dat Vidat: in facili tu bona conde ſinu.
Has ferit eſuriem populi miſeratus egentis,
Pallida dum capta ſæuit in vrbe fames.
Hoc ieiuna famem ſolari turba paratu,
Et teneras poterit carpere dente fabas.
Ille ſua aſpectans campum ſublimis ab aula
Concipiet dulcem pectore lætitiam.
Hos legere, hos lectis veſci, prædamque virentem,
Vectam humero aſpiciet ferre domum ſaturos.
Quàm iuuet his ſua vaſtari populatibus arua,
Et meſſes condi in horrea viua ſuas?

Tu

Tu bona tu intereà Tellus ne deſice iactis
Seminibus,nuſquam ſit prior vlla ſeges.

SCIPIONI VEGIO MEDICO.

PHœbo alius voti reus,herbarumque potenti
Tura ferat nato,ſacrasque exuſcitet aras.
Ipſe meis Vegi ſemper celebrabere donis,
Semper honore meo,te numinis inſtar habebo.
Ipſe ſuas arteis vltrò,ſua munera Apollo
Conceſſit tibi,nec primos habet alter honores.
Tu reuocare animas in lucem corpore functas
Faucibus ex orci,atque hominum producere fata,
Tu potes in media cymbam Stige ſiſtere onuſtam,
Et vetitam nautæ ſeniori auertere prædam.
Quicquid ero poſthac, quicquid mea cura laborũ
Atque operum tentabit,erit Vegi optime munus
Artis,opisque tuæ tua me ſolertia vitæ
Reddidit in medio iactatum vortice lethi.
Stabam indeprenſo conſumptus languida morbo
Membra lues penitus totos exederat artus.
Circùm aderant omnes ægræ,mea lumina,Muſæ,
Atque mihi incœptam miſeri ſolatia lethi
Tendebant fruſtrà palmarum è fronde coronam,
Quam mihi Idumæo ſub vertice feſtinarant,
Dum canerem vnigenæ crudelia funera regis.
Hic mea inexcitus tu limina ſponte ſubiſti,
Ipſa ſalus tecum pariter mihi viſa ſubiſſe.
Vt vidi,vt penitus fugit de corpore languor,
Atque ſuum redijt membris in priſtina robur?

Quo

Quo tibi, quas potero, tanto pro munere grates
Sẽper agã, & tibi nũc vtcunq; hæc carmina pango.
Tu verò exigui munus ne deſpice amici,
Et ſeruaſſe pium non dedignabere vatem
Tot titulos inter, procerum poſt nomina tanta,
Pæonijs quos tu ſuccis à morte reduxti.
Nec me poſt ipſos pigeat ſubnectere reges
Seruatos. non me tibi gloria ſoſpite nulla eſt.
Si mihi opes, regumque genus læua aſtra negarunt
Naſcenti, at mihi caſta domus, ſine labe penates,
Eſt animus, qui vincat opes, regumque coronas
Contemptu rerum, rectiq; inſignis amore.
Forſitan ij meritò tibi debita præmia ſoluent
Aurum ingens, gemmasque, & latis prædia fundis:
Ipſe ego nil horum: ſed, dum mihi vita manebit,
Te, munusq; tuum memor imo in pectore condens,
Seruabo vſque reces, nulloque abolebitur æuo.
Prætereà, ſiquid poterunt quoque carmina noſtra;
Quicquid agã, quicquid muſis ſuadentibus edam,
Semper eris mecum tentati muneris auctor.
Auſpice te iuuet incœpto me carmine regem
Cœlicolum canere, & Muſas ſuper aſtra vocare
Atque inter diuum ſit dulce ſeneſcere laudes.
Te ſine nulla meis accedet gloria cœptis.

ROMA DISCEDENS.

Roma vale: tibi debeo plurima, qđ mihi ꝑ te
Patrum eſt ingenuis artibus, vnde habeam,
Nec iã egeã addictus nulli. mihi id eſt ſatis abs te.
Cætera quæ poteras mihi dare, linquo alijs,
Plusq;

Pluſque meis oculis abſens te ſemper amabo,
Et procul, vt colimus numina ſancta, colam.

IM QVENDAM.

CArmine quid carpis qui nūquā carmine lædit.
Cui numeri inſontes, & ſine felle placent?
Vnum id te cruciat ꝙ vulgi à moribus abſim,
Hincque meis tendis moribus inſidias,
Meque remordentem cuperes tua cernere contra.
Nunquàm hoc efficies. candida Muſa mea eſt.

IN COENACVLO VILLAE ſuæ Roncianæ

HOſpes ſi olus dapeſque inemptas non piget
Cœnare mecum, ac cumbe. perſonam exue.
Natura diſces quantuli indigeat cibi,
Ne tranſmarinis ſit opus apparatibus.

FINIS.

QVAE Vida agnouit, explorataq; habuit, ſua hæc omnia ipſe de ſcrinio ſuo deprompta adhuc viuens congeſſit. Siquid fortè prætereà vllo vnquam tempore adiectum fuerit, adulterinum cenſeto ab aliquo aut maligno, aut in re aliena nimis officioſo, ac diligente adinuentum, quod de Poeticis tantùm dictum volo. Nam quæ ſoluta oratione ad Chriſti rem ſpectantia idem auctor conſcripſit, propediem ſe itidem ſuperſtitem ſoſpitemque in lucem editurum ſperat, Deo Opt. Max. approbante atque iuuante. cui vni ſe ſuaq; omnia addixit ac conſecrauit.

BIBLIOT... NAZ. ROMA VITTORIO EMANUEL...

REGISTRVM

A B C D E F G H I K L M N

O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii

KK Ll Mm

Omnes ſunt quaterniones.

OPEREMVR BONVM.

VENETIIS,
Apud Chriſtophorum Zanettum.
M D LXXI.

J. Philippus Marchini

~~[illegible]~~

Ord: Mariæ Servorū Romæ.

Anno Dñi 1[illegible]2